

SCD Lyon 1

Pointe d'Am...
p.

22

36,400

36400

HERMANNI

BOERHAAVE

PHIL. & MED. DOCTORIS,
Med. Botan. Chem. & Colleg. Pract,
Lugduni-Batavorum, Professoris

TRACTATUS
DE VIRIBUS
MEDICAMENTORUM.

Editio nova, Priori longè limatior, &
auctior; utpote sedulò recognita, ab
innumeris Mendis expurgata, nec non
Additamentis atque Rerum Indice
locupletata.

Studiò & operâ B. B** M. D.

PARISIIS,

Apud GUILLELMUM CAVELIER Filium,
Viâ Jacobeâ, prope fontem Sancti Severini,
sub signo Lillii Aurei.

M. DCC. XXVII.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

Α'σκειν περὶ τὰ νοσήματα δύο ;
ὠφελεῖν , ἢ μὴ βλάπτειν.

*Duo in Morbis praestanda sunt ;
adjuvare , aut [saltem] non nocere.*

HIPPOCR. Epidem. Libr. I. §. 2. ψ. 92.

PRÆFATIO EDITORIS.

Non hîc equidem in laudes meritissimi AUCTORIS hujusce Libri animus est prolixè admodùm excurrere. Nemo quippe vel primum *Artis Apollineæ* consulavit limen, ad cujus aures non pervenerit Clarissimi BOERHAAVE in *rebus medicis* admirandæ & omnibus numeris absolutæ peritiæ fama: testantur eam profectò satis superque numerosi, qui quotannis ad celeberrimam Academiam Lugduno-Batavam undique concurrunt, Discipuli, & inde reduces Præceptoris Incomparabilis nomen ubique gentium percelebrant: at verò consummatam Præstantissimi Viri *sapientiam medicam* Gnaris omnibus, quibus Docentis præcepta coràm haurire non fuit datum, no-

a ij

IV PRÆFATIO

tam utique faciunt eximia, cedro-
 que dignissima ipsius genuina Ope-
 ra; de quibus autem plura dicere
 supervacaneum esset, cum omnium
 terantur, ac teri debeant, manibus.
 Hinc etiam effectum, ut quidquid
 sub tanti *Artis Medica Antistitis* no-
 mine, sive jure sive injuriâ, typis
 evulgatur, statim ab omnibus *Me-
 dicorum Filiis* summo cum applau-
 su, & ambabus excipiatur ulnis.
 Verum enim verò non parum her-
 clè dolendum est! quòd Magni
 istius Viri *Prælectiones* aliquot, olim
 habitæ & ab ejus Auditoribus ca-
 lamò exceptæ, adeò perperam,
 quin & propudiosum in modum,
 non ita pridem publici juris factæ
 sint; scilicet à Bibliopolis lucripe-
 tis, quibus ingrati Discipuli ejus-
 modi *Manuscripta* mendis scatentia
 dedere, typis mandatæ. Eâ porrò
 ratione lucem primâ vice aspexit,
 BENEVOLE LECTOR, hocce quod
 tibi iterum sistitur Opus; cum enim,
 aliquot retrò annis, de *Medicamen-*

torum Viribus in Academiâ Lugdu-
 no-Batavâ *Prælectiones* haberet Clar.
 Professor BOERHAAVE ; atque hæ
 primùm quidem avidis auribus ab
 Auditoribus exciperentur, nec seg-
 niore calamô, prout quisque tu-
 multuariâ operâ Differentis vocem
 erat affecutus, concrederentur char-
 tis, mox de manu in manum des-
 cribendo irent, colligerenturque in
 unum ; accidit, ut quatuor abhinc
 annis ingratus quidam ignarusque
 Præclarissimi illius Viri Discipulus,
 eùm istiusmodi *Manuscriptum* habe-
 ret, idem in hâc Urbe typis ex-
 eudendum Bibliopolæ tradiderit.
 Quod quidem Opus, etsi mendis
 passim refertum, atque BOERHAA-
 V I I celeberrimo nomine prorsus
 indignum, avidissimè tamen à *Ty-
 ronibus Medicis* exceptum est : quin
 etiam cùm hic Fœtus, utut aborti-
 vus, tanti Auctoris nomine insigni-
 retur ; ideò meruit, ut inter cæte-
 ros optimæ notæ *de Materiâ Medi-
 câ* Libros nuper ipsum retulerit FRI-
 a iij

vj PRÆFATIO

DERICUS HOFFMANNUS, Professor Halensis famigeratissimus. (a) Hinc igitur omnibus paulò post distractis Exemplaribus, cùm elapso anno alteram Editionem moliretur Bibliopola Parisiensis, eamque jamjam incepturus esset, rogatus fui, ut Operis edendi curam in me fusciperem. Verùm enim verò cùm non vehementer dolere non possem, quòd Viro de *re medicâ*, suisque potissimùm Discipulis tam bene merito, ut & Præceptoris meo, æterno grati animi atque reverentiæ cultu prosequendo, Liber iste prostaret adscriptus, non solùm ipsius indignus nomine, sed & crassissimis scatens erroribus; eapropter hæcce mihi mandatâ Provinciâ quo par erat modo functurus, om-

(a) Confer *Præfationem de Studio Medico rectè pertractando, & ejus probatissimis Authoribus*, quam FRIDER. HOFFMANNUS præfixit novissimæ Editioni *Introductionis ad Universam Artem Medicam* HERM. CONRINGII; pag. 13.

nem requisitam operam impendere decrevi: ita quidem, ut non modò totum Opus, quantum in me esset, *mendis* expurgarem innumeris; verùm *hiulca* quoque *locà*, ubi foret necesse, supplerem, *divisiones* ineptas emendarem, omissas adderem, omniaque necessaria sedulò præstare anniterer: etiamsi profectò ad eliminandas inde sordes, salebrasque complanandas, primâ fronte requisitus mihi videretur labor HERCULIS, cui soli datum est ΑΙΥΕΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΕΚΧΕΙΡΑΣΤΑΙ. Hoc autem opus lubentiùs suscepi, quòd mihi daretur faciliùs præstandum; utpote qui *manuscriptum* ejusdem Collegii possiderem *Exemplar* multò correctius, & nonnihil auctius, quàm illud quod typis primâ vice mandatum fuit. Porro cùm etiam averet Bibliopola, ut Liber hic auctior aliquo fœnore jam prodiret; ideò, votis ejus satisfactorius, nonnulla *de Corporum Elementis* ad initium præfanda, tum quædam *de*

Solidis & Fluidis nostri Corporis in genere, nec non de Vasis ejusdem in PROLEGOMENIS addenda, suisque inferenda locis operæ pretium autumavi. Jam verò quandoquidem hæc ex ipsius Auctoris penu duntaxat, si modò fieri posset, excerpanda mihi viderentur; idcirco ea omnia ex ejus *Collegio Mss. de Methodo studendi Medicinæ* deprompsi: quod quidem inutile futurum tunc temporis non sum arbitratus; cùm inprimis pleraque ex hocce *Collegio* desumpta, & præsentī inserta Libro, alibi non extent, egregia sint admodum, atque *Theoriæ Medicæ* plurimum inserviant. Cæterum licet interea *Collegium* istud (sub titulo, *Methodus discendi Medicinam*) anno elapso *Amstelodami* fuerit editum, operam tamen & oleum, in iis quæ ex meo deprompsi *Manuscripto*, perdidisse haudquaquam existimo; quandoquidem hoc impressum Opus (quod ad oras hæc nuper appulsum mihi vidisse conti-

git) adeò turpiter, totque fœdaturum errorum monstris in lucem prodierit, ut fanè cùm Editorum, tum Bibliopolarum, istius farinae Opera typis evulgantium, perfrictam frontem satis demirari non possim, ut hunc Egregium & Incomparabilem Virum tam injustè atque indecorè, propter vile lucellum, pessimè multare non erubescant; pessimè, inquam, cùm enim Eruditi nihil pretiosius habeant & antiquius quàm suam famam; num quid iis molestius esse potest, quàm si incondita, mendis scatentia, & ex suis *Praelectionibus* perperam corrasa *Manuscripta*, sub ipsorum nomine, ipsisque insciis ac invitis, furtivè in lucem edantur? Hoc igitur uti summâ fit injuriâ, ita merito non ipsi solùm Auctores, quorum nomini isthæc adscribuntur Opera, id imprimis ægerrimè ferunt, sed & omnes Boni simul abominantur; nec enim leve crimen est, in aliorum labores sibi

x PRÆFATIO

arrogare divulgandi potestatem. Hinc ergo quid mirum? quòd, in-
 crescente quotidie Bibliopolarum
 inhonesto lucro hiantium audaciâ,
 in evulgandis sub Clar. BŒRHAA-
 VII nomine indignis planè Operi-
 bus, de hâc sibi illatâ injuriâ nu-
 per in *Novellis* (utî vocant) *Publicis*
 identidem conqueri coactus fuerit
 Vir optimus & moderatissimus. Quin
 etiam hâc de re multò quidem po-
 tiori jure hodie conquestus est,
 quàm olim JOAN. BAPTISTA MON-
 TANUS *Veronensis*, Academiæ Pata-
 viniæ celeberrimus Professor; cujus
prælectas Elucubrationes cum ipsius
 evulgassent Discipuli, de hisce sub
 suo nomine editis Operibus verba
 faciens, « *hæc* (inquebat) *Dii bo-*
 » *ni! ita conscribuntur, ut, cum mihi*
 » *quandoque offeruntur, non amplius*
 » *ut mea recognoscâm, ita sunt cor-*
 » *rupta, contaminata, & infeliciter*
 » *explicata. (a)* » Licet enim hæc

(a) Vide *Librum MONTANI de*
Differentiis Medicamentorum, &c.

fors famigeratissimis plerisque Professoribus & olim contigerit, & hodie similiter contingat, istud tamen ipsos multò quidem acerbiùs afficit, cùm sua *Prælecta* adeò perperam in lucem eduntur, ac intra quatuor annos non ita pridem evulgata fuere *tria* Præclarissimi BOERHAAVII *Collegia*, scilicet (α) *de Viribus Medicamentorum*; (β) *de Chemiâ*; atque (γ) omnium novissimè, ut & fœdissimè, *de Methodo discendi Medicinam*. Ego verò longè alius fuissèm mehercule! quàm ut hujus primi Operis sub Colendissimi Præceptoris nomine typis mandandi curam suscipere voluissèm, nisi jam in lucem prodiisset, nec parvo Summi Viri dedecore prostaret hic Liber: cùm enim alteram Editionem sine morâ dare decrevisset Bibliopola; hæc profectò nisi operam qualemcunque meam collocassèm, eadem omnino ac prior evulgata fuisset. Non igitur existimo, quenquam ita iniquum fore judicem,

ut laborem huncce meum aut vituperet, aut vilipendat; cum imprimis palam tester, me istud Opus eâ duntaxat inductum ratione suscepisse, scilicet *ut illud Clar. BOERHAAVII nomine minus indignum, emaculatius multò quàm antea, Tyronibusque saltem innoxium hâc vice redderetur.* At enim utut multa causetur ille qui priorem Editionem hujusce Libri dedit, dicatque præfertim se istud fecisse, *ut ad perfectiorem ejusdem Operis dandam Editionem excitetur Clarissimus Auctor,* (quod quidem primâ fronte sufficiens videri posset) nemo tamen inficias ibit, iniquam ædepol! ac miseram fore Eruditorum sortem, si, gravissimis implicati negotiis, quidquid absorum inconditumque sub eorum nomine, ab aliis editum prodiret, idem ipsi tenerentur evulgare. Hinc igitur siquando ejusmodi *Prælectiones*, utilitatis publicæ gratiâ, quisquam typis committere gestit, hoc sanè nunquam omnino

præstare debet, nisi ipsius Auctoris *indultu*; & quidem tunc temporis omnem pro virili parte operam impendere tenetur, ut Editio castigata & emaculata prodeat in lucem. Sed de his hæctenus. Jam verò tempus est ut enarrem ordine, quid in hæc Editione ipse præstiterim; hoc enim pacto **BENEVOLUM LECTOREM** certiozem utique faciam, me nihil hîc egisse, quod quidem vel *necessarium*, vel *utile* saltem non fuerit.

Primò igitur hoc Opus typis nitidissimis excudendum curavi; nempe cum requisitis Characterum differentiis, Vocum & Argumentorum distinctionibus, &c. de quibus autem omnibus plura dicere necessarium non est; quandoquidem primâ fronte conferenti clarè pateat, quantum, hoc respectu, inter priorem & hanc Editionem discrimen intersit: cum in illâ pleraque, quæ distingui debuissent, incompta, confusa, & inconcinna jaceant.

Secundò. Sermonem paulò tersiorem reddere annisus sum: & ideò Voces aliquot hinc inde deficientes inserui, aliasque mutavi; scilicet ut Sensus clarior, ac Phrasès aliquantò elegantiores essent: neque tamen in hocce casu Verborum aucupio, Phrasium-ve lenocinio nimis indulsi; utpote veritus, ne Sermonis nitore sectando tempus nimium impenderem; tum quoque præsertim ne hunc in modum sensus Auctoris fortè perturbaretur, vel etiam inverteretur: verùm tamen pendentem sæpenumerò Sensem supplere coactus fui, ne LECTOREM offenderet, aut remoraretur; at verò istud citra necessitatem nusquam præstiti; quin etiam hæc Ad-ditamenta, si alicujus essent momenti, intra *binos hamulos* inclusa fuere.

Tertiò. Ex *miss.* hujus Operis *Exemplari*, quod ad manus erat, non modò plurima passim emendavi, sed & nonnulla addidi, quæ qui-

dem *hamulis* esse distinguenda non arbitratus sum; nisi ubicunque manifesti adessent *hiatus*, quos egomet meo Marte supplere debuerim, utpote qui tum in Editione priorum, tum in *Manuscripto* meo deficerent, atque necessariò supplendi venirent: prout videri potest in primis pag. 161; item 209 ad 211; nec non 330. 331. 332. 333; atque 397 hujus editionis, & alibi hinc inde.

Quartò. Cùm optaret Bibliopola, ut hæc Editio prior fieret auctior, quin & ad certam molem excresceret; eapropter ad hoc exequendum, *tria* non inutilia quidem præstiti. 1°. Nonnulla ex *msff. Collegio Auctoris de Methodo studendi Medicinæ* (prout antea dictum est) deprompsi; quæ verò singula suis inferui locis: sic igitur in PROLEGOMENIS integrum Primum Caput inde conflavi (quod quidem etiamsi non magni fortè momenti quibusdam videri posset, illud tamen ex alio penu vel auctius, vel perfec-

tius reddere opus esse non sum arbitratus) tum hinc etiam Caput Quartum, maximâ ex parte, concinnavi, additis ad finem iis quæ Tertium alterius Editionis constituiebant: denique mutatô Capitis sequentis titulô (quia nempe similis jam fuerat præcedenti datus) viginti Sectiones ibidem inserui; nimirum à §. 2. ad 22. Et hæc quidem omnia intra *duos hamulos* semper apposui; ne scilicet cum reliquo Textu eadem confudisse viderer, utque Scrupulosis omnibus hoc pacto satisfacere possem. 2°. Auctorum in Textu laudatorum **Loca**, sive Collationes, minori caractere (discriminis gratiâ) subjunxi; & quamvis hoc initiô factum non fuerit, quoniam tunc temporis minus otii mihi suppeteret, attamen in Tertiâ Parte, quæ totius Operis est præcipua, istud satis accuratè præstitum advertet **BENEVOLUS LECTOR**, quanquam alicubi forsan omissum reperturus.

3°. Additamenta quædam circa res præcipuas (& hæc quidem hinc inde, prout libitum est) minori caractere similiter distincta subnexui. In quibus autem omnibus præstandis curam non mediocrem impendi, ne quis subreperet error, utque hæc Tyronibus saltem utilia quadantenus esse possent.

Quintò. Divisiones aliquot ineptas emendavi, neglectasque adjecti: sic enim Partem Operis Tertiam, quæ jam in PROLEGOM. Cap. XIII. *de Classibus Medicamentorum*, in Classes quinque distributa fuerat, & quæ tamen perperam admodum in tres duntaxat divisa in Operis serie extabat, (dum scilicet Prima Classis cum Secundâ, & Quinta cum Quartâ simul confunderentur, adeò ut istud conspicientem statim offenderet) distributione genuinâ in quinque iterum distinxî. Præterea, in Secundâ Classie ejusdem Partis, Caput *de Hydragogis* minùs aptè itidem in quatuor

b

xviij PRÆFATIO

divisum, ad unum reduxi. Sic etiam, in Tertiâ Classe, Caput *de Detergentibus*, &c. cum altero confusum, distinguendum necessariò mihi fuit. Plurimas insuper Divisiones, Distinctionesque omissas addidi: cùm enim initiò singula Capita in Sectiones divisa fuissent in Editione priori, ac istud paulò pòst omnino neglectum extaret, quin & Argumentorum distinctioni plerumque consultum non esset, nec unquam Formularum à reliquo Textu discriminis haberetur ratio; hæc omnia sanè mihi fuerunt non perfunctoriè quidem interpolanda, atque supplenda.

Sextò. In Erratis tum Typographicis, tum aliis, præsertim si alicujus essent momenti, corrigendis operæ non peperci: sphalmata quippe multa emendavi, non modò in Figurarum Mathematicarum explicationibus (ubi quidem adeò crassa occurrebant menda, ut ea profectò vel ignarissimo Tyroni

condonari non potuissent) at etiam, siquando necesse fuit, Literæ in ipsis Schematibus deficientes additæ sunt, atque superflue alibi deletæ. Verùm enim verò curam imprimis adhibui quàm diligentissimè, ubi emendandi venirent errores in dosibus Medicamentorum; in quibus sanè numerosi reperiebantur, atque pro Tyronibus admodum periculosi: uti quidem videre est ex. gr. in Capite *de Phlegmagogis*, pag. 215. prioris editionis, ubi *Gummi Gutta* à gran. xv. ad scrup. v. præscriptum extat, & in Capite *de Hydragogis*, pag. 233, ubi *Mercurii Dulcis* à gran. jv. ad drachm. ij. dosis ascendit: taceo, brevitatis gratiâ, complures alios eosque graves hujuscemodi errores passim obvios. In his autem omnibus emendandis, non modò probatissimorum quorumque Auctorum adminiculo, sed imprimis Clar. Auctoris nostri *Materiâ Medicâ* usus fui; quam etiam ut & ipsius *Instit-*

b ij

xx PRÆFATIO

tutiones Medicas semper debent conferre Tyrones, dum præsentis Operis lectioni operam dabunt, quò meliùs nempe sensum assequantur, & errores, si qui præterlapsi fuerint, ipsimet corrigere valeant.

Septimò. Indicem Capitum non solum auctiorem multò reddidi, adjectis scilicet Capitum argumentis; sed etiam alterum Indicem Rerum & Verborum locupletissimum in Operis calce adjunxi.

Octavò. Denique cùm, in hoc expurgando *AUGIÆ Stabulo*, impossibile ferè fuerit unâ vice omnes eliminare sordes, idcirco *Erratum* Typographica, tum alia quæque sive prætervisa, sive commissa, ad finem annexui; scilicet ut istud Opus, quantum quidem in me esset, utilius atque perfectius eò pacto redderem.

Et hæc sunt, LECTOR HUMANISSIME, quæ in hâc Editione fuerunt à me præstita: in quibus verò si expetitur attigerim scopum, erit

sanè de quo non mediocri afficiar gaudio; sin minùs, tu ipsemet reliqua supplere dignaberis. Porrò quidquid bonum in hujus Opusculi Textu inveneris, id omne Præclarissimo BOERHAAVIO jurè ac meritò arrogare, ipsiusque Tholis appendere utique non dubitabis: verùm si quid adhuc minùs aptè, vel etiam perperam expositum ibidem offenderis, istud profectò non in Præstantissimum Auctorem, sed in Discipulorum describentium negligentiam, ut & inscitiam, atque cacographiam, vel in Typographorum sphalmata, precor, retundas. Ego verò (utì jam dixi) hoc sanè duntaxat in isto suscepto labore mihi proposui, ut scilicet qualem-tunque hanc Editionem clarissimo Auctoris nomine minùs indignam, emaculatiorem multò, ac proinde Tyronibus non solùm innoxiam, sed & priori longè utilio-rem, in omnibus pro virili parte, efficerem. At enim Librum hunc

perfectum unquam, vel Celeberrimo BOERHAAVIO dignum spes utique non est in lucem proditurum esse, nisi ab ipsomet edatur Auctore: quod quidem siquando contingeret, tunc exigui & qualiscunque hujusce mei laboris jacturam non modò non ægrè, sed & lætissimè profectò laturus essem. Verùm enim verò quoniam Præclarissimo Viro gravissimis detento negotiis, ac præsertim etiamnum Operis eximii, maximæque molis & laboris, Editioni curam impendenti suam (a) Tractatum hunc non videretur, ut præsens Opus ipsum nunc temporis editurum spes quædam afful-

(a) AUCTOR jam ab aliquot annis operam dat alteri editioni Libri Ælius rari atque aurei, cui titulus est, *Art. Medica Principes*: quod quidem Opus unà cum Græcorum (utì rumor est) Auctorum Textu, qui in Editione HENRICI STEPHANI deficit, *Lugduni-Batavorum* apud PETR. VANDER AA, in lucem fortè propediem emittendum summò desiderio expectant Eruditi.

geret; ideò Spartam hanc lubentiùs
in me suscepi, atque pro meo mo-
dulo, imparatis ac imparibus licèt
viribus, adornavi. Quàm verò exop-
tandum esset! ut istud Opus (uti-
lissimum herclè futurum, si ipsius
Auctoris exaratum prodiret cala-
mò) publici juris faceret Vir ma-
ximus, ac de re Medicâ, suis au-
reis Operibus locupletatâ, optimè
meritus. Quid enim Philiatris uti-
lius nunc esse posset? quàm ut ille
qui Theoriam, Praximque Medi-
cam omnium accuratissimè dedic-
hactenus, idem etiam Vires & Usus
Medicamentorum exponeret. Do-
nec autem tantò beneficiò Medi-
cos sibi obstringere consultum du-
xerit; huncce Summi Viri Fœtum,
utut abortivum, ne dedigneris, quæ-
so, BENEVOLE LECTOR; in eo
quippe plurima non modò pere-
gregia, atque utilissima, sed & ali-
bi vix invenienda reperies: hinc
etiam nullus dubito, quin fructus
haud mediocres exinde percepturi

INDEX CAPITUM

xxiv PRÆFATIO.

sint Medicinæ Tyrones. His ergo præsertim jam offertur hoc Opusculum, utpote ad ipsorum usus quàm optimè redundaturum; imprimis verò si illud unà cum aliis, iisque genuinis, Clariss. Auctoris Operibus assiduè & sedulò contulerint.

D. PARISIIS, *Idibus Januar.*
M. DCC. XXVII.

INDEX CAPITUM,

INDEX CAPITUM,

UBI SIMUL OPERIS EXHIBETUR
CONSPECTUS.

PROLEGOMENA.

- CAP. **D**E Elementis Corporum, seu de
I. **N**aturâ Solidorum & Fluidorum in genere. pag. 1
Pondus Specificum Corporum. 8
Diversitas Corporum. 10
Natura Fluidorum in genere. 12
II. *De Structurâ Corporis Sani.* 15
III. *De Statu Corporis Læsi sive Morbosi.* 17
IV. *De Solidis & Fluidis nostri Corporis in genere.* 19
V. *De Naturâ Vasorum Corporis Humani.* 29
Firmarum Partium Fabrica. §. 2 ad 10.
Minimorum Vasculorum Indagatio. §. 10 ad 13.
Vasorum Corporis Divisio generalis, & specialis. §. 13 & 14.

* I

Index Capitum.

<i>Vasorum Lymphaticorum Examen.</i> §.	
15 ad 22.	
<i>Ratio quâ fit τὸ ὠσικ</i> sive <i>Occalescentia Vasorum</i> &c. pag. 50 ad 54.	
<i>Sequentia ex antèdictis.</i> §. 22. &c.	
<i>Theoremata de Proprietatibus Nervorum.</i>	pag. 61
VI. <i>De Acribus.</i>	68
<i>Corollaria de Acrium effectibus.</i>	70
VII. <i>De Viscidis.</i>	77
VIII. <i>De Naturâ Liquidorum nostrorum,</i> <i>& speciatim Sanguinis.</i>	80
IX. <i>De Vitiis in totâ Liquidorum Massâ,</i> <i>simul spectatâ, hærentibus.</i>	98
X. <i>De Gravitate Sanguinis.</i>	106
XI. <i>De Motu Projectili.</i>	108
XII. <i>De Medicamentis in genere.</i>	113
<i>Medicamentorum Divisio & Actio</i> <i>juxta GALENI sententiam.</i> §. 1.	
<i>Med. Distributio genuina in tres Clas-</i> <i>ses, & agendi ratio in singulis.</i> §. 2.	
<i>Theoremata de Medicamentorum</i> <i>Operatione.</i> p. 118. &c.	
XIII. <i>Classes Medicamentorum.</i>	127

PARS PRIMA.

DE MEDICAMENTIS OPERANTIBUS
IN SOLIDA. P. 140

CAP. **D**E Stimulantibus. *ibid.*

Index Capitum.

- Conditiones in omnibus Stimulantibus requisitæ.* §. 2.
- Causa Stimulationem efficientes.* §. 3.
- II. *De Contrahentibus.* 143
Theoremata, & Coroll. de Causis Contractionem promoventibus. p. 144.
- III. *De Laxantibus.* 147
Medicamenta Laxantia. §. 4.
- IV. *De Constipantibus.* 150
Duo genera Constipantium, scil. Illinentia, & Emplastica; horumque duorum Classes sigillatim. §. 2.
Effectus Illinentium, Obstruentium & Constipantium in nostro Corpore. §. 3.
- V. *De Chirurgicis Specificis.* 154
Conditiones requisitæ ad Actionem Chirurgicorum Specificorum. §. 2.
Effectus eorundem. §. 3.
Classes Chirurg. Specific. tum Internorum, tum Externorum. §. 4.
- VI. *De Solventibus sive Dolorem Cientibus.* 160
Tres gradus Distractionis nervosæ partis, & sensationis Doloris. §. 2.
Causa duplex Doloris in Distractione nimia. §. 3.
Res quæ Dolorem creare possunt. §. 4.
Medicamenta quæ tres Doloris gradus excitant, scil. Rubefaciencia,

Index Capitum.
Epispastica, & Escharotica; ho-
rumque trium Classes singulatim.
§. 5. 6 & 7.
Corollaria de Solventibus. p. 169.

PARS SECUNDA.

DE MEDICAMENTIS QUÆ AGUNT
IN FLUIDA. 171

- CAP. **D**E Attenuantibus sive Resol-
ventibus. 172
Classes Attenuantium. §. 5.
Corollaria. p. 176.
- II. De Incrassantibus seu Condensanti-
bus. 177
Classes Incrassantium. §. 2.
Corollaria. p. 180.
- III. De Acrimoniam Inducentibus. 181
Acria in nobis provenienteia. §. 2 & 3.
Corpori extrinsecis illata. §. 4.
- IV. De Demulcentibus. 186
Divisio Demulcentium in Generalia
& Specifica. §. 2.
Classes Demulc. Generalium. ibid.
p. 187 ad 190.
Specificorum. p. 190.
- V. De Immutantibus. 195
- VI. De Diluentibus. 197

Index Capitulum.

Theoremata. p. 198.

VII. De Coagulantibus. 199

Ratio duplex quâ fit Coagulum in
circulante Liquido. §. 1. p. 200.

Classes binae Coagulantium primâ ra-
tione. §. 2.

Medicamenta ad singulas earundem
pertinentia. §. 3 & 4.

VIII. De Moventibus. 204

Conditiones ad motum Fluidi circu-
latorium requisitæ. §. 2.

Classes Moventium. §. 3.

IX. De Sistentibus. 207

PARS TERTIA.

DE MEDICAMENTIS IN SOLIDA ET FLUIDA
SIMUL AGENTIBUS. 208

PRIMA CLASSIS

MEDICAMENTORUM IN SOLIDA ET
FLUIDA SIMUL OPERANTIUM.

UBI

DE MEDICAMENTIS SECRETIONES
PECULIARES PROMOVENTIBUS. 210

CAP. DE Galaetophoris. 211

I. **D** Classes Galaetophororum. §. 3.

Index Capitum.

- II. De Spermatopœis. 216
Classes Spermatopœorum. ibid.
-

SECUNDA CLASSIS.

- DE MEDICAMENTIS EXCRETIONES
PROMOVENTIBUS. 219

CAP. DE Apophlegmatisantibus. *ibid.*

- I. **D** Medicamenta ad Apophlegmatisantium Classem pertinentia; nec non Apophlegmat. in duo genera distributio, scil. in Ptarmica sive Errhina, & in Sialogoga. §. 2.

Ptarmica, & eorum Classes. §. 3 & 4.
Sialogoga, eorumque Classes. §. 5. p. 222 &c.

- II. De Expectorantibus. 229
Classes Expectorantium. §. 2.

- III. De Purgantibus per Alvum. 232
Classes eorum que in Intestinis contineri & inde expurgari possunt.
§. 3. p. 233 ad 241.

Corollaria ex antedictis. p. 241 ad 244.

Requisita ad Expulsionem. §. 4. p. 244 ad 247.

Quinque genera Purgantium per Alvum. §. 5. p. 248 ad 252.

Index Capitum.

Observata de Actione Purgantium
§. 6. p. 252 ad 255.

Corollaria. p. 255.

IV. *De Eccoproticis.* 257

Prima Classis Eccoprot. continens Lu-
bricantia. §. 2. p. 257 ad 262.

Corollaria de usu Lubricantium. p.
262 ad 265.

Secunda Classis complectens ea quæ
Fæces nimis cohærentes, diluendo,
movent. p. 265 & 266.

Corollaria de horum usu. p. 266 &
267.

Tertia Classis includens Lenitiva. p.
267 ad 279.

Corollaria de usu Lenitivorum. p.
279.

Corollarium generale ad tres Classes
simul pertinens. *ibid.*

V. *De Phlegmagogis.* 281

Phlegmagogorum duo genera, & eo-
rum Classes. §. 4. p. 283 ad 294.

Corollaria ad Phlegmagogorum Solu-
tionem spectantia. p. 294.

Corollaria Practica. p. 295.

VI. *De Cholagogis.* 300

Veterum de Cholagogis sententiæ exa-
men. §. 1. p. 300 ad 302.

Classes Cholagogorum. §. 2. p. 302
& 303.

Index Capitum.

	<i>Corollaria Practica.</i>	p. 304.	
VII.	<i>De Hydragogis.</i>		306
	<i>Divisio Hydragogorum in tres Clas-</i>		
	<i>ses. §. 2. p. 307.</i>		
	<i>Prima Classis Hydragog.</i>		308
	<i>Secunda Classis. ———</i>		315
	<i>Tertia Classis. ———</i>		316
	<i>Corollaria Practica.</i>		317
VIII.	<i>De Melanagogis.</i>		320
	<i>Veterum de Melanagogis sententia</i>		
	<i>examen. §. 1. & 2.</i>		
	<i>Melanagogi medicamento vera indo-</i>		
	<i>les. §. 2. p. 321.</i>		
	<i>Corollaria de Purgantibus in genere.</i>		321
IX.	<i>De Vomitoriis.</i>		323
	<i>Trium specierum Vomitus considera-</i>		
	<i>tio. §. 2 ad 6. p. 323 ad 327.</i>		
	<i>Causa communes trium Vomitus spe-</i>		
	<i>cierum. §. 6. p. 327.</i>		
	<i>Classes Vomitoriorum. §. 7. p. 328</i>		
	<i>ad 333.</i>		
	<i>Corollaria Theoretica. p. 333.</i>		
	<i>——— Practica. p. 334.</i>		
X.	<i>De Diureticis.</i>		338
	<i>Quinque genera Diureticorum. §. 2.</i>		
	<i>Partes varia ex quibus constat Uri-</i>		
	<i>na. §. 3.</i>		
	<i>Classes Diureticorum. §. 4. p. 340</i>		
	<i>ad 346.</i>		
			<i>Corollaria</i>

Index Caputum.

- Corollaria Practica.* p. 346.
- XI. *De Sudoriferis.* 348
Sudoris materies, ac indoles in genere. §. 2, & 3.
Quinque modi quibus Sudor promoveri potest. §. 4.
Sudoris diversa materies, atque natura. §. 5.
Sudoriferorum Classes. §. 6. p. 352 ad 355.
————— *Prima Classis usus.*
p. 353.
————— *Secunda Classis.* ———
p. 354.
————— *Specificorum dictorum indoles.* p. 355 ad 357.
Corollaria, & Formula. p. 357 ad 361.
Theoremata. p. 362.
- XII. *De Diaphoreticis.* 363
Causa Perspirationis aucta. §. 2.
Diaphoreticorum Classes. §. 3. p. 364, & 365.
- XIII. *De Uterinis.* 366
Uterinorum divisio in Emmenagoga, Aristolochica, & Ecbolica. §. 1.
Theoria Fluxus Menstrui. §. 2 ad 7. p. 366 ad 372.
Emmenagogorum Classes, ut & Medicamenta ad singulas earundem

Index Capitem.

attinentia, unà cum Formulis.
§. 7. ad 10. p. 372 ad 383.
Corollaria. ibid.

TERTIA CLASSIS.

DE QUIBUSDAM ALIIS MEDICAMENTIS
IN SOLIDA ET FLUIDA SIMUL
AGENTIBUS. 385

CAP. **D**E *Aperientibus.* ibid.

I. **D** *Classes Aperientium.* §. 1.

Conditiones ad aperiendum Vas ali-
quod obstructum requisita. §. 2.

Corollarium. p. 386.

II. *De Discussantibus.* 386

Stagnationis Liquidorum, atque
Tumorum hinc ortorum causa
varia; simul & Indicata Discu-
tientia in singulis. §. 2.

Ratio triplex quâ discutuntur ex-
travasata Liquida. §. 3.

III. *De Emollientibus.* 388

Tres modi prapipui quibus fit Indu-
ratio in Corpore nostro. §. 1.

Emollientia Interna. §. 2. p. 388
ad 390.

— *Externa.* §. 3. p. 390
ad 392.

Index Capitulum.

IV. De *Adstringentibus* seu *Indurantibus*. 392

Adstringentium operatio. §. 1.

V. De *Detergentibus*, *Emundantibus*,
& *Erodentibus*. 393

Detergentis medicamenti objectum,
& *modus*. §. 1.

Medicamenta Detergentia. *ibid.* p.
394.

————— *Emundantia*. §. 2.
ibid.

————— *Erodentia*. §. 3. *ibid.*
& 395.

VI. De *Calefacientibus*. 396

*Ratio duplex quâ corpus aliquod
Frigidum incalescit*, & *Conditio-
nes tres quæ ad Calorem per at-
tritum producendum simul requi-
runtur*. §. 2.

*Axiomata quatuor de diversis Ca-
loris gradibus*. §. 3.

*Modi varii quibus Calor in Corpore
nostro tum externè, tum internè
excitari potest*. §. 4.

*Theoremata, & Corollaria de Ca-
loris in Corpore nostro productione;*
*simulque Calefacientium Clas-
ses*. p. 398. &c.

VII. De *Erigefacientibus*. 401

* * *

Index Capitem.

Ratio duplex quâ Frigus inducitur
Externum. §. 1.

———— quâ Frigus Internum
fit. §. 2.

Theoremata de Frigoris ortu in Cor-
pore nostro; nec non Frigefacien-
tium Classes. p. 402. &c.

VIII. De Attrahentibus. 405

Conditiones in omnibus Attrahenti-
bus requisitæ. §. 1.

Classes Attrahentium. §. 2. p. 405
ad 408.

IX. De Repercutientibus. 409

Repercutientium Actio. §. 1.

———— Classes. §. 2.

X. De Suppurantibus, & Maturanti-
bus. 410

Indoles, & generatio Puris. §. 1,
& 2.

———— Medicamenti Suppurantis.
§. 3.

Suppurationem Indicantia, & Con-
tra-indicantia. §. 4.

Suppurantium Classes. §. 5. p. 411
ad 413.

Corollaria, & Formule in singulis
Classibus. p. 413 ad 415.

Maturantium indoles, & usus. §. 6.
& 7. p. 415.

QUARTA CLASSIS.

DE MEDICAMENTIS TOPICIS. 416

Theoremata de Topicis in genere. ibid.

CAP. DE Cephalicis. 418

I. **D** Cerebri Functiones binæ, & ad easdem requisitæ duæ Conditiones, §. 1.

Medicamenta Cephalica. §. 2.

II. De Ophthalmicis, Odontalgicis, Otalgicis, & Stomaticis. 420

Theoria Morborum Oculi. §. 1.

Indoles vera Ophthalmicorum. ibid.

p. 421.

————— *Odontalgorum.* §. 2.

ibid.

————— *Otalgicorum.* §. 3. ibi-

dem.

————— *Stomaticorum.* §. 4.

p. 422.

III. De Arteriicis. 422

Medicamenta Arteriica. §. 2.

IV. De Thoracicis. 424

Pulmonum Functio duplex; item genuina Thoracicorum indoles,

§. 1, & 2.

Index Capitum.

*Indicantia, & Indicata varia in
Morbis Pulmonicis.* §. 2. p. 425.

V. *De Cardiacis.* 426

Cardiaci medicamenti idea vera.

§. 1. & 2.

*Conditiones in Vasis & Liquidis ad
ejus Actionem requisitæ.* §. 3.

Classes Cardiacorum. §. 4. p. 427
ad 429.

VI. *De Carminantibus.* 430

Carminantis medicamenti indoles.

§. 2.

*Ratio quâ Dolor & Flatus simul oc-
currunt in Intestinis, ac unde
generantur.* §. 3 ad 5. p. 430
ad 432.

Medicamenta Carminativa. §. 6,
& 7.

Spasmodum in Primis Viis Cause.
§. 7.

*Carminantium calidorum operandi
modus.* §. 8.

VII. *De Anthelminthicis.* 433

*Loci in quibus nidulantur ac re-
pant Vermes.* §. 2.

Anthelminthicorum Classes. §. 3. p.
435 ad 440.

*Amarorum usus,
& agendi ratio.* ibid. p. 439,
440.

Index Caputum.

VIII. De Anodynis. 440

Quatuor Medicamentorum genera
sub Anodynorum nomine compre-
hensa; scil. Paregorica, Hypno-
tica, Narcotica, & Nepenthes.
§. 1.

Theoremata de Dolore in genere. p.
442 ad 446.

Doloris omnis origo, & ablatio, §. 2.
Distractionis Fibrarum, Dolorem
creantis, quinque internæ Causæ;
atque totidem Classes Anodyno-
rum singulas ejusmodi Causas tol-
lentium. §. 3. ad 8. p. 446 ad
450.

Hypnoticorum indoles. §. 9.

————— Dua Classes; simulque
tria Genera in Secundâ Classe dis-
tinguenda. §. 10. p. 451 ad 454.

QUINTA CLASSIS

MEDICAMENTORUM IN SOLIDA
ET FLUIDA SIMUL OPERANTIUM. 455

CAP. UNICUM.

DE Antidotis. ibid.
Antidoti medicamenti Nomina va-

HERMANNI

Index Capitum.
ria, & Definitio. §. 1.
Theoremata de Venenis in genere.
p. 455 ad 457.
Conditiones in omnibus Antidotis
requisite. §. 2.
Antidotorum diversus operandi mo-
di. §. 3.
———— *Classes. §. 4. p. 457.*
ad 459.
Corollarium. p. 460.

FINIS INDICIS.

HERMANNI

HERMANNI
BOERHAAVE
TRACTATUS

De Viribus Medicamentorum,

PROLEGOMENA.

CAPUT I.

[*De Elementis Corporum, seu de naturâ
Solidorum & Fluidorum in genere.*

1.

LEMENTA CORPORUM definiuntur à Philosophis, corpuscula simplicissima ex quibus alia fiunt, & in que iterum resolvi possunt: atque sic per hæc intelligimus, corporis cujuscumque firmam originem & Stamina, que suâ aggregatione corpus constituunt. (a)

2. Si cohæsiō seu durities tanta sit in

(a) Confer. BOERHAAVE Collegium Mss. de Method. Studend. Med. Part. 5. Cap. 1. Sect. 6.

A

corpore quolibet, ut omnem cognitam vim motus superet, tum illud vocatur *Atomus*, seu *Elementum corporeum*. (a)

Dogent Physici omne corpus esse extensum, impenetrabile, figurabile, mobile, nec non corpora omnia composita coherere cum aliquo nixu, separationi plus minusve se opponente; qui nixus vocatur *durities*; si jam illa cohesio, ille nixus, illa *vis*, quam *Attrahtricem* vocat NEWTONUS, tanta sit in illis *Staminibus*, ex quibus conflantur corpora, ut nullus motus in rerum Naturâ sit, qui non superetur à resistantiâ cohesionis horum *Staminum*, tum inquam illarum particulæ dicuntur *Atomi*; ex *a privante*, & *τομῆν* *sectio*: hinc *Atomus* vocatur propriè pars non amplius secanda, seu indivisibilis. Sunt autem hæ *Atomi*, quibus omnia constare corpora jam olim asseruit DEMOCRITUS; qui quidem satis intelligebat, nullam esse particulam in Naturâ, quæ non adhuc capax esset divisionis *mathematica*, sed voluit ille, quòd si *vis* uniens partes corporis major sit, quàm ulla *vis* quæ huic corpori imprimi possit, inde sequatur, cohesionem hanc vel unionem insuperabilem esse, utpote quæ

(a) Id. Ibid. Part. 1. Cap. 4. §. 6. & 7. sive à Sect. 22. ad 28.

à nullâ vi destrui queat: hinc particulæ tali deprehensæ nomen imponebat *Atomis*.

3. Quæritur an hujusmodi corpuscula in Naturâ dentur? Quod ut examine-
tur, 10. attendendum est, licet corpora plurima mutantur quoad *formam*, nulla tamen unquam mutari in suâ *essentiâ*; ergo ita cohærere debent illa, quæ rerum *essentiam* componunt, ut nulla *vis* tanta sit in Naturâ, quæ particulis *essentiam* corporum constituentibus applicata, earum cohæsiõnem superare valeat; unde sequitur manifestè, particulam hanc sive *Atomum* mutari posse nullatenus: enim-
verò si mutari inciperent, atque in partes dirimi corpuscula hæc, tota rerum Natura pessum iret, atque destrueretur penitus; quippe, si Aqua v. gr. partes haberet ita mutabiles, ut esse possent partes Ignis, ecquis non videt, totam rerum faciem mutatum iri, si hoc accideret, & omnia ab Igne abundare tum incipiente fore destruenda? Ergo tota Natura clamat, *principia*, quibus corpora constant, esse immutabilia: quod quidem si verum non foret, non potuissent eadem permanisse per tot sæcula; verum in nullis rebus mutatam videmus corporum *essentiam*, quoniam immutabilia sunt eorum *Stamina* sive *Elementa*, ut jam dixi-

A ij

mus; non quòd *mathematicè* dividi non possint, hoc enim in infinitum fieri potest, sed quòd nulla *vis* eorum partes ab invicem separare queat; & hoc facit stabilitatem Naturæ. Illa nunc causa, quâ istud fit, est ordo Naturæ ipsius, à Deo ita constitutus, ut sit eadem semper causa cohesionis.

4. Si *Atomus*, & *corpus ex Atomis constans*, partes suas cohærentes ita haberint unitas, ut nullum spatium vacuum interceptiatur, tunc *Atomus* illa, & illud *corpus* vocabitur *solidum perfectum*. *Solidum* autem est *corpus*, cujus partes ita cohærent inter se, ut unâ parte motâ, reliquæ etiam simul moveri cogantur.

Hæc est inter Eruditos agitata quæstio, quænam idea dari debeat *Solidi*? PERIPATETICI omnes, & CARTESIANI dicunt, *Extensionem ideam esse Solidi*; verùm facile ostendi potest, hoc non ita intelligendum esse. Siquidem diximus *Atomum* constare ex aliis partibus, ita arctè inter se cohærentibus, ut separari nequeant; at verò *Atomus* illa non erit adhuc *perfectè solidus*, nisi aliquid præterea huicce definitioni adjiciatur: quippe, si Deus duas *solidas* particulas simul conjunxisset hunc in modum , hæc quidem ambæ particule, ita junctæ simul essent, ut inde confla-

rētūt *Atomus* una, cujus partes in contactu tam arctè cohærent inter se, ut una pars ab altera, quâcunq̄e vi adhibitâ, separari minimè possēt; attamen non esset adhuc *Atomus* perfectè solida, quoniam inter ambas hujus partes *spatium* inesset: verùm si ita fuissent unitæ, ut nullum *vacuum* relinquerent intermedium, hæc nempe ratione , tunc *Atomus* illa perfectè solida foret, quippe quæ nullum in se *spatium* haberet, ubi alterum possēt recipi, atque contineri corpus. Hinc igitur, *corpus perfectè solidum* est illud, quod ex *Atomis* seu *particulis indivisibilibus* constat, ita junctis, ut nihil vacui inter ipsas hæreat. Alterum adhuc vocatur perfectè solidum corpus, quod ex prioribus perfectè solidis conflatum est, absque ulla quoque intercapedine, seu *spatio* relicto inter partes totum constituentes: his autem binis perfectè Solidorum generibus si *Atomum* addamus, quæ constet partibus sibi mutuè unitis, sine ullo *spatio* intermedio, tunc tria corporum perfectè solidorum genera habebimus.

5. Jam verò si quis quærat, quomodo corpus perfectè solidum metiri possimus? Respondemus *mensurâ spatii*. Supponamus enim v. gr. nos habere *spatium* quod sit exactè unius pedis cubici; & hoc

spatium à nobis dein impleri corpore ejusdem perfectè molis & figuræ, i. e. unius pedis cubici, & in quo nullum omnino *vacuum* sit, adeoque quod sit corpus perfectè *solidum*: jam ergo, quandoquidem hoc corpus exactè repleat illud *spatium*, mensura ejus erit quoque mensura *spatii*, in quo continetur; tantùm enim ibi aderit impenetrabilis *materie*, quanta est magnitudo *spatii*.

6. Si *Atomus* & *corpus ex Atomis constans*, partes impenetrabiles ita junctas habet, ut intercipientur inter unitas partes *spatiola vacua*, aut aliâ *materie* non unitâ repleta, tunc vocatur corpus *porosum*.

7. Ut verò habeamus mensuram corporis *porosi*, supponamus v. gr. molem Auri perfectè *solidam* occupare *spatium* unius pedis cubici, & jam inde auferri hoc Aurum, cujus mensura, *ex hypothesi*, est capacitas istius pedis cubici, & ejus loco Aquam substitui *spatium* hoc exactè replentem; tunc si $\frac{2}{3}$ partes hujus Aquæ sint *pori*, ergo $\frac{1}{3}$ pars pedis cubici erit mensura Substantiæ corporeæ istius Aquæ: reliqua enim habentur tantùm *vacua*, non corpora *Materiæ perfectè solidæ* respectu. Hoc plurimum juvat in *viribus* corporum indagandis; *vires* enim inveniuntur ex

quantitate Materiæ, sed *quantitas* hæc noscitur, cognitâ magnitudine, numeroque *pororum*; quia tunc isti subtrahuntur à reliquâ *mole* corporeâ; nihil quippe faciunt ad *vires* corporum, quoniam sunt tantum *spatia vacua*: sed illud quod præter *poros spatium* replet, hoc solum dat *quantitatem* Materiæ in eo contentæ: ergo hæc est mensura *Corporeitatis*.

8. Unde videmus, quòd si ARISTOTELIS, & CARTESII vera foret sententia, dum affectunt, *Extensionem esse ideam Solidi*; tum inde sequeretur, ubique esse eandem Substantiam corpoream: quòd quidem verum esset, si non daretur in rerum Natura *Vacuum*; tunc enim Aqua & Aurum essent æquè gravia, & æquales vires haberent, utpote quæ forent æquè *perfectè solida*, sed hoc falsum ostendit esse magnus NEWTONUS evidentissimis demonstrationibus mathematicis, in experimentis de *Pendulis*. Jam igitur vidimus *Atomum* aliquam esse posse *perfectè solidam*, & *imperfectè solidam*, seu *porosam*; & quòd proinde corpora ex eis conflata poterant esse, tum *perfectè solida*, tum *porosa*; quòdque corpora dicerentur *porosa* duplici sensu, nempe *porosa simpliciter*, ubi nihil in *poris* continetur, & *porosa* cum Materie internâ in *poris* fluctuante; quando ita-

8 De Pondere Specifico Corp.

que, uti diximus, meatus habent tantummodò, seu *spatia* penetrabilia, adeòque non repleta, h. e. *vacua philosophica*. Ex his etiam patuit, quòd cum Physicè, non Geometricè corpora ad vires metiri volumus, tunc *moles* à *massa corporea* distinguenda sit: *moles* enim est tota extensio corporis, quæ in quibusdam locis *perfectè solida* esse potest, in aliis verò *vacua*. Unde sequi perspeximus, si *perfectè solidum* sit corpus, tum mensuram *molis* & *spatii* in quo continetur, esse mensuram *substantiæ*; sed si in *mole* sint loca *vacua*, tum mensuram instituendam esse subtractis *vacuis*: quod quidem in sequentibus clariùs adhuc fit proptulium.

De Pondere Specifico Corporum.

1. **I**NVENERE duo maximi Viri ISAACUS NEWTON, & CHR. HUYGENS, ambo per diversa ratiocinia, quòd *materies corporea, in quocumque spatio deprehensa, haberet eam proportionem, ut pondus erat illius molis ponderata*. Quæ verò *propositio*, ut elegantissima est, ita & utilissima evadit in *mechanicis*, ad vires corporum eruendas. Jam explicuimus, quid sit intelligendum per *Molem*, seu *Massam* corporis, quid-ve per *Quantitatem*, seu *Substantiam corpoream*; invenit autem NEW-

TONUS, illud quod inter poros intercipitur, & non cohæret, nihil facere ad vim corporis, verum esse prorsus ac si *vacuum* foret, respectu *virium* agentium; quod quidem per experimenta clarè deducit, dum agit de *Pendulis*: videtis igitur hunc Authorem in eruditissimo suo tractatu de *Principiis Mathematicis Philosophiæ Naturalis*, 10. ad initium, tum verò in *Parte tertiâ*, ubi experimenta habet de *pyxide* modò *plenâ*, modò *vacuâ* ponderatâ: consulatur quoque de hâc *propositione* HUYGENIUS, in tractatu quem inscripsit, *de la Lumiere, & de la Pesanteur*. Jam verò, quod hi duo magni Viri experimentis suis adstruxerint, assumimus pro principio; nempe, *prout sunt pondera corporum, ita vires eorum esse*: si enim in uno corpore duplo plus *virium* habuerimus, positis reliquis iisdem, duplo plus etiam *materia* impenetrabilis est in eo.

2. Hôc positò, cognoscere possumus *Quantitatem Substantiæ impenetrabilis veræ* in certo loco contentæ, si nimirum *Molem* ponderemus; (utè superius jam dictum est) verum nondum equidem novimus ut propriè se habet, quia nullum *perfectè Solidum* habemus cognitum; si enim unum tale *Solidum* haberemus, dignoscere possemus utique *vires* corpo-

rum, quatenus inde pendent: ergo *pondus* est tantum relativa scientia ad nos: verum si exactè scire possemus, Aurum in pede cubico continere tantum præcisè *Materiæ perfectè solidæ*, tum ponderarem etiam Aquæ pedem cubicum, unde statim sciremus, cum Aqua tantò minùs *ponderis* habeat, quàm Aurum, tantò plus *vacui* igitur esse in illa; & sic de cæteris Naturæ corporibus: atque sic vera tradi posset *Hydrostatices*, ut & *Mechanices* in genere doctrina.

De Diversitate Corporum.

1. **P**RO *physicis principiis* jam assumptis, Materiem esse extensam, impenetrabilem, figurabilem, & divisibilem in infinitum, quatenus constat ex infinitis quasi *nihilis*, quæ *vi* quâdam coherant, & vocantur *Atomis*; omnesque particulas hæc divisas habere gravitatem aliquam, quæ perfectè convenit toti *Massæ*, seu *Aggregato Atomorum*: ex his ergo jam sequitur, quòd quædam harum proprietatum diversa esse possint in corporibus. Itaque nunc dicimus, *ex idea naturæ corporis sequi diversitatem ejus*, quæ triplex est.

2. Prima diversitas nascitur ex diver-

fitate ipsius *Atomus*: 1°. enim *Atomus* una non est semper æquè magna, ac altera, cùm istud necessarium non sit ad corpus constituendum; 2°. *Atomus* una potest esse plus minus-ve *solida*, quàm altera; cùm una possit esse *perfectè solida*, altera verò, quamvis unita ex indivisibilibus particulis, *vacua* tamen habere queat in se; (utì superiùs demonstratum est) 3°. denique potest *Atomus* una, tum magnitudine, tum figurâ, ab alterâ differre.

3. Secunda varietas in eo consistit, quòd *Atomus* una cum alterâ, & corpus unum *ex Atomis aggregatis* confectum cum altero itidem simili, possint diversimodè, cohæsione scilicet majori minori-ve, inter se uniri: & eam quidem cohæsionem ex rebus *elementatis* deducere non possumus, est enim iis essentialis proprietas, non autem à causis externis dependens.

4. Tertia diversitas oritur ex modo uniendi vario *Atomum* unam alteri, & unum corpus *ex Atomis* conflatum alteri quoque simili; v. gr. duæ *Atomus* possunt hâc ratione , & hòc pacto inter se uniri, atque sic plus minùs-ve *spatii* inter suas partes relinquere. &c. Unde originem ducit diversitas *Porositatis*, & *Densitatis*, utì jam vidimus.

5. Nunc igitur ex præmissis patuit,

quòd in considerandâ *Elementorum corporeorum* naturâ, novem capita percipere debeat quàm optimè *Physicus*, ac proinde *Medicus*, utpote *fundamentalia* & scitu necessaria; quæ quidem sunt.

1°. *Extensio Corporis.*

2°. *Divisibilitas.*

3°. *Impenetrabilitas.*

4°. *Durities*, seu *cohæsi*o partium totum constituentium major minor-ve.

5°. *Natura Atomi*, sive *Moleculæ* nullâ vi divisibilis.

6°. *Soliditas* & *Densitas absoluta.*

7°. *Porositas* & *Raritas.*

8°. *Mensuratio Solidi Perfecti*, aut *Imperfecti.*

9°. *Diversitas Corporum*, quæ triplex est, & ex ipsâ *Elementorum* doctrinâ sponte deducitur.

Hæc jam sunt vera *Principia physica*, & ex ipsâ rerum *Naturâ* petita. *Perspectis* autem corporibus *Solidis* in genere, superest, ut de naturâ *Fluidorum* aliquid adjiciamus.

De naturâ Fluidorum. (a)

1. **F**luidum vocatur illa omnis corporum congeries, cujus molecula minutissima, sensumque fugientes, & nullo, & facile

(a) *Id. Ibid. Sect. 69. de Hydrostaticâ.*

mutando nisu inter se coherent, ac proinde que tactui levissimo cedunt, & in se invicem arietant. Quandoquidem *Solidum*, vel *Consistens* (utî vocat *CELSUS*) definiatur, illud quod partes suas constituentes facilè separari non patitur, & in quod impreflus impetus, potiùs facit movere totam molem, quàm ut separet partem cui impreflus est: hinc *Fluidi* definitio est præcisè contraria, negando scilicet quod affirmatur in præcedente.

2. At verò unaquæque pars *Fluidi* est unum corpus, nam illa pars, quæ vel minimè, vel nullatenus alteri cohæret, est una pars; igitur ea quæ de uno corpore superiùs dicta fuerit ratione *Solidorum*, vera sunt etiam in iis corporibus quæ *Fluida* constituunt; adeòque ista generalia præmissa hîc iterum locum habent.

3. Verùm etiam 2°. tria consideramus in hisce moleculis, quatenus componunt *Fluidum*: 1°. *Partium molem diversam*; unum enim *Fluidum* partes habet majores minores-ve altero: 2°. *Figuram variam*; quippe unum *Fluidum* partes habet aliò modò figuratas, quàm alterum: 3°. Denique *cohesionem nixum-ve dissimilem*; quoniam *Fluidum* unum suas habet partes majori minori-ve nisu inter se coherentes, quàm alterum.

4. Ab his tribus diversis capitibus pendet omnis *Fluidorum* varietas: hinc nempe, *Fluidum tenue* est illud cujus partes sunt minimæ, & vix inter se cohærent; & *Fluidum viscosum* dicitur illud, cujus partes majori nixu cohærent inter se, quàm in alio *Fluido*: & sic de cæteris.

20. Hôc positô videmus proprietates quas Mathematici tribuerunt *Fluidis*, nihil aliud esse quam dotes in omnibus communes, non ut se habent in Aquâ, vel ut se habent in Oleo, sed tantùm communes. Jam verò ut *Fluidorum* naturam, quo par est modo, explicarent Hydrostatici, assumpserunt 1°. *Fluida* constare particulis quibusdam admodum exiguis, 2°. hæc particulas valde *lubricas* esse supra se mutuo, 3°. eas esse *graves*: & ex his tribus deduxere, quomodo Massa corporea, ex istis Moleculis aggregatis constans, reverâ se haberet. Hæc est *Hydrostatica*, non solum Physicô, sed etiam Medico scitu necessaria; quoniam omnes ferè mutationes physicæ ope *Fluidorum* contingunt: sic enim fit nutrimentum & incrementum Animalium, Vegetabilium, Mineraliumque, per Aerem, Aquam, & Sales solutos; quæ omnia sunt *fluida*.

Hæc itaque sunt, quæ de naturâ *Solidorum*, & *Fluidorum* in genere habebat.

mus præfanda; quæ nos equidem sponte suâ jam ducunt, ut ipsum *Corpus Humanum* aggrediamur; hinc verò tandem ad vires quas in illo exerunt *Medicamenta* deveniemus.]

C A P U T I I.

De structurâ Corporis Sani.

1. **C**ORPUS nostrum duabus constat partibus, scilicet *solidis, & fluidis.*

2. Solida continent in se Fluida, suntque ita inter se unita, ut nulla pars assignari queat, cujus cum reliquis connexio vel immediata, vel mediata demonstrari non possit; Vena quippe & Vas Lymphaticum Arteriæ cohærent mediante Glandulâ, quæ ab Arteriâ oritur; Arteriæ autem omnes Aortæ adnascuntur, quæ & ipsa Cordi inseritur; Cor verò Nervorum, nec non Arteriarum Ascendentium ope, Cerebro unitur; Cerebrum interim Cerebello adhærescit; hoc autem Medullæ Spinali, &c.

3. Omnes Corporis Canales aliquo modo cum utroque Cordis ventriculo communicantur.

4. Ventriculus Cordis sinister commu-

municationem habet cum Arteri Magnâ, hæcque ita divaricatur & dispergitur, ut nullum Corporis punctum possit assignari, ad quod portio aliqua dictæ Arteriæ non pertingat: quò sit, ut cavitas à Corde usque ad singula Corporis puncta continuetur.

5. Omne Corporis punctum *cavum* Liquidorem intra se contentum versùs dextrum Cordis ventriculum transmittere potest, si modo *vasa Secretoria*, vel *Excretoria* sic potiùs dicta excipiamus; qualia sunt, (a) *vasa Sudorifera*, (b) *vasa Sanctoriani Perspirabilis*, *Perspirantia dicta*, (c) *vasa Oculos continuo humore Humectantia*, (d) *vasa Mucosa*, (e) *vasa Salivosa*, (f) *vasa Esophagi, Ventriculi, Intestinorum*, (n) *vasa Urinosa*, (o) *vasa Seminalia*.

6. Omnes Corporis Canales, & Receptacula certa quædam Liquida continent, modò bene se habeat Corpus: cum ergo Canales inter se communicentur, Liquida quoque inter se communicari necesse est; hinc agitatio quæ in unâ Liquidorum parte excitatur, reliquis omnibus communicari potest.

7. Omnia Corporis Liquida, exceptis Excrementis, ad Cor redeunt.

8. Quamdiu Liquida hæc intra Canales

les regulariter moventur, tamdiu *sanus* est Homo; quodcumque verò motus ille irregularis est, vel in aliquâ parte cessat, *agrotat* Homo; si autem omninò, & omnibus in partibus cessat hic motus, *mors* sequitur.

9. *Sanitas* itaque consistit in *equabili motu Fluidorum, simul & equabili resistantiâ Solidorum in omni parte*. Fluida dicuntur *equabiliter* moveri, cùm majorem impetum non faciunt in unam, quàm in alteram partem: *resistentia Solidorum equabilis* dicitur, cùm *equabiliter* premunt Liquida in omni parte; adeò ut inde nullus doloris sensus oriatur.

C A P U T I I I.

De statu Corporis Lasi, sive Morbosi.

1. **E**X dictis patet *morbosum* esse illum, sive Solidorum, sive Fluidorum *statum*, in quo, quâcunque de causâ, *equabilis ille motus* quolibet in loco turbatur, impeditur, vel sistitur; quòd verò *mors* dicitur cùm *motus ille* ubique cessat.

2. Mederi ergo est, tollere de Corpore *morbum*, i. e. causas *equabilem motum*, sive *transfluxum* impediens *semovere & expellere*.

B

3. Medicamenta vocantur instrumenta illa *mechanica*, ope quorum Artifex potest causas tollere *ablati æquilibrii*, idemque restituere.

4. Medicamentum ergo supponit *fluxum* Humorum seu Liquidorum, adedque agit solummodò in Corpore vivente, non verò defuncto, & *hoc fluxu* privato.

5. Cùm Medicamentum supponat Corporis vitam, quæ pendet à trajectu Fluidorum per Solida, patet, illud agere in Liquida, sive Solida adhuc *mota*.

6. Hinc Medicamentum non agit in *Cadaver*.

7. Omne Medicamentum effectus suos *mechanicè* producit, *vi* scilicet soliditatis, molis, figuræ, motûsque particularum suarum.

8. Actionis *mechanicæ* effectus, est mutatio figuræ, motûs, molisque corporis.

9. Hinc in *morbis* curandis non immediatè agunt instrumenta illa, scilicet Medicamenta, sed mediatè.

10. In quantum actionis effectus, vel bonus vel malus, omninò pendet à mole, motu, & figurâ particularum agentium, à Solidis solummodò deducenda erit *æquilibrii* antè dicti destructio.

11. Triplici modò destruitur *fluxus æquabilitas* in Solidis: (α) Liquidorum in Solidis existentium ablatione; (β) impetu & pressione nimia Liquidorum in superficiem Solidorum internè, à causâ externâ comprimente; (γ) vi contractili ipsius Solidi nimis auctâ.

CAPUT IV.

[De Solidis & Fluidis nostri Corporis in genere.

1. **T**Ria quidem diversa totum Corpus Humanum constituentia *principia* agnoscit HIPPOCRATES l. 6. Epidem. Sect. 8. (α) Scilicet (1) τὰ Ἰσχυόντα, i. e. Continentia & Coërcentia; has verò partes nunc *Firmas* seu *Cohærentes*, atque vocabulò usu receptò *Solidas* appellitamus: (2) τὰ Ἐνισχύόμενα, i. e. intus Contenta; quæ quidem hodie, (vocabulò licèt minus Romanò) dicuntur *Fluida*, sive *Liquida*, & apud Latinos *Humores*, seu *Liquores*: (3) τὰ Ἐρρομῶντα, vel simpliciter Ὀρμῶντα (uti est in textu) h. e. *Impetum* facientia; per quem verò putamus,

(α) Vide BOERHAAVE Id. Colleg. de Method. stud. Med. Part. 1. Cap. 1. Sect. 3.

B ij

AUTHOREM intellexisse *illum* qui fit ab Humana Mente, cum aliquam Corporis partem movere vult; & hic quidem *impetus* qui fiat ignoramus: nec arbitramur, ut Scholiastæ, HIPPOCRATEM intellexisse per hoc verbum *Spiritus animales*; sed ipsum solummodò voluisse significare, quòd Mens nostra non *mechanicè*, sed *incognitò* modò agat in nostra Solida & Fluida, seu Ἰσχυοῦτα & Ἐνισχυόμενα. Cùm autem illa quæ vocat HIPPOCRATES τὸ Ὀρμῶδες, ad scopum nostrum in hocce tractatu non ita faciant, hinc *naturam* tantummodò *Solidorum & Fluidorum Corporis Humani in genere* jam expendemus.

2. Partium Solidarum & Fluidarum ideam generalem fat. claram dedimus in primo Capite; quæ verò partes *Solidæ* dicuntur omnium corporum respectu, hæc quatenus ad Corpus nostrum pertinent, proprio sensu *Firmæ* vocantur: (utì modò vidimus) diximus autem initiò corpora quælibet constare *Staminibus* quibusdam *firmis & immutabilibus*, quæ suâ aggregatione corpus constituunt, & hæc quidem *Elementa* corporum appellavimus. Sunt igitur quædam particule *primæ*, & *minimæ*, quæ partes *Firmas* Humani Corporis constituunt: particula enim quantula-cumque nobis sensibilis in corpore, non

eſt unica pars, ſed ex pluribus conſtat ſimul aggregatis; has ergo *moleculas* cognoſcere debemus, ſi noſtratum Partium naturam cognitam habere velimus.

3. (a) *Sunt autem hæ particula corpufcula exigua, ſatis ſimilia, ſimpliciſſima, Terreſtria, ex fluidis humoribus adducta, ad ſingula loca ſecreta, & appoſita cunctis firmis partibus.* Hæc vera ſunt *Elementa*, ex quibus conflatum eſt Corpus Humanum.

Dicimus 1°. quòd ſunt *corpufcula exigua*, & iſtud quidem clarè demonſtratur ex *anatomicis*, maxima pars enim, quæcumque ſit in Corpore noſtro, ſit ex Vafis, Vaſa fiunt ex Membranis, quæ involutæ conſtituunt *cavum*; hæ verò membranæ conſtant iterùm ex Vafis, quæ Vaſa Membranas formantia rurfùs conſtantur ex Membranis, quæ iterum ex Vafis, donec ad *ultimum* Vas perveniamus, quod habet Membranam ex Fibris compoſitam *ſimpliciſſimis*, non verò jam ampliùs *cavis* ſeu *vaſculoſis*; aliter enim non eſſet *ultimum* Vas; ſed illæ Fibræ ſunt mera filamenta *ſolida*, quæ conſtant meris tantummodò partibus *ſolidis minimis*, & inter ſe ita adunatis & cohærentibus, ut Membranam *ſimplicem* conficiant: de quâ re vide plura in *Cap. ſeq.* Sunt

(a) Id. Ibid. Sect. 7. *De naturâ Solidorum.*

igitur *Elementa* nostrorum Solidorum valdè exigua ; sed præterea dicimus ,

2°. Sunt *satis similia*. Nam profectò examinavimus per ignem chemicum Solida plurimorum Animalium , atque his experimentis nobis constitit, quòd si Os v. gr. omnibus membranis , & omnibus suis liquidis orbatum fuisset , tamdiuque coqueretur in aquâ , donec aqua ultimò effusa , æquè clara & insipida inde rediret, ac fuerat cùm affunderetur ; tum semper *Fibræ solidæ* in hoc *Osse* sibi ubique similes remanerent : idem quoque verum erat de aliis partibus experimentum , v. gr. respectu Musculi , &c. Neque istud tantùm , sed maximâ mutatione , quæ in Naturâ contingere possit , hoc idem semper accidet ; si enim comburatur Os , vel Musculus , non ided tamen destruentur hæ *Fibræ* , sed rectæ & extensæ manebunt , quasi integræ , & erunt ubique , in unâ parte , & in omnibus eadem ; nam & ex Osse , & ex Arteriâ , Venâ , Musculo , Pilo Capitis , &c. eadem sunt , eandemque præbent in conspectu materiem : ita ut , illud quod nostri Corporis *firmitatem* facit , sit idem ubique ferè ; quod quidem mirum iis videbitur , qui putârunt , singulis partibus inesse singularem firmitatem , seu singularem materiem ,

pro singulari firmitate dandâ: sed si consideremus Embryonem, an non Arteria v. gr. ipsi eadem est hoc sensu, ac in nobis? imò sanè, si enim comburatur, similes Fibras exhibebit; & Membrana in Embryone idem dabit post coctionem, vel combustionem, ac Membrana in Adulto; & ex omni parte diversa, eadem semper habebitur materies in utroque subjecto. *COROLL. I.* Ergo illud quod *maximum* est, vel *firmissimum* in Corpore, constituitur ex eadem materie, ac est materies illius, quod *tenuissimum*, vel *minimè firmum* extat; Membrana enim ex Vasis Lymphaticis, i. e. tenuissimis, confecta, ex eadem est materie, atque Os maximum, durissimumque. *COROLL. II.* Ergò *Firmæ* nostri Corporis partes differunt tantùm majori minori-ve aggestione, & compositione *minimorum* corpusculorum quibus constant.

Hinc jam concludimus, *ultima Stamina*, ex quibus constantur omnes nostræ partes, majores minores-ve, non modò esse *valde parva*, sed etiam *satis inter se similia*.

Verùm dicimus 3°. Sunt adhuc *simplicissima*; illud enim quod in omni puncto suæ Molis, eandem præbet Materiem vocatur *simplicissimum*, sive illud tale dicitur, cujus una pars est eadem ac tota

reliqua massa : hujusmodi autem sunt omnes partes Corpus Humanum constituentes , uti jamjam vidimus.

Tum dicimus 4o. Sunt *Terrestria* , & hoc utimur vocabulo , quoniam aptius haud novimus ullum , quò natura hujusce *materia* exprimi possit. Chemici enim *Terrestria* vocant corpora , partes illas quæ nec Igne , nec Aquâ solvi queunt , sed in his immutabiles manent : *Salina* vocant ea corpora , quæ & Igne , & Aquâ solvuntur , iterumque coeunt in materiem quasi lapideam : *Oleosa* sive *Sulphurea* nominant , quæ Igne quidem solvuntur , & comburuntur , sed Aquæ sponte suâ non miscentur : *Spiritus* appellant , corpora Aquæ miscibilia , & ad Ignem combustibilia : *Aquam* dicunt , corpus quod , si sit concretum , ad minimum Ignem liquefit , & ad eum semper avolat absque odore & sapore : &c. Verùm enim verò nullis ex nostri Corporis partibus hi characteres conveniunt , si characterem excipiamus partium *Terrestrium* ; hæc quippe , nec ad Ignem , nec in Aquâ solvi possunt : atqui talia sunt *ultima* nostrarum Fibrarum *Stamina* ; hæc itaque *Terrestria* vocare cogimur , quoniam sunt simplicissima , & illa in omni parte , ubique eadem , similia , & immutabilia reperimus. Sed recentiores

res Anatomici dixerunt partem Corporis Humani simplicissimam esse Os: verum profectò, in Osse sunt adhuc Membranae, Medulla, Sanguis, Lympha, &c. quibus omnibus si privatur, remanebit utique tantum, pro ultimis *Staminibus*, pars *fibrosa & Terrestris*. Ne quis dicat igitur, si Os per Chemicam examinetur, dat Aquam, Sale, Oleum, Terram, & hæc est materies *Offis*, erraret sanè quàm maximè qui hoc ita conciperet: videmus enim quòd Ossa in cœmeteria Sole primùm exsiccata, dein rore & pluviâ humectata, tumque vento & Sole iterùm exsiccata, sint tamen adhuc Ossa; sed si tum Chemicus quidam vellet inde Salia & Oleum educere, non id posset profectò arte suâ efficere; verum materies maneret fixa, omni Sale & Oleo privata; Ossa tamen adhuc integra perstitissent ante hanc operationem Chemicam. Ex his igitur patet, quid sit materies *Offis*, nempe *Terra* solummodò, & sic de cæteris Corporis partibus. Jam verò si quærimus ab Anatomicis quid sit *Vas*? respondent, *Vas* est Membrana sic involuta ut canalem conicum formet, & ita fit *Vas arteriosum*, &c. Si rogamus eos quid sit *Membrana*? respondere debent ex

C

suis principijs, est textura Vasorum plurimorum, arteriosorum, venosorum, &c. quæ Liquida ferunt transsudantque; sed ut rectè sciamus quid sit *Membrana*, ex definitione tollere debemus omne Fluidum, & inde patet, quòd *Membrana* materies sit iterùm *Terra* tantummodò, non minùs ac in *Osse*. At etiam si *Pilum* comburamus ad flammam Alcohol vini, (ne scilicet inquietur) dissipabuntur tunc temporis liquidissimæ partes; si verò postea *Pilum* huncce tenaculò subtiliter sustineamus, consideremusque, tum videbimus quòd extus adhuc cohæreat, suamque pristinam figuram pertinaciter retineat. Hinc liquet *ultima Stamina* nostri Corporis componi partibus, nec Aquâ, nec Ignè solubilibus, ac proinde constantibus ex merâ *Terrâ*, (a) junctâ simul *oleoso glutine*; quod quidem solum destruitur per ignem apertum, *solidis* interim partibus intactis & iisdem semper & ubique permanentibus.

Dicimus denique 5°. *corpuscula hæc simplicissima & Terrestria ex fluidis humoribus esse advecta & apposita firmis par-*

(a) Confer BOERH. Chemiæ Tom. 2. Pro-
cess. 3. Sect. 8. & Proc. 4. Sect. 3.

tibus. Novimus enim quòd nostrum Corpus, quantæcumque molis nunc sit, in initio tamen suæ formationis minimum extiterit, ac plus quàm millies minus uno grano fabuli, & ex tantillâ moleculâ sic accreverit; quodque istud omne factum fuerit per appositionem *minimarum* molecularum ad reliquas jam simul compactas: etenim si Fibræ alicui non apponerentur aliæ partes, hæc equidem longior fieri, & adhuc simul in partibus suis cohærere non posset, Ergo huiusmodi appositione particularum increvit Machina nostra; ista quippe omnia Vasa, elongata, aucta, ampliata fuere; unde & reliquæ itidem partes. Cùm igitur omnia Vasa sic *aquabiliter* increfcere debuerint, hinc oportuit, ut ad singula Vascula *distinctæ* applicarentur particulæ; quod quidem fieri non potuisset, nisi cum Fluido per vasa transvecto, eò deductæ fuissent illæ partes.

4. Perspectâ igitur *Firmarum*, vel ut vocant *Solidarum* Humani Corporis partium *indole generali*, superesset ut aliquid de *Fluidis* adderemus; verùm quia Liquidorum in genere *proprieta-tes* in primo Capite jam explicatæ fuerunt, ea quæ de Fluidis nostris hoc sensu

dici possunt, inde iterum peti debent; sic enim in illorum definitione ibidem jam diximus, quod] *Fluida constant moleculis minutissimis, coacervatis, & sine cohesione contiguis, quæ tactui levissimo cedunt, & in se invicem arietant.* Hæc autem generalia omnibus nostri Corporis Humoribus planè congruunt, utpote cunctis communia Liquidis.

5. Jam verò cum Liquor nullus extravasatus reperiatur naturaliter in nostrâ Machinâ, necesse est, ut omnis Fluidorum mutatio in Vasis, sive Solidis cavis contingat, idque triplici modo; (1) ab intestino Liquidorum motu; (2) à motu extrinsecus, sive à lateribus Vasorum communicato; (3) à novâ Liquidi admittance.

CAPUT V.

De naturâ Vasorum Corporis Humani.

1. **S**olida sunt duplicia, vel *cava*, vel *cavitate destituta*; *cava* vocantur *Vasa*. [*Vas autem in genere est illud corpus quod format cavum, in quo contineri potest corpus alterum, & ubi plerumque Fluidum adest.*

2. (a) Vidimus in præmissis, quòd *ultima Materies stabilis & firma*, unde perennitas Solidorum pendet, sit merè *Terrestris*, tum verò quòd hæc Materies simul adunata & applicata constituat *Fibras*: perspeximus enim partem *firmam*, si comburatur, ultimò dare *Fibras solidas*, quæ resolvuntur in illas partes *Terrestres* jam descriptas: unde liquidò patet, *Fibras* ex istis conflari partibus.

3. Porro vidimus quoque, *Fibras* hæc filamenta esse *solida & oblonga*, non *cava*, quæ sibi mutuo applicata cum aliis *Fibris* junguntur & interte-

(a) Confer iterum BOERH. Colleg. MSS. De Meth. Stud. Part. 5. Cap. 1. à Sect. 10. ad 15.

xuntur, & hoc modo Membranam constituunt; dein autem hæc Membrana convoluta facit Cavum; & hæc ratione jam habemus *minimum* Vas: ut cognoscamus igitur nostra Solida, cognitâ priùs Materie quâ constant, sciendum est quid sint hæ Fibræ ex quibus conflantur Vasa, ut ex combustione Solidorum patet. Harum verò Fibrarum ideam sat claram dedimus, diximusque in genere, Fibras certâ ratione adunatas constituere Membranam *simplicem*: istud autem eodem modo fit, ac videmus filamenta *lini* inter se mutuò *intertexta* conficere linteamina; quod igitur sigillatim jam examinandum est.

4. Fibræ & Membranæ ex Fibris convolutæ, sive Canaliculi omnium *minimi*, nec non *majora* ex istis constantia Vasa quæ Membranas etiam conficiunt *triplici diversâ ratione* sibi invicem *attexuntur*, decursumque observant (1) *parallelum*, (2) *intertextum*, (3) *spiralem*.

Quandoquidem Materies *ultima Terrestris* (utî vidimus) constituat primò Fibras, hæ verò sibi mutuò applicentur, & conficiant Membranam *simplicem*, ex hæc autem *simplici* Membranâ convolutâ confletur *Vas*, quod est pri-

imum & minimum; si nunc hujusmodi
 plura Vascula sumamus, hæc decursu
 suo *intertexto* constituent Membranam,
 jam non ex Fibris solummodo, sed
 Vasis constantem; hæc involuta faciet
 etiam Vas: ejusmodi porrò Vasa plu-
 rima ex Membranis non *fibrosis* sim-
 pliciter, sed *vasculosis* conflata si suma-
 mus & *intertextamus*, fient iterum
 Membranæ, tunc rursus Vasa, & sic
 deinceps. Dicimus autem hæc Vasa *in-
 texti* non secus ac lintea & panni,
triplici nimirum *ratione*; (α) nonnulla
 quippe Vascula *parallelo situ* decurrunt,
 & ad se invicem cohærent; (β) alia
 iterum inter hæc *parallela* decurrunt
situ opposito, & ad angulos varios priora
 fecant; (γ) alia tandem adsunt quæ
spiritaliter intorquentur, atque sic inter
 præcedentia decurrunt. Tali verò Va-
 forum *intertexto* decursu fiunt Mem-
 branæ *maiores*, unde Vasa *majora*, ex
 quibus Viscera, & reliquæ Corporis
 partes conficiuntur.

5. Jam verò si Fibræ sibi mutuò
 tantum applicantur per *parallelismum*,
 tum Membrana est *simplicissima*, & res-
 pectu *fibrarum* & *nexus*; at si Fibræ
 sibi invicem infarciuntur decursu *inter-
 texto*, tunc Membrana respectu *nexus*

non est adedò *simplex* ac præcedens ; verùm si Fibræ *spiraliter* se mutuò involvunt , tum Membrana est maximè *composita* in omni sensu. Vidimus porrò quid Vas *simplicissimum* esset , nimirum illud quod componitur ex Membranâ *minimâ & simplicissimâ* , sicque convolutâ , ut Cavum formet ; substantia igitur hujus Vasis sunt Fibræ *simplicissime* , nec ampliùs *cave*. Hic verò jam finis est Vasorum ; istud enim in infinitum non progreditur , quia nullus alioquin daretur Corpori nostro terminus , ergo & nulla figura.

6. Explicatâ *simplicis* Membranæ naturâ , considerandum nunc est , quid sint aliæ Membranæ : dicimus igitur eas non esse contextas ex Fibris *simplicibus* ; sed v. gr. si fuerit *penultima* Membrana , tum illa conflata erit ex Vasis quorum Membranæ sunt *simplicissime* , h. e. constantes ex Fibris ; ergo tunc vocanda erit *penultima* hæcce , *Membrana minima vasculosa* : hujus autem Vascula jam iterum & secundùm *parallelismum* , & *decussatim* , & *juxta situm contortum* sibi invicem unientur.

7. Membrana verò *antepenultima* quæ jam sequetur , constabit ex Vasis quorum Membranæ non ex Fibris , sed

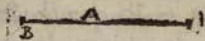
ex *minimis* Vasculis conflantur : hanc etiam Membranam componentia Vasa *vasculosa* (si ita loqui liceat) i. e. quorum Membranæ ex Vasculis confectæ sunt , juxta triplicem modum superiùs expositum erunt *intertexta*. Atque sic pergimus usque ad *erassissimas* Membranas , quæ ex Vasis constant multò *majoribus* , & suo decursu itidem *intertexto* , *majora* adhuc constituunt Vasa , nec non Viscera , & reliquas partes.

8. Hæc est omnium accuratissima idea quæ de naturâ *firmarum* nostri Corporis partium tradi debeat. Ex omnibus autem antè dictis facilè concludimus , Anatomicos nunquam Vasa *minima* , vel Membranas *minimas* , & multò minùs Fibras *minimas* , verùm solummodò partes quæ ex *hisce* conflantur demonstrare nobis posse.

9. Porrò ex iis quæ hactenus allata sunt evidenter etiam deducitur causa *roboris & debilitatis* in Homine. *Robur* enim oritur in ipso à compressione , & adunatione propinquâ Vasculorum *minimorum* , expulsò suò liquidò , *concretorum* , atque sic fortiorem constituentium *fibræ* ; ita ut plurimæ *fibrille* , sic adunatis omnibus horum omnium Canalium *fibrillis* , simul *coalescant* in

tinam *fibrâ*; quæ igitur tantò plus robustior erit, quò plures Canales, ac proinde plures *fibrille* simul *concreverint*; & hoc ita contingit in nostro Corpore: si verò dicta *coalitio* fiat in Vasis *minimis*, tunc erit tantummodò *fibrarum robur* auctum; sed si in paulò majoribus Vasis accidat ista *concretio*, tum orientur *calli*. *Debilitatis* autem causa est planè contraria præcedenti, ut sponte liquet.

10. Jam verò quoniam *minima* Vascula Corporis nec oculis nudis, neque vel optimorum microscopiorum ope visibilia reddi possunt, hinc igitur accuratò tantùm argumentò ex *majoribus* Vasis cognitis depromptò queunt indagari: quod quidem ut ostendatur, ad sequentia attendendum est.

Sit A. unus *pollex geometricus*, hic dividi potest in 100 partes *geometricas* adhuc conspicuas; tum sumamus ejus $\frac{1}{100}$ partem, & sit B; hòc positò habeamus corpusculum *cubicum* cujus longitudo sit tantùm $\frac{1}{100}$ pars *pollicis*; dein (ut quidam fecere Physici) talem *cubum* microscopiò contemple-

mur, tumque hujus magnitudinem visam retineamus: si jam scire velimus, quot Vasa in hoc spatio contineri possint, tunc rubros sanguinis globulos microscopio quoque subjiciamus; hoc igitur pacto, si globuli uniûs sanguinei magnitudinem cum amplitudine dicti cubi conferamus, reperiemus, (ut invenerunt omnes qui hoc experimentum fecere) diametrum uniûs globuli rubri in Sanguine conspicui esse centuplo minorem diametro talis exigui cubi; qui verò cum supponatur habere solummodo $\frac{1}{100}$ partem pollicis pro diametro, hinc uniûs globuli rubri diameter est tantum $\frac{1}{100}$ pars $\frac{1}{100}$ partis pollicis; i. e. si 10000 tales globuli juxta se invicem ponerentur, unum pollicem geometricum æquarent. Porro demonstrat EUCLIDES, quòd quadrata superficierum sunt ut quadrata diametrorum; ergo in spatio quadrato pollicis contineri possunt millies centena millia horum globulorum: etenim (ut res faciliùs exemplò pateat) ex hypothesis diameter, uniûs globuli rubri est $\frac{1}{100}$ pars $\frac{1}{100}$ partis pollicis; globuli autem in spatio pollicis continentur 10000; ergo evidens est inde sequi, quòd 10000,0000 contineri poterunt in spatio quadrato pol-

36 De naturâ Vasorum
licis geometrici, quemadmodum est
figura C.

Hinc igitur facilè quivis eliciet nu-
merum Vasculorum, (quorum quidem
singulorum diameter uniùs tantùm glo-
buli rubri capax est) quæ in hujusmo-
di spatio concludi possent.

II. Hæc autem sunt quæ in uno
quadrato pollice videre potis est oculus
optimo adjunctus microscopio; & ideo
conspicit tantùm, quia sunt opaca.
Verùm etsi *millies centena millia* Va-
sorum cernere queat oculus in hoc spa-
tio, is profectò non parùm hallucina-
retur, quin & mediis fidius! toto aber-
raret Cælo, qui talia Vascula *minima*
esse & omnium *ultima* sibi fingeret.
Hi quippe Canaliculi qui sanguineos
rubrosque devehunt globulos, si sint *ar-*
teriosi, dant alia rursùs Vascula multò
quidem ipsis *minora*, nempe Lympha-
tica, quæ liquorem vehunt de lato

in angustum, ac proinde arteriosa quoque sunt; cum enim Venas Lymphaticas detexerint atque demonstrent Anatomici, hæ profectò suas habere debent Arteriolas, unde Lympham accipiant, imò & hanc inde necessum est ut hauriant; (sicuti mox ostendetur) LEEUWENHOEKIUS autem demonstravit, uniùs globuli *Seri pellucidi*, sive Lymphæ primi generis diametrum *sex-tuplo* minorem esse diametro globuli *rubri sanguinei*; cum hicce globulus, juxta ejusdem Authoris experimentum, in *sex* alios *minores* non amplius *rubros*, sed *pellucidos* sponte suâ resolvatur.

COROLL. Ergo Vasa Serosa, sive Lymphatica *primi generis* tantò *minora* sunt Vasis Sanguiferis *ultimis*.

At verò Perspirabile Sanctorianum est adhuc multò tenuius, ita ut (juxta modò laudatum Authorem in *Epistolâ Physiologicâ 43. ad Societatem Reg. Britannicam*) sub *spatio* uniùs vulgaris *grani sabuli* contineri possint ad minimum, ex ejus calculo, 125000 oscula Vasculorum hocce Perspirabile in Homine sano perpetim, & ubique exhalantium; ac proinde numerus incredibilis eorum concluderetur in *spatio*,

ubi *millies centena millia* Vasorum Sanguiferorum (ut ostendimus) contineri queunt. Quid dicentis autem de *filamentorum* Cerebri tenuitate, quæ fidem omnem superat; de qua re videatur iterum idem LEEUWENHOEK, in *Tom. 1. Epistol. ad Societat. Reg. Britan.*

12. At equidem siquis jam à nobis quæreret, an hæc Vascula sint tandem omnium *minima*? ipsi sanè fateremur, plurimum longissimèque adhuc abesse. Supponamus enim, ut etiam omnino verisimile est, unum ex *Animalculis* in Semine masculino deprehensis Hominis futuri rudimentum esse *basimque*; (de quorum *Animalculorum* immensâ parvitate rursus consulatur citatus Author) si jam igitur attendamus, quòd in hoc *Animalculo* forsitan adsint Oculi, Nasus, Aures, cæteræque partes in Homine formato postmodum conspiciendæ; quod quidem admittere siquis nolit, dicatque, ex MALPIGHIO hæc ita facta nondum adesse, sed omnia fieri dein *incremento*, non disputabimus; verùm hoc saltem dabunt omnes, in hoc *Animalculo* hæcere partem quæ fiet Oculus diversam ab illâ quæ fiet Digitus, & sic porro: hinc sequetur evidenter om-

nia discrimina partium quæ in hoc Animalculo sunt, & tempore solummodò sensibilia fiunt, ex diversis distinctisque constare Vasis, quæ successu temporis semper extenduntur, ut augeantur scilicet, & incrementum. Cogitemus ergo, quantula debeant esse isthæ Vascula, & quàm infinitus eorum numerus in uno quadrato pollice concludi possit.

COROLL. Ex his igitur patet, *injectiones anatomicas*, utcumque subtiles, Vasa minima nobis in conspectum neutiquam exhibere; licet enim inter Recentiores SWAMMERDAM, & postea RUYSHIUS, alique, inceperint liquida *injacere* in Vasa majora Corporis, tantâ vi, ut extra suum naturalem firum ea distenderent, id tantum profectò & arte & industriâ suâ efficere potuerunt hi Viri, ut hæc Vasa, eorumque aliquot ramulos conspectui melius præberent: liquet autem ista Vasa non esse valdè parva, quandoquidem repleti possint aded crassâ materie ac est *cera*, vel aliud liquidum opacum *injectionibus anatomicis* interviens: *cera* quippe quæ ad istud negotium ut plurimum adhibetur, rarò quidem ad Vasa Sanguifera minima per-

venire potest; etenim *injectio* facta per Arterias ex *mille vicibus* vix pervenit *semel* in Venas, quomodo igitur ad *minima* omnium Vascula perveniret? Nec si *mercurio* aliisve rebus utamur, feliciùs multò succedet negotium.

13. (a) Vasa porrò nostri Corporis in genere vocantur propriè Canales, (1) qui ducunt Humores à Corde acceptos ad quodlibet internum & externum punctum Corporis, atque hi dicuntur *Arteria*; (2) qui Liquores referunt ab hisce punctis iterum versùs Cor, hi verò nuncupantur *Vena*; denique (3) qui Humores ibi & delatos, & secretos, in se stagnantes aliquandiu continent, uti *Sinus*, *Vesicula*, *Folliculi*, *Glandula*, *Crypta*, vel quocumque simili nomine veniant. Ergo sub nomine Vasorum propriè complecti possumus *omne*, tum Arteriarum & Venarum, tum quoque Vesicularum, Folliculorum, Sinuum, &c. *genus*.

[14. Canales autem in Corpore Liquida deferentes variorum sunt *generum*, diversarumque *decrementum superiorum*, atque totidem, quot etiam sunt

(a) Vide BOERH. Ibid. Cap. 4. de *Angiologia*, Sect. 51.

decrementes

decrecentes globulorum nostros Humores constituentium series. Sic igitur quatuor propriè Vasorum genera distinguuntur; nempe (1) *Sanguifera*, (2) *Serosa*, sive *Lymphatica primi generis*, (3) *Lymphatica secundi generis*, quæ plurimas adhuc sub se incognitas easque *decrecentes series* includunt, donec tandem (4) ad *Vasa Nervæum Liquidum devehentiâ* pervenerint; quæ quidem tanquam *ultima* Corporis nostri *Vascula* consideranda sunt.

Hic verò jam Vasorum Lymphaticorum *examini* paulisper immorari non inutile futurum arbitramur, utpote quædam hanc in rem allaturi, de quibus apud Authores, ut plurimum aut nullatenus, aut jejunè admodum fit mentio. |

15. (a) Dicimus igitur primò, *Vasa omnia Lymphatica*, quæ ab Anatomicis huc usque descripta fuere atque demonstrata, meras esse tantummodò *Venas*; & hoc inde probamus. (a) Quòd omnis *Canalis in Corpore*, qui ex angusto liquores deducit in latum sit *Vena*: verum talia sunt *Vasa Lymphatica omnia* hæcenus descripta; hæc

(a) Idem. Ibidem. Sect. 52.

D

enim ex minoribus ramis in majores
 sua devehunt Liquida. Sed præterea
 (β) Vena est Canalis in quem alii mino-
 res Canales se exonerant; at verò si
 conspiciamus Lymphatica, videbimus
 cuncta quidem ab invisibilibus oriri ra-
 dicibus, tum gracilia admodum esse,
 sensimque majora ac majora fieri, Ca-
 naliùm scilicet *lateralium* accessione;
 verùm ex iis è majori trunco in *late-
 ralia* Vascula nihil omnino derivari
 posse. (γ) Omnes hujusmodi Canales
 Lymphatici habent Valvulas; atqui istæ
 quidem Venis solummodò competunt;
 (utì notum est omnibus Anatomicis)
 nam Valvulæ in Aortæ & Arteriæ Pul-
 monalis initio deprehensæ non ad Ar-
 terias hæcæ, sed ad substantiam Cor-
 dis propriè pertinent. (δ) Vena est Vas
 quod Liquidum versus Cor reddit,
 Arteria verò contrà; sed si confidere-
 mus Lymphatica omnia quæ à LOWERO,
 VLEUSSENSIO, RIDLEYO in *Ca-
 pite* detecta sunt, ea quidem suam
 Lympham in Venas Jugulares defe-
 runt: Lymphatica quoque *Thoracis*
 se exonerant omnia & in ductum
 Perquetianum, & in Venas *Thoracis*
 majores: si deinde consulere libeat
 HEEMSTERHUYSIUM, GLISSONIUM,

LOWERUM, MALPIGHIIUM, & NUCKIUM, de Lymphaticis tum *Abdominis*, tum etiam *partium inferiorum*, advertemus utique, hos omnes Authores [ac etiam recentiores Anatomicos videlicet HEISTERUM, aliosque] nos docere, quòd Vasa hæc, vel in Venas majores varias, præsertimque in Cavam, Venam Portarum, &c. vel in Cysternam Lumbarem, hinc in Ductum Chyliferum sese pariter evacuant. Sic ergo clarè patebit, Lymphatica quæ ab Anatomicis huc usque descripta fuere suum liquidum mediantibus Vasis *majoribus* Cordi reddere; hinc etiam & ex hæc notâ, & ex tribus superioribus concludere licet, ista Vasa meras esse tantummodò Venas.

16. At verò nulla est in Corpore Vena quæ non debeat habere suam Arteriam, h. e. nullum Vas suum humorem versùs Cor deferre potest, quin ab alio Vase liquidum hocce deferendum acceperit; (si modò *Venulas Absorbentes*, de quibus paulò inferiùs erit sermo, velis excipere) unde sequitur manifestè, quòd uti deprehendimus in Corpore Venas Lymphaticas, sic etiam adsunt Arteriæ ejusdem generis. Siqui-

D ij

dem Venæ quæ Lympham acceptam ad Cor deducunt, eam à Lymphaticis hætenus descriptis receperunt; (quemadmodum jam dictum est) atqui probatum fuit, hæc Vasa meras esse Venas, ergo Lympham haurire debent à quibusdam Arteriis, sed ejusdem generis, i. e. Lymphaticis; quoniam hi Canaliculi Sanguiferæ esse non possunt Arteriæ: nam ubi detegimus Oculorum ope Vasis uniûs Lymphatici principium, non statim equidem existimandum est, ibi loci hujus originem adesse; microscopia quippe demonstrant, quòd infinitò minora dentur adhuc, atque ratio facilè potest institui inter Venam Lymphaticam *ultimam* Oculo visibilem, & *ultimam* ope microscopii tantùm conspiciendam. Verùm tamen hæc non est adhuc *ultima*; ergo Vena Lymphatica ex invisibili Vase debet oriri: quòd verò non oriatur ex Arteriæ Sanguiferæ trunco, istud vel inde probatur, quoniam, si hoc ita foret, tum globuli sanguinei, quos semper esse *rubros* docet microscopium, in hanc Venam deferri deberent; cùm autem tale quid non accidat, saltem in statu naturali, hinc iterum luce meridianâ clariùs patet;

quandoquidem Vas à quo Vena Lymphatica primùm oritur, ex Arteriâ Sanguiferâ humorem accipiat Sanguine rubro multò tenuiorem, hoc igitur esse necessariò Arteriâ Sanguiferâ multò minus; ac esse proinde Lymphaticam Arteriam *primi generis*: jam verò, cum illa prior *conspicua* non sit ubi desinit, tantò minus hæc posterior ibidem *visui* sese præbitura est; quinimò vel optimi microscopii ope deprehendi nequit, quippe quæ sit *pellucida*: non secùs enim in *pediculo*, in quo Vasa *pellucent*, etiamsi innumera extare Vascula certò noverimus à posteriori, ea tamen, propter ipsorum pelluciditatem, nobis haud licet microscopiò detegere.

17. Hæc est igitur nostra sententia paulò clariùs exposita. Ad omnem locum ubi transmittitur Sanguis *ruber* ex Arteria in Venam, ibi nascuntur innumeri Canaliculi, & ad minimum *sextuplo* minores diametro Sanguiferarum Arteriolarum unde prodeunt: & istud quidem hunc in modum se habere docent Liquidorum globuli microscopiis inspecti; quippe globuli *rubi*, qui non intrant in illa Vascula *lateralia*, si cum *lymphaticis* compa-

rentur, *sextuplo* majores (utî supra notavimus) apparebunt. Atque sic, dum applicatur Sanguis, per Arteriolam Sanguiferam delatus, ad hosce *laterales* Canaliculos, premitur tunc eò versùs *liquidissima* pars Cruoris, quâ orbatî (quoniam *hæc* in *lateralia* Vascula eodem tempore propellitur & intrat) globuli *rubri* rectâ transeunt in Venam Sanguiferam huic Arteriæ continuam. Porrò Canaliculos hosce *laterales*, in quos transit *liquidissima* tantùm Sanguinis portio, *Serosas* appellamus *Arterias*, sive *Lymphaticas primi generis*; quia scilicet *Serum*, sive *Lympham primi generis* arterioso motu, h. e. ex lato in angustum deferunt. Postmodùm autem istæ Arteriolæ prolongatæ, sensimque minores factæ, desinunt singulæ in Venam *sui generis*; quæ quidem initio *conspicua* esse non potest, ut sponte patet, cùm adeò tenuis sit; sed pluribus ejusmodi simul aggregatis, unumque truncum multò majorem, dum ita concurrunt & junguntur, conficientibus, tum demum conspectui se præbet *Vas illud* quod Venam Lymphaticam esse demonstravimus.

18. Verùm existimamus præterea, quòd Arteriæ Lymphaticæ, ubi in Ve-

nas sui generis transeunt, dent etiam Canales laterales, eosque tantò ipsis minores, quantò ipsæ minores erant ultimis Arteriis Sanguiferis unde fuerunt ortæ; (uti superius dictum est) jam verò Vasa hæc *Lymphatica secundi generis* vocamus, & sic porrò: sed ignoramus, quot sint *decrecentes* horum Canaliculorum series; verùm tamen istud eò usque pertingere, ut Vasa *Liquidum Nervorum devehentia* sint omnium minima sine dubio putandum est. Quemadmodum autem Sanguis ruber ex Arteriis Sanguiferis redit in Venas Sanguiferas, sic Lympha primæ generis revertitur quoque in Venam Lymphaticam primæ generis, Lympha verò secundi generis in Venam Lymphaticam secundi generis, & sic deinceps. Hoc igitur pacto juxtaque legem istam omnes Humores derivantur à Corde per Arterias in Venas, & inde redeunt ad Cor.

19. Istud autem in Corpore nostro ita fieri, taliaque minima Vascula maxime adesse numero prorsus erat necessarium; quippe si Cutim, Tendines, Membranas, Ossa, &c. consideremus, parum equidem & vix quicquam Sanguinis rubri hisce in partibus invenie-

mus, nutriuntur tamen, & crescunt non secus ac aliæ, ubi Sanguis *ruber* abundat; verum hoc in istis partibus fieri nequit, nisi ipsarum Vasa Lymphatica repleantur, & ex eo liquore *lymphatico* ad loca idonea tantum applicetur & adunetur, quantum fuit deperditum; quod autem ut fiat, ad omnia puncta Corporis applicari debet hocce Liquidum. Quin & initiô formationis *Embryonis* nullus omnino reperitur Sanguis *ruber*; attamen nullo alio tempore tam citò, magisque crescit Homo. Imò quidem, si res examine- tur, microscopia nos docebunt maxi- mam partem Corporis Hominis *adulti* Sanguinis *rubri* expertem esse; ac proin ex Vasis Lymphaticis & Nervosis esse conflata. Denique notandum est, quòd Corpus nec se *flectere*, neque *flexibile* permanere posset, nisi ex par- tibus infinitè parvis constaret; sed Vasa Sanguifera hujusmodi non sunt, verum potius illa quæ Liquidum Sanguine multò tenuius devehunt: quod qui- dem clarè patet in Cute, quæ partium nostri Corporis omnium maximè *flexilis* est; ibi enim (ut jam dictum) vix Vasa Sanguifera, sed *minora*, Lym- phatica nempe reperiuntur: etenim (ut

sponte

sponte liquet) quò Vasa ad majorem tenuitatem reducuntur, eò faciliùs *flectere* possumus partem ex hujusmodi Vasculis confectam; verùm ex his totum ferè constat Humanum Corpus; siquidem Membranæ *majores* idèò tantùm sunt *flexiles*, quoniam ex *minimis* constantur Canalibus; & sic de cæteris.

20. Etsi verò nesciamus, quot sint Vasorum Lymphaticorum genera, eorum tamen *subdivisionem* multùm procedere, imò & longiùs quàm vulgò putatur, diversasque illorum *series* eodem ritu, similique lege *decreescere* credimus: [atque sic existimandum est, quòd v. gr. cùm Arteriæ Lymphaticæ *primi generis* diameter, sit *sextuplo* minor Arteriæ Sanguiferæ *ultima* diametro, (quemadmodum istud probari per experimentum LEEUWENHOEKII supra notavimus) ita diameter Lymphaticæ *secundi generis* est etiam *sexies* minor diametro Lymphaticæ *primi generis*, ac proinde *tricies* & *sexies* Sanguiferæ *ultima* diametro tenuior]: quin & hujusmodi *subdivisionem* arbitramur pergere, donec omnia Vascula *aqualiter* parva, & Liquida *aquali* quòque modo *divisa* sint, ita ut, (sicuti jam dictum est) hæc omnia tandem desinant in Vasa tam

E

50 De naturâ Vasorum
exigua, quàm sunt *Nervorum* origines ;
Liquida quippe, atque Vasa *Nerveo* *Laticem*,
Tubulisque hunc *devehentibus* tenuiora in Corpore nostro consistere non putamus.

COROLL. Sic igitur hoc sensu *Nervos* ubicumque adesse clarè patet, qui quidem oriuntur non solum ex Cerebro, Spinalique Medullâ, verùm etiam ex *ultimis* *Lymphaticis* *Arteriolis* ubique loci.

[Cæterùm quando dicimus, *Nervos* ubicumque adesse, ac proinde totum ex his constare Corpus Humanum, *clausula* quædam est adjicienda, nimirum, sive isti *Tubuli* suum *Laticem* adhucdum deferant, sive jam sint concreti simul & consolidati : atque istud quidem hoc sensu intelligendum est, quòd scilicet *Embryo*, dum in Utero formari incipit, meris solummodò *Nervis*, sive *Vasculis minimis* *Liquida* *devehentibus* tunc temporis conflatus sit ; postmodùm autem plurimi ex hisce *tubulis* compingantur simul, occalescant, & consolidentur.] Successu quippe temporis, (a) ex *Vasis* (1) fiunt *Membrane*, ex *Membra-*

(a) Conferatur BOERH. Ibid. à Sect. 20, ad 24. Cap. de Osteogenesi.

nis (2) formantur *Cartilagine*, ex his tandem (3) conficiuntur *Ossa*. Quâ porro ratione conflentur ex Vasis Membranæ *minima*, *majores* & *maxima*, istud equidem superiùs jam satis superque fuit explicatum ; etenim omnium primò Membranam *minimam* ex Fibris Solidis & oblongis, merè *Terrestribus* confici, &c. clarissimè ibidem evictum fuit. Verùm hîc addimus, Fibram quoque fieri ex Vase, (sive Vas illud ex Fibris solummodò, sive ex Membranis *vasculosis* constiterit) idque *triplici viâ* ; scilicet (1) si ex Vase exprimatur Liquidum, quod latus à latere distare faciebat ; (2) si Vasis hujus latera comprimantur ; (3) si eadem latera coeant, & concrecant inter se. Hinc igitur, ubi simul adsunt *tres* istæ conditiones, ex Vase fieri potest Fibra : quæ quidem eò magis est *elastica*, quò crassities ejus est major *primâ* Fibrâ, quæ Vas illud cum aliis Fibris simul adunatis componebat. Sic ex. gr. supponamus *minimum* Vas in Embryone ex 1000 filamentis constare *fibrosis* ; si jam omne Liquidum exprimatur, latera comprimantur, compressaque simul coalescant, tum ex hoc Vase *una* fiet Fibra ; ergo ex *mille* Fibris *una* tantummodò conficietur : verùm *elasticitas* semper hæret

in unaquâque harum Fibrarum ; *singule* igitur adhuc suâ vi debent agere ; hinc erit *millies plus elastica*, sui que sitûs renacior ista Fibra, quippe quæ ex aliis 1000 conflata sit ; & sic porro. Ex his itaque videmus, quòd si Membrana quædam hujuscemodi Vasorum texturâ constet, ita ut plurima Vasa fiant Fibræ, tum evadet solidior, durior, candidior, magis elastica, jamque sic erit Cartilago ; hæc enim fit, quando multa ex Vasculis quæ texturâ suâ Membranam constituebant, non ampliùs manent Vasa, sed concresecunt, atque solidescunt : de qua re videatur MALPIGHIVS, qui ostendit, quo pacto fiat *stella alba* in Ossibus adhuc *membranosis*. In ista porro Cartilagine, cum ex Membranâ hunc in modum est confecta, tum quædam *strata* fiunt ex Vasis compressis, tum alia *strata* simul adsunt Vasorum non adhuc compressorum, at cætera jam compressa etiam comprimentium ; per hæc enim Liquida fluunt pulsus in hisce Vasis excitantia ; sic igitur *lamellatim* formatur Cartilago, ita ut inter istas *lamellas* adsint semper Vascula Liquidum deferentia. Jam verò, si hæc *cartilaginea strata* magis magisque comprimantur inter se, tandem evadunt corpus durissimum ;

compactissimum, siccissimum, quod quidem *Os* nuncupatur. Itaque perspeximus *Os* adunari & conflari primò quidem ex pluribus Membranis, quæ sibi mutuò *lamellatim* incumbabant, & quarum nonnullæ jam erant consolidatæ, durasque hunc in modum conficiebant *lamellas*, inter quas tamen adhuc aderant *intercapedines*, ubi Vasa quædam suum Liquidum deferentia tutò recondebantur: cùm igitur inter hæc *lamellas* alibi Vasa *minora*, & alibi *majora* decurrant, hinc in quibusdam locis brevi solidescunt, in aliis verò secùs. In his quippe *spatiis* ubi *majores arteriæ* perreptant, quandoquidem copiosius velociusque trajiciatur Liquidum, *major* etiam ibidem oritur *distensio* partium inter quas decurrunt, quàm alibi; unde fit, ut magis à se invicem removeantur hæc *strata*, inter quæ *majores* istæ transeunt *arteriæ*: hunc igitur in modum nonnulli *sinus* excavantur, qui proinde initiò non aderant in Osse, sed diu post Ossis formationem in eo facti reperiuntur. *Ossa* porrò solidiora sunt *in medio*, quàm *ad apophyses*, quoniam *in medio* semper priùs incipiunt *durescere*; demonstravit enim CLOPTON HAVERS, quòd in eo loco perreptet *arteria maxima*; unde & *maxi-*

mus ibi pulsus, atque compressio vicinorum *stratorum* fit etiam *maxima*: sic igitur ibidem omnium primò, ex Membranâ incipit fieri Cartilago. Cùm autem postea comprimere pergat *eadem arteria*, idè quòque *in medio* compactissima, durissimaque sunt Ossa; at interim tenuissima, quoniam statim ibi consolidantur, nec amplius crescunt in *infantibus*, dum tamen interea reliquæ partes Ossium adhuc extenduntur. Si quis autem de hisce plura voluerit, consulat (1) THEOD. KERKRINGII *Osteogeniam Fœtuum*, nec non ejusdem Authoris *Anthropogenia Ichnographiam*; (2) MALPIGHIIUM, in *Operibus suis Posthumis*, tum in *Epistolâ ad SPONIUM*, tandemque in *Tract. de Ovo incubato, & de formatione Pulli*; demùm LE CLERC, in libro quem inscripsit *l'Osteologie exacte & complete &c.* ubi egregia aliquot habentur de *Ossium in Fœtu formatione* observata, quæ verò desumpta fuerunt ex *prælectionibus* incomparabilis illius Anatomici Parisini, Professorisque Regii JOS. DU VERNEY. Hactenus igitur hæcce circa materiem istam dicta sufficiant; jam verò ad propositum nostrum, ac è *diverticulo in viam* redeamus.

21. Notandum est denique Lympha-

ticas Arteriolas ultimas, duplici loco in Corpore patulis orificiis desinere; scilicet (1) partim extra Corpus, nimirum ad Cutim, (2) partim in Cavitatibus intra Corpus. Hæc verò Lympha quæ in Cava Corporis effunditur, partim quoque per Os, Nares, &c. foràs exhalat, & in auras evanescit; partim autem, postquam munus suum implevit, à Venulis Absorbentibus (quas quidem non modò ad Cutim, sed in omnibus etiam Cavis internis ubique propullulare suis confirmârunt experimentis Animalis Oeconomie Scrutatores, imprimisq; BELLINI & VIEUSSENS) recipitur, inq; Venas, & ad Cor revertitur, ut Circulationis, Secretionisque munera iterum obeat: quemadmodum enim, juxta monitum HIPPOCRATIS, & experimenta SANCTORII, totum Corpus Humanum *expirabile est*, & *inspirabile*, proinde tum ipsa Cutis, tum omnes Membranæ in Corpore Cava formantes, ubique, & semper, quamdiu sanus est Homo, *tenuissima liquida & expirant & inspirant.*

22. Ex his porrò quæ superiùs allata sunt luculenter evictum fuit,] nullum esse in Corpore punctum, quod non sit *vasculare*, prout etiam experimentis probari potest. (æ) Nulla enim Corpo-

ris pars est, cujus ex vulnere quantumvis minuto, quale infligi solet ab aciculis exilibus, muscarumque rostris, non effluxurus sit liquor. (β) Dein docent microscopia pustulas illas *fluido* turgentes, quæ ex Cantharidum applicatione in quâlibet Corporis parte solent excitari, nil aliud esse, quam congeriem plurimorum exiguorum Vasorum, in unum tunc temporis exeuntium, ut salia acida, alcalina, & ignis ustio id satis probant. (γ) Istud quoque patet ex Perspiratione Sanctorianâ, quæ licet subtilis adeò sit, ut Oculum microscopio armatum fugiat, ope tamen *speculi Humido Perspirabili madescens* observari potest.

23. Imò ipsa Ossa constant ex congerie plurimorum Vasculorum *liquido* repletorum, quod ex arteriis minutis in illa deponitur: si enim cera in Arteriam Subclaviam injiciatur, Ossa Brachii statim *rubescunt*; cera quippe injecta Sanguinem magnâ quantitate propellit in Periosteum, indeque in Ossium superficiem, quæ, cum Sanguine turgeat, necessariò *rubescit*: simili ritu compertum est, Album Oculi *vasculare & sanguiferum* esse; microscopii quoque ope eadem est detecta structura in Membranis tenuissimis, nec non in Unguibus &

Cornuum radiculis, & in partibus omnibus minutis: quòd si istud ita se habeat in partibus tenuissimis, & à Corde remotissimis, quantò magis idem expectandum est in iis quæ proximè illi adjacent.

24. Omne Vas habet cavitatem & parietes quæ conflantur ex *minorum* structurâ inter se cohærente, quorum latera iterum ex *minoribus*, & sic deinceps; (uti jam dictum est) donec peruentum sit ad Vasa *minima* & *ultima*; quorum cavitates admodò exiles sunt, ut Liquidorum [nisi *tenuissimorum*] ingressum non admittant, & reverâ ferè pro nullis haberi queant. Confirmatur hoc [nempe latera Vasorum *majorum* ex *minoribus* esse confecta Vasculis] 1°. Experimentis RUYSCHII, si enim cera *rubra* magno impetu injiciatur in Arteriam, ejus superficies undique *rubescet*. 2°. In Animalibus laqueo strangularis, Sanguis qui per Arterias Carotides fluit, impedito per Venas transitu, retrogreditur, inque Vasis *minimis* stagnans eadem inflat, & *rubedine* inficit. 3°. Idem apparebit in Arteriâ viventis Animalis strictè ligatâ.

25. *Minima* Vasa determinatam habent magnitudinem, aliàs in infinitum

dividi possent, adeoque & omnia Corporis nostri, & nosmet ipsos (utî superius jam dictum fuit) determinant:

26. Determinatio Vasculorum oritur à continuâ Aëris *pressione* in nostram Machinam, si enim excedat *vim* resistentiæ quam habet Fluidum contentum, statim collabuntur Vasorum latera; unde sequitur *soliditas*: sic Vasa quædam *majora*, scilicet Vasa Umbilicalia, Foramen Ovale, Urachus &c. in *ligamenta* paucis post partum diebus abeunt; ita Ungues & Cornua oriuntur ex Arteriarum extremitatibus consolidatis; *callus* quoque ortum suum plurimorum Vasorum compactioni debet: quòd si in *majoribus* Vasis hoc fieri solet, quanto facilius id *minimis* accidere potest.

27. Latera autem *ultima* Vasculorum omnium Canalium, sive Arteriæ sint, sive Venæ, sive Vasa Lymphatica, sive Ductus Adiposi, sive quocumque Vasorum nomine veniant, sunt *nervosa*, & *Nervis* similia, & in iis nutritio vèra Solidorum fit.

28. Hinc & *ultima* Solidorum omnium in nostro Corpore *Stamina* sunt merè *nervosa*, hæc enim constantur ex *Nervis* unâ compactis, atque consolidatis per concretionem: (exceptis illis

partibus, quæ ex coagulatis Liquidis concrevère, quales sunt concreciones *polyposæ, lapideæ, &c.*) & hoc satis probati potest. Detegente enim MALPIGHIO, & postea LEEUWENHOEKIO, primum Corporis nostri *principium* est tantum *vermis*, qui in Utero constituit primò Medullam Spinalem; hinc accrescunt bullæ quinque Limpidæ, quæ fiunt Lobis Cerebri, quibus accrescunt Oculorum Globi; deinde ex medio illius *carina* (utì vocat MALPIGHIVS) emergit *tubus incurvus*, qui postea quatuor acquirit inæqualitates, quæ sensim incurvantur, & fiunt Cor; sensim dein nascuntur integumenta Thoracis, & Ossium, deinceps deducuntur Hepar, Lien, &c. tandemque oriuntur *Stamina mucosa* totum Corpus involventia. Unde patet, hæc omnia *Stamina solida* procedere ex Spinali Medullâ; & mirum tam dura corpora ex tam molli, ac est Medulla Spinalis oriri posse *principio*; sic enim ex mollibus Nervis indurescunt Cornua, Ungues, &c. etsi verò moles Cerebri & Medullæ Spinalis conferatur cum mole reliquorum omnium Solidorum, horum moles major non apparebit, quàm ut oriri possit à Cerebro, & Spinali Medullâ. Porro, cum omnia sunt

60 *De naturâ Vasorum Corp. Hum.*
vasculosa, [sive Vascula quibus constant
Liquidum contineant, sive non, h. e.
jam coalita sint] omnia Vasa oriuntur
à tendinibus Cordis, hi ex *nervis* fila-
mentis consistunt, omnia quoque inte-
gumenta Glandularum, Viscerumque,
ex integumentis Vasorum Sanguineo-
rum consistunt, Ossa fiunt ex Membra-
nis, sensim in Cartilagine, inde in
Osseam substantiam indurescentibus,
Membrana iterum ex adunatis Vasis
minimis, quæ ex *Nervis*, (quemadmo-
dum superius istud sigillatim ostendi-
mus) liquidò constat igitur, quamlibet
totius Corporis nostri partem esse *ner-
vosam*, unde sequuntur duo *COROL-
LARIA*.

I. Omne corpus agit in *solidas* Cor-
poris nostri *partes*, illud itaque impin-
git, vel in *Tubulos Nerveos*, vel in *par-
tes ex Nervis consolidatis* concretas.

II. Omnis ergo *vis* Medicamento-
rum quatenus agit in *Solida*, agit qua-
tenus applicatur vel ad *Nervos*, vel ad
ea quæ *ex Nervis* coaluere.

PROPRIETATES NERVORUM
THEOREMATA.

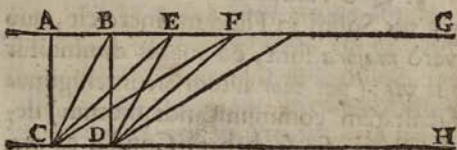
1. **I**N Vasis *minimis* proportio Solidi ad Fluidum contentum eò magis *increfcit*, quò Vafa *tenuiora* funt; hinc partes exteriores magis Solidæ funt, quoniam copiofiffimis & tenuiffimis constant Vafis.

2. Quò *minora* in Corpore noftro funt Vafa, eò puncta *contactus* inter latera Vaforum, & *superficiem* Fluidorum præterlabentium multiplicantur magis; in *minimis* enim cujuflibet ferè globuli *superficies* impingit in latera Vaforum.
COROLL. Hinc in *maximis* Vafis *minor* eft incurfus, & vice-versâ.

3. Quò Vafa *minora* evadunt, eò magis *vis* Solidi in Fluidum *increfcit*, quò verò *majora* funt, eò magis diminuitur illa *vis*: (per *vim* autem hic intelligimus facultatem communicandi motum) demonstratio fic fe habet. Conftat ex *mechanicis* quòd, cæteris paribus, *vis* Solidæ cujuflibet Molis feu Maffæ; ad *vim* alterius cujuflibet Maffæ Solidæ, fe habeat ut Moles ad Molem; porrò ficut *vis*, ita quoque *refiftentia* uniùs corporis fe habet ad *refiftentiam* alteriùs, ut

Moles ad Molem, cæteris paribus: cùm ergo proportio Solidi ad Fluidum contentum eò magis *increscat*, quò *minora* fiunt Vasa (ut in hoc *THEOR.* statuitur) hujus *THEOR.* veritas in liquido est.

4. *Vis Solidi ultimi* in Liquidum contentum non aliud est, quàm *nisus* iste quò sese *coarctare* conatur, per istum enim *nisum* Liquidi motus promovetur, nam quò magis Vasa *elongantur*, eò magis *vim* suam in Fluida exerunt; idque hâc de causâ, quòd, quò magis *elongantur*, eò magis quoque *coarctatur* eorum diameter: quod sic demonstratur. Sint A G & C H lineæ duæ parallelæ in infinitum protensæ, sintque A C B D sibi invicem parallelæ, item C E D F; tum

ex puncto C ad B ducatur linea C B, & ex puncto D ad E linea D E; patet ex EUCLIDE (*Lib. 1. Th. 25. Prop. 35.*) quòd parallelogr. A B C D æquale sit parallelogr. C E D F, item quòd triang. B C D

æquale fit triangulo C D E; licet tamen latera parallelogramm. A B C D, & latera trianguli B C D minora sint lateribus parallelogramm. C E D F, atque etiam lateribus trianguli C D E; & sic porrò. Idem quoque demonstratur de Cylindris & Conis, quæ generantur circumvolvendo ista plana circa latera homogenea: cum ergo omnia Corporis Vasa sint vel *cylindrica*, vel *conica*, liquidò constat, ista Vasa eò magis *coarctari*, quò magis *elongantur*, Omnis ergo *vis* minimorum Liquidorum in Solida sua pendet à *vi*, quæ Vasa ista seu Solida *coarctat*.

5. *Vis* omnium Vasorum *majorum* oritur ex *vi* aggregatâ *minimorum*; omnis enim Arteria *vim* habet à *lateribus* suis, quæ composita sunt ex *minimis* Vasis.

6. Omnis nutritio sive restitutio perditæ, omnis accretio seu augmentatio Fibræ Solidæ, fit solummodò in *minimis* Vasis *Nervosis*, non autem in *majoribus*, ut in Arteriis, Venis, Glandulis, Vasis Lymphaticis, & Adiposis; quoniam augmentatio & accretio *majorum* omnino pendet ab extensione *minimorum laterali*um Vasorum, quæ sunt *Nervosi* tubuli; ergo nutritio quæ fit applicatione partis cujuscumque ad locum partis perditæ, con-

tingit *minimas* illis Canalibus, ex quibus *majores* constant. Inde sequitur Medicamenta omnia, qualiacumque sint, five *replentia*, five *evacuantia*, five *alterantia*, in partes istas *minimas* solummodò agere.

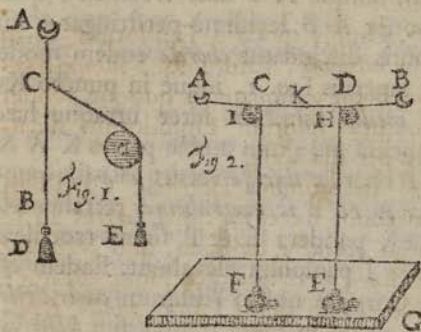
7. Omnis mutatio Fluidorum fit in Vasis *minimis*, Vasorumque *minimorum* vi debetur; aliquatenus quoque pendet à naturâ ipsorum Liquidorum fluentium per illa Vasa.

8. In omnibus lateribus Canalium flexibilibus hæret *vis*, quâ partes ad se mutuò *accedere* tendunt, quò *breviores* fiant *lineâ directionis* quæ Fibræ dicatur: eaque *vis* in omni Fibræ *puncto* reperitur.

9. Illa *vis*, quâ partes nituntur se *contrahere*, compescitur & sustinetur à *punctis* quibus applicatur Fibra, nempe à Liquido distendente.

10. *Vis* hæc verè & physicè agit, eo tempore, quo *quiescere* videtur Fibra: v. g. In FIG. 1. sit A punctum quoddam *fixum*, cui suspensa hæreat chorda musica A B, sitque D pondus *chorda* appensum, eamque plurimum distendens; in puncto C applicetur leve aliud pondus E (propendens ex alterâ *chordâ* in ia puncto C *priori* affixâ, & supra *trochleam*

chordam puncto fixo hærentem transeunte, ac ita sustinente hocce pondus) eâ conditione, ut vis prioris chorda superet vim ponderis hujus, ita ut, ab eo non

omnino, aut saltem quàm minimùm inflectatur: his positis abscindatur ista prior chorda inter puncta B & C, ac prope punctum C, cultro acutissimo, ita ut ab ictu motus nullus chorda imprimatur; tum pars superior A C sese statim contrahet, & pondus E aliquantulùm supra trochleam elevabit. Patet ergo, quòd chorda ante divisionem, vim suam contractilem exercent, licèt propter pondus appensum semet actu contrahere non poterit. In FIG. 2. sint A B duo fixa puncta, inter quæ chorda sit quædam sum-

F

moperè tensa; *chorda* huic ad puncta C D affigantur duo fila C F & D E, quorum extremitatibus annectantur pondera F & E, quæ à mensâ G sustententur; sintque H I duæ trochleæ, quas *chorda* A B levissimè perstringat: his positis discindatur *chorda* eodem modo ac superius FIG. 1. idque in puncto K, *in medio* nimirum inter utraque hæc appensa *fila*; tum ambæ partes K A & K B *chordæ discissa* versùs *fixa* sua puncta A & B se *contrahentes* retrahentesque, pondera E & F supra trochleas H & I paululùm elevabunt. Eadem est in Corpore nostro Fibrarum *contractilitas*, prout in Fibrâ transversim *sectâ* videre est, sese etenim versùs *fixa* sua puncta *contrahit*, indeque fit, ut vulnera Corpori inflicta *hiare* soleant.

11. *Vis* illa, quâ quælibet Corporis pars sese *contrahere* conatur, *æquilibratur* ab illâ *vi antagonisticâ*; habent enim omnes partes illam *vim contractilem*, cùmque versùs puncta *opposita* trahunt, sunt sibi invicem *antagonistæ*.

12. *Virtutis* hujus *contractilis æquilibrium* in Corpore nostro pendet ab *equali influxu* Liquidi, ejusque *impulsu* in omnes partes, ita ut eas *aquabiliter* distendat.

13. Quicquid ergo mutat alicubi *momentum influxus* Liquidi, ita ut non *equaliter* fluat in omnes Canales; & quicquid tollit *equilibrium resistentia* in Canalibus, tollit illud in toto Corpore: unde duæ sunt *æquilibrii* dicti causæ, scilicet, *Canalium resistentia*, & *Fluidi influxus*.

14. Simul ac in aliquâ Corporis parte tollitur *equilibrium*, mutationem quoque subeunt primùm in illo loco, dein per totum Corpus *motus oscillatorii*, sive *motus* illi qui fiunt, dum Canales quidam amplius solito extensi sese *contrahunt*; hocque pendet à *prevalentiâ resistentia* supra *vim influxus* Liquidi; & destruitur quandocunque *vim resistentia* superat *vis influxus*.

COROLL. Ergo potest omnium *virium summa* derivari in *unam* partem, adedque in *ea* parte *motum* quemdam *novum* apparere posse constat.

CAPUT V.

De Acribus.

1. **O** Scillatorii in Corpore motus æquilibrium nunquam magis tollitur, quàm cum acre quodpiam se insinuat intra Cavum minimi Vasculi, ejusq; lateribus inheret, fixumque manet.

2. Acria, prout docent microscopia, constant ex plurimis stylis in acumen desinentibus, sive ex iisdem in aciem dispositis instar cultri, aut gladii; unde in parvis punctis resistentia rodere, pun gere, scindere, instar cunei possunt.

3. Si acre infixum sit lateri alicujus Vasculi, tota illa vis influentis Liquidi quæ in varia lateris puncta agere solebat, jam in punctum illud determinatur, in quo infixum est acre: & hinc oritur convulsio illius Canalis: quod quidem ita

demonstratur. A B C est Vasculi alicujus portio, in quâ lineæ descriptæ Liquidi per Canalem fluxum determinat

linea ex D ducta impingit in E ; quæ ex F ducitur impingit in G , & sic porro , & hæc *linea* omnes hîc ponuntur , tanquam *Liquida equali vi* influentia , & impellentia *puncta* in quæ impingunt , eaque *equaliter* distendentia ; cumque Canalis sit *contractilis* , ista *puncta* sese *equaliter* contrahunt , & impulsui resistunt ; sicque conservatur *motus oscillatorius*. Quòd si supponamus corpus aliquod *acre* , uti H I , Vasculi lateri in puncto I *infigi* , nequaquam ab influente Liquido removeri poterit ex hoc *puncto* , quoniam quantum premitur à parte B H , tantum reprimitur à parte H C : hinc omne , quod inter B H continetur , Fluidum ruet in superficiem H I , quæ sustinebit omnem illam *vim* , quæ à totâ longitudine ab I ad K , ejusque omnibus *punctis* sustineri debuit ; tota verò *vis* quæ superficiem H I imprimitur , communicatur puncto I , quod , cum Canalis flexilis sit , cedere debet , utpotè plus pressum , quàm reliqua ejusdem lateris *puncta* ; cumque Canalis elasticus sit , quò plus premitur , eò majore cum *vi* se restituit ; unde fit , ut *motus oscillatoriæ æquilibrium* destruat , Vasculumque in *motus convulsivos* agatur. Corpora quæ hunc effectum producere possunt , sunt

præcipuè sales acres, volatiles, & fixi, & metallorum particula corrosiva, quæ lædunt propter figuram quam habent, instar ejusmodi cunei H I, & non quatenus Fluida, sed quatenus Solida afficiunt.

Ex hâc demonstratione hæ sequuntur veritates, & COROLLARIA, nempe.

I. Quò particula *infixa* rigidior, sive minùs flexilis est, & quò altius *infigitur*, eò pejor & vehementior futurus est effectus: indeque est, quòd *metallorum* particulae, in figuram *acutam* redactæ, ut *Mercur. Sublim. corrosiv. & Precipitat. rub. &c.* in Corporibus nostris effectus multò vehementiores obtinent, quàm particulae quæcumque ex Vegetabilibus, aut Animalibus depromptæ; sunt enim hisce multò *rigidiores*, & propter majorem *gravitatem* altius Vasorum lateribus *infiguntur*.

II. Quò *gravior* est particula, eò *vehementior* est effectus ejus, *dintiusque* permanebit propter rationem modò allatam.

III. Cæteris paribus, quò *vis* Fluidi in parte B H *major* est, eò est *vehementior* particulae *infixæ* effectus, eòque *altius infigitur*; unde sequitur, quòd *vis* Cordis pluximùm facit ad *acre* hoc H I

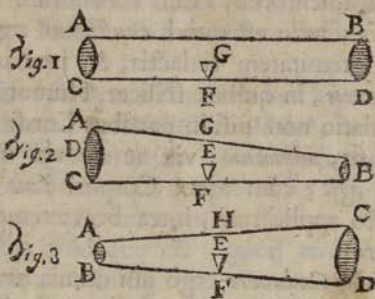
excitandum in *motum stimulantem*.

IV. Ubicumque Humorū in Vasa *influxus* cessat, ibi quoque perit tum Medicamentorum, tum Venenorum *vis* omnis; inde est quòd *causticum* ægris ad extremitatem redactis, & jam jam *morituris*, in quibus scilicet Humorū circulatio non nisi in partibus Cordi vicinis fit, *admotum*, vix ac ne vix quidem *agit*; cùm idem Corpori *sano* ac vegeto applicatum, intra breve tempus *operetur*.

V. In *Cadavere* ergo ubi omnia *quiescunt*, particula *infixa* nullum fortitur effectum.

VI. Liquida in Vasis *cylindricis*, æquè ac in *conicis* per lineas *parallelas* feruntur; idèdque particula *acris infixæ* eundem in *cylindricis* ac in *conicis* habet effectum, sed *mitiorem* in illis, quàm in his. Enimverò *vis* Liquidi supra particulam *infixam* ad F, ut in FIG. 1. eâdem paululùm versùs G pressâ, (quod facilè fieri potest, quoniam ab alterâ parte non resistunt Liquida, ut in *conicis*) transibit versùs B D, ubi æquale priori A C spatium inveniet. In *conicis* non item, nam in FIG. 2. Fluidum, quod ex parte A D C, in particulam E F puncto F *infixam* incurrit, post transi-

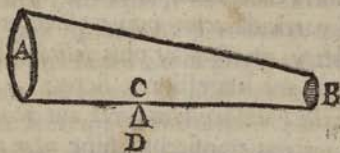
tum inter G E non invenit *spatium*
 æquè capax, ac illud ex quo fluebat;

adeoque hîc major *nîsus*, & *pressio* Li-
 quidi, inter fluendum versùs B, quàm
 fuerat in *cylindro*. Ponamus in FIG. 3.
 contrario & inverso motu fluere Liquida
 in Vase *conico* A B C D, quod hîc tan-
 quam Vena considerabitur. Liquor fluens
 ex A B non nisi paucis particulis *impin-*
get in particulam E F puncto F *infi-*
xans, quam quidem versùs D aliquan-
 tulùm *impellet*, Liquido ab ea parte non
 resistente, & facilè satis pertransibit,
 quoniam spatium H E æquè, imò &
 magis, capax est ac A B. *Vis* itaque *im-*
pressa particulæ à Fluido incurrente, in
 hoc casu ferè nulla est: unde *acria* in
 Solido

Solida nullibi minùs agunt, quàm cum cavo applicantur ex angusto in latum abeunti; talia verò sunt Vasa Venosa omnia.

VII. Si *acre* lateri Vasis *externè* hæreat, idem secuturus est effectus, ac si *internè* adhæresceret; punctum enim C in Fig. seq. à Liquido influente & Canalem A B *equabiliter* premente, necessario debet *distendi*; ideòque particulam *acrem* adhærentem D premet, & contra eam nitetur: cum verò hæc, ob pressionem vel Atmosphæræ, vel aliùs causæ, cedere nequeat, necesse est, ut Vasis latus *penetret*, motumque Fluidorum *equabilem* impediat: tali modo

agunt Emplastra, omniaque Stimulantia *externè* applicata: hinc inferimus, Medicamentorum *actionem* consistere in remotione impedimenti *motus aequilibrati* Fluidorum.

VIII. A solâ prædictâ *positione* uniùs particulæ (reliquis omnibus in statu

G

naturali manentibus) alterari vel perturbari possunt Secretiones, dilatari Canales, vis concussiva laterum augeri, motusque oscillatorius destrui.

IX. Secretio est derivatio & separatio unius Liquidi ab alio; omne Liquidum constat ex particulis minutis solidis, & mixta est Liquidorum moles quam maximè, ut in Chemiâ patet; confundi enim possunt variæ Solidorum species, quæ mixta Liquidum constituunt, & ex iis rursus possunt fieri Solida. Ad secretionem tria sunt necessaria; 1°. applicatio Liquidi ad Canaliculorum orificia, 2°. dictorum orificiorum determinata magnitudo, 3°. vis sufficiens ad Liquidum intra Canales impellendum; jam autem si particula acris infixa efficeret, ut Canales v. gr. Renales plus solito dilarentur, aut angustiores fierent, tum particulae Fluidorum majores aut minores solito per eos transirent: hinc urine excretæ variatio, quandoque enim limpidâ, quandoque crassa apparet. Si verò particula acris eò usque premeretur, donec Canalis latus perforaret, tunc vulnus Canali infligeretur, particulam acrem magnitudine æquans; quod quidem per contractionem Fibrarum adeò parvum fieri posset, ut Fluidum in Ca-

nali contentum per idem esset exiturum; hinc etiam *stillicidia*, *salivationes*, aliarque quam plurimæ evacuationes *non naturales*, in Corpore nostro contingunt, nimirum, ubi *vulnus* Vasis fat *magnis* infligitur: quòd si *foramen* in Vasis aliquibus valdè *minutis* (qualia sunt in Pulmone quædam) fuerit, ex tali *vulnere* Liquidum solummodò *tenuissimum* effluet, quod colore *rubro* minimè donatur, quoniam *ruptura* sive *apertura* rarò fit adedò ampla, ut transmittere possit globulos *rubros sanguineos* appellentes, & supponimus ejusmodi esse *acria*, quæ nequaquam globulos *istos* queant *dissolvere*.

X. Hinc Tumor & Inflammatio oriri possunt in loco & partibus *vicinis*; Liquidum enim à Corde *pressum*, & in *latera* Vasis *impactum* omnes particulas suas, quæ *apertura* respondent, per eandem urgebit, hæque partes, *vicinas* prementes, Tumorem simul & Inflammationem in iisdem excitabunt: sic in Morbis plurimis observamus, 1º. *dolorem* à *puncturâ* particularum *acrium* oriri; *dolor* enim nil aliud est, quàm *separatio partium fibrilla nervosa*, vi *acris particula* perpetrata; hancque separationem statim sequitur Tumor, quò exortò, sive,

quod idem est, effluxô liquidô, cessat dolor; ut in Podagra, Odontalgia &c. observare licet.

XI. Liquida quæ ibi hærent & stagnant, suam sequuntur naturam, h. e. inter stagnandum putrescunt, acria fiunt, & alcalinum volatile præbent: istaque acrimonia Liquidorum apta reddit illa, ut Vasa nostra dissolvant. Hæc verò lex in Urinâ, Sanguine, Sero Sanguinis, sed non in Lymphâ obtinet; videmus enim Homines hydropicos Ventrem liquidô è Vasis Lymphaticis exstillatô repletum habere, absque ullâ tamen gangrenâ in contentis Abdominalibus ortâ.

XII. Denique patet ex dictis, Medicamenta acria effectus suos in Corporibus nostris producere, partim vi propriæ acris substantiæ & figuræ, partimque vi motûs Fluidorum arietantium in illud acre; quippe quiescente Liquido, nullus sequitur effectus, utcumque aptum sit Medicamentum ad effectus producendos; sic enim scalpellum digito applicatum, licet satis aptum sit ad secandum, nil tamen agit, nisi impellatur, vel ad agendum excitetur; atque sic acre à tremulo Liquidorum motu in actum deducitur. Hinc ergo Medicamenta agunt, & efficaciam suam substantiæ, & Li-

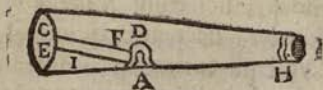
quidi vitalis effectus; qui effectus itaque prius à quibusdam Medicamentis dependet.

CAPUT VII.

De Viscidis.

1. **V**iscidum est quod Vasis lateribus tenaciter adhærescit, ita tamen, ut propter latam suam superficiem penetrare nequeat; si enim esset superficie adeò parvâ, ut Vasis latera perforare posset, inter acria esset numerandum.

2. Lateribus Vasorum dupliciter adhærere potest viscidum, 1°. vel latera tangit non nisi ex unâ parte, ut ad A; 2°. vel latera utrobique pertingit, ut particula H. Viscidi hujus effectus in utroque casu in FIGURA appositâ demonstratur: sit A D particula quædam viscida

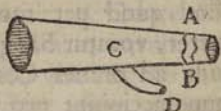

lateri Vasis adeò tenaciter adhærens ad A, ut à Liquido ponè urgente, & secundùm lineas E I, & G F incurrente
G iij

inde *moveri* nequeat, illa sustinebit omnem influentis Liquidum vim, quæ sustinenda erat à parte lateris inter A H comprehensâ, adeòque pars lateris, cui particula infidet, *recedet* versùs exteriora, utpote magis *pressa*, quàm reliquæ partes ejusdem lateris, & quò plus *recedit*, eò *majori vi* se *restituet*; unde tollitur *harmonia* sive *aquililibrium motus oscillatorii* in illo Vase: hinc oritur *dolor obtusus* qui in omnibus ferè Morbis à *viscido* oriundis sentitur, scil. à *pressione* ortum ducens. Supponamus jam in loco secundo, *viscidam* particulam H ita adhaerere, ut latera Vasis *utrobique* pertingat: ejus effectus considerari possunt, vel respectu ipsius Vasis cui inhæret, vel respectu Vasorum *lateralium*; respectu *prioris*, ejus effectus erit *totalis obstructio* istius Vasculi, simul & *laterum distensio*; particula quippe à Fluido retrò urgente eò usque propelletur, donec fiat *aquililibrium* inter vim Liquidum, & vim *resistentiam* quam habent Vasculi latera; quò semel *effectò* particula manebit *immota* Vasculi cavitatem penitus *obthureans*, simul & illius latera *distendens*: quòd autem *aquililibrium* tandem aliquando sit futurum inter vim Fluidum, & *resistentiam* laterum, inde patet, quia *vis*

Fluidi continuò minuitur, hæc verò *resistentia* crescit; & Fluidi *vim* minui ex eo constat, quòd, quò *longius* à Corde recedit, eò *tardius* moveatur; laterum autem *resistentiam* augeri manifestum facit cavitas Vasculi in progressu suo magis magisque semper diminuta, sive distantia laterum semper minor facta: Vasculi enim *conici* portio angustior non potest ad eandem amplitudinem *extendi*, ac major portio, nisi *vis* major adhibeatur.

3. Hactenus de effectu, quem habet particula *viscida* in ipsum Vas, cui *impacta est*; videamus jam quid factura sit respectu Vasculorum *lateralium*. Particula *viscida* A B Vasculo *impacta*, idemque *obturans* impedit, quòd minùs Fluidum per illud transeat; quapropter Fluidum *vergit* versùs Canalem lateralem CD; hunc autem nequaquam *ingredi* potest, quin simul *dilatet*; ex illius verò *dilatatione* augetur *vis* laterum *contractilis*, & consequenter *motus oscillatorius* vehementior evadit, indeque Fluidi *cursus* velocior: & hinc est quòd, in Febribus, *frigus* statim excipiat *calor*.

80 De naturâ Liquidorum nostr.

4. Ex dictis patet, maximas *mutationes* in Corpore oriri à Fluidis, quatenus in Solida *impingant*, eaque destruant; non autem à Solidis, tanquam causâ *primâ* Fluida *afficiente*.

C A P U T V I I I.

De naturâ Liquidorum nostrorum,
& *speciatim* Sanguinis.

I. **O**Mnes qui sunt in Corpore nostro Humores, originem ducunt à Sanguine; antequam itaque naturam illorum intelligamus, hujusce natura prius est investiganda. Omnia Liquida quæ fluunt in Corpore nostro, hâc lege incurrunt, ut à partibus in partes *mota* tandem ad Cor redeant. Liquidum autem illud quod per momentum in Corde hæret, vocatur Sanguis, qui distribuitur inde ad omnes Corporis partes, quæ hunc accipiunt pro diversis secretionibus peragendis; constat enim Sanguis partibus *heterogeneis*, ut *adipe*, *bile*, *aquâ* &c. quæ solummodo secernuntur, & immutantur: sic ergo quicquid in Vasis Corporis est separandum, illud ex Sanguine separari debet. Porro multis arti-

ficiis materies Sanguinis investigari potest; verum quoniam *simplicia* facilius intelliguntur, ab iis incipiendum erit. Sensu percipimus Sanguinem in omnibus Animalibus, Hominibus, Quadrupedibus, Piscibus, Volatilibus, Reptilibus, eundem esse, & ex *tribus* hisce constare *partibus*; scilicet 1°. ex aquâ ferè insipidâ, & aliquantulum odorâ, quæ igni exposita in vapores abit, fœtidum spirans, colorans, solvens omnia *salia* composita, & *simplicia*, ut & *muriatrica acida*: unde sequitur eam non esse *spirituoso-salinam*, ut nonnulli volunt *Chemici*, *spiritus* enim *olea* tantum, non *sales* dissolvunt; præterea *spiritus* omnes producuntur vel Fermentatione, ut *inflammabiles*, vel Putrefactione, ut *macri* sive *salini*; deinde *aqua hæc sanguinea*, uti & *omnis communis*, vi Frigoris in *glaciem* concrescit, & Calore admoto in *aquam* purissimam iterum resolvitur; *spiritus* verò vim Frigoris maximè intensam illudunt, sicut videmus in liquoribus valde *spirituosis*.

2. Ex ea parte quæ *serum* Sanguinis appellatur, est liquor qui in *naturali* suo statu non *rubet*, sed *pellucet*, turbatus autem *flavescit*; & qui vi Frigoris non facile congelatur, at Calori exposi-

82 De naturâ Liquidorum nostr.
tus, Ovi albuminis instar, indurefcit, parte aquosiore avolatâ.

3. Ex eâ parte quæ toti *rubedinem* conciliat, & quæ, vi Caloris non minùs quàm Frigoris, in *massam* rubram, firmam, tenacem, *insulam* dictam reducitur, si Sanguis è Corpore extractus in vase quolibet per aliquod temporis spatium *quiescere* permittatur, avolat primò pars *aquosa*, tanquam subtilissima, deinde separatur *serum*; & quò copiosius hoc fit, eò minor evadit *insula*, & quidem post 3 vel 4 dies pars *rubicunda* penitùs evanescit, in *serum* scilicet conversa: istudque *serum*, si Sanguis ex Corporibus *morbofis* depromptus fuerit, quandoque *nigro*, *flavo*, alio-ve colore non naturali donatur. Hæc nudo oculo observantur; microscopiorum autem ope ulteriùs detectum est, Sanguinem constare particulis *sphericis* Fluido *limpido* innatantibus, quæ in Vasis majoribus figuram suam *sphericam* retinent, & *rubra* apparent, sed versùs *angustias* Vasorum *ovales* fiunt, atque à *rubedine* ad *flavescentiam* deflectunt; præterea compertum est, unamquamque *spherulam* constare ex aliis 6 minoribus, & harum quamlibet ex aliis 6, & sic deinceps; quibus ab invicem separatis, statim eva-

nescit color earum ruber. Ista separatio fit in *minimis* solummodò Vasis, & in hunc finem institui videtur, scilicet ut Succus Nervosus, & Lympha subtilissima exinde fiant: hæc verò *sphæricularum* separatio, quam *rubedinis* evanescencia sequitur, per medicamenta *vehementia* procurari potest.

4. Ex dictis sequitur, Calorem non esse causam conservantem *æquabilem fluorem* Sanguinis: Calor quippe Sanguinem extravasatum *inspissat*; præterea manet *fluidus* in Piscibus, quorum corpora sunt frigida, idem verò extravasatus *grumescit*, æquè ac humanus. Hinc causa *fluorem* Sanguinis conservans non est aliquid Sanguini proprium; si enim ex naturâ Sanguinis oriretur, ejus *fluiditas* tum maxima esset, ubi maxima est Sanguinis *copia*, scil. in Vasis *majoribus*; in *his* autem minor est *fluiditas*, atque *motus*; nam in istis maximæ coagulationes fieri solent, ut liquet in *Cadaverum* Venis. Caloris siquidem *absentiâ*, concretescunt Liquida in nobis; hic verò Caloris *defectus* accidit, ob *deficientem* simul Fluidorum *motum*. Igitur *actio* Solidorum, per quæ *fluit* Sanguis, est causa *fluoris* ejusdem; cessante etenim Solidorum *actione*, cessat quoque San-

guinis *motus* : & hoc sequenti experimento confirmatur, si tempore brumali *rana* torpidæ, aut *vespertilionis* arteriolæ, adhibito microscopio, conspiciantur, Sanguis in iisdem in *grumos* planè concretus apparebit ; etsi verò *animal* igni admoveatur, quò calefiat, attamen Sanguis ille *grumes* minimè resolvitur, nec priùs movebitur, quàm Cor se *contrahere* inceperit ; eò autem motò, movebitur etiam Sanguis, & tandem post varios Cordis ictus *fluiditatem* pristinam recuperabit, *vide* LEEUWENHOEKIUM. Hinc concludendum, *calorem* esse concurrentem causam *motus* Sanguinis, non verò *primariam* ; quia Solidorum *actione* cessante, cessant etiam & *motus* & *calor*. Examinatis hisce, sequitur, ut Sanguinis proprietates seu dotes investigemus.

5. Sanguinis proprietates sunt vel *generales*, quæ scil. aliis Liquidis competunt ; vel *speciales*, quæ congruunt tantùm quibusdam, & idèò petendæ sunt ex naturâ *specialis* uniuscujusque Liquidi. Omnes dotes quæ competunt *generali* Liquido, obtinent etiam in *speciali* : hæ duæ autem pendent à regulis mathematicis. Dotes *generales* sunt
1°. Quòd Sanguis (ut omne aliud Li-

quidum) potiùs patiatur quasdam partes à se *avelli*, quàm integram molem simul moveri. 2°. Quòd conditiones illæ ad sint, quæ ad *fluorem* necessariæ sunt; scil. (α) Tenuitas maxima partium *relative* ad nostros sensus, h. e. quòd partes maximè *exiles* sint, adeò ut earum *una* aliqua singularis tactum nostrum, visumque fugiat. (β) Cohæsió inter partes tam *levis*, ut facillimè separari possint. (γ) Omnium partium *equalis* Gravitatis. Ex illâ verò Gravitatis *singularum* partium resultat *totius* communis *materia* Gravitatis: hinc quia omnes particule sunt *graves*, æqualiter se *sustinent*; nam Pressio & Gravitatis *totius materia* oritur tam ex conamine ad descensum, quàm ab *equabili* particularum Gravitatis. (δ) Motus *projectilis*, quo Fluidum à latere premente Vasorum versùs aliquod punctum defertur. Hæ sunt autem *generales* proprietates Liquidorum.

6. Liquida omnia in Corpore nostro circulantia è Corde proveniunt, in quo sunt multò magis *spirituosa* & *aquosa*, quàm in reliquis Vasis; ex Sanguinis enim è Corde immediatè deprompti *unctis decem*, plus quàm $\frac{3}{4}$ v. *aqua* simplicis separari possunt; unde constat Sanguinem, maximâ ex parte, ex *aquâ* com-

§6 De naturâ Liquidorum nostr.

poni. Hæc pars *aquosa* mutationem patitur à 3 causis profluentem, scilicet, à Salibus *duplicibus* Animalium Vegetabiliumque, à parte *serosâ* & *spirituosâ*, à parte *rubicundâ* ad Calorem crescente, Aquæ particularum ultimarum & minimarum moles determinari nequit; sunt enim æquè *pellucida* ac Aër, idèoque visum fugiunt microscopiorum; atque ita sunt *exiles*, ut per meatus plantarum nullo modo *visibiles* transeant; imò *machina Boyleana* docet, eas transire posse per poros ipsi Aëri *impervios*: tunde inferimus maximam Sanguinis partem ob *stuiditatem*, & *exilitatem* ad motum aptissimam esse. Gravitas Aquæ, respectu Aëris est ut 1000 circiter ad 1: sed priùsquam ejus *proprias* facultates explicemus, exponendæ sunt proprietates Liquidis nostris *peculiares*; hæc verò sequentibus *capitibus* 4 comprehenduntur, vel potius ex iisdem pendent & inferuntur. (1) Cuilibet particulæ Fluidi nostri sua *propria* & *determinata* est Moles, Figura, & Soliditas. (2) Cuilibet particulæ sua est *Vis determinata*, five *momentum*, quò sui ipsiùs, ab aliis particulis quibus adhæret, separationi renititur, & in *concretionem* tendit. (3) Cuilibet particulæ sua est *specifica* Gra-

vitas. (4) In Liquidis nostris varii sunt gradus *motus projectilis*, quo fluere urgeantur per rectam lineam. Porro quoad proprietates Aquæ notandum est, *sales volatiles* Animalium Aquæ innatantes, ipsâ *leviores* esse; his enim eductis, Aqua *ponderosior* evadit: jam verò è contrâ ab *aliis salibus* immixtis, illa *ponderosior* fit; & quò plus *salium horum* admiscetur, eò *fluiditas* ejus magis immittitur, & tandem cum his *concrescit*. Inde patet igitur, Aquam, quæ quidem est proxima pars Sanguinis nostri, *mutari*, quoad suam *Gravitatem*, maximè *salinis* partibus innatantibus; sic enim quò partes illæ rigidiores, & solidiores sunt, eò *gravior* redditur Aqua, & ad motum aptior: hinc etiam à *salibus* Aquæ nostri Sanguinis *immixtis*, variæ fiunt ibi *mutationes*.

7. Respectu 4 *dictorum cap.* Fluidi nostri partes *peccare* possunt *variè*. Itaque (quoad 1. *cap.*) 1º. respectu *Molis*, idque *dupliciter*; possunt enim vel nimis *crassæ*, vel nimis *tenuës* esse; proinde Medicamenta, quæ in *utroque* hoc Sanguinis statu conveniunt, sunt *resolventia* & *coagulantia*. Si corpus aliquod *sanum*, evadat *morbosum*, ex eo quòd Sanguinis particulæ nimis *crassæ* sunt, causa *mor-*

88 *De naturâ Liquidorum nostr.*
bum producens necessariò erit *interna*,
non verò *externa*; quicquid enim Cor
ingreditur, ex Venis in illud deponitur;
quod egreditur, exit per Arterias; quic-
quid autem Venas intrat, vel ex Vasis
Lacteis, vel Lymphaticis, vel Vasis Ab-
sorbentibus in eas influit: sed oscula
Vasorum istorum minùs *patula* sunt,
quàm *confinia* Arteriæ & Venæ, sive
plexus reticularis per quem Sanguis tran-
sit ex Arteriis in Venas, ut docet mi-
croscopium; ideòque particulæ per Va-
sorum Lacteorum, & Absorbentium os-
cula in Venas, & inde in Cor delatæ
adedò *exiles* sunt, ut mole suâ Sanguinis
fluiditatem impedire nequeant: & qui-
dem observavit LEEUWENHOEK, Chyli
particulas, ut & Lymphæ, multò *mino-
res* esse partibus Sanguinis *rubicundis*:
hoc itaque respectu nullus ferè cibus
[ex se] Corpori *sano* noxius esse potest;
cùm particulæ nimis *crassæ* Vasa Lactea,
& Absorbentia nequaquam ingredi pos-
sint: ideòque *vitium* hoc ex causâ est
merè *internâ*. Porrò cùm nimis est *au-
ctâ* moles particularum, *vitio* existen-
te in Corpore nostro, tunc illæ ad *ul-
tima* Vasa devenientes *transire* non pos-
sunt; hoc igitur accideret continuò,
nisi Pulmones, *pressione* suâ per Aërem
factâ;

factâ, particulas istas adhærentes *minuerent*, donec Vasa ipsorum *tenuissima* pertransiissent. Ita *duo* sunt particularum nimis *auctarum* effectus, scil. (1) Circulatio Liquidorum impedita, (2) Humorum, qui secerni debuere, Secretio destructa: omnis ergo *medela* molis *auctæ* respicit Secretionem & Circulationem ipsam. Idèd, cùm Vasa ex Arteriis oriuntur *dupliciter*, scil. vel ortu *directo*, ut Venæ, vel *obliquo* seu *lateralis*, ut Glandulæ, sive Vasa Secretoria quæ Arteriis & Venis sunt *minora*, si particulæ Sanguinis *solitò* fiant *crassiores*, illæ quæ secerni debent tunc *orificia* Glandularum nequaquam ingredi possunt, sed per *rectum* tramitem in Venas transeunt; sicque perit Secretio, Vasaque Secretoria, ob defectum Liquidum distendentis, collabuntur: quòd si tanta sit particularum *crassities*, ut etiam Venas intrare nequeant, impeditur Circulatio; unde varii orientur *morbi*, tandemque *mors* ipsa. Medicamentum igitur omne, quod ad molem particularum *auctam* sanandam adhibetur, *tale* esse debet, ut Sanguinis moleculas in Arterialis juxta Vasa Secretoria dividere possit: quapropter aut nulla, aut efficacissima sunt *mercurialia*, & *salia* globulos Sanguinis minuentia.

Morbi, qui ex hoc vitio oriuntur, præcipui sunt *Hydrops*, omnesque morbi *inflammatorii*.

Particulæ Sanguinis nimis *imminui* dicuntur, cùm ad tantam *exiguitatem* rediguntur, ut Vitæ ac Sanitati tuendis prorsùs impares sint. Hujus *vitii* causæ sunt *duæ*, una nempe *externa*, altera verò *interna*, quæ potest esse Liquidum quoddam nimis dissolvens. Ejus effectus sunt *duo*, scil. *acceleratio* Circulationis, & Vasorum Secretoriorum *arescentia*. Nam 1°. Sanguis nimum, quoad particularum suarum molem, *imminutus* faciliùs multò ex Arterioliis in Venas, quàm in Vasa *lateralia* transire potest; ac proinde uberiori copiâ jam semet in easdem confert: exinde verò magis *dilatantur* Venæ, & quò magis *dilatantur*, eò vehementiùs se *contrahunt*; unde sequuntur Circulationis *acceleratio*, major partium *attritus* & calor, Sanguinisque *subtilisatio*, & è Vasis suis *eruptio*. 2°. Cùm in *hoc* Sanguinis *statu* nullæ, aut saltem paucissimæ particulæ Vasa *lateralia* ingrediantur, illa non ampliùs extenduntur, sed exsiccantur, coalescunt, tandemque *stamina fibrosa* fiunt; unde sequuntur *phthisis*, *macies*, & varii morbi *chronici*: itaque Remedia, ad hoc

De naturâ Liquidorum nostr. 91
vitium Sanguinis corrigendum, aptissima
sunt *coagulantia*, qualia sunt *terrestria*,
item *absorbentia* &c.

8. *Vitium* esse potest 20. in Humo-
ribus nostris respectu *Figurae*, & hâc ra-
tione *dupliciter peccare* dicuntur San-
guinis particulae; vel enim nimis *acres*
sunt, vel nimis *viscida & obtusa*; licet
reverâ *figura* earum *obtusa* nullos malos
producat effectus, ac proinde pro *vitio*
non sit habenda. *Figura* quidem sola
determinat corpus; & hoc *moveri* dicitur
magis magisque, prout in *unico* puncto
suos effectus præstare potest: *Figura*
porrò respectu *Soliditatis* considerari de-
bet, ita quoad *Figuram* corpus agit
solummodò in *Solida*; *figura* autem *ob-*
tusa incidit in *hac* quemadmodum jam
demonstravimus; unde superiùs *expositi*
oriuntur effectus. Jam verò *figura obtusa*
sunt 1°. *assumpta* corpora, 2°. in no-
bis ita reddita, sicut *cera oblonga*, si di-
gitis comprimatur, fit *rotunda*: hæc au-
tem *obtusa* corpora non sunt in nobis
valdè rigida, sed potiùs lenia. *Acres* in
nostro Sanguine particulae *duobus* ex fon-
tibus proveniunt, vel enim in Sangui-
nem *ab extrâ* derivantur, vel *in ipso* ge-
nerantur. Quæ *externè* adveniunt, vel
per Pulmones intro eunt, vel per *Æso-*

92 De naturâ Liquidorum nostr.
phagum, vel per Cutim externam sive
per Vasa Absorbentia intromittuntur, ut
Cantharides, Mercurialia &c. quæ per
Pulmones, admodum mala sunt, utpotè
subtilissima, solidissima, & ferè immuta-
biles, ob structuram Pulmonum: quæ
per Æsophagum, vel in *cibis* continen-
tur, vel sunt *minerales venenose* assump-
tæ, quæ semper eò *peiores* extant, quò
duriores; tunc enim in Corpore mutari
nequeunt: jam verò partes omnes quæ
per Cutim transeunt, valdè *nocivæ* sunt,
quin & *subtilitate* magnâ donantur, ut
docent Cantharides & Mercurius. Par-
ticulæ *acres* quæ in ipso Sanguine gene-
rantur, sunt illæ quæ, propter *attritum*
nimis vehementem, ex *obtusis & viscidis*
evadunt *acres*: iste verò *attritus* contin-
git ex *duplici* causâ, scilicet 1°. à li-
quidis *stagnantibus*, indeque *putredinem*
contrahentibus; 2°. à Liquidis nimis ve-
hementer *circumactis*, absque aliis cu-
juslibet Liquidi blandioris admixtione.
Primum illud variis experimentis patet,
si enim Hominis *sani* Sanguis per ali-
quot dies, ut per 5, in *vase* detineatur,
fatidus, acerrimus, & urinosus planè eva-
det; unde liquet Sanguinem eodem mo-
do ac Aquam *stagnando putrescere*: pro-
moveretur quoque hæc *putredo* per *cale-*

rem aut teporem adhibitum ; hâc enim ratione particulæ in motu constituuntur, quò fit, ut in se invicem agendo *acres* fiant : quòd si motus nimium sit *violentus*, tum particulis *aquosioribus* exhalatis, illæ quæ remanent *coalescunt*, tanquam *frigore* condensatæ. Hinc ex nimio *calore*, æquè ac *frigore* oriuntur *scirrh* ; ex motu verò nimis *violento* oriuntur *putrefactiones* in nostro Corpore. Quòd verò Sanguinis particulæ *acredinem* ex Circulatione nimis *violenta* contrahant, hoc vel inde patet, quòd si Homo *sanus*, & cibis *blandis* tantum utens, cujus Excreta & Retenta nil *acredinis* habeant, sed admodum *insulsa* sint, *febre ardenti* corripitur, Sanguis illius ex *accelerato* Cordis motu, & transitu per *minima* Vasa *impedito*, valde *pressus* ac *attritus*, magis magisque *acris* evadet, præsertim si non adhibeantur *diluentia* ; donec ad istum tandem *acredinis* gradum perverit, ut Vasa *rodar*, Aphthasque & Inflammationes internas, non nisi magna *diluentium* copiâ curandas, producat. Hinc ex Circulatione nimis *accelerata* eadem *mala* profluunt, quæ ex *venenis acris* ingestis oriri solent : Veteres autem Circulationis *inscii*, hinc non valentes explicare causam hanc Morbo-

94 De naturâ Liquidorum nostrorum, vocârunt istud τὸ Θεῖον; h. e. Divinum quid.

9. *Vitium* oriri potest 3°. in Liquidis nostris respectu *Soliditatis*, & hoc respectu *dupliciter* quòque *peccant* Sanguinis particulæ, scil. vel *excessu*, vel *defectu*: priùsqvam verò de his agamus, nonnulla de *Soliditate in genere* sunt dicenda. Per *Soliditatem* intelligimus eam corporis proprietatem, quæ *Vacuitati* propriè opponitur, & unumquodque corpus eò *solidius* esse censetur, quò minores & pauciores *poros* inter particulas suas interceptos habet. *Experientiâ* compertum est, corporum *Gravitatem* eorundem *Soliditati* semper proportionalem esse, adeò ut, si duo sint corpora *magnitudine* æqualia, *pondere* verò diversa, necesse sit, ut plures sint vacui *meatus* in uno, quàm in altero. Porro notandum est, nullum dari corpus *mathematicè Solidum*. Corpora *solidiora* motum suum diutiùs servant, quàm illa quæ sunt minùs *solida*; hâc nempe de causâ, quòd *vis* eorundem motui resistens, quæ à *Fluido* oritur ambiente, cæteris paribus, eorundem superficiebus semper respondeat; quapropter, cùm in corpore magis *solido* plures sint *Materiæ* particulæ, sub eâdem superficie, quàm in cor-

pore minùs *solido*, omninò sequitur, corpora magis *solida* difficiliùs *sisti*, quàm ea quæ sunt minùs. Hæc verò de *Soliditate in genere* nunc sufficiant ; verùm hâc de re plura superiùs, nimirum in CAP. I. vide fis.

Effectus autem particularum nimis *solidarum* in Sanguine duo sunt, scil. *nimia Sanguinis subtilisatio*, & *motus oscillatorii perturbatio*. Quippe (1) particulæ nimis *solide* è Corde expulsæ *majorem* cæteris motum concipiunt ; (*quantitas* enim motûs cujuslibet corporis oritur ex *velocitate* ducta in molem) quapropter particulas illas, quibuscum erant simul expulsæ, deserentes, in alias *impingunt*, atque hocce *impetu* easdem *dissolvunt*, & nimis *subtiles* reddunt. (2) Liquidum nostrum è Corde expulsum per *lineas impingit*, angulis acutissimis, in *latera* Vasorum : quod si *equaliter* ubique fiat, *equaliter* distenduntur Vasa ; si verò una *linea impingat*, vi *majori* quàm altera *motûs oscillatorius* perturbatur : (*vide* CAP. V. THEOREMATA *ultima*) hoc autem necessariò eveniet, si in aliquâ *lineâ* particulæ contineantur nimis *solide* ; hinc enim Vasa extendentur & ampliabuntur, ac Liquidum cursus perturbabitur : unde *polypi* sæpe, aliæque *obstructiones* facillè

solent oriri. Harum verò particularum origo externa est, sive particulæ nimis *solida* extrinsecus adveniunt. Remedia *gravium* sive *solidarum* particularum debent constare moleculis æquè *gravibus*, ac sunt Fluidi nostri particulæ: cùmque Animalium & Vegetabilium particulæ, ultimò *resolue*, sint ferè ejusdem *gravitatis* cùm Fluido nostro, sive ut 5 ad 6, sic earum usu Corpus in *sano* statu conservabitur, eundemque, si modò amissus fuerit, recuperabit: quæ verò *graviores* sunt, ut *phosphorus*, *oleaque crassa* ex Animalibus deprompta, *salesque fixi* ex Vegetabilibus extracti, *acida metallica*, nec non *sulphurea* quæque *graviora*, supraddictos *Soliditatis* producunt effectus, scilicet *rosionem*, & *extravasationem*; unde morbi oriuntur *inflammatorii*: idèdque in statu isto *morbofo* vitanda sunt. Alterum particularum sanguinearum *vitium*, respectu *Soliditatis*, est, quòd non adeò sint *solida*, ac esse debent: hoc verò pendet à *minutione*, quæ est augmentum *superficie*, & *minimarum* particularum aggregatum, quò *puncta contactuum* multiplicantur. Hujus *vitii* effectus est *inertia*, i. e. ineptitudo ad motum, seu impotentia istis particulis movendi alias *solidiores*: unde sequuntur *lento*res & *cohesiones*.

hesiones. Corpora siquidem *inertia* motum *minorem* & *majorem* resistantiam habent, & idedò *imparia* sunt movendis aliis corporibus *solidioribus*. Effectus autem *inertie* in nostro Corpore est *minor actio* Fluidi in Solidum, & Solidi in Fluidum. Liquida verò in nobis *duplicè* ratione *fluorem* suum servant; 1°. propter corpus aliquod liquidum *diluens*, 2°. ob externam causam partes *dividentem*. Causæ porrò *inertiam* hanc, seu impotentiam & ad motum ineptitudinem, producentes (unde *cohesiones*, & *lentores*) non tam multiplices sunt, ac vulgò creditur; Corpus enim nostrum ita est constitutum, & ejus Vasa tam *exilia*, ut non nisi *minutissimas* intromittant moleculas; atqui *minutissima* corpora sunt semper *solidissima*, nec ulterius *dividi* queunt, nisi summo adhibito labore; hinc *molem* acceptam diu retinent, & ob angustiam suæ superficiæ non facile *coalescunt*.

CAPUT IX.

De Vitis in totâ Liquidorum Massâ
simul spectatâ harentibus.

1. **A**bsolutâ jam particularum Fluidi nostri *historiâ*, ad totam *massam* considerandam nosmet accingamus. Ut corpus aliquod nomen Fluidi mereatur, requiritur, 1°. ut sit in particulas admodum *minutas* divisum, 2°. ut illæ particulæ facillimè ab invicem *separari* possint, nullaque sit *cohesio* superstes. Porro Fluidum nostrum *duplè* *peccare* potest; nempe, 1°. nimîâ particularum suarum *cohesionè*, 2°. earumdem *dissolutionè* nimîâ. *Cohesio* nimia, quæ aliter *lentor* dicitur, oriri potest vel à nimîâ particularum singularum *magnitudine*, vel à nimio earumdem ad *coherendum* conamine. Hic *lentor* si contingat in Vasis *majoribus*, Cordis auriculis, aut Cerebri ventriculis, brevi fit *polypus*; qui *massa solida* est, corium porcinum repræsentans, & eò *solidior*, quò *diutius* duravit: sæpè invenitur *polyposa* substantia in *capitibus* eorum qui *laqueo* interierunt; in iis enim Sanguis, refluxu

fuo per Venas Jugulares impedito , in ramos *laterales* regurgitat ; hi verò nimis *angusti* sunt ad totam *massam* transmittendam ; unde fit , ut pars solummodò *tenuior* transeat , repulsâ *crassiore* , quæ , ex novi Sanguinis adventu , tandem Canales istos *obstruit* . Si *lentor* in Vasis *minoribus* Arteriosis contingat , oritur *inflammatio* ; quam comitantur *pulsatio* & *dolor* : *pulsatio* autem inde fit , quòd Sanguis *lentescens* , qui in Arteriis hæret , à Sanguine ponè urgente *protrudatur* : *dolor* verò nascitur ex eo , quòd Vasculorum latera plurimum *distendantur* , unde *doloris* sensus : hoc in casu Sanguinis in Arteriis hærentis pars *tenuior* quandoque per Vasa *lateralia minima* exhalat , nimirum si non sint *obstructa* ; aliter enim hæcce *liquidior* Sanguinis portio *putrescit* , unde *pustula* , *gangrana* , &c. si autem in Lymphaticorum *orificio* primo sive lato *lentor* fit , colligitur ibi materia quædam *gypsea* sive *dura* ; ob rationem modò dictam , scil. quia per *laterales* ramos , hîc loci copiosos , defluit pars *liquidior* ; hinc *polypus* hîc fit *albus* : si verò ad Lymphaticorum extremitatem protrudatur , oritur *hydrops* simul & *œdema* ; Vasis utpotè Liquido suo *pellucido* distentis , quæ si rumpantur , tunc illicò

I ij

100 De Vitiis in totâ Massa
nascitur *leucophlegmatia* seu *anasarca* :
Humoribus quòque non rarò , ob situm
& stagnationem , *acredinem* contrahen-
tibus , *apostemata* & *gangræne* fiunt : quòd
si *lentor* ille in extremitatibus Vasorum
istorum hæreat , *massa* secernitur limosa
& turbida , *putrefactione* Vasa dissolvens ,
tabemque , nec non ejus effectus pro-
ducens. Si in Vasis Nervosis fiat *lentor* ,
oriuntur Morbi Nervis *proprii* ; forsan
apoplexia quòque sive *sensuum* abolitio ;
istud verò rarò accidit , quia Nervorum
Liquidum sive Spiritus nunquam potest ,
vel *caloris* vel *frigoris* vi , concretere ; ob
soliditatem ferè immutabilem : Nervi
verò *externi* afficiuntur , compressi scil.
à Vasis Arteriosis nimium distentis ; unde
insensibilitas , & *immobilitas* non rarò
oriuntur.

2. *Causæ lentoris* in Liquido nostro
sunt variæ. Prima quidem est *exhalatio*
partis *fluidioris* ; hinc in Venis Sanguis
tamdiu manet *fluidus* , quamdiu in illas
sele exonerant Vasa Lymphatica. Re-
medium autem est restitutio Liquidi
evolati. Causa 2. est quilibet *caloris* gra-
dus *naturalem* Corporis nostri *calorem*
excedens ; & qui , quantus sit , Ther-
mometri ope cognosci potest : *calor* hic ,
partes *tenniores* & *spirituosas* evaporando ,

Sanguinem *inspissat*; & reverâ talis *lentor*, remanente *calore*, nullo artificio tolli potest, nec *spiritu salis*, nec *oleosis*, similibus-ve; *calor* enim ejusmodi partes *tenuiore*s evehit, etiam vase manente *clauso*, ut patet in Sanguinis *digestione*: inde videmus omnes *calidas* causas in Sanguine, extra Corpus, pro *effectu* suo habere *inspissationem*. Hinc in omnibus morbis *inflammatoriis*, nimius *calor* maximè cavendus est, ut in *variolis* &c. metu scilicet *inspissationis*. Idem *caloris* effectus, scilicet *inspissatio*, locum habet in omnibus nostris Liquidis, exceptis *excretoriis*, ut Urinâ, Sudore, & quibusdam *secretoriis*, ut Succo Pancreatico, Bile, Salivâ, Mucos; quæ quidem aliquo modo *coalescunt*, sed iterùm facile *dissolvuntur*. Causa 3. est *frigus* immensum, quo *congelari* potest Aqua, ita & Liquidum nostrum: si enim Hominis *sani* Sanguis Aëri *frigidissimo* exponatur, separabitur pars *crassa* in *insulam*, & *aquea* sive *serosa*, in *glaciem* convertetur, uti patet in Hominibus *frigore* extinctis; attamen omnes Sanguinis *secretiones* non facile *congelantur*, ut Aqueus humor Oculorum qui *nunquam*, Bilis & Serum quæ *difficulter*, verùm Saliva *facile* *congelari* potest; Urina autem partem suam *spiri-*

tuoso-salinam in medio *fluidam* conseruat, dum pars *aquosa* congelatur. Morbi ab hoc frigore mirifici pendent: ita observamus, carnes congelatas, succedente calore, concipere putredinem; hinc enim naturalis *nexus* resolvitur, atque Liquidum *alcalinum volatile* evadit hâc *obstructione*; imò sunt aliquando in *Norvegiâ* ita frigore correpti Homines, ut Nasum sibi avellant emungendo: Morbus autem ille frigore inductus vocatur imprimis *Scorbutus*. Causa 4. est quies Humoribus superinducta, quæ in iisdem ferè omnibus, præsertim *arteriosis* producit *coagulum*: si enim Homo *sanissimus* subito corripiatur metu, orietur statim pallor & frigus, atque, si passio vehemens sit, diùque perseverans, stupor, Liquidi defectus in Cerebro, nec non motûs privatio; hinc *obstructiones* sive *coagulationes* Humorum in Visceribus quibusdam contingunt, quæ, si in Corde fiant, *palpitationem* producant; idque usu venire solet Hominibus *animi deliquia* sæpe passis; hi enim, postquam per aliquod temporis spatium, forsitan horæ quadrantem, sensu motuque privati jacuerint, inter refocillandum, incredibiles plerumque *anxietates* circa Cordis regionem, & ut plurimum ad Arteriam

Pulmonalem percipiunt ; Cor quippe tunc temporis , motu *accelerato* & quasi *reduplicato* , magnam Sanguinis *copiam* , in Ventriculis suis , Vasisque superincumbentibus *stagnantem* , inde pellere conatur , & hinc fit illius *palpitatio* ; propter Sanguinis *copiam advenientem* , & exactam expressionem *negatam* : quòd si massam Sanguinis inde remove nequeat , oritur *polypus* , tandemque *mors ipsa*.
 Causa 5. est corporum plurimorum Sanguinem *coagulantium* admissio : sic *acida* omnia igne violento ex Mineralibus *destillata* Sanguinem subito *coagulant* ; lentius *spiritus salis* , omnium citissimè & validissimè *spiritus vitrioli* , *nitri* , & *aluminis* , qui , si Venis *injiciantur* , Sanguinem illicò *coagulant* ; isque , propter laxitatem & amplitudinem Venarum , in Cor usquè & Pulmonalem Arteriam devolutus , brevi Animal suffocat (a).
 Observandum verò , quòd omnia *acida* non *inspissent* Sanguinem ; *nitrum* enim , & *sal marinus* illum *diluunt* , ut & *acetum* , (b) aliique *spiritus acidi Vegetabilium* ; sed *salia alcalina* interdum eundem

(a) De hâc re conferri merentur Experimenta clariss. FRIEND , in ejus *Emmenologia* Cap. 14.

(b) Istud quidem de *modicâ* dosi , Ore
 I iiij

inspissant, aliquando diluunt; ex his verò spiritibus quidam eum coagulant, ut *spiritus vini*, qui, licet à nonnullis protenuissimo *diluente* habeatur, in Venas tandem *injectus* omne Liquidum vitale *coagulat*. Causa 6. & ultima est *motus nimius*, itemque in *minimis* Vasis *obstructio*: in omni quippe obstructione Arteriæ, *distenditur* Vas, tandemque obstructione perseverante *rumpitur*; unde sequitur *liquidioris* Sanguinis partis *extravasatio*. Hæc aptitudo sive proclivitas ad *coagulandum* non est quid *morbosum*, verum proprietas Sanguini in statu *sano* hærens: docet enim experientia, quòd, quò magis *sanus* est Homo, eò citius & facilius Sanguis illius extravasatus *lentorem* inducat; cum è contrà *agri* quàm plurimi habeant Sanguinem *fluidissimum*, præsertim *leucophlegmatici*; imò Hominum nonnullorum in *mortis* agone versantium Sanguis nequaquam *coalescit*. Omnis causa illam *concretionem* promovet, quæ vehementissimè *agit* in Sanguinem; qui enim exercitiis violentis

assumptâ, tantum intelligas; aliter enim Sanguinem *inspissant*, imò & *coagulant*; ut probant Experimenta ejusdem FRIEND, de *aceto* in Venam *canis* Jugularem injecto, &c. vide *Emmenolog. Cap. 14. sub finem*.

dediti *músculos* suos plurimùm movent, Sanguine *crasso* donantur. *Excretionés* porro, & *evacuaciones* nimie Sanguinem *inspissant* in *majoribus* Vasis, unde *subsidentia* contingit in *minoribus*, & hinc *atrophia*; quoniam in *Lymphatica lateralia* non ingreditur Liquidum: cùm igitur tale quid accidat in omnibus *evacuacionibus* immodicis, non mirum est, isthæc mala subsequi.

3. Hactenus de nimia Sanguinis *tenacitate*, proximo jam loco ejus nimia *fluiditas* consideranda est; cùm verò hæc pendeat à nimia partium suarum *tenuitate*, de quâ antea dictum est, necesse non est, ut in eâ explicandâ tempus teramus: sufficiat observare, *fluiditatem* Sanguini nostro, si modò opus sit, conciliari posse vi *salium volatilium*, ex Unguibus, Cornubus, Medullâ, aliisque Animalium partibus extractorum; quin & *aqua*, largâ satis copiâ assumpta, optimè *resolvit*, *attenuat*, *diluitque*; ut & *acria ligna guajaci*, *sassafras*, &c. itemque *salia omnia fixa* ex Vegetabilibus, & Mineralibus, præsertimque Metallis, quæ, quò *graviora*, eò *meliora*; hinc si *Aurum* reddi posset *fluidum*, absque *gravitatis* diminutione, vel *molis* incremento, optimum esset *dissolvens*.

CAPUT X.

De Gravitate Sanguinis.

Gravitas corporum nil aliud est, quàm *nîsus* eorundem descendendi versùs Terræ centrum; & est semper *proportionalis* corporum *Soliditati*. Sanguis dum in Corpore circulatur, *calidus* est & *rarefactus*; extractus autem è Corpore *frigescit*, & *inspissatur*; ideòque *Gravitatem* illius, respectu *molis*, exactè non possumus investigare. Sed in variis Regionibus tam frigidis, quàm calidis, Sanguis, simul ac è Corpore profluxerat *ponderatus*, sese habuit ad Aquam *salsam* ut 25 ad 26: Serum autem se habet ad *candem* Aquam, ut 300 ad 253, adeòque Serum *gravius* est Sanguine *unâ sextâ* circiter parte; quod quidem videtur experientiæ adversari, cum Serum *insula* supernaret: hoc autem inde procedit, quòd partes *insulam* componentes, vi *frigoris*, simul & *attractionis mutua*, in massam magis solidam & compactam *coalescant*; prout hoc inde patet, quòd *insula* ista & Serum simul sumpta non occupent tantum *spatium*,

quantum occupabant ante separationem ipsorum. *Levitas* in Sanguine hactenus non est comperta, is enim ponderatus ubique Aquam *salsam* pondere excedebat, unâ *vicesimâ sextâ* parte; si verò detur, poterit oriri ab *aquosis, oleosis, spirituosisque* omnibus, hæc enim Aquâ *salsâ* sunt *leviora*. Jam verò à particulis *vegetabilibus* consolidatis, & *mineralibus* Sanguis fit *gravior*: quod optimè conspicitur in *scorbuto lento*; Sanguis enim in eo casu *compactus*, & *salinus* plurimum est, Urina verò *gravissima* respectu *sani* Hominis: fit hoc autem ab abundantia *salis muriatici*, qui in debitâ copiâ optimus est, & ad Vitam omnino necessarius; si verò quantitate excedat, pessimos producit effectus: idè corpora quæ Sanguine *graviora* sunt, ut *sales fixi*, integrè per Urinam excernuntur; ita *sal marinus* prodit *immutatus* in Urinâ; ejus autem usus est ad Sanguinem diluendum. Porro *gravia* Medicamenta *venenosa* fiunt, quatenus Vasa destruunt, atque Secretiones nimis augment.

CAPUT XI.

De Motu Projectili.

1. **P**ER motum projectilem intelligitur motus Liquidorum per Vasa circulatorius: cumque ab eo Morbi plurimi, Vita, Sanitas, & Senectus pendeant, operæ pretium erit videre, quid *augeat*, quid-ve *diminuat*, aut *depravet* huncce motum.

2. Augetur 1°. motus iste ab ipso Corporis motu *adaucto*; sic enim Homine *currente* plurimum *crescit*; oritur quippe tunc temporis *pulsus frequens*, *sudor*, *sitis*, *anhelitus*, omniaque *Febris symptomata*; quæ quidem citò evanescent, Homine *quiescente*: at si in *cursu* ultra vires *persistat*, omnia prædicta *vehementiora* evadent, simul & *inflammationis* species totum Corpus occupabit; hujus autem Urina à Medico *conspecta febricitantis ardentem* esse putabitur: jam verò si hoc exercitium diutiùs continuetur, reverà orietur Morbus. Igitur à solo *motu projectili adaucto*, absque mutatione ullâ Fluidorum *internâ*, oriri potest Morbus. Ita quòque ex eodem *motu diminuto* sæpe-

numerò nascuntur Morbi ; hujus verò *diminutionis* causa plerùmque est *tristitia* : sic ex. gr. si Homo satis *hilaris* inter epulandum nuntium accipiat magni alicujus infortunii, subito perculsus dolore, pavidusque, Liquidis suis stagnationem inducit ; unde statim oritur est Morbus, nisi magnâ liquidum *diluentis* alicujus copiâ prohibeatur. Parâ ratione plurimorum Morborum causam esse vel *incrementum*, vel *diminutionem motus projectilis* Fluidorum comperiemus.

3. *Primaria* causa *motus* hujus *projectilis* est Cor. Si Liquida nostra à Canalibus, per quos fluunt, non sisterentur, nec Canalium continuitas interrupta esset, tum semel *mota* semper *moveri* pergerent ; sed datur resistèntia in Canalibus, iique non sunt continui ; prope Cor enim Liquida Sinum Venosum & Aurículas ingrediuntur, ubi per aliquod temporis spatium *quiescunt* vis & continuatio fluxûs : cum verò corpus nullum se *movere* possit, ex semet ipso solo, necesse est, ut Liquida nostra *motum* de novo accipiant à causâ quâdam *externâ*, vim suam ibi exerente ubi *motum* amiserint ; causa autem ista est Cor, quod *musculus* est solidissimus, figurâ suâ repræsentans *helicem*, cujus ope, (ut do-

cet Mechanice) vis debilis incredibilem resistantiam superare potest : ita ut Cor sola & sufficiens causa sit omnis motus.

4. Præter hanc causam primariam , datur quòque & alia , nempe Vasorum elasticitas , sive vis illa , quâ eorundem latera à Liquido influente distenta sese statim restitunt , & quidem in pristinum statum : Fluidum enim à Corde , vi magnâ , in Arterias adactum , easdem statim distendit ; hæque , cum elastica sint , vi Cordis cessante , sese statim restitunt , & quidem eò majore cum vi , quò magis distenta fuerunt.

5. Sanguinis è Corde exitus , sive motus ejus projectilis , ipsius Cordis actioni , non verò motui intestino Sanguinis (uti nonnullis visum est) debetur ; quod quidem ita probatur. Liquida , quæ loco angusto contenta & coercita , inde , vi motus intestini partium suarum , per foramen apertum prorumpunt , & in motum projectilem aguntur , tripliciter suum consequuntur effectum ; nempe (1) si partes in motum satis violentum cicantur vi caloris : sed calor sufficiens ad istum motum producendum minimè datur in Corpore nostro ; licèt enim Sanguis è Corpore extractus ad eundem caloris gradum promoveatur , quem ha-

bere potest in Vasis nostris *contentus*, nihil tamen inde sequetur, præter ipsius *putrefactionem*: Pisces præterea Sanguinem *frigidum* habent, qui nihilominus *circulatur*; & eò *calesactò* ipsi moriuntur. (2) Liquidum, in circumstantiis supradictis positum, in *motum projectilem* agi potest, *vi* partium suarum *elasticâ*; nimirum, si Liquidum aliquod *elasticum* in vase undique *clauso* condensaretur, *aperto* foramine statim pars quædam ejus prodiret; id autem minimè locum habet in Sanguine; quoniam *elasticitas* ab Atmosphærae Corpus *ambientis* pondere compensatur, adèò ut, sese nequaquam *expandere* possit, ad *motum projectilem* producendum: præterea Sanguis in Vasis *contentus* eadem *vi* suæ *elasticitatis* se *expandere* nequit, ob *incumbentis* Aëris externi *pressionem*; ergo cùm sit *elasticus*, secundùm corporum *elasticorum* naturam, *vim* suam exercet, ubi *minor* est *resistentia*, h. e. versùs Cor *premit*; in hoc autem continetur ejusdem Fluidi portio, quæ agit *equali vi*; ac proin nullus inde sequi potest effectus. (3) Vi Fermentationis procurari potest Liquidum *motus projectilis*: jam verò *ebullitio* Sanguinis, quæ Fermentatio dicitur, nunquam observatur in Corde.

6. Circulatio autem in genere Sanguinis tripliciter acceleratur; 1°. Cordis ictuum frequentia, 2°. ab aucto illius robore, 3°. ab auctâ mole sanguineâ, manentibus iisdem Cordis ictibus; quia tum *tota* massa *eodem* temporis spatio *eundem* circuitum perficit, quem absolute debet *minor* copia: *velocitas* enim pendet à *pressione* unius particulæ in aliam.

7. Hæc verò Circulatio *retardatur*, 1°. ab imminutâ vi Cordis, 2°. à Vasis laxioribus & minùs elasticis, 3°. ab ineptitudine ipsorum Liquidorum ad motum.

8. Sanguinis itaque *velocitatem* augent, (1) omnia quæ *vim* Cordis adaugent; quod quidem fit, 1°. *robur* ipsi conciliando, & 2°. simul reddendo Liquida ad *motum* idonea: porrò nulla causa Sanguinis *velocitatem* auget, nisi urgeat *contractionem* Cordis; excitant autem, & augent eam quæcumque *genus nervosum* validiùs *afficiunt*; qualia sunt *olea aromatica*, item *corpora metallica*, *alcalina caustica*, *salina*, nec non *crystalli &c.* quæ Circulationem promoyent, non quia Fermentum Sanguini inducunt, sed quia Vasa, Nervosque stimulant, *motusque oscillatorios* adaugent.

(2) Anima

(2) Animi affectus violenti & calefacientes, ut *ira, furor &c.* (3) Musculorum exercitatio *diuturna*; nam ex *frequenti* musculorum actione, *motus* Sanguinis in Vasis inter musculos valdè promovetur. (4) Respiratio *aucta*, quæ, si sæpiùs iteratur, maximè facit ad accelerandum *motum* Sanguinis. Causa porò Circulationem *retardantes* sunt modò traditis contrariæ.

CAPUT XII.

De Medicamentis.

I. CUM pro *variarum* partium naturâ & Morbis, *varia* requirantur Medicamenta; itaque examinanda sunt illorum *nomina, classes, natura, vires, & actiones*: in quibus agendis ordo *duplex* observari potest; nempe, vel (1) enumerando ordine *alphabetico* singula quæque *simplicia*, unâ cum eorum *viribus, usu &c.* hæc verò methodus, tanquam minùs utilis, rejicienda est: (2) simul enumerando omnia illa Medicamenta, quibus *eadem* attributa, *eosdemque* effectus convenire, ex Historiâ Naturali constat. Hâc autem methodo GALENUS

K

primus usus est (& post ipsum alii plurimi , ut DIOSCORIDES , ÆGINETA , ac deinde omnes *Botanici*) reducens Medicamenta omnia ad *certas* Classes ; atque sic Vires Medicamentorum omnium *quadruplices* esse statuit ; nimirum , (1) Vires medicas *elementarias* , (2) *materiales* , (3) *singulares* sive *speciales* , (4) *substantiales incognitas* , experientiâ verò solâ cognoscendas. Quid autem 1°. per Vires *elementarias* voluerit , statim apparebit , ejus mente cognitâ : dicit enim , illud quod in rerum Naturâ corpus unum ab alio *distinguit* , vocari *Qualitatem* ; ergo tot essent *Qualitates* , quot *diversa* corpora ; hæc porrò sunt 4 juxta GALENUM , nempe , Humidum , Siccum , Calidum , & Frigidum : quapropter corpora omnia ad Classes 4 reduxit. Cùm verò istæ *Qualitates* rarò *seorsim* & *singulatim* inveniantur , idèd 4 illarum combinationes , *Temperamenta* dictas , addidit ; scilicet , Calidum & Humidum , Calidum & Siccum , Frigidum & Humidum , Frigidum & Siccum. Corpora quæ unam ex 4 *simplicibus* possidebant , *Elementa* vocavit ; quæ porrò exinde 4 ei videbantur , scilicet , Aër , quia *siccus* ; Aqua , quia *humida* ; Ignis , quia *calidus* ; Terra , quia *frigida*. Ex hisce su-

prà dictis videbantur ipsi omnia corpora
componi; & pro ratione illarum *Quali-*
tatum agere: idem affirmabat de Me-
 dicamentis; hinc illorum Vires in 4
 Classes sunt distributæ. Ex his 4, pari
 quantitate commixtis, conflata, *elemen-*
taria vocavit, ut & Corpus nostrum *ele-*
mentatum: & à *pradominio* cujuslibet ex
Elementis Morbos oriri asseruit. *Gradus*
 quòque 4 esse voluit; secundùm quos
 hoc, illud-ve *Elementum* *pradominaretur*:
 Medicamenta quæ Corpori *sano* appli-
 cata, nullam *mutationem* in eodem pro-
 ducebant, *gradus primi* esse dixit; ex. gr.
 Violæ & Rosæ *frigida* & *humida* in
primo gradu dictæ sunt: hæ tamen in
frigido morbo nocere possunt. *Secundus*
gradus est, quando Medicamenta Cor-
 pus *sanum* aliquo modo *afficere* vel *mu-*
tare, non autem *ledere* possunt. *Tertius*
gradus est, si vis eò accedat, ut *sanum*
 Corpus non *destruat*, sed ipsi *noceat*, idq;
morbosum reddat: & hæc Medicamenta
 adhibenda censuit, quando Morbus in
 eodem *gradu* ægrum occupat. *Quartus*
gradus est *deleterius*; v. gr. in Euphorbio,
 Venenisque cæteris, quæ, si applicentur
 Corpori, illud ita *afficiunt*, ut *mors* inde
 sequatur.

Vires *materiales* vocavit 2°. GALENUS

K ij

illas, quæ pendent à *proportione* quâdam inter ipsas & Materiam existente : hincque distinguebat *Vires materiales* ab *elementariis*, tanquam corpori *proprias* ; illasque *manifestas* nominavit, quia *composita* sunt, & *composita* magis conspicua sunt, quàm *simplicia* ; Materia enim componitur ex duobus *Elementis* ad minimum ; ideòque conspicua magis est, quàm ipsa *Elementa* : secundùm dictam expositionem, Herba *emolliens* dicitur *laxare* & *emollire* simul, Viribus *materiabilibus* ; *calefacere* verò, Vi *elementari* sive Calore.

Vim *specificam* 3°. pendere voluit ex his 2 præcedentibus, variis modis inter se combinatis : eaque Medicamenta hæc Vi prædita esse voluit, quæ *peculiari* alicui parti *propria* sunt, aut *peculiari* alicui operationi destinantur ; talia sunt *purgantia* quæ *specificum* liquorem, ut Serum, Bilem, Menses, &c. *purgant* ; tum quæ *cicatrisant*, quæ *carnem generant*, &c. ea omnia agere dixit propter *Vires specificas*.

Per *Vires substantiales incognitas* 4°. voluit eas, quæ nullâ aliâ ratione investigari possunt, præterquàm *experientia* ; talis est Vis Opii *soporifera*, quæ neque ex ejus *humiditate*, neque *calore*,

neque *siccitate*, nec *frigore*, sed *expeririundo* tantum colligitur. Itaque patet ex dictis, errasse GALENUM in eo, quòd per illas *Qualitates solas* conatus sit omnium Medicamentorum *effecta* explicare; quod cum non potuerit in Antidotis, Alexipharmacis, Topicis &c. hæc *divina* nuncupavit, & *incognita*: præterea deceptus est in eo, quòd tantum 4 *Qualitates* admiserit; cum plurimæ aliæ enumerari possint.

2. Medicamentum est corpus, quod Corpori nostro *viventi* applicatum, statum ejus *morbosum* tollit: jam verò Medicamentum omne considerari potest, vel (1) quatenus in *Solida agit*, vel (2) quatenus *agit* in *Liquida sola*, vel (3) quatenus in *utraque* simul *vim* suam exercit; ac proinde ad has 3 *Classes generales* omnia reduci possunt.

Porro quæ *agunt* in *Solida*, hæc *agunt* vel 1°. *resolvendo*, & *destruendo* eorum *texturam* & *cohæsiõnem*, vel 2°. *Canales obstruendo*, *dilatandoque*, & eorum *laterum figuram* mutando.

Quæ autem *agunt* in *Fluida sola*, hæc *agunt* vel 1°. *proprietas* eorum *alterando*, vel 2°. *eadem è Corpore educendo*: at verò cuncta ferè Medicamenta tam in *Solida*, quàm in *Fluida agunt*; 3

vix enim *alterari* possunt Fluida, quàm simul aliquâ ratione *afficiantur* Solida, & vice versâ: attamen *actiones* Medicamentorum, quatenus *respiciunt* Fluida, considerari possunt, non consideratis iisdem, quatenus Solida *afficiunt*, ac etiam vice versâ; pari omnino ratione, quâ Mathematici corporis *longitudinem* considerant *solam*, nullâ ratione habitâ vel *superficiæ*, vel *soliditatis*; licet *seorsim* non existant. Ut autem sequentia clariùs intelligantur, præmittenda sunt *THEOREMATA* quædam.

I. Levissimus solus *motus externus*, & purè *mechanicus* potest omne *mutationum* genus in Corpore nostro producere, quod adhuc Medicamentum ullum produxit: ponamus enim Hominem quemdam perfectè *sanum* esse, *plumamque* in ejus Naribus leniter agitari; non poterit ille uno momento se continere, absque motu Corporis *convulsivo*, ejusdem *flexurâ*, *sternutatione* &c. quòd si consideremus, quantò musculorum numero, vi, & nisu fiat *sternutatio*, admirabimur causæ *levitatem*; hæc enim actio peragitur *motu* violento musculorum Scapulæ, Abdominis, Diaphragmatis, Thoracis, Pulmonum &c. præterea si actio *perseveret*, orietur Liquido-

rum *expulsio universalis*, nempe *expressio* Lacrymarum, Muci, Salivæ Oris, Palati, & Asperæ Arteriæ; item *excretio* Urinæ, Sudoris &c. hinc igitur absque ullo Humido, Sicco, Calido, Frigido, Sulphureo, Salinis, & *similibus*, potest, applicatione solâ *plumæ* ad interna Narium, induci omnium Solidorum & Fluidorum *motus* in Corpore nostro: jam verò si *sternutatio* talis diu *perstet*, ut solet ab assumptione $\frac{1}{100}$ partis *granî* Euphorbii intra Nares, orientur graves *convulsiones* diuque durantes, *cephalalgia*, Urinæ & Alvi *excretiones* involuntariæ, *vomitus*, *astus febriles*, aliaque dira *phenomena*, tandemque *mors ipsa*.

II. Si jam *tanta* mutatio in Corpore nostro fiat à *levi* & *externo motu*, quid non fieri potest, si Nervi *interius afficiantur*? patetque hinc, *levissima* corpora *summoperè* Corpus nostrum *mutare* posse. Licèt verò nullum corpus possit *agere* in Solida, quin Fluida simul *afficiat*, & vice versâ; distingui tamen possunt Medicamenta, in ea quæ *immediate* sive *primariò* Solida, Fluida verò *mediate* & *secundariò afficiunt*, ac vice versâ.

III. Ex hoc *mechanico motu* omnia nostra Liquida, licèt iis nihil *internè* acce-

dat, *mutari* posse patet; prout ex *casu* modò memorato constat.

IV. Solo *motu* Spirituum Animalium *mutato*, absque ullâ *impressione* à corpore vel *externo* vel *interno*, contactûs ope, communicatâ, oriri possunt omnes *effectus*, quos in *re medicâ* quilibet Medicamento adscribere potest: supponamus enim Hominem, ceteroquin *sanum*, irritationi *generis nervosi* sive Passioni *Hystericæ obnoxium*; huic in beatiore *santitate* detur occasio *ira*, *metûs*, *tristitia*, summa statim orietur *mutatio* in ejus *statu*: nam quod antea per *poros* Cutis ad pondus circiter 5 *libr.* horarum 24 spatio, *perspirare* solebat, jam *mutato* cursu per *Renes* viam sibi quærit; quin etiam inde *turbantur* *Vasa trajectoria*, *secretoria*, & *excretoria*: quis jam novit aliquod *diureticum* quod tantis polleat viribus? præterea *liquor* modò dictus excretus, non est *Urina*, sed mera *Lympha*, *sale*, *spiritu*, *odore*, & *colore* *Urinæ* in Corpore penè relictis. Pari ratione *Homines* nonnunquam in *diarrhœas* ex *metu* conjiciuntur; unde *meticulosi* dicuntur & sunt *cacatores*. Ex *irà* quòque magna copia *bilis* nonnunquam rejicitur. *Sudores* etiam ex *metu* sæpiùs oriuntur. *Vomitus* in *Hominibus* excitatur

ab

ab objecti *nauseabundi* aspectu, vel *fabulæ nauseabundæ* narratione; his enim primò oritur *ructus*, deinde *nausea*, *expressio Salivæ*, *convulsio Ventriculi*, *vomitus*, & nonnunquam *Alvi*, *Sudorisque excretio*. Omne quoque *evacuacionum* genus *solo Corporis motu insueto* solet excitari; sic *primâ vice* navigantes, sive *jejuni*, sive *cibis referti* sint, *pallidi* primò fiunt & *anxii*, paulò post *nutant*, *vertigine* corripuntur, tandemque *vomunt*. Inde patet *Machinam nostram* ita comparatam esse, ut licet illi nihil à quovis corpore contingat, tamen ex *motu mechanico Spirituum perverso*, iis omnibus *effectibus* affici possit, qui à *Medicamentis* produci solent.

5. *Motus ille tam mirificus excitari* potest in nobis à *particulis* corporum *insensibilibus* *Machinæ nostræ* applicatis; sic nonnulli, simul ac ingrediuntur *cubiculum* in quo *felis*, *mus*, *caseus-ve* fuerit, licet non *in conspectu*, tamen in *sudores* conjiciuntur, & quandoque *lipothymiam* patiuntur, quidam verò *concidunt*, & *hysterica* *Mulieres* ex *odore moschi* statim *laborant*.

6. *Medicamenta* dividi possunt in *partes adeò minutas*, ut *imaginationis* vim penè eludant, quæ tamen *singula*

L

re:inebunt *vires*, quæ quidem erant antea *propria* toti *moli*: cujus rei *tria* dabimus exempla ex *triplici* Regno, nempe Minerali, Animali, & Vegetabili desumpta.

(1) Constat experimentis à Metallorum exploratoribus sæpiùs factis, quòd si *granum unum* Auri per *fusionem* exactè admisceatur cum Argenti *librà*, singula *grana* Argenti *participabunt* de Auro; idemque etiam eveniet, si millesima pars *granum* Auri cum dicto Argenti *pondere* commisceatur: attamen Aurum, in tantas *minutias* redactum, *vires* & *proprietates* Auro *particulares* retinet; & istud exinde patet; quòd istæ *minutia* in *unum* iterùm corpus verè *aureum* colligi possint. Hoc etiam alio modo probatur; si enim Auri *gr. 1.* in Aquæ Regalis $\frac{3}{4}$ x *solvatur*, nulla erit liquoris *gutta*, quæ non habeat in se *particulam* Auri, ut ex *sapore* constabit: ideòque cum nulla sit proportio inter Liquidum & Metallum, necesse est, ut Metallum in *tenuissimas* partes dividatur; sed interim manet *immutatum*, ut ex ejus *precipitatione*, & in Auri formam *reductione* patet. Si verò loco Auri sumatur Cuprum, res adhuc fiet clarior; Cuprum enim *totum menstruum* imbuet *viridi*

colore. Ex dictis ergo patet, quare corpora *metallica dissoluta* & in Liquidorum formam redacta, tam *pertinaces* producant effectus: nimirum, quia *singula* particulae figuram suam servant, *rigida* & *immutabiles* permanentes; quod quidem in Vegetabilibus locum non habet.

(2) Ut verò sciamus in quam *minutas* partes dividi possint ea quæ ex Regno Animali desumuntur, experimentum à BOYLEO in hunc finem institutum exhibebimus: ille *sericeum* involucrum *vermiculi* evolvebat, idque *300 ulnas* longum comperuit esse; idem verò ex *duplici filo* constare detexit LEEUWENHOEKIUS: erat ergo *600 ulnas* longum, & *duo tantum grana* pendebat; atque ita forte, ut *duo grana* suspensa sustineret. Quòd si addamus Mechanicos dividere posse *pollicem* in nescio quot *milliones* partium, antequam *figura*, respectu sui principalis, detrimentum patiatur, inde quivis facillimè potest colligere magnam partium Animalium *divisibilitatem*: quam quidem demonstrant *odorifera* omnia, præsertim *castoreum*; id enim *bilanci* inditum intra *4 dierum* spatium nihil *ponderis* amisit, interim tamen in *sphæram* *3 circiter pedum* exhalationes continuas & *odorem* insignem spargebat, novoque

L ij

aeri expositum, eundem intra 2 minuta suo inficiebat odore, sine sensibili ponderis jacturâ.

(3) Ex Vegetabilibus, si fumatur *Extracti Croci* gr. 1. & in *spiritus vini* ζ x injiciatur, totum *spiritum* tinget, & guttula quælibet odorem & saporem croceum præ se feret. Ex dictis igitur patet, partes Medicamentorum eò usque comminui posse, ut captum nostrum fugiant; & quidem licet hæ partes sint *diaphana*, sensusque fugiant, nihilominus effectus notabiles in Corpore nostro producere: quippe pro exemplo potest esse *vitrum antimonii*, cujus si scrup. j. vini libr. viij. infundatur, & digerantur simul, *vinum* adeò vehementer *emeticum* evadit, ut ejus ζ iv epota Venterculum in motus ita *convulsivos* adigant, ut penè invertatur; cum tamen de *antimonii viro*, quod in fundo vasis manet *indissolutum*, nihil omnino *decessisse* deprehendatur: idem etiam obtinet in *croco antimonii* &c. (a)

(a) In unoquoque igitur Medicamento quemdam *spiritum rectorem* inesse constat; ex quo quidem solo dependet *tota* Medicamenti vis & *virtus*: hic verò *spiritus* quantitate adest tam *exiguâ*, ratione totius *molis*, ut fidem omnem superet; de quâ re conferri meretur

7. Medicamentorum particulæ prout variis applicantur Nervis, varios effectus produciunt : exemplum sit *turbith minerale*, quod ex oleo vitrioli & mercurio conficitur ; si enim hujus *semi-granum* Naribus indatur, omnes Secretiones violentas reddit ; si detur internè, languorem & angorem excitabit ; si verò majori quantitate, ut ad 8 gr. adhibeatur, *secessum, vomitum, & sudorem* movet, nervosumque genus admodum irritat : de quâ re BOYLEUS narrat, Tribunum Militum quemdam *cataractâ* laborasse,

AUTHOR noster, in Tom. 2. *Chemia*, pag. 81, & alibi passim. Quin etiam notatu dignum hic loci videtur, præclarissimum AUTHOREM, dum hocce de Medicamentorum Viribus Collegium suis dictaret Auditoribus, tunc temporis de spiritu rectore differentem dixisse, (licet istud omissum fuerit in hujus Collegii editione priori) jam quidem SENDIVOGIUM, quem vulgò COSMOPOLITAM vocitant, veritatem hanc annotasse ; nempe dum asseruit, " quod in uno, quoque Corpore centrum sit certusque locus, in quo sperma hæret, & ubi est semper tantum punctum, i. e. quasi circiter octies miliesima & ducentesima pars Corporis, quantumcumque hoc sit, imò & in uno grano Frumenti ; & istud aliter esse nequit : &c.

Vide COSMOPOLITÆ Novum Lumen Chymicum, Tract. 3. de verâ & primâ materie Metallorum, editionis gallicæ pag. 15.

L iij

hujusque *turbith* ope, ad *gran. 1.* formâ *sternutatorii* exhibiti, curatum esse; excitationis primùm *tumore* Capitis, Alvi *dejectione*, *Sudore* &c. vide *Tract.* ejus de *utilitate Philosophiæ.*

8. Pro variâ igitur applicatione Medicamenti, *varii* sequuntur effectus, quos novimus solùm à *posteriori*; si autem conjecturis locus sit dandus, forsitan hæc *considerationes* non erunt spernendæ. (1) *Major, minor-ve* alicujus Nervi *nuditas* facit ad *majores, minores-ve*, ac etiam *diversos* effectus adedò violentos producendos: quippe *tunica* quæ Nares investit, *nervosa* est *expansio*, nullisque ferè involucris tegitur; & omnis Nervus quando *sensilis* evasurus est, abit in substantiam *mollem & mucosam*; quod quidem hoc in loco maximè fit. (2) Quòd Nervi sunt propiores *origini* suæ, eò magis *sensibiles* extant; & hinc faciliùs à *remotioribus* irritantur: sic ex. gr. Nervi Olfactorii à *turbith* per modum *sternutatorii* exhibito valdè irritantur; cùm idem *alibi* Nervis applicatum vix quandoque sentiatur. (3) Communicatio uniùs Nervi cum aliis potest effectus Medicamenti *variare*: nonnulli enim Nervi, *diversâ* origine orti, sæpè concurrunt & *communi* nodulo colligantur; sed cùm

omnibus *iidem* non sint concursus, hinc *idem* Medicamentum in *variis* Homi-
nibus *diverso modo* agit. (4) Prout Ner-
vus, cui Medicamentum aliquod appli-
catur, tendit ad *glandulas, emissaria,*
emunctoria, Medicamenti effectus *va-*
riantur.

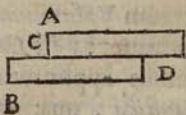
C A P U T X I I I .

Classes Medicamentorum.

Secundum ea quæ paulò antè dicta
sunt, omnia Medicamenta, ex ipso-
rum primâ divisione, in 3 Classes distri-
buuntur.

I. Classis est eorum quæ *agunt* in
Solida: (intelligimus autem per Solida,
partes illas nostras *ultimas* CAP. IV.
explicatas) Medicamenta porò in hæc
agunt, ea valde *movendo*, non destructâ
tamen eorum *cohesionem*. Ex. gr. sint A B
duæ partes *ultima, co-*

hærentes ad C D, ex
moveri possunt absq;
separatione, vel solu-
tione. Medicamenta

hujus Classis sunt, 1°. *Stimulantia.* 2°
Contrahentia, i. e. quæ faciunt, ut Soli-

L iiij

da *minorem* habeant longitudinem, crassitiam verò *majorem*; ita tamen ut eorum *cohesio* non destruat: adedque Medicamenta *Contrahentia* corpora *incrassant*, eaque magis firmiter *connexa* reddunt. 3o. *Laxantia*, quæ partes *laxè* coherentes reddunt, ita ut mobiles, flexiles, dilatabiles, & tenuiores fiant. 4o. *Constipantia*, quæ capacitatem Canaliculorum minuunt. Ad hæc autem referenda sunt, (α) *Emplastica*, sive omnia quæ *glutinis* instar Canaliculis adhærent; (β) *Illinentia*, quæ *Emplastice* magis fluida sunt; (γ) *Obstruentia*, quæ non tantum angustiores reddunt Canales, sed etiam implent. 5o. *Chirurgica specifica*, ut *Sarcotica* sive carnem generantia, *Cicatrisantia*, & similia. 6o. *Solventia*, quæ dividi possunt in 6 Classes; nempe, (α) *Rubefacientia*, quæ levem inflammationem producant; (β) *Vesicatoria*, quæ Vasa Lymphatica suâ actione destruant; (γ) *Escharotica*, quæ non tantum Vasa *minima*, sed & Cutim ipsam destruant; (δ) *Corrodentia*, quæ omnia, quibus applicantur, consumunt; (ε) *Cautica*, quæ partes *adurendo* consumunt; (ζ) *Putrefacientia*, quæ partes nostras in Fluidum putridum convertunt.

II. Class. complectitur Medicamenta, quæ agunt in Fluida; nempe vel totam Fluidi massam afficiendo, vel particularum quarundam Fluidi molem aut figuram mutando: talia sunt, 1°. *Atte- nuantia*, quæ particularum molem minuunt. 2°. *Condensantia*, sive *Incrassantia*, quæ molem particularum augent: hæc tamen quoad modum operandi distinguuntur; *condensatio* enim fit à corpore comprimente partes antea liberas, quæ verò inde coalescunt, & in majores moleculas abeunt; istud porrò fit à causâ condensante, & comprimente externâ, ut ab externâ pressione Aëris frigidi; atque sic hyeme Aqua congelatur: *incrassatio* fit autem, cum hæc partium combinatio contingit propter privationem partis liquidioris à calore dissipatæ. 3°. *Acrimoniam concilians*, scilicet ex mutatâ molecularum figurâ. Cæterum acria sunt, quæ motum suum per pauca puncta communicant; adeoque acerrima, quæ per unum tantum: horum autem natura antea fuit considerata; quin & observatum est, omnes particulas Fluidorum nostrorum obtusâ figurâ donatas esse. Huc pertinent *putrefacientia* nostra Liquida: jam verò accidit *putrefactio* Liquidorum, quando eadem, à partium at-

tritu mutuo, *acria* redduntur, nimisque *velocia*, & ex *dulcibus* *fœtida*; qui *fœtor* plerumque ab *oleo volatili*, per *salem acri* reddito, procedit: ita ut quivis *fumus* cum *sale* ascendens *Nares ingrato* odore feriat. 4°. *Demulcentia*, quæ sunt antecedentibus contraria, eaque temperantia, *obtundendo* scilicet eorum *spicula*. 5°. *Immutantia*, quæ quidem ita *Liquida mutant*, ut tamen *mutationis* modum nesciamus: hoc *dubium* genus est, ad quod referenda sunt omnia quorum *operandi modus* nos latet. 6°. *Diluentia*; hæc *totam* *Liquidi* *massam* *spectant*, cum antecedentia in ejus *particulas speciatim* agant: & sunt illa, quæ *Fluidis* nostris commissa, *partes eorum coherentes* à *contactu* dimovent, aliasque *particulas cohesionem* impediens interponunt. 7°. *Coagulantia*, quæ *partes fluidas coalescere* faciunt, scilicet vel *exhalando diluens*, vel *addendo glutinans*, vel *partes inter se compingendo*. 8°. *Moventia*, quæ *particulis motum* imprimunt. 9°. *Sistentia*, quæ eorundem *motum minuunt*, & *toti massæ quietem* inducunt.

III. *Class.* est eorum quæ in *Solida* & *Fluida* simul agunt. Hæc autem in *classes* 5 dividuntur, in quibus continentur omnia quæ *Veteres scripsere à posteriori* *rationantes*.

1. Classis continet antecedentes Classis, quatenus sub iis contenta Medicamenta actionibus combinatis agunt.

2. Classis complectitur omnia Circulationem Sanguinis & Secretiones promoventia, nec non ea quæ Fluidorum Excretionem à Sanguine suscitant. Cùm autem *varii* Liquores, *diversis* in locis excernantur, *varia* sunt etiam Classis eorum quæ cient Excretiones; nempe (1) *Lacrymas* promoventia. (2) *Apophlegmatizantia*, quæ Narium Mucum educunt: huc etiam referuntur *Sternutatoria*, quæ propriè Serum è Naribus eliciunt. (3) *Sialogoga*, quæ Salivam educunt: talia verò sunt vel *externa*, ut *Masticatoria*, vel *interna*, ut *Mercurialia*, & *Vomitaria*. (4) *Expectorantia*, quæ promovent excretionem Phlegmatis ex Pulmone. (5) *Purgantia per alvum*, quæ verò sub se continent, 1°. *Lubricantia*, quæ parietes Intestinorum lubricant; 2°. *Laxantia*, quæ, fibras Intestinales stimulando, contenta expellunt; 3°. *Ecoprotica*, quæ, motum Intestinorum leviter adaugendo, Fæces eliminant; 4°. *Phlegmagoga*, quæ Lympham pituitosam educunt; 5°. *Cholagoga*, quæ Bilem eji- ciunt; 6°. *Melanagoga*, quæ atram Bilem expellunt; 7°. *Hydragoga*, quæ San-

guinem in Serum dissolvunt, solutiffi velocius movent, ut majori copiâ ad Intestinales Glandulas applicetur, tumque foràs amandant: hæc verò sunt septem *Classes Purgantium per alvum*. In istâ porrò secundâ Classe continentur adhuc (6) *Vomitoria*, quorum vi contenta in Ventriculo sursùm per Gulam & Os ejiciuntur. (7) *Diuretica*, quæ Urinam excitant. (8) *Sudorifera*, quæ Liquida per tubulos Cutis sudoriferos sensibiliter expellunt. (9) *Diaphoretica*, quæ Perspirationem promovent: (10) *Uterina* sive Medicamenta Utero dicata, & hæc in tres Classes dividuntur; scilicet 1°. *Emmenagoga*, quæ Menses pellunt; 2°. *Aristolochica*, quæ Lochia eliminant; 3°. *Ecbolica*, quæ Abortum procurant, Partumque facilem reddunt.

3. *Class.* continet plurima quæ à Veteribus confusè tradita erant; ut (1) *Attrahentia*, quæ Liquida ex loco in locum derivant. (2) *Repercutientia*, quæ Liquidum in parte aliquâ externâ hærens intus pellunt. (3) *Refrigerantia*, quæ Calorem præternaturalem tollunt. (4) *Calefacientia*, quæ Calorem inducunt. (5) *Emollientia*, quæ partes rigidas magis flexiles reddunt, i. e. Solida laxant. (6) *Maturantia*, quæ *concretum* humorem

dissolvunt, & ad exitum disponunt. (7) *Suppurantia*, quæ Liquidum *resolutum* æqualem & homogeneous reddunt, ita ut facilius educi possit. (8) *Indurantia*, quæ robur & rigiditatem Fibrarum augment, & partes laxas reddunt firmiores. (9) *Resolventia*, quæ Liquidi partes coagulatas dividunt, easque Circulationi aptas faciunt. (10) *Discussientia*, quæ Liquidum extravasatum, vel intra Vas stagnans, resolyunt & ad fluxum disponunt, atque Solida stimulant ad propulsionem Liquidi: hinc igitur omne *discutiens* est *resolvens*. (11) *Aperientia*, quæ Liquidum attenuant, & attenuatum expellunt. (12) *Astringentia*, quæ Vasorum latera magis ad se invicem accedere faciunt. (13) *Styptica*, quæ Vasorum aperturas claudunt. (14) *Expurgantia*, quæ in Vasis concreta resolvunt, & expellunt. (15) *Detergentia*, quæ induratas sordes liquefcere faciunt, & eliminant, nec non fibras mortuas absque sensu doloris auferunt. (16) *Cathartica* seu *Emundantia*, quæ majori vi detergunt, ad interiora magis penetrant, carnem sanam etiam extergentia. (17) *Erodentia*, quæ sunt quoque *detersiva* & *mundificantia*, sed potentissima; nam vivas & sanas partes tantum non auferunt.

4. Classis varia similiter continet ; nempe, *Topica*, quæ vires suas exerunt, quatenus loco Corporis particulari applicantur, eidemque soli conducunt. Hæc verò pro *diversis* Corporis partibus in *genera sequentia* distribuuntur. (1) *Cephalica*, quæ morbis Capitis conferunt : cujus morbi omnes *dolorosi* pendent ab *imminente rupturâ*, propter *tensionem* Membranarum cerebri ; quæ & ipsa vel à *distensione*, ex nimia Sanguinis aut alius humoris copiâ ortâ, vel ab *obstructione* pendet : adeoque tunc *laxantia*, *temperantia*, *refrigerantia*, & *minuentia* conducunt, quippe quæ *cephalica* fiant. (2) *Ophthalmica*, quæ Oculorum affectibus medentur, taliaque sunt *calida*, & *frigida*. (3) *Odontalgica*, quæ Dentibus dolentibus succurrunt ; qualia sunt *caustica*, *erodentia* &c. ipsi Nervo applicata. (4) *Otalgica*, quæ dolores Aurium sedant, & fibras summè *tensas* laxant ; etenim nullæ membranæ plus *tendi* solent, quàm *tympanum* & illa quæ meatum Auditorium investit : hîc autem adhiberi debent *calida*, ut *aqua* aut *laetepefcens* ; etiam quandoque & *frigida*, quæ vitiis ab *oleo amaro* Aurium ortis medentur. (5) *Stomatica*, quæ respiciunt inflammationes Oris, Gingivarum, Pa-

lati, Faucium: quæ quidem eodem modo debellantur, ac aliæ inflammations; si verò *gangrena* adsit, sanatur *olco tartari*; alioquin autem *alcalina* non profunt, quippe quæ corrodunt Dentes.

(5) *Arteriaca*, quæ *Fistulæ Pulmonali exasperata* statim medentur, emolliendo scilicet & leniendo illam: quod obtinetur *oleo amygdalarum*, & *Eclegmatis* five *Linclibus*; quæ tamen non semper profunt, quoniam *asperitas* dicta sæpe oritur ab *obstructione* Glandularum internarum; quo in casu plus conferunt *vapor aque calidæ* Ore receptus, & varia *Decocta emollientia*, ex *hordeo*, *glycyrrhizâ*, *mulvâ*, & similibus parata.

(7) *Thoracica* seu *Pulmonica*, quæ *acrem* materiam Pulmonibus *impactam* obtundunt, viasque laxant: & reverâ hæc in *Humorum tenuitate* juvant; at nocent in *Peripneumoniâ pituitosâ*, quæ neque *sulphuri*, neque illius *balsamo* cedit, *spiritus* verò *sulphuris per campanam* vires quodammodo agnoscit.

(8) *Cardiaca*, quæ vel *frigida* sunt, vel *calida*: nam in nimio fervore & æstu, ad refocillandum, adhibentur *frigida acida*, ex *citri succo*, *vino rhenano* &c. sed in *frigido* statu *aromatica* quævis, quæ, subito repletia, locum partium avolatarum sup-

plent, partesque stimulant. (9) *Stomachica*, quæ etiam vel *frigida* sunt, vel *calida*: nam in Ventriculi *calidis* affectibus, *poma citria*, *succus limonum*, *acetum*, & similia conducunt; in *frigidis* autem *calida*. (10) *Splanchnica*, quæ Viscerum *obstructiones* referant: inter quæ locum primum obtinent *aque minerales chalybeate*; uti & omnia quæ ex *marte* & *mercurio* componuntur; nec non *Dissolventia*, & *aromatica*. (11) *Intestinalia*, quæ verò duplicia sunt; nempe 1°. *Carminativa*, quæ *flatus* discutunt. *Flatus* autem sunt partes *Aëris elastica*, interceptæ inter duas extremitates *spasmo* contractas & occlusas; ibi quippe *rarefcit* Aër, & se *expandit*; & à *distensione* oritur *dolor*: ad quem tollendum primariò requiritur, ut Aër è suo carcere liberetur; ne à *nimiâ* partium *distensione* oriantur *Inflammationes*, *Sphaceli*, *Gangrænæ*, *Herniæ* &c. Idèò *Carminativum* omne agit extremitates illas tantummodò *referando*; licèt putaverint Veteres *Carminantia* bullas discutere, cùm reverà tollant solummodò actionem *spasmodicam*; truculentaque ista Symptomata non *venenose* *acredini*, sed soli *distensioni* & *spasmo* sint attribuenda: unde nullum felicjus datur *Carminans*, quàm
opium

opium ipsum, & illa Medicamenta quæ *spasmodorum* causas destruunt, Spiritus Animales compescendo, vel *acidum* involvendo: nam si supponamus Hominem *arsenicum* sumpsisse, tumebit ejus Abdomen ad crepaturam usque; hic verò tumor ab assumpto *oleo* quodam, quod *acidum*, huncce *spasmus* creans, involvere potest, ut *oleo tartari per deliquium* multâ *aquâ* diluto, statim tollitur: atque sic quando *colica spasmodica* invadunt Fœminas *hystericas* (quibus admodum sunt familiares; & quidem haud rarò *anus* ipsis ita clauditur, ut fistula Clysteris immitti nequeat; interdum etiam Ventriculi orificium obseratur) tunc, inquam, optimum remedium est *opium*, *castoreum*, vel *galbanum* in *aquâ calidâ* assumptum. *Intestinalium* Classis continet 2º. *Anthelmintica*, quæ *vermes* in Ventrículo & Intestinis latentes necant: qualia sunt *emetica*, & *purgantia* fortiora; dein *aspera corpora*, ut sunt *capita spinosa anguillarum* cum butyro juncta, & jejuno Stomacho immissa; insuper *conchyliâ* grosso modo contusa, aut *ostreorum concha*, quæ dictos vellicant, necant, & fugant *vermes*. (12) *Hepatica*, quæ nihil aliud sunt, nisi *aperientia*: qualia sunt omnia *salina* non *acria*, sed *attenuan-*

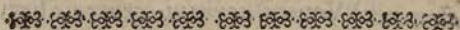
M

a 38 *Classes Medicamentorum*
 tia; v. gr. *sal tartari*, *sal polychrestus* &c.
 (13) *Cystica*, quæ Vesicam Felleam de-
 purgant: qualia sunt *cathartica*, & *eme-*
tica. (14) *Splenica*, quæ Lieni dicata
 sunt: qualia sunt *aperientia*. (15) *Me-*
senterica, quæ Mesenterii partibus sunt
 dicata; suntque vel *salina*, vel *sapona-*
cea, vel *aromatica*, vel *stimulantia*. (16)
Nephritica, quæ vel Calculum frangunt,
Lithonriptica dicta, vel eum expellunt:
 an verò dentur quæ prius istud agant,
 meritò dubitatur. (17) *Hysterica*, quæ
 Utero dicantur; suntque vel *stimulantia*,
 vel *topica*, vel *antispasmodica*. (18) *Ar-*
thritica sive *Neurotica*, quæ *specificè*
 in Nervos *agere* dicuntur, & in Ossium
 membranas atq; ligamenta Articulorum.
 (19) *Anodyna*, quæ dolorem tollunt; &
 sub se complectuntur, *Paregorica*, *Hyp-*
notica, & *Narcotica*: de quibus autem
 vide suo loco.

5. Classis continet *Antidota*, sive *Ale-*
xipharmaca, quæ Venenis *specificè* re-
 sistunt: porrò cùm Venena *tripliciter*
agant, nempe 1°. quatenus Solidis *spas-*
mus inducunt; 2°. quatenus Liquida
 attenuant, vel coagulant nimis; 3°. qua-
 tenus Vasa disrumpunt, & Liquida sta-
 gnare faciunt, hinc & *Antidota* sunt
triplicia; nempe, quæ vel in Solida,

vel in Fluida, vel in utraque simul agunt.
Jam verò Venena agunt vi acrimoniae suæ;
si enim Cani ꝑ 2. vitrioli dentur, statim
in ejus Ventriculo calor intensus, erosio,
spasmus excitantur; & hæc symptomata
tolluntur ab Antidotis destruentibus acri-
moniam: qualia sunt aqua, oleum, vel
corpus aliquod gelatinosum &c. nulla
quippe dantur Antidota quæ Venena spe-
cificè destruant, aut agant aliâ ratio-
ne, quàm mechanicâ.

P A R S P R I M A .

DE MEDICAMENTIS OPERANTI- BUS IN SOLIDA.

C A P U T I.

De Stimulantibus.

H Actenus de *variis* Medicamentorum Classibus actum est, jam igitur accedimus ad historiam magis peculiarem cujuslibet *tituli* : ac 1°. quidem agendum est de iis, quæ in Solida *agunt* ; inter quæ primum locum *Stimulantia* tenent. *Stimulans* autem est illud, quod *fibræ motricis oscillatorios motus auget*. Porro ut augeatur *oscillatio fibræ* requiritur, ut augmentum *motus* concilietur isti *fibræ ad punctum*, unde *oscillationis* augmentum incipit : jam verò causa augmenti *motus* potest esse *duplex* ; nempe 1°. *particula* libera Vasi non annexa, impetu proprio *ruens* in illud *punctum*, hæc enim idem extra suum naturalem *situm* pel- lit ; *particula* verò impulsu cessante, si-

bra statim se *contrahit*, ut *punctum* è loco *pulsum* iterum restituatur; & quidem eò magis se *contrahit*, quò dictum *punctum* longiùs è *situ* suo fuerat remotum: causæ autem hujusmodi *effectus* non diu durant, sed citò evanescent. 2°. Causa altera, & cujus *effectus* magis durabiles sunt, esse potest *particula* lateribus Vasis *infixa*, vel *internè* à præterlabente Fluido, vel *externè* à causis *externis*: ubi verò de *acribus* egimus, modum explicavimus, quo *particula* *fibris* *infixa* eas *stimulant*.

2. Conditiones in omnibus *Stimulantibus* sunt. (1) Ut tam *tenuè* sit *Stimulans*, ut intra Canales ire queat minimos, eorumque *poris* minimis semet *infigere*. (2) Ut tanta *acrimonia* ipsi *infit*, ut sibi in Canaliū lateribus *aperturam* facere possit, intra quam semet *insinuare* queat. (3) Ut hoc *acre* nec non *tenuè* tam longum sit, ut jam *infixum* *eminere* possit extra superficiem, aliter enim fit *particula* *nutritiva*. Hinc ergo colligitur, omne *Stimulans* esse *acre*; sed tamen non sequitur, quaslibet particulas & *minutas*, & *acres* pro *Stimulantibus* habendas esse; quia possunt esse adeò *parvæ*, ut earum nulla pars *planum*, cui est *infixa*, *supernatet*. (4) Ut *Stimulans* sit

adeò *tenax*, ut loco, cui infixum est, diu inhæreat.

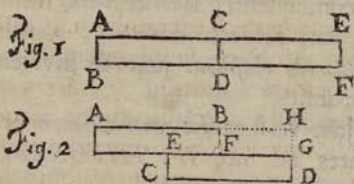
3. *Causæ Stimulationem* efficientes sunt. (1) Omnes *causæ vulnerantes*: *vulnerare* enim est, *facere solutionem continui per rem duram & acutam*, i. e. quæ momentum sui motûs *paucis* applicat punctis. Hinc (2) *urtica*, aliæque *herbæ urentes* dictæ, *Stimulationem* pariunt. (3) *Omnia salium* genera. (4) *Olea* omnia: quæ quidem duplici modo *stimulare* possunt; 1º. quatenus se *infigunt osculis* meatuum, eaque *obstruunt*; unde *impetus* Liquidorum in extrema *puncta* Vascularum exercetur: sic *oleum olivarum* Corpori inunctum, illud *tumescere & rubescere* facit; imò & *febrim* aliquando inducit, ob *Perspirationem* impeditam: 2º. quatenus *acria* sunt, vel *naturâ*, vel *arte*. (5) *Stimulationem* excitant *sapones*, sive *artificiales*, sive *nativi*: quales sunt omnes *succi Vegetabilium*, quatenus *oleum & salem* simul mixta continent. (6) *Spiritus* omnes. (7) *Terra* omnes *acuta*. (8) *Calor* quicumque frequenter applicatus: huc verò *revocantur sulphurea*, atque *sales metallici*; siquidem omne *metallum*, etsi per se satis *blandum* sit ac *mite*, (ut apparet ex *Auro & Argento* indissolutis, quæ nullo modo nocent

sumpta) si solvatur in *salibus*, aut *aquis fortibus*, fit *causticum*, maximèque *stimulans*. (9) Omnes *motus* externi. (10) *Frigus* vehemens, quod primo momento agit quidem sensum *frigoris* inducendo, verùm paulò pòst summum excitat *calorem*: istud autem præcipuè videmus in *febris*, quæ cum *frigore*, *horrore*, *tremore* &c. invadere solent; hinc quippe *symptomatibus* statim succedit magna *incalescentia*.

CAPUT II.

De Contrahentibus.

Contrahentia sunt, qua duo puncta distantia fibra motricis in propiorem contactum, & in magis firmam cohesionem adigunt. Quod ut meliùs concipiamus, supponamus A B, in FIG. 1. esse

Solidum minimum ultimum; & ad C D adherere E F, quod est etiam *Solidum*

ejusdem naturæ ; ita ut hæc duo *Solida* sint in *directum* opposita : his positis, dico illa *contrahi* non posse ; nam particula A B solida & compacta , non potest *intrare* particulam E F solidam quoque & compactam , cui connectitur ; nec proinde magis *curtam* reddere lineam A E , hoc est , se *contrahere* nequeunt. Si verò in FIG. 2. supponamus , particulam A B adhærere alteri C D , per puncta inter E F comprehensa : hęc positò , facillè concipere possumus , particulam *fitum* suum mutare posse , ita ut ex A B fiat E H ; unde fit , ut particulæ C D , per puncta inter E G comprehensa , jam adhæreat : sicque *longitudo* , quam habebant istæ *binæ* particulæ , *minor* evadit , h. e. fit *contractio* particularum. Unde sequitur , *minima* nostra *Solida* non posse *per se* five *singulatim* *contrahi* ; & consequenter *contractionem* solummodo fieri respectu duorum , plurium-ve *Solidorum* *ejusmodi* juxta se invicem positorum.

Jam verò causæ *contractionem* promovescentes ad hæc *IV. THEOREMATA* reduci possunt.

THEOR. I. Quicquid solvit *fibræ* alicujus *continuationem* , id naturalem illius *contractionem* promovet ; prout antè demonstratum

monstratum est : sic igitur Arteriæ, Venæ, Fibræque nostræ *vulnerata & scisse* sese *contrahunt* ; hinc etiam *ignis, corrosiva, & vulnerantia* sunt causæ *contractionis*.

COROLL. Ergo Medicamenta plurima *Contrahentia* agunt *vulnerando, & lædendo*. Porrò *lædere* vocamus hîc loci, *minima* Vascula vi quâdam *discindere* : Corpus enim nostrum ex infinitis Vasculis *minimis* constat ; & hæc Vascula non secundum longitudinem majorum Vasculurum excurrunt, sed inter se *componuntur*, & *funium* instar *intorquentur* ; (de quâ re plura superius vide sis, in CAP. V.) aded ut *magnum* Vas vix lædi possit, quin aliquot ex *minimis* planè diffringantur ; cum igitur Arteriæ & Venæ *dissectæ* se *contrahant*, sic & illa Vasa *minima* : itaque *lesio* causa est *contractionis* Vasorum ; & Medicamenta quæ *lædunt* hæc Vascula, *contractionem* produciunt ; taliaque sunt omnia *acrium* genera. *Contractionis* autem Vasorum, hoc modo procuratæ, effectus est Liquidorum *extravasatio*.

THEOR. II. *Contractionem* promouent omnia illa, quæ valido suo *nisu* Canales ita dilatant, ut diameter *longitudinalis* minor, *latitudinalis* verò major

N

fiat: (& hæc duplicia sunt, nempe re-
plentia, & stimulantia; ista porro de
fibris excavatis sunt intelligenda) hinc
etiam in *vulneribus* labia fiunt *retorrída*,

THEOR. III. *Contractionem* promo-
vet quicquid causas *Vasa distendentes* tol-
lit: & hoc fit *depletionibus* quibuscun-
que; ut clarè videmus in illis quæ in
genus nervosum agunt, *salivationem* &
inde *marasmm* inducentia; nam *Vasa*
nimis *depleta* se *contrahunt*, unde *Cor-*
pus gracilescit; hoc etiam faciunt *calida*
omnia, quæ *liquidissima* nimis dissipare
solent.

THEOR. IV. *Contractionem* efficit *in-*
sinuatio exiguarum particularum inter
superficies *minimorum staminum*; sic e-
nim si inter duas *Fibrillas* contiguas *Li-*
quidum aliquod se *insinnet*, tum *contra-*
hantur hæ *Fibrillæ* pro ratione quanti-
tatis *Liquidi inserti*; nam *Liquidum* hoc
insertum hæc *Fibrillas* à se dimovens,
æc proinde ex *rectis* lineis in *curvas* mu-
rans, totam *Fibræ* longitudinem *accur-*
ret necesse est. Hinc adeò mirabiles o-
riuntur effectus; *funes* enim *exsiccati* *A-*
quæ immissi *contrahuntur* & *rigescunt*,
ut *chordæ* musicæ; ita quoque *Nervi*
nostri, & *Cor* ipsum, quod in *spiritu*
vini maximè *contrahitur*, & *solidescit*;

jam verò *contractionem* hujusmodi creant *spiritus vini & oleum terebinthina*, quæ, cum se *insinuaverint*, ibi *herent & solidescunt*; unde fit, ut tam diversa ex illorum abusu sequantur symptomata: quin & inde liquet, quàm periculosa sunt omnia *Contrahentia* in *minimis Vasis*, quia cum ipsis *concresecunt*.

COR. I. Hinc augeri potest *Fibræ* cujusdam *soliditas*; quippe particula se *insinuans* applicat se lateribus, ibique *concresecens*, majorem *Fibræ* conciliat *soliditatem*.

COR. II. Ergo, cæteris paribus, *contractio* *Fibrarum* vim earum auget in *Fluida* intra *Canales* contenta.

COR. III. Igitur à *contractione* *Fibrarum* *Corporis robur* augetur; hinc omnes *Homines* quorum *Fibræ* sunt ita *contractæ*, majori quoque *robore* donantur.

CAPUT III.

De Laxantibus.

I. **L**axatio dicitur, ejusmodi mutatio in *Solidis*, per quam elongari magis possunt, absque *rupturâ*, quàm antea;

N ij

itaque patet, *flexibilitatem & dilatationem* hâc *definitione* comprehendendi: nulla quippe fit *flexura*, nulla *dilatatio*, nisi corpus quodammodo *elongetur*.

2. Hæc autem *elongatio* considerari potest, vel respectu *Fibrillarum omnium minimarum*, vel respectu *Vasculorum ex Fibrillis illis constantium*: porro hæc *elongatio* in *Fibrillis minimis* concipi non potest; ut enim *Fibrillæ minime* longiùs à se invicem removeri queant, requiritur omnino, ut *particulæ nonnullæ lubricantes* sese inter partes istas *insinuent*; istud autem in *minimis istis* fieri nequit, absque *continui solutione*.

3. Medica ergo & propria *Laxatio* solummodò obtinet in *ultimis* nostris *Canalibus*, qui ex *istis Fibrillis* componuntur; qui verò si *rigidi* fiant, & *Liquidis* suis priventur, ita ut ipsorum *cohereant latera*, tunc perit eorum *laxitas*, quam arte nullâ restituere possumus, nisi *Liquida amissa* suppeditando, unde *lubricantur*, & ad motus *flexionis* apti redduntur.

4. Quapropter *Laxantia* sunt ea, quæ *Canales* ingrediendo eorum *parietes* ab invicem *removent*, eosque *lubricanda* molles reddunt: talia sunt. (1) *Aqua sepida*, vel *internè* sumpta, vel *externè*

applicata, ut *balneis, fomentationibus, &c.*
 (2) *Olea omnia vegetabilia* ex maturis
 Seminibus mitibus, non verò acris, *expressa*; ut *oleum amygdalarum dulcium,*
olivarum, lini, &c. (3) Ex Animalis Re-
 gno, *medulla Ossium*, quæ, cum per
 meatus valde exiguos in Ossium cavi-
 tates derivetur, subtilissima est; item
adeps & pinguedo, præsertim Omenti.
 (4) *Decocta farinacea glutinosa* Emul-
 sionis formâ; qualia fieri solent ex *hor-*
deo, lini semine, aliisque Seminibus *oleum*
 inter premendum exhibentibus; & ex
 Herbis *oleosis*, lactescentibus, non acris;
 item ex Herbis *emollientibus* dictis.
 (5) *Saponacea omnia*, præsertim Ani-
 malium *bilis*, quæ maximè emollit.

COR. Hinc solvitur PROBLEMA, cùr
Aqua priùs *laxet*, deinde *rigidum* faciat;
 ut in *corio* quod in *Aquâ* maceratum,
 valde *molle & flexile* fit; arefactum verò,
durius magisque *inflexibile* quàm antea
 redditur: nempe, cum *Aqua* primùm
 penetrat, habet rationem *Fluidi*, ideòq;
 partes madefaciendo *molles* reddit; ejus-
 dem verò parte *subtilissimâ* vi caloris
expulsâ, quod remanet, ad naturam *So-*
lidi accedit, & cum *Fibris* *concrefcit*,
 earumque firmitudinem auget. Porro
Laxantium effectus sunt duo, 1°. dilata-

tio Canaliculorum minimorum; 2°. inde libera magis Humorū circulatio.

CAPUT IV.

De Constipantibus.

1. **C**onstipantia sunt, quæ Vasorum emissaria ita obstruunt, ut fluxus vitalis intercipiatur; ideòque omne Constipans agit, vel quatenus Canali externè adhæret, eumque comprimit; vel quatenus internè Canaliculorum lateribus inhæret, eosque infarcit: an verò sensu posteriori Constipantia talia dentur, est cur dubitemus; idque propter hasce rationes. 1°. Quia Vasa Lactea adeò minuta sunt, ut per ea nihil ingredi posse videatur, quod in aliis Vasis obstructionem modò dictam creare queat. 2°. Si tale Obstruens Lactea intraret, Pulmones primùm impeteret, ejusque effectus ibi sentiretur; quia ab ipsius ingressu in Vasa Lactea, usque ad introitum in Pulmones, continuò movetur ex angustiore in latiore Canalem; (ut ex anatomicis constat) quàm primùm autem in Arteriam Pulmonalem defertur, ex latiore in angustius spatium moveri incipit; tandem-

que in Vascula Pulmonum *arctissima* fertur, quæ, cum totius Corporis *minima* sint, vel in iisdem *obstructionem* pariet, vel nullibi præterea. 30. Sanguis in Pulmonibus Aëris externi *comprimentis* vî plurimum *atteritur & comminuitur*; ac proinde *Obstructioni* dictæ producendæ minus aptus redditur. Porro notandum est, ex naturâ nostri Sanguinis esse, ut *concreascit* simul ac *quiescit*; non verò *quiescit*, nisi motus Cordis & Arteriarum *minuatur*: adedque *interna Obstruentia* dici possunt, quæ *vires* Cordis & Arteriarum *debilitant*; quod quidem plerumque fit *agnabiliter* per totum Corpus, in Pulmonibus verò primùm sentitur. Sic igitur in parte singulari fit *obstructio*, quando, aliquâ de causâ, *quiescit* Liquidum in ea parte; adedque talia *Obstruentia* tantum agunt, Humores nostros *coagulando*.

2. *Constipantia* sunt *duplicia*; scil. *Illinentia*, & *Emplastica*. *Illinentia* sunt. (1) Omnia *Olea expressa*, sive extrinsecus, sive intrinsecus applicata; quippe cum aqua non permiscetur, hinc ejus *fluxum* per Canales impediunt, ut apparet in chartâ oleo oblitâ. (2) *Semina farinacea mucilaginosa*, ut *papaveris, lactuca, &c.* cum aquâ ad gelatinam cocta; item 4 *semina*

frigida. (3) *Olea composita*, nimirum ex Vegetabilibus & oleo simul coctis. (4) *Olea stillatitia* ex Vegetabilibus. (5) *Balsama nativa liquida* quæcunque.

Emplastica dicuntur, quæ externè *meatus*, *glutinis instar*, *compingunt*: horum autem duo sunt effectus; 1°. enim plurima Vasa simul obstipant & illinunt; 2°. Liquidum ibidem stagnare, & putrescere faciunt. Jam verò *Emplastico-rum* Classes 5 sunt. (1) *Farine* omnes oleo & terrâ constantes, cum aquæ paulillo in *pastam* redactæ. (2) Omnis liquor è Vegetabilibus defluens, qui tenax est atque conglutinans: Plantæ porrò *triplex liquidum* effundunt; *primum* quidem quod in *spiritu vini* solo solvi potest, & *Oleum* dicitur; *secundum* quod spissius est, & solvitur in aquâ, vocaturque *Balsamum*, constans ex oleo & *mu-cilage*; quibus autem duobus, si accedat terra, tunc *tertium* fit corpus *Gummi* dictum; hoc verò si solidius evadat, ex avolatione scilicet partis tenuioris, *Resina* nuncupatur. (3) *Resinosa* quælibet. (4) Omnes *Gelatina*, sive *Decocta*, diuturnâ decoctione inspissata, ex partibus *solidis* Animalium; ut ex Piscibus *Ichthyocolla*, quæ *gluten* est optimum: quippe Naturæ Author, ne Pisces con-

tinuò malè afficerentur ab aquâ *salsâ* ipsos circumambiente, posuit in eorum *Cute*, innumeras *glandulas* quæ *oleum* fecernunt; unde *Piscium Cutis* est valde *balsamica*, & ex illâ coctâ *gluten* *Ichthycolla* dictum, conficitur. (5) Composita ex his 4 prædictis; ut *Cataplasmata* &c.

3. Effectus autem omnium *Illinentium*, *Obstruentium*, & *Constipantium* sunt; 1°. impedire trajectum *Liquidorum*, adedò ut in *Vasis stagnent*; sic enim *Cadavera* conservare solemus, eadem illinendo aliquâ re *unctuosâ*, quæ *Fluidorum* ingre-
sum impediât; 2°. producere omnia illa quæ produci solent *vi vite* in *Vas* quodlibet *obstructum*. Etenim *stagnantia* *Liquida vi vite* à tergo urgentur, alterantur, & augentur copiâ; unde *tumores* qui, si circum *Vasa Arteriosa* sint, fiunt *inflammationes*; si circa *Vasa Lymphatica* orientur, fit *tumor albus vesicular* sive *œdema*; si circa *Vasa omnium minima*, nascitur *tumor flatulentus*; ut fieri solet in *Podagrâ*, ex applicatione *Emplastri*; ab hoc enim *Liquidi* transfluxus impeditur, ideòque pars illa tanquam *flatibus* distensa apparet. Porro si maneat *obstructio* & *inflammatio*, atque *vis vite* adsit, orietur *apostema*; si *vis vite* ingens, & *obstructio* magna, fiet *gangra-*

na : si omne *liquidum* exprimatur , & *crassa* materies coeat , proveniet *schirrus* : si illa materia *moveatur* , evadet *cancer* : si magna copia *Vasorum vi vitali & obstructione* pertinaci destruantur , fiet *sphacelus* sive *mors partis*. Si verò hæc *Illinentia & Obstruentia* applicentur *Cadaveri* , in quo nulla *vis vite* , nihil producent , præter conservationem à *corruptione*.

CAPUT V.

De Chirurgicis Specificis.

1. **C**hirurgica Specifica distinguuntur in *Sarcotica* sive *Carnem generantia* , *Cicatrisantia* & *Callum generantia* ; quæ omnia nihil agunt in *Cadaver* , sed *vitalem Liquidum fluxum* supponunt. *Sarcotica* sunt , quæ tollunt id quod impediēbat *concretionem & exsiccationem Vasorum*. *Callum generantia* sunt , quæ *impedimenta nutritionis sive accretionis* in *minimis Vasis ossis seu cartilagineis* auferunt.

2. Jam verò , ut hæc *Medicamenta cum effectu* operentur , quædam *conditiones* requiruntur in *Fluidis nostris* , & non-

nullæ in Solidis. In Fluidis requiritur, 1°. ut sint *mitia* sive *blanda*, 2°. ut sint *mobilia* per *minima* Vasa, 3°. ut sint aliquantulum *glutinosa*: horum quippe Medicamentorum *actiones* fiunt in Vasis *minimis* & *tenerrimis*, & vix à Fluido differentibus; adeòque Fluida, quæ per hæc transeunt, omni *acrimoniâ* destituta debent esse, ne ista Vasa destruant; debent quoque talia esse, ut per eadem *facile* *fluant*; non tamen adeò esse *tenuia*, ut *defluant*, sed talis consistentiæ, ut Vasis *adhæreant*. In Solidis autem seu Vasis requiritur, 1°. ut sint *apta* ad Fluidum recipiendum, 2°. ut sint *flexibilia* & *dilatabilia*, ita ut aliquando *facile* *distendi* possint.

3. Hisce positis, sequuntur horum Medicamentorum *effectus* subsequentes; nempe, 1°. Canales *sejuncti* uniuntur per modum *anastomoseos*. 2°. Canaliū fines per impetum Liquidi vel eò usque tantum *distenduntur*, ut Transpirationi Insensibili solummodò patefiant, vel eò usque, ut etiam Sudorem emittant: estque hæc *posterior* optima methodus curandi absque *cicatrice*; at rarò fit, quia citius & *facilius* vulgari modo consolidatur *vulnus*; sed tum pars illa non est *apta* Perspirationi. 3°. Vasorum fit

accretio & arescentia, quando scilicet ita resistunt, ut Liquida intrare nequeant; unde cicatrix, stagnatio succi nutritii in Vasis ultimis, nec non ejusdem concretio & agglutinatio: siquidem omne Liquidum in Vase suo stagnans cum ipso con- crescit; unde cicatrice pars obducitur, aliasque partes soliditate, duritie, insensibilitate, candore, ac etiam difficiliore & parciore Perspirabilitate superat. Hinc ob pressionem Atmosphæaræ nonnunquam dolores in istis partibus, quæ vulnerata fuerunt, sentiuntur: ad quod evitandum, in vulnerum curatione Vasa tam mollia servari debent, ut distendi possint; sed plerumque Chirurghi ad sanationem citius expediendam Vasorum vires ita augent, ut plus resistant, quàm Liquida urgeant, quæ proinde intrare nequeunt; adedque ista Vasa complanantur, & fit callus.

4. Ex dictis ergo patet Medicamenta, de quibus nunc agitur, tam in Fluida quàm in Solida vires suas exercere debere; ideòque sunt, vel externa, vel interna. Porrò interna sunt, quæ chylum blandum, nullis salibus, nullo oleo acrisive aromatico, aut terrestribus acriscatentem, præbent; tum quæ dant chylum tenuem, sed aliquantulum lentescen-

tem; non enim ita tenuis esse debet, ut fluorem vulneri conciliet: talia sunt. 1°. Decocta carniū & fuscūla. 2°. Decocta farinarum blandarum, ut hordei, avena, tritici, oryza. 3°. Omnes Emulsiones ex similibus paratae. 4°. Illa quæ acre prædominans tollunt. Jam verò acria sunt vel salina, vel acida, vel oleosa, vel terrestria, vel tandem ex his quatuor combinata. Adversus autem singula acida, singula quoque habemus temperantia: siquidem acidum omne domari potest, dum vel oleo obvolvitur, vel aquâ diluitur, vel mucilaginosi obtunditur, aut per sales oppositos, scilicet alcalinos, destruitur. Alcalia porro aquâ, oleo, mucilage, & acidis domantur. Oleosa acria fiunt vel ex aromaticis, vel alliatis, vel ex oleis expressis factis rancidis: & non adedè facile tolluntur, quoniam olea pertinacius adhærent, nec ita facile aquæ diluenti auscultant, nisi aquæ isti sal acidus, & parum mucilaginis addatur. Acria terrestria sunt corpora dura & scindentia; ut vitrum comminutum, crystalli, metalla, semi-metalla, cunctaque solida corpora ita comminuta, ut Canales subire queant, eorumque latera penetrare: hæc autem vix superari possunt, aut si Canalium lateribus altius

impacta sint, avelli; & quidem ad ea removenda nihil aliud agendum tunc superest, quàm ut Vasa oleo multo & aquâ laxentur. 5°. Quæ *crassa* attenuant; etenim si *pus* nimis *crassum* sit, *vulnus* consolidari nequit: horum verò Medicamentorum optimum est *aqua pura* calida, cui addi possunt *sales alcalini fixi*; quippe *volatiles* citò nimis avolant, atq; si magnâ copiâ sumantur, nimiùm stimulant. 6°. Quæ *motum equabilem* Liquidis conciliant: talia sunt, quæ Liquidida *equabiliter laxa* tenent; ut *aqua moderatè calida*. Hæc sunt autem *interna*, quæ ad *vulnerum* curationem requiruntur Medicamenta.

Externa sunt, quorum ope servatur *aquilibrum* inter Vasorum *resistentiam* & *vim* Liquidorum influentium; ita ut Vasa nec minùs nec plùs *resistant* quàm debent: si verò Vasa ita disposita sint, ut in *aquilibrum* cum suis Liquidis maneat, tum curabitur *vulnus* absque ullâ *cicatrice*. Huc autem faciunt. 1°. Quæ Vasa *laxant*; & inter hæc optima est *aqua tepida*. 2°. Quæ *putredinem* coercent; ut sunt *spirituosa* omnia, quæ *mundificare* dicuntur, & *putredini alcalina* resistere; tum *salina* quæcunque, exceptis *alcalinis*; *olea* omnia, ut & *balsama*,

v. gr. *terebinthina*, *balsamum Copaiva*, *Peruvianum*, &c. dein omnes *tinctura* cum *spiritu vini* & *balsamis* factæ, ut cum *absinthio*, *scordio*, & aliis *resinosis oleosisque*; tum *balsama naturalia*, *unguentum* ex *aromatibus* paratum, & ex iisdem *balsamum*; cuncta siquidem *aromata* continent *balsamum*, quod ab *oleo ipsorum* provenit, & *spiritu vini* extrahi potest: tandem omnia *cerata*, *unguenta oleosa*, sed *lenia*, & *emplastra*; quorum unicum sufficere posset, ex *cerâ* nempe, *terebinthinâ*, & *oleo* confectum.

3°. Quæ nimis *humida Vasa* *exsiccant*: si enim *Caro* sit *luxurians*, vel *excreescens* atque *fungosa*, tunc temporis planè indicat *Vasa* nimium distendi & dilatari, ob *Liquidum* copiosè nimis influens; ideòque *exsiccatio* requiritur; & hoc *Chirurgi* vocant *exedere*. Porro *Exsiccantia* sunt, *ossa Piscium* leni igne *calcinata* & *pulverisata*; ut sunt *Lucii mandibula*, quæ *acre acidum* absorbent, si verò nimis diù applicentur, *exsiccant* & *cicatricem* inducunt: tum omnes *lapides Piscium* & *Cancrorum*, *margarita* &c. plurimum quoque valet *colophonia* contusa, quæ componitur ex *terebinthinâ* in *aquâ* coctâ & *exsiccata*, donec contundi possit; & ultimum est *remedium* in *fistulis*

exsiccandis : omnes quoque *terra*, ut *creta*, *boli*, *rubrica*, *osteocolla* : dein *terra Metallorum*, ut *calx vitrioli* probè edulcorati, *lapis hematites*, *crocus martis* tam *aperiens* quàm *astringens*, *cerussa*, *minium*, *calx stanni*, quæ absorbent omnia *Liquida*. 4°. Quæ *contrahendo Vasa*, *soliditatem* & *robur* iis addunt : talia sunt *alcohol vini*, *oleum terebinthina* ferè *fervens*, &c.

C A P U T V I.

De Solventibus sive Dolorem Cientibus.

1. **D**olor est perceptio ingrata, quæ *fibræ nervæ distensionem comitatur* : nulla quippe fit *tensio* in parte *nervosâ*, alicubi in Corpore nostro, quin oriatur *dolor*, licèt nihil *acris*, nihil *corrosivi* accesserit ; uti patet in *carnificum torturis*. Jam verò si pars quædam *strictè* ligetur, *nimis* comprimatur, contundatur, corrodat, vel dissecetur, aut *igne* destruat, tum perit in eâ parte *sensus* & *dolor* : si enim in *Cane nervum* ad *crus* pertingentem dissecueris, licèt omni modo *membrum* illud malè tractes, *dolorem tamen* non sentiet *Canis*. Nul-
lus

igitur in nobis excitari potest *dolor corporeus*, nisi à *leso nervo*; qui cum variis modis *ladi* possit, hinc pro *variis* istius *lesionis* gradibus, *diversi* quoque in nobis excitantur *dolores*.

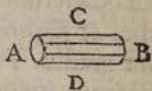
2. Cæterum *distractionis nervosa partis*, simul & *sensationis doloris* inde orti tres sunt gradus. *Primus* gradus est omnium *levissimus*, scilicet quando *nervus* ita *tenditur*, ut *Mens* animadvertat, *vim fibrarum* adhuc superare *vim illatam*; unde oritur *pruritus* sive *titillatio*, i. e. medium quid inter *voluptatem* & *dolorem*. Quicquid ergo facit, ut pars, per *levem tensionem*, irritata maneat in *eodem* statu, istud *latitiam* excitabit: *Mens* enim tunc advertit, *vim fibrarum* adhuc superare *vim* quæ *nervo* est *illata*. [Gradus *secundus* est, cum *fibra nervosa* ita *distrahuntur*, ut jam perceptio *doloris* (major minor-ve, pro gradu scilicet *distractionis*) inde fiat.] *Tertius* denique gradus est, quando *solvitur continuum*; tunc verò *titillatio*, non secùs ac *dolor* in partibus *dissolutis* cessant.

3. *Tensio* autem sive *distraçtio* nimia duas ob causas *dolorem* inducit; nempe 1°. propter ea quæ *solutionem* aliquot *fibrillarum nervearum* antecedeabant; qualia sunt, *inflammatio*, *erosio*, &c. unde

○

fit *distractio* : 2°. propter ea quæ *dissolutionem* hanc sequuntur, scilicet ob *fibrarum* tenorem *destructum* ; ita ut quod antea *quinque* *fibris*, v. gr. sustinebatur, post *solutionem* ab *unâ* tantum sit sustinendum. Ex. gr. sit A B

C D, in FIGURA appositâ, *nervus* ex aliquot *fibris* constans ; si

jam causa quædam *fibras* inter C D contentas, quæ *omnes* simul *impetum* sive *vim* punctorum A B sustinere debent, *solverit* ita ut *una* maneat *illæsa*, hæc jam *totam vim* punctorum illorum sustinebit ; indeque orietur *dolor* : si verò ista quoque *rumpatur*, tunc peribit *sensus*, & *dolor* in illâ parte.

4. *Dolorem* creare possunt. (1) Omnia quæ *internè* *Vasa* *distendunt* ; quatenus nimirum ex eâ *distensione* tenerrimorum *Vasculorum* nonnunquam sequitur *ruptura*. (2) Eâdem de causâ quicquid *externè* *Vasa* *premit*, potest *dolorem* excitare. (3) Quicquid aliquâ ratione *fibras* nimium tendit ; ut *distorsio* seu *luxatio*. (4) Quicquid *fibras* quasdam, *reliquis* intactis, *dissolvit* : jam verò *solvi* potest *continuum* vel *instrumento* *mechanico*, ut *gladio*, vel *Medicamentis* *acribus*, vel *ignis* *actione*.

5. Porro *pruritus* sive *titillationem* excitant. 1°. Medicamenta *Rubefacientia*, ita dicta, quoniam observatum est, à *titillatione* colorem *rubrum* in Corpore oriri. 2°. Quicquid inflammationem *levissimam* creat, idem quoque *titillationem* producit, i. e. primum gradum *doloris* excitat : sic omnis *rubra* pustula *prurit*, nimis verò tractata *dolet*; ita quoque omnibus Animalibus *æstro venereo* percitis *rubent* Genitalia, & Penis ob solam Mentis cogitationem, quâ *nervi* ejusdem irritantur, *rubescit*, & *extenditur* : adedque omnis *pruritus* est inflammationis species. Inflammatio autem oritur ab *impedito* transfluxu Sanguinis ex *ultimis* Arteriis in *primas* Venas ; unde in illis sistitur pars *crassior*, dum *tenuior* per *lateralia* fluit Vasa : sicque nascitur *rubedo*.

Causæ *rubedinem* inducentes sunt.

(1) Omnes *frictiones*, i. e. compressiones & remissiones *reciproca*, ita ut Canales nunc claudantur, nunc distendantur ; & ab hâc *reciprocatione* oritur *grata* perceptio. (2) Omnes *fortes*, sive applicationes *emollientium* & *lavantium* tepidæ, vel *internè*, vel *externè* : quippe *fortis* calore suo *pressionem* Aëris minuit, *humiditate* verò suâ Vasa *laxat* ; ideoque

Sanguis eadem copiosè ingreditur: unde *rubedo*. (3) *Omnia emplastra densa, & simul non acria, sed tenacia & glutinosa*: hæc enim, poros obstruendo, Perspirationem impediunt; & inde *humores* accumulantur. (4) *Cataplasmata similia, i. e. corpora aqua subacta, & ad Pultis renacitatem cocta, adeoque mediæ rationis inter emplastra & aquam*; hinc agunt ratione *aque*, ut *fotus*, atque *tenacitatis*, ut *emplastra*. (5) *Omnes suctiones, sive à sanguisugis, sive à cucurbitis, vel à quâcunque aliâ causâ provenientes*; Aëris enim *pressionem* auferentes, Sanguinem in partes, ubi fiunt, deducunt. (6) *Calor* quilibet nostri Corporis *calorem* superans; hic enim motum Fluidorum adauget. (7) *Omnia acria stimulantia, quæ per fibras externarum partium, i. e. Epidermidis penetrantia, & in meatus proximè subjacentes se insinuantia, lateribus Vasculorum sese insigunt*; atque *motu vitali* Liquidorum pulsa, ita in Vascula agunt, ut eadem inde in primo distributionis gradu constituentur.

Talia sunt. 1º. *Plantæ omnes aromaticæ, in quibus sal & oleum prædominantur*: ut *ruta, sinapi, nasturtium aquaticum & hortense, cochlearia, & raphanus,*

urtica, &c. quæ omnes Analyfi Chemicâ examinata, multum *olei tenuis* & *salis* continere reperiuntur; præterea *urticæ*, Microscopio examinata, *jacula bifida* exhibent, quæ Corpori nostro immiffa, motus *tremulos*, & inflammationem excitant: unde fi applicentur Membris *paralyticis*, *languidis* & *fopitis*, plurimum profunt. 2°. Ex Animalibus etiam talia dantur: etenim *formicæ*, quæ multum *salis* & *olei* præbent, eundem in nostro Corpore sortiuntur effectum; fic etiam *carnes* & *pelles putrescentes* præbent *sal alcalinum volatile*, quod vellicando *levem* excitat inflammationem; *columba* quoque recenter trucidatæ, & Corpori applicatæ *calida*, tum ibi ad putredinem usque relictæ, inflammationem *levem* sive *pruritus* produciunt. 3°. Omnia naturalia, in quibus est *sal alcalinus* qualiscunque, sive *fixus*, sive *volatilis*, sive *muriaticus*; item omnia *acida* non *acria* nimium; cuncta quoque sive *oleosa*, sive *salina*, vel Fermentatione, vel Distillatione, vel etiam Expressione parata; modò non sint nimis *acria*. Hæc autem inflammatio sive *pruritus*, sive primus *doloris* gradus, *duos* habet effectus; nempe 1°. Solidorum attritum, 2°. derivationem majoris copię Liquidi in Vasa lateralialia & secretoria.

6. *Secundum* verò gradum doloris excitant, *Epispastica* quælibet, i. e. Medicamenta quæ *derivant* Liquidum in partem, cui applicantur, tantâ vi ut Vasa tenerrima *rumpantur*; liquor autem hinc *effusus* ab Epidermide *illasâ* in *vesiculas* elevatâ retinetur: ideòque Medicamenta *Epispastica* debent constare ex partibus *acribus* & *tenuibus*, quæ, per Epidermidem *illasam* transeuntes, sese *insingant* lateribus Vasculorum *sudori*, *materia perspirabili*, & *lymphæ* dicatorum, eaque *rumpant*; Epidermidem verò non destruant, quia *pauca* tantùm [si forsan *nulla*] haber Vasa; & ideò *vis vitæ* in eâdem admodùm *debilis* est.

Medicamenta dictum effectum producentia sunt. (1) Omnes *Phanigmi*, sive Medicamenta *Rubefacientia* diu applicata; sic enim *semen sinapi* applicatum, primò *ruborem* inducit, si verò per *duas* horas remanet, *vesicam* excitat. (2) Quæcunque *sale acri volatili* & *oleo penetranti* gaudent: ut *ramunculus*, *Radices thapsiæ*, *raphani rusticani*, *flammule Jovis*, *cyclaminis*; nec non *cepe*, *allia*, *Succi ex euphorbio*, *tithymalo*, *stramonio*, & similes *Succi acres purgantes*; item *lixivia saponacea* diu applicata, *fermenta acria*, *funus columbarum*, præsertim ea-

rum quæ *fabis* plurimum vescuntur; hinc enim *simus columbinus plusialis acris* obtinet: dein *cantharides*, uti & *venena* nonnulla; *punctura apum, vesparum, &c.*

(3) *Ignis*, qui, cum *lentus* est, *rubefacit* solummodò, verùm *actus* excitat *vesicam*; idque vel *mortuis* iplis, quoniam seipsum *movere* valet; cum alia *vesicantia* in hâc occasione sint *inertia*, & ab alterâ causâ in *actionem* deducantur.

(4) *Omnia salina alcalina* tam *volatilia* quàm *fixa*; quælibet *olea acria aromatica*; tum *urina putrefacta, caro putrida, &c.* Hæc ergo adhibenda sunt, ubi major motus requiritur, ad *obstructiones Vasorum solvendas*, & *infarcta* per stimulationem expellenda.

COR. I. Hæc omnia Medicamenta, igne excepto, vices gerunt *instrumentalis* causæ.

COR. II. Hæc verò non agunt, nisi in *Solidas partes*.

7. *Tertium gradum doloris* excitant *Escharotica*: apud Veteres autè *Eschara* vocabatur *focus Deorum*, & hinc deducta est ad significandam *crustam* vi *foci* factam. Porro differunt hæc à *Vesicatoriis* gradu tantum, quatenus scilicet *Epidermidem* lacerant, & *Carnem* corrodunt. Hujus verò *Classis* sunt. 10. *Escharotica* propriè

dicta, quæ Vascula destruunt, ita ut Liquida effundantur: horum parte tenuissimâ avolatâ, fit *inspissatio*, dein *exsiccatio*, quam sequitur *crusta*, quæ verò Liquoris, è Vasis fractis erumpentis, evaporationem impedit; unde Liquor stagnando *acris* evadit, & corrodendo ulterius penetrat, & destruit omnia, non secus ac si *ignis* esset. 20. Omnia corpora *vegetabilia*, *animalia*, & *fossilia*, quibus ea inest *vis*, ut possint Vascula destruere, & Liquida expellere, atque, tenuissimam Liquidi partem inspissando, *crustam* superinducere: agunt hoc modo *vitriolum*, *arsenicum*, *aqua fortis*, *lapis infernalis*, & similia. Huc autem retulerunt Veteres sequentia. (2) *Caustica*, quorum primarium est *ignis*; unde quidem ea quæ *ignis* instar agunt, appellantur *Caustica*; suntque. (1) *Spiritus acidi fossiles ex salibus*, v. gr. *sale marino*, *nitro*, *vitriolo*, nec non *sulphure* vi *ignis* fortissimi distillato. (2) *Metalla*, istis *spiritibus acidis salinis* soluta, & in *crystallos* redacta; ut *solis* & *lunæ crystallos*: item *mercurialia*. (3) *Semi-metalla* in iisdem *spiritibus* soluta; ut *cobaltum*, *antimonium*, &c. (4) *Spiritus Animalium alcalini*, qui ex omnibus Animalium partibus, exceptis *Chylo* & *Lacte*, educi solent:

solent : etenim in Distillatione post aquam seu phlegma quod primum exit, ascendit *sal volatile*, deinde *liquidum fœtens* quod *spiritus* est, qui verò, Corpori applicatus, præsentaneum est *causticum*. (6) *Spiritus acidi* simili modo ex Vegetabilibus parati. (7) *Succi Vegetabilium acerrimorum*, ut *ranunculi*, *euphorbii*, *laureola*, &c. Huc etiam relata fuere. (β) *Septica*, quæ talem mutationem *carni* in Corpore *vivo* inducunt, qualis in *cadavere Aëri humido & calido* exposito contingere solet, i. e. *putrefactionem*. Humores quippe *cadaveris* vi *caloris* agitati moventur, iisque, per *Liquidum fibras enolliens*, via ad *evaporationem* aperitur; quapropter partes *balsamica aquosa* Humorum, ut *subtiles*, statim *avolant*; quibus remotis, *sal volatile* fœtidissimum & acerrimum erumpit; unde fit, ut *Solida & Liquida* quæ remanent, in unam *massam dissolutam & putridam* abeant, h. e. *putrescat cadaver*; similem porrò *putrefactionem* inducit *arsenicum* affatis *cepis* humiditatem conservantibus *immixtum*; ut & *mercurius sublimatus corrosivus* farinaceis humidis & *Cataplasmatis admixtus*.

COR. I. Medicamenta quæcunque *dolorem excitantia*, à primo gradu titil-

P

170 *De Solventibus sive Co-*
lationis usque ad summum destructionis,
differunt gradu solo; quatenus scilicet
quædam magis, alia minus violenter ope-
rantur.

COR. II. Medicamenta hæc etiam
propriâ vi nunquam agunt, excepto igne;
si enim Cuti sicca applicentur, ibique
inmota maneant, nihil agunt; sed si
Liquidis commisceantur, nimirum in
Corpore quod in continuo motu existit,
effectus vehementes producant; sic oleum
vitrioli fortissimum congelatum, parti
siccæ admixtum nihil efficit; contra verò
Liquidis vivi Corporis admixtum.

COR. III. Calor omnium horum Me-
dicamentorum est causa excitans & sti-
mulans, quatenus velocitatem eorum mo-
ûs auget; quippe styptica si calidè ap-
plicentur, majori cum effectu solent
operari. Erunt ergo hæc Medicamenta,
pro diversis gradibus caloris, vel stimu-
lantia, vel attenuantia, vel putrefacien-
tia.

COR. IV. Causæ demùm hæc Me-
dicamenta in actionem completam exci-
tantes sunt, calor & humiditas simul; non
enim satis est, ut in humido solvantur,
nisi accedat calor, pro stimulo; unde in
Corpore nostro optimè agunt, propter
ejus calorem & humiditatem.

Hæc verò de Medicamentis in Solidis
operantibus dicta sufficiant; nunc autem ad
ea quæ *agunt* in Fluida transgrediamur.

PARS SECUNDA.

DE MEDICAMENTIS QUÆ AGUNT IN FLUIDA.

Diximus jam antea, Fluidum nostrum
considerari posse, vel respectu par-
ticularum suarum *ultimarum Solidarum*
seorsim sumptarum, vel quatenus est
massa quædam ex particulis istis conflata,
Priori sensu consideratum mutationes
quatuor subire potest; (1) quælibet par-
ticula potest augeri vel minui in solâ
mole suâ; (2) hanc vel illam figuram po-
test recipere; (3) solidior vel minùs so-
lida reddi potis est; (4) nec non etiam
hoc vel illo modo moveri. *Posteriori*
verò *sensu* sumptum potest, vel veloci-
ori motu projectili vel tardiori ferri.

CAPUT I.

De Attenuantibus sive Resolventibus.

1. **A**ttenuantia sunt illa, quæ vim habent singulas Liquidi moleculas in minutiores reducendi; eadem verò dicuntur *Resolventia*, quatenus Liquidorum moleculas præternaturaliter coalescentes resolvendo in naturalem reducunt statum: utraque igitur *dividendo* semper agunt.

2. *Divisio* autem *dupliciter* tantùm fieri potest; nempe, 1°. quando corpus *dividens* sese in *dividendi* poros insinuat, ejusque partes ab invicem secernit; 2°. *externo attritu* diversorum Corporum. *Prius* non fit nisi à Fluidis, aut ab iis quæ Fluidorum indolem habent; *posterius* verò locum habet in omnibus iis, quæ motum in Liquidis nostris excitare possunt.

3. Porro notandum est, Medicamentorum *vires* non solâ Ratione, sed & *Experientiâ* teste determinandas; ne in errores incidamus, ut solent ii, qui ex *fluiditate* Spiritûs Vini colligunt, eum *attenuatrice vi* præditum esse; cum ta-

men Sanguinem celeriter *coagulet*, ut docet nos *Experientia*. Hâc positâ cautelâ, *Attenuantia* sunt igitur omnia illa naturalia, quæ *nisum* particularum ad *coherendum* tollunt.

4. Iste verò *nisus* à *duplici* causâ oriri potest; nempe, 1°. à *Vi* particularum *Attrahente*, quæ singulis *Materiæ* particulis ineffe videtur, sed tamen non adhuc satis est cognita & explicata; 2°. à causâ *externè* premente: sic duo *Specula* optimè polita, sibi mutuò imposita, ita vehementer ab *Aëre* premente versùs invicem urgentur, ut non nisi vi satis magnâ *sejungi* possint. Hic autem loci considerabimus particularum in se invicem *nisum*, tanquam à causâ *posteriori* solummodò profluentem; ideòque particularum ab invicem *secessus*, qui vocatur *attenuatio*, fit tantummodò *ponderis* prementis *ablatione*; in Corpore verò nostro *pondus* illud nihil aliud est, quàm *Liquidi* multi in aliquo loco angusto *congestio*, unde partes in se urgentur.

5. Optima igitur in hoc casu *Attenuantia* sunt hæc. (1) *Evacuaciones*; ut sunt *depletio* Vasorum Sanguiferorum, *salivatio*, *diuresis*, *alvi dejectio*, &c. demptâ etenim Fluidorum parte, relictæ in

Corpore parti major conceditur libertas sese movendi, quin & cæteris *Attenuantibus* aditus paratur. Notandum verò, quòd licèt Vasorum Sanguiferorum *depletio debita* ad Sanguinis *attenuationem* conferat, *nimia* tamen eandem impediât; quoniam in hoc casu Vasa sese contrahere nequeunt eò usque, ut Sanguinem contentum propellant: unde fit ut Sanguis stagnet & coaguletur. (2) Omnia *Diluentia*, quæ, particularum interpositione, corpora à se invicem disjungunt: talia verò sunt, 1°. *Aqua*, quæ omnium optimè diluit. 2°. Omnes *Sales alcalini volatiles & mites*; ut *Sales vol. cornu cervi, sanguinis, urinae*, & similes ex Animalium partibus parati. 3°. *Sales alcalini fixi omnes plantarum incineratarum*, non tamen admodùm acres, ne rodant. 4°. *Sales omnes volatiles ammoniaci*; qui constant *sale volatili & acido uniris*, ita tamen ut *alcalinum*, non *acidum* prædominetur; aliter enim coagularent. 5°. *Sales omnes volatiles oleosi acres*, ex *sale volatili & oleo* combinati. 6°. *Sales quilibet fossiles*; ut *sal marinus, nitrum, borax*: non verò *metallici*; hi siquidem incrassant, quia constant ex terrâ in *acidis* solutâ. 7°. Cuncti *Sapones artificiales*, qui, nullis exceptis; semper

resolvunt, & attenuant : ut & *Sapones naturales Plantarum*, i. e. succi earum aromatici. 8°. *Extracta* ex his facta. 9°. *Vina* tandem omnia, modò *acidum* in iis non prædominetur. (3) Omnia, quæ per attritum partes Liquidorum comminuunt : & hoc *dupliciter* potest fieri ; nempe, 1°. ab aucto intestino Fluidorum motu, 2°. ab auctâ Solidorum vi.

6. Jam verò *motus intestinalis* Fluidorum 4 modis augetur. (1) *A calore* : sed reverâ parum admodum hîc efficit ; quia *nativus noster calor* non est *causa*, sed *effectus* attritus fluentis Liquidi : *calor autem artificialis*, si magnus sit, exsiccet ; si parvus, effectum caret : & quidem *humidum calefcens* hîc loci solummodò utile poterit esse ; ut *fortis, balnea, &c.* in quorum tamen usu sæpè contingit, ut licet bene temperata sint, ratione statûs *Ægri* coagulent, non attenuent. (2) *Ab effervescentiâ* : talis autem, prout à Chemicis definitur, nempe, quòd sit *pugna salium oppositorum inter se, cum magno calore & motu*, in nobis fieri nequit ; uti nec illa, quæ fit inter *spiritus acidus & olea*, ut inter Spiritum Vini & Spiritum Nitri ; nec ea, quæ fit inter *terrestria & acida*. (3) *A fermentatione* : verùm neq; hæc in nobis fieri potest ; desunt enim re-

quisita ad *fermentationem*; unde nec ejus *effectus*, nempe *spirituum ardentium* productio, in nostris Liquidis unquam apprehenditur. (4.) A *putredine*: sed cum hæc non nisi in Liquidis corruptis, aut saltem jamjam corrumpendis obtineat, si foret in Corpore nostro, brevi destrueremur. Atque sic omnes hæc *quatuor* causæ, excepto *humido calente*, in Corporibus nostris ad *attenuationem* Liquidorum nihil conferunt.

7. *Motus Solidorum duplici* modo augetur in nobis; nimirum, 1°. per ea, quæ *vi externâ* magnas *oscillationes* excitant; 2°. per *stimulantia interna*: ad illud verò pertinent *Friktiones*, quæ, comprimendo & laxando *alternatim* Vasorum superficies, *motum & attritum* augent.

COR. I. Igitur patet ex dictis, actionem *Attenuantium & Resolventium* non tam facile concipi & determinari posse, ac nonnulli sibi fingunt: sic enim sæpe numerò miramur, quare *levis* inflammatio non nisi *difficulter* dissipetur, ut & cur Sanguis à *contusione* effusus & coagulatus diu hæreat; cum tamen hujus ratio sit, quòd Medicamenta *agere* debeant in istam potius partem *affectedam*, quàm in *totum* Corpus: unde verò

determinationem in istam partem possunt accipere? ponamus enim, quempiam, ad attenuandum Sanguinem in quavis Corporis parte concretum, sumpsisse 6 gr. cujuslibet *salis volatilis*; hæc quantitas miscebitur cum totâ Sanguinis massâ, quæ ad minimum est 30 libr. quantilla pars igitur, Circulationis lege, ad partem *affectam* perveniet.

COR. II. Ergo Medici prudentis est, præcavere potius, ne Sanguis in coagulum abeat, quàm eundem jam coagulatum *resolvere* conari.

C A P U T I I.

De Incrassantibus seu Condensantibus.

I. **I**ncrassans sive Condensans est illud, quod Liquidorum particulas tenuiores expellens, crassiores arctius inter se compingit. Experimentis in Angliâ factis constat, quòd corpora præter partes suas solidas multos habeant *meatus*, qui physicè pro *vacuis* haberi possunt, quique corpori ingredienti resistunt: *Incrassans* igitur agit minuendo istos *meatus*; quod verò fit *compressione* partium *Solidarum*, ita ut *propius* ad se invicem accedant:

hoc autem fieri nequit, quin simul particulae liquidiores & tenuiores exprimantur.

2. *Incrassantia* porro sunt. (1) Omnis Calor satis vehemens, vel à foco, vel à sole, vel à frictione ortus: hujus autem effectus est, movere Liquida, ac proin augere attritum ad Vasa; unde sequitur expulsio liquidissimorum, relictis crassioribus & minus mobilibus, quæ tum coeunt: adeoque nullum Liquidum est in Corpore nostro, quod ad ignem non inspissetur; ergo Calor Liquida *incrassat*: si verò eadem aliquando *dissolvit*, id efficit agendo in Solida, eaque *stimulando*; Fluida verò *immediate* per se nunquam *attenuat*: immò *stimulatione* finitâ, tandem fit *inspissatio*. (2) Omnis motus muscularis nimis vehemens, is enim Perspirationem Sanctorianam primùm auget, deinde sub specie Sudoris expellit Lympham, & quod exprimi non potest, *inspissatur*: idem verò motus aliquando *attenuat*, modò non sit nimis vehemens; quod quidem efficit, quatenus vim Nervorum *contractilem* adauget, eorumque *actionem* in Fluida promoveret: verùm si motus iste muscularis nimium exerceatur, tunc, HIPPOCRATE monente, Sanguis quasi *assatur*, oriturque *Causus*, nisi aqua

potu præcaveatur. (3) Sanguinis *motus circulatorius* nimis vehemens; hic enim auget applicationes particularum ad Vascularum superficiem: nam, ut velocitas Fluidi ad velocitatem, ita applicatio dicta ad applicationem; ideòque si *duplo* velocior sit *motus projectilis*, cæteris paribus, *duplo* major erit etiam derivatio versùs *lateralia* Vasa; quæ, cum *rectis* minora sint, *liquidissima* sola, eaque satis largâ copiâ, admittent: unde particulae, quæ *rectè* feruntur, *inspissabuntur* & quasi *solida* fient à *vi vitali* potè urgente. Porro *motus* hic interdum quoque *attenuat*, sed non nisi interim multum *bibatur*, ut *amissum* restituatur liquidum. (4) Omnis *motus excretorius* nimis auctus; quia scilicet *liquidissima* nimium extra Corpus derivantur, uti fit in nimis Sudoribus, Purgationibus, Diabete, &c. (5) Quælibet causa *externè* Vasa *comprimens*; hæc enim *liquidissima* expellit: prout apparet in iis qui *fodinas*, ubi *pressio* Aëris magna est, ingrediuntur; hi quippe primò quidem *frigent*, quia transfluxus per *extrema minima* Vasa aliquantulum impeditur; paulò post verò *sudant*, non à loci calore, ut docet Thermometrum, sed quia *vis Cordis* manet, dum interim Vascularum

180 De *Incrassantibus seu &c.*
capacitas imminuitur : quapropter eadem
Liquidi copia per Canales jam *angustatos*
transmittitur ; unde major fit *motus*, &
attritus, & consequenter *sudor*. (6) Me-
dicamentorum omne genus, quod po-
test *precedentia* vel excitare, vel auge-
re : qualia sunt omnia *Stimulantia*, *Su-*
dorifera, *Emetica*, &c. quorum abusus
Liquida *inspissat*. Hinc in *morbis* ab Hu-
morum *crassitie* pendentibus, infelix se-
quitur effectus, si *Sudorifera* adhibean-
tur, cum è contrario *Diluentia* tunc in-
dicentur.

COR. I. Remedia cuncta quæ San-
guinem ad datum gradum *inspissant*,
Corpus nostrum *corroborant*, & ad lon-
guitatem disponunt. Etenim si *debita*
Sanguinis *crassities* absit, Liquida nimis
uberi copiâ in Vasa *lateralia* derivantur,
& à Corpore secedunt : unde perit *robur* ;
quod consistit in *magnitudine* Venarum
& Arteriarum, & *debitâ* Sanguinis per
has fluentis *crassitie* & *firmitudine* ; quem-
admodum in Sanguine Rusticorum, *ve-*
na-sectione educto, clarè patet.

COR. II. Ubi Sanguis nimum *tenuis*
est, valido Musculorum *motu* denuò
compingi & *incrassari* potest ; ut in *Phthi-*
sicis observari licet.

CAPUT III.

De Acrimoniam Inducentibus.

1. **P**ER *Acrimoniam* intelligimus *eam* corporis figuram, *cujus* ope vim suam mechanicam secundum exiguam superficiem alteri corpori applicare potest. Jam verò *acria* corpora queunt esse infinita ratione figura; possunt enim esse, vel *conica*, vel *pyramydalia*, &c. ita *gladius*, *culter*, *planum inclinatum*, *cuneus*, &c. sunt *acria* corpora. Vis autem sive potius *Momentum* illorum, sicut & omnium corporum, *dupliciter* considerari potest; nempe vel *absolute*, vel *specificè*; porro *Momentum absolutum* dicitur illud, quod habetur ex *Velocitate* corporis in *ejusdem* *Pondus* ductâ; *specificum* verò desumitur ex *Resistentiâ* ad *Momentum absolutum* consideratâ. Ex. gr. si *duo* sint corpora, quorum *alterum* habeat *unum* *Ponderis* gradum, & *unum* *Velocitatis*; *alterum* verò *duos* *Ponderis* gradus, & *totidem* *Velocitatis*, tunc *Momentum absolutum* primi erit ad *Momentum absolutum* secundi, ut *Velocitas* primi in suum *Pondus* ducta ad *Veloc-*

citatem secundi in suum Pondus ductam, i. e. ut 1 ad 4. Si jam supponamus, hæc corpora in aliâ Resistentiâ eâ lege *impingi*, ut Resistentia quam secundum invenit, sit *quadruplo* major eâ quam invenit primum; eorum Momenta *specifica* erunt *equalia*: quòd si Resistentia secundi *majori* adhuc ratione superet eam primi, tunc Momentum *specificum* primi Momentum *specificum* secundi *excedet*. Hinc etiam quòd *minor* est superficies *resistens*, in quam *acris* aliqua particula *impingit*, & quòd *plus* Ponderis & Velocitatis habet hæc particula, eò *major* erit illius effectus.

2. Porrò corpus omne *blandum* potest *acre* fieri, & vice versâ: in nobis autem *acria* possunt esse *duplicia*; nempe, vel ibi *nata*, vel extrinsecus *illata*. Corpora verò quæ *blanda* sunt, *acria* evadunt *dupliciter*; 1°. scilicet mutando figuram; 2°. remotis involucris, quibus *acria* erant involuta: verùm in *statu sano* nulla ferè in nobis sunt *acria*; nam si quæ sint, statim extra Corpus eliminantur, ut Bilis & Urina. Ergo *acria innata*, hisce duobus exceptis, nulla dantur: quippe pars *aquosa*, quæ maximam Liquidorum partem in nobis constituit, nunquam fit *acris*; ut patet in

De Acrimoniam Inducentibus. 183
Distillatione Sanguinis. Partes terrestres
in nobis ferè nunquam mutantur in acres,
saltem nondum experimentis hoc fieri
constat; interdum autem, ex. gr. in cal-
culo, particulae dantur acres; hæ verò sunt
particulae salina cum terrestribus com-
mixtae: adeòque in aliis partibus quaerenda sunt acria. Nostrum oleum est ma-
teria blandissima, vulneribus enim instil-
latum lenit; idem verò facilè mutatur
in acre, nam si quis multùm olei sump-
serit, brevi ructus nidorosos emittet, &
mutabitur hoc oleum in substantiam a-
cerrimam Ossa vel ipsa adurentem & ex-
ulcerantem. Sales etiam acerrimi fiunt,
si nimio motu & calore atteruntur; at-
que triplici de causâ acres evadunt. 1º.
Omne quod Sanguinis velocitatem &
consequenter attritum auget, mirificè in
nobis sales acres producit. 2º. Quicquid
attenuat Liquida, sales plerumque acres
efficit; nam inde multiplicantur anguli,
à quibus acredo pendet. 3º. Omnis mo-
dus resolutionis idem facit; partes enim
quæ concreverant, resolutæ & à globoso
contextu liberatae, fiunt acres. Quin etiam
acre nascitur in nobis ex putrefactione, quæ
stagnationem sequitur; per calorem enim
& motum vicinorum Vasorum fit attri-
tus in humore stagnante, & siourarum
inde mutatio.

184 De Acrimoniam Inducentibus.

3. *Acre* verò in nobis oritur triplex.

1°. *Acidum acre* ; quod fit *stagnatione* ciborum ex *Vegetabilibus*, qui, si diu maneat in *Ventriculo*, evadunt *acerrimi*, nisi simul aliquid ex *Animalibus* commixtum fuerit ; *Lac* verò, quamvis humor sit *animalis*, non excipiendum ; nam & illud in *Ventriculo* *acescit* sæpissime.

2°. *Acre oleosum* : omnia quippe *Corporis* nostri *Liquida*, si modò alicui *calori*, qui *Corporis* nostri *calori* sit æqualis, exponuntur, *dissolvuntur* utique, & ingentem *fætorem* concipiunt, i. e. *putrescunt* : quæ *putrefactio* à *sale volatili* & *oleo* procedit ; nam si distillaveris inde *salem* & *oleum*, illud quod remanet erit insipidum & inodorum : si autem *oleum* à *sale* liberatur, non amplius *fætet* ; unde patet *oleum* suam *putrescentiam* à *sale* habere, qui tandem *dissolvi* debet, ut *fætorem* excitet. 3°. *Acre alcalinum*.

4. Cæterum *acria* quæ *Corpori* nostro extrinsecus inferuntur, sunt diversa ; scilicet, (1) *Fossilia* & *Mineralia*, quæ viribus integris *Corpus* ingrediuntur, & non facile mutantur ; ut *sal gemma*, *borax*, *sal ammoniacus*, *vitriolum*, *nitrum* ; simul & omnia *salia metallica* : huc pertinent quoque *terrestria*, ut *alumen* ; nec non *olea* falsò sic dicta, ut *oleum petre*.

(2)

(2) *Acida acria*, quæ vel *volatilia* sunt, vel *naturalia*; ut omnes *Succi fructuum horæorum*, scilicet *ceraforum*, *pomorum*, &c. vel *arte facta*, nempe per Fermentationem, sic enim ex *musto* fit *vinum*, & ex hoc *acetum*; quæ quidem *acria* levissima sunt: *fixa* verò sunt ponderosiora, & hinc *acriora*; quippe *acidum* quò ponderosius est, eò est *acidius*; ut patet ex *aceto* & *oleo vitrioli*, illius enim Pondus ad hujus est, ut 1 ad 3: *fixa* autem *acida* sunt omnes *sales fossiles* in liquamen conversi, ut *oleum vitrioli*, &c. (3) *Alcalia acria*, quæ, vel *volatilia*, vel *fixa* sunt; hæc *terram* habent adjunctam, à quâ liberata fiunt *volatilia*: hinc etiam *fixa* sunt *acriora*, quoniam ponderosiora. (4) *Oleosa acria*; & hæc vel *expressa*, vel *distillata* sunt: *priora* ex se semper sunt *blanda*, tempore verò evadunt *acria*: *posteriora* autem omnia ferè sunt *acria*; quæ, si in nobis non digerantur nec *viribus vite* superentur, fiunt *acerrima*, ita ut instar *ignis* adurant: hæc porrò simul *acria* & *tenacia* sunt. Huc pertinent *spirituosa*; qualia sunt omnes *spiritus fermentati*, qui *acerrimi* sunt, ut patet ex *spiritu vini*. (5) *Sales ex Vegetabilibus*; qui sunt vel *essentiales*, ut *mel*, *manna*, *saccha-*

Q

386 *De Acrimoniam Inducentibus.*
rum; vel artificiales, nempe qui ex succis Plantarum maturarum succulentarum expressis, & calore inspissatis, frigoris vi coguntur in crystallos in aquâ solubiles; hi verò omnes inertiores extant: vel sunt fermentatione producti, ut tartarus, qui post depurationem vini lateribus Vasorum adhæret. (6) Omnia acria aromatica, quæ oleo & sale acri conjunctis abundant; hæc enim calida sunt, odora, & saporis acris; ut piper, zingiber, cepa, allium, cinnamomum, cassia lignea, caryophylli, nux moschata, macis, cardamomum, galanga; nec non aromata nostra quæ nascuntur in Europâ. Si quidem hæc omnia stimulando agunt, si verò nimiam copiâ sumantur, adurunt Ventriculum & reliqua Viscera. (7) Omnia dolorem excitantia: de quibus autem conferatur
CAP. De Solventibus.

C A P U T I V.

De Demulcentibus.

1. **D**emulcentia sunt illa, quæ Humoribus nostrorum morbosorum particulas acres obtundunt; quod quidem faciunt, non figuras earum mutando;

sed tantummodò involvendo, & quali in capsulâ includendo: atque hoc sentu vagina continens cultros, acus, alia-ve acria instrumenta, dici potest acridinem illorum demulcere.

2. Jam verò Demulcentia sunt duplicia; nimirum, vel generalia, quæ omnia acrium genera, qualiscunque sinaturæ, indiscriminatim & ex æquo involvunt; vel specifica, quæ certam solummodò acrium speciem obtundunt.

Classes autem Demulcentium generalium sunt sequentes.

(1) Omnia oleosa, his 4 capitibus contenta; nempe, 1°. Olea ex Seminibus farinaceis maturis recenter expressa, ut ex amygdalis, avellanis, seminibus 4 frigidis majoribus & minoribus, papavere, &c. 2°. Infusa quælibet aquosa ex Seminibus farinosis in tenacem mucilaginem redactis; sicut ex Semine hyperici, liliorum alborum, solani, violarum, trifolii odorati, verbasci, Cydoniorum, &c. 3°. Oleum stillatitium unicum non acre, scilicet oleum cereæ. 4°. Animalium Olea nativa; ut butyrum recens, cremor lactis, pinguedines secretæ & collectæ, imprimisque Animalium medulla; item pinguedines circa Ossa, nec non præsertim circa Mesenterium collectæ & circa Re-

Q ij

nes ; sic & Gallinarum, Anserum, Anatum, &c. pinguedo. Hæc autem Demulcentia usum habent optimum, ubi signum multæ acridinis adest, immò Venena acerrima hisce enervari possunt: internè quoque sumuntur, multùmque prosunt, quando Sanguis plurimis particulis acribus scateret ; sic in Scorbuto pessimo, si ager, licet languidissimus, assumat jejuno Ventriculo, repetitis vicibus, cremorem lactis, butyrum recens, &, quæ optima est, medullam Animalium, mirificè curabitur ; ita & illis quibus Ossa adeò sunt arida, ut non sine strepitu moveri possint, assumpta medulla plurimùm confert ; quin & in Arthritide vagâ Rheumatismo dictâ, nihil magis juvat, quàm oleum lini ad ʒjj sumptum quolibet mane.

(2) Planta omnes insipida & inodora, matura, ex quibus non habetur oleum, sive formâ Emulsionis, sive Infusionis, sive Decocti, sive Pastæ alicujus assumptæ : qui autem olea cruda primæ Classis numero 1°. contenta ferre nequeunt, hæc assumant ; in his enim partes oleosæ aliis involutæ latent. Ista porrò operantur partim ratione sui glutinis, quod acria investit in Corpore nostro, partimque ratione tecti olei sui:

talia sunt. Decocta *althææ*, *borraginis*, *malvæ*, omnium *graminum*, *brancæ ursinæ*, *mercurialis*, *parietaria*, *violarum*, *verbasci*, *liliorum alborum*, *cucumerum*, *peponum*, *melonum*, *citrullorum*, *lactucæ*, *papaveris*, *symphyti*, *nymphææ*; nec non *Semina cydoniorum*, *Succus fragorum*, &c. Horum enim præparaciones omnes sunt *demulcentes*, & parum refert, quales sint; ita solâ *lactucæ* assumptione continuatâ curari potest aliquando *Phthisis*: notandum autem, hæc non prodesse ubi *acre* adest *lentum* & *inspissatum*, sed in *acri calido*, plurimum juvare; unde Veteres contra Venena præscripsere *lactucas*, *malvas*, *cucumeres*, &c.

(3) *Semina* cuncta, ex quibus exprimi potest *oleum*, & inde fieri *Pultes* seu *Emulsiones*: talia sunt *amygdalæ*, *pistaciæ*, *hordeum*, *avena*, *triticum*, *secale*, *oryza*, *milium*, *juglandes*, *avellana*, *Semina peponum*, *citrullorum*, *liliorum*, *nymphææ*, *lini*, &c.

(4) *Cummata viscosa* & *insipida*; imprimisque *gummi tragacanthæ*, *cerasorum*, *pomorum*, *pyrorum*, &c. in aquâ solutâ: hæc enim operantur optimè, & etiam *Mictum cruentum* in *Variolis* placidè curant.

(5) *Omnes Animalium sanorum par-*

tes succulenta & concreſcentes (exceptis Bile & Urinâ) quælibet enim , vel oculo , vel vulnere abſque doloris ſenſu poſſunt admoveri : omnes itaque gelatiſoſe partes , quæ ex Animalibus coctis habentur , hîc loci poſunt ; ſic ova , carnes , & omnia noſtra Solida (demptâ pinguedine) in gelatinam redigi poſſunt : ſuntque gelatina nihil aliud , quàm ſucci nutritii ex Solidis vi coctionis expreſſi ; ut ex cornu cervino patet , poſt coctionem enim nihil inde reſtat præter caput mortuum ; ita quoque caro ad conſumptionem humidi cocta , ſi modò diſtilletur , nihil præbet præter oleum empyreumaticum : adeoque gelatinæ & decocta Tendinum , Membranarum , Inteſtinorum , Viſcerum , ſunt Demulcentia : quapropter innumeri morbi ab acredine ſolâ orti , dietâ ex hilce juſculis facilè curantur.

Clafſes porrò Demulcentiarum ſpecificorum ſunt ſubſequentes.

(1) Abſorbentia omnia terreſtria dicta : quorum nonnulla , licèt ob figuram pro lædentibus & vulnerantibus haberi poſſent , attamen demulcent ; etenim acri acido occurrentia , illud abſorbendo enervant : ita chalybis limatura , etſi ſpicula habeat acria , tamen oleum vitrioli enervat. Acidi Abſorbentia ſunt hæc. Oculi

cancrorum, testa calcinata, corallia, omnes margarite, cuncta ostracodermata, mater perlarum, omnia Piscium ossa, omnes calces ex Animalium partibus combustis restantes: hæc inquam omnia Acidum absorbent, & ei juncta tertium dulce corpus constituunt. Huc etiam pertinent lapides nonnulli; ut bezoar, & lapis hystricus dictus pedro del porco (a): hi verò lapides, quatenus insipidi, nullam aliam habent vim, quam demulcendi; sed si adsit sapor, tunc aliâ ratione agere

(a) Lapis ille defertur ad nos potissimum ex Malacâ Orientalis Indiæ regione, vocaturque ab Indigenis *mastica de soho*, à Lusitanis & Hispanis *pedro de vassar* ac *pedra de puerco*, & à Batavis ut plurimum *pedro del porco*, in Officinis verò *lapis porcini*: nascitur enim in *vesiculâ felleâ* cujusdam Porci sive *Hystricis*; unde & *hystricus* quoque dicitur, perperam autem & abusive à nonnullis *lapis hystricus*; cum hicce posterior planè sit diversus, reperiaturque in *Hispaniâ Novâ*, nec sit *Bezoar* uti prior. Porro quod pertinet ad vires, ab Empiricis ita decantatas, *lapis porcini*, quandoquidem *saponacea* naturæ sit, utpote ex induratâ concretâque *bile* formatus, hinc optimus sanè censerî debet plurimis in casibus; sed tamen non tanti faciendus videtur, ac vulgò sit apud multos, nec fortè pluris, quàm alii *lapides* in *vesiculâ felleâ* quorumcunque ferè Animalium *juvenci*.

queunt: ita *lapis hystricus*, quia naturæ est *saponacea*, stimulando agere potest; at nihil *specifici* præ cæteris Stimulantibus habet. *Acidum* etiam *absorbent* omnes *Terra nativa*; ut *argilla*, *creta* quælibet, *bolus Armena* aliaque, &c. item *calces* nonnullæ Metallorum; ut & *marcassite*, *chalybs*, *plumbum*, *stannum* in pulverem redacta. Hæc imprimis opponuntur *acido*; atque his *Venena acerrima* maximaque *demulceri* possunt: ita *mercurius corrosivus* cum *limaturâ chalybis* multùm contritus *innocius* evadit; quin & *vitriolum* quod *chalybe* saturatum est, *medicamentum* est *innocuum*; sic etiam *lapis infernalis* omni suâ vi *causticâ* per *chalybis limaturam* vel similem privari potest, immò si cum *oculis cancrorum* conteratur.

(2) *Acida* omnia, respectu *Alcalicorum* sunt *Demulcentia*, licèt per se considerata sint *acerrima*: talia verò sunt. 1º. *Succi recentes fructuum* maturorum & acidorum; ut sunt *cerasa*, *mespila*, *uva*, *pyra*, *mala*, *ribesia*, *mora*, &c. quæ *medicamenta præstantissima* extant in iis *morbis* ubi dominari patet *Alcali*; sicut in *Peste*, *Variolis*, *Morbillis*, *Febribus ardentibus*, &c. 2º. *Serum lactis subacidum*, *lac ebulyratum*, *lac ipsum aciescens*:
hæc

hæc enim *Alcali* sive *fixum*, sive *volatile* valent *obtundere*; sic TULPIUS observavit *diarrhœam* pessimam, ab *Alcali bilis* prædominanti ortam, usu solo *lactis ebulliyati* sanatam esse; ab hujus etiam haustu frequenti *febrem tertianam* fuisse curatam observatum est. 3°. Omnia *Fermenta acida*, ex omnibus *fructibus horais* vel ex *farinaceis* parata, & *acetosa* dicta; quæ potius dissolvunt, quam coagulant: hinc etiam *vina Mosellana* & *Rhenana* sunt optima (præsertim addito *spiritus salis ammoniaci* pauxillo) in iis Morbis, in quibus *fitis* est intensa, & *bilis* admodum vitata: huc verò pertinent *Acida distillata* & *fermentata*, nec non *tartarus crudus*, qui est *acetum siccum*: hujus quoque sunt *Classis Pulves* per aliquot dies in calore retentæ, indeque *acescentes*. 4°. Omnia *Acida* ex *Fossilibus ponderosioribus*; hæc enim *Alcali* plurimum *absorbent*, sed ante *absorptionem* maximè *corrodunt*: suntque vel *nativa*, ut *petroleum*; vel *arte facta*, nempe *distillata*, sicut *Spiritus salis marini*, *sulphuris vitrioli*, *nitri*; hæc autem *Alcali saturata* corpus *blandum* constituunt, ut liquet ex *tartaro vitriolato*.

(3) *Alcalia* omnia respectu omnium

R

Acidorum : per *Alcalia* verò triplex genera *Salium* vulgò intelliguntur ; nimirum , 1°. Omnia *Salia fixa* ex Vegetabilibus crematis extracta ; hæc autem maximè rodentia sunt , sed omnibus *acidis* opposita ; & post *conflictum* cum illis *blandissimum* corpus constituunt. 2°. *Salia* omnia *alcalina volatilia* ex Vegetabilibus post Plantarum putrefactionem Distillatione parata. 3°. *Sales volatiles alcalini* ex Animalibus per Distillationem educti , & *urinosi* dicti ; omnes porò Animalium partes putrefactæ talem exhibent *salem alcalinum* feridum.

(4) Omnia *Spirituosa ardentia* , respectu *Acidorum* : ita *spiritus vini* cum *acido* quodam *spiritu* , sicut *nitri* , aut *vitrioli* , vel *salis* , aut cum *aquâ forti* , digestus vel distillatus , eorum *aciditatem* nimiam destruit , eosque *dulcificat* .

COR. Hisce jam consideratis patet , quænam sint Antidota mechaniceorum (sive chymicorum) Venenorum ; per hæc autem intelligimus omnia illa , quæ ratione *figure & motus* effectus suos producant ; ut sunt *vitra contusa* , *crystalli* , *metalla* , &c. quorum Antidota ea sunt , quæ Venenis istis involvendis idonea se præbent. Alia porò extant

Venena quæ coagulando agunt ; de quibus verò inferius erit sermo.

C A P U T V.

De Immutantibus.

1. **I**mmutantia sunt, illa quorum operum particularum Fluidum componentium figura ita mutantur, ut inde magis, minus-ve ad pungendum evadant apta. Jam verò multa quidem Immutantia censentur esse, cum paucissima sint; nam reverà Solidorum attritus in Fluida contenta videtur esse sola atque unica causa efficiens immediatæ mutationis figura in particulis horum Fluidorum; mutationes enim quæ fieri solent in Fluidis ab effervescentiâ aut fermentatione, locum non habent in Corpore nostro, ut antea demonstratum est.

2. Porrò ab attritu suprâdicto sequentes oriuntur effectus; nempe, 1º, Particulæ lentiores, hebetiores, & crassiores impinguntur *cuspidibus* aliarum partium; unde fit, ut *rigidiores* particulæ *flexilioribus* involvantur. Hinc patet ratio, cur *Sales* in nobis ita mutantur, ut post horas 24 omnem suam

R ij

acredinem deponant. 2°. Partes maximè flexiles omnium etiam maximè mutantur; tales enim maximâ donantur *superficie*, & minimâ *soliditate*; adeòque minimam habent *resistentiam*. 3°. Particulæ *angulosa* immutantur maximè: *anguli* siquidem abraduntur, unde ex *angulosis* evadunt *globosæ* & *obtusæ*.

3. Hic autem attritus *variatur* pro *variâ* celeritate Circulationis Fluidorum in Corpore nostro: ideoque *immutare* Liquida, est *immutare gradum* velocitatis Circulationis. Jam verò quærendum est, quinam velocitatis *gradus* ad hanc, illam-ve *mutionem* inferendam sufficiat: Ad hoc solvendum, ponamus aliquem *varia* sumpsisse Ciborum & Potulentorum genera, ut carnes *salidas*, res *acidas*, &c. si *regularis* sit motus *circulatorius*, omnia hæc Ingestiva *blanda* reddet & *innocua*; si verò motus ille à quâlibet causâ, ut à Febre *augeatur*, tunc ex iisdem Ingestis fiet *massa* crassa, depravata, & ad putredinem vergens.

4. Hinc igitur concludimus, 1°. Motum *lenem* & *equabilem* omnia *blanda* producere. 2°. Motum *minorem solito* Fluida, præcipuè verò Chylum, in materiem *acidam* convertere: sic in Infan-

tibus & Pueris, nec non in Fœminis phlegmaticis, & nimis quiescentibus morbi sæpius oriuntur ab *Acido*; ideoque juvantur *salibus volatilibus*, nec non *chalybeatis*, *absorbentibus*, &c. 3°. A velocitate *nimis auctâ* omnes particulas *acredinem* acquirere, eamque quam *alcalinam volatilem* appellant.

CAPUT VI.

De Diluentibus.

1. **D**iluentia sunt, illa quæ Fluido permixta partes ejus reddunt fluidiores, ita tamen ut eas non immutent. Fluidum vocatur ea massa, cujus minima particulae sunt sibi invicem continue, sed tamen faciliè separari queunt; (vide CAP. I.) fluidius ergo reddere, est facere ut *minori vi* partes ab invicem sint separabiles.

2. Istud autem dupliciter fieri potest; nempe, 1°. Particulas singulas in *minutiores* dividendo; qui verò modus non est hujus loci. 2°. *Diluendo*, sive aliud admiscendo, quod quidem tres sequentes debet habere conditiones, scil. (1) quicquid diluit, debet esse fluidum;

R iij

(2) debet esse *stuidius* humore *diluendo* ;
 (3) post *miscelam* debet *fluorem* suum
 retinere.

3. Corpus hisce *tribus* conditionibus
 præditum , præter *Aquam* , nullum est ;
Vinum quidem dicitur *diluere* , sed *vis*
 ejus *diluens* pendet ab *aquositate* suâ *vis*
stimulanti conjunctâ : jam verò *Olea*
 massam potius *immeabilem* reddunt ;
Spiritus fermentati plerumque massam
coagulant , non autem *diluunt* ; porrò
Sales sunt *solidi* , adeòque non habent
Diluentium conditiones , sed *stimulando*
 attenuant ; *Terra* quoque *solida* , & *iners*
 est. Ergo si *diluendum* sit , *Aquâ* oportet
 uti.

THEOR. I. *Aquâ* si *calore* adjuvetur
diluit magis ; hinc *Aqua calida* ad istud
 est optima.

THEOR. II. *Salina* particulae *stimu-*
lando , actionem *Aque calide* multum
 promovent ; igitur si sumamus *Salem*
marinum , *polychrestum* , *ammoniacum* ,
 vel *Boracem* cum *Aquâ* , tunc optimum
dilutionis effectum obtinebimus.

THEOR. III. *Respirationis* motus
auctus , nec non *voluntarius* summa sunt
 ad *diluendum* adminicula : hinc ubi ci-
 tâ *dilutione* opus est , ut in *Pleuritide* ,
Peripneumoniâ , &c. tum *Ægri* quan-

tum possunt *respirent*; nam præter effectum Pulmonis moti *proprium*, scilicet Humorum *attenuationem*, insuper eâdem ratione comprimuntur Venter & Intestina; atque sic *Aqua diluentis* citior inde fit *expulsio*, & in Vasa Lactea *derivatio*; hinc etiam Ductus Chyliferus magis *per vices* premitur, unde *Aqua* per eundem *fluxus* acceleratur; ita quoque motu Musculorum *voluntario* augetur Liquidorum *trajectus*: quod quidem maximi est usus in *morbis Chronicis*, ubi constat, Liquida esse *incrassata*; quapropter qui talibus *morbis* affecti sunt, *gradiantur*, *ambulent*, *saltent*, & omnes *vehementes motus* exerceant, *iteratâ* interim *Aqua* potatione; quippe multò melius inde se habebunt, ut ex *equitatione*, *vectione in rhedâ*, & similibus.

CAPUT VII.

De Coagulantibus.

I. **C**oagulantia sunt, ea quæ partes Fluidum constituentes in *massam strictam* & *concrecentem* mutant, ita ut *multa particula* sub *unâ superficie* *moveantur*. Hoc autem *dupliciter* fieri

potest; scilicet, 1°. Expellendo particulas fluidissimas, quæ cæteris interjacent. 2°. Uniendo partes inter se, nimirum inter Fluidi partes aliquid interponendo quod eas inter se *nectat*, ita ut in majores abeant moles, & ampliùs *fluere* non possint. Porrò quæ Sanguinem hoc modo *coagulant* semper *perniciosa* sunt, & intra Corpus admitti vix queunt, quin statim *mortem* accersant.

2. Classes Medicamentorum, quæ Fluidum nostrum primo modo *coagulant*, sunt *duæ*; nempe, 1°. *Experimentia* sive *Expellentia* propriè dicta. 2°. *Absorbentia*, quæ *liquidum* intermedium *tenuius* intra *poros* suos accipiunt, unde reliquum *crassius* evadit. *Priora* nostrorum Humorum minuunt copiam; *posteriora* verò eam *augent*: sed hæc non ad eò facilè in nobis operantur, ac nonnulli sibi fingunt; *assumpta* quippe *Vasa Lactea* nequeunt ingredi.

3. *Coagulantia* porrò *primæ* Classis sunt. 1°. Inter Vegetabilia, ea omnia quæ cum *martis vitriolo* commista, tincturam *nigram* & teterrimam producere solent: v. gr. *galla*, quæ cum nostris Liquidis mixta, ut & cum Lacte, Ovi albumine, Salivâ, eadem *coagulant*; sic etiam *rosarum rubrarum Succus* recenter

expressus ; ita quoque *Succi* ferè omnes *immaturi* ; tum *Nuces juglandes* , præsertim earum *Cortices* , nec non *Cortex* & *Flores granatorum* ; *Succus Acacia immaturus* , *mespillorum* , *omphacii* , *ribesiorum* , *cotoneorum* , & similes *Succi* plurimi in Ore retenti *Salivam coagulant* : si verò , tales quales sunt , *Sanguinem* attingunt , ut si *Venis* injiciuntur , ipsum *coagulant* , & *polypos* in *Corde* & *Arteriâ Pulmonali* producant. Eorundem porrò *Succorum* nonnulli , si *maturi* sint , *attenuant* aliquantulum. 2°. *Spiritus acidi fermentati* , præsertim si vires habeant maximè *concentratas* , i. e. si sint ad *summam aciditatem* deducti ; nam *Acida simplicia* , sive *diluta* , ut *acetum simplex* , non *coagulant* , sed potius *diluunt*. 3°. *Spiritus* omnes *fermentati ardentis* , ad eam *subtilitatem* perducti ut mereantur nomen *alcohol* , sive ut *pulverem pyrium* accendere possint : hi verò ex omnibus *Vegetabilibus* haberi possunt ope *Fermentationis primò* ad *vinositatem* deductæ , dein ad *aceti naturam* ; etenim si *Distillatio* fiat antequam *aciditas* supervenerit , tum habetur *spiritus inflammabilis* , qui ipsam *Salivam coagulat* : hinc pessimè agunt *Præctici* commendantes hosce *spiritus*.

ius in Humorum tenacitate nimia.

Inter Fossilia *coagulant*. 1°. *Sales vitriolici* ; ut sunt *Vitriola martis, plumbi, luna, cupri, mercurii* ; item *alumen, & mercurius sublimatus* , si tam parvâ quantitate fumantur , ut solummodò *stimulent* , non autem *dissolvant* ; ita *lapis infernalis* minori quantitate *coagulat* , majori verò *dissolvit*. 2°. *Spiritus omnes acidi* è Fossilibus igne violento educti : ut *spiritus sulphuris* ; qui verò si *aperiat* , id agit quatenus *Solida stimulat* , sed hîc loci consideratur quatenus *immediate agit* in *Liquida* , eaque *coagulat* cum iis immixtus ; idem etiam efficit *Spiritus salis gemma, & marini* , nec non *aluminis, vitrioli, nitri* ; simul & *aqua fortis* siue ex *vitriolo & nitro* tantum , siue addito hisce duobus *alumine* confecta : inter hæc autem *coagulant* maxime *spiritus nitri, & aqua fortis*.

Porro hæc omnia *duplicem* in nobis *vim* exercent ; nempe , 1°. *Agunt* in *Solida* , eaque *corroborant* , i. e. in *contractionem stimulant* ; itaque majori *diffusioni* , & consequenter *Cordis actioni* magis resistunt : hinc *mutuus* eorum *motus* augetur , ipsorumque *actio* in *Liquida* nostra *major* evadit ; unde *Liquidorum attenuatio* , fluidissimarum par-

tium dissipatio, & inde tandem coagulum.
 2°. Liquidis nostris sufficienti quantitate permista, protinus ea coagulant. Hinc ergo videmus, quomodo idem Medicamentum solvens & coagulans simul esse possit.

4. Ad secundam Classem Coagulantium, scilicet Absorbentium, pertinent sequentia.

(1) Terræ omnes, tam exustæ quàm exustionis immunes, nativæ nimirum & pingues: ut sunt creta, atque boli, nec non Terra figulina omnes, & argillaceæ; quæ verò quò plus exustæ & tenues sunt, eò magis absorbent. (2) Ostrea codermata quælibet in cineres redacta: ut concha marina, unde calx habetur, præsertimque chela Cancrorum, ostrea, corallia, mater perlarum, &c. (3) Omnes partes solide & fluidæ Animalium exustæ: sicut Ossa, Cornua, Caro, Membranæ, &c. quæ in cineres redacta, styptica sunt, & coagulant; ut hepar tostum, sanguis ustus, &c. atque omnia quæ in cineres insulsos redigi possunt. (4) Calces Metallorum igne vehementi exustorum: ut colcothar vitrioli, quod Ore assumptum ipsam coagulat Salivam; sic & vitriolum martis igne summo calcinatum, si calidum

applicetur Sanguini , eundem instar lapidis *durum* efficit.

CAPUT VIII.

De Moventibus.

1. **D**Uplex in nostris Liquidis *motibus* considerari potest ; *unus* scilicet *intestinalis* particularum , quem verò hîc loci minimè consideramus ; *alter* autem quo Fluida nostra per Vasa , durante *vitâ* , circumaguntur. *Movementia* itaque (de quibus hîc loquimur) *sunt illa* , *quæ motum Liquidorum per Vasa accelerant*.

2. Ad *motum* Fluidi *circulatorium* requiruntur conditiones 4. nempe , 1°. *Vis Cordis* in Fluidum , utpote à quâ principium *motûs* dependet : cùm autem ea non sit continua , sed interrupta , ne *motus* pereat requiritur 2°. *Arteriarum contractio* : quâ positâ , tum adhuc requiritur 3°. ipsius *materiae* transmittendæ *fluiditas* ; quæ nihil aliud est , quàm facilitas *secessus* partium à se invicem absque notabili resistentiâ : 4°. *Vasorum laxitas* sive *libertas* , i. e. minima resistentia versùs extrema , ita ut

Vasa se liberè explicare & distendere possint. Quicquid ergo vires Cordis & Arteriarum, vel Liquidi fluiditatem, vel Vasorum dilatabilitatem auget, idem quoque *Movens* est; præcipuè verò illud quod Cordis vires adauget: per auctum enim Cordis motum, fit major etiam omnium Humorum, ac proinde Liquidi Nervosi *secretio*; quod quidem in villos musculosos Cordis copiosius influens, ipsi novas addit vires, unde circuitus magis adhuc promovetur, & acceleratur.

3. Classes porrò *Moventium* sunt tres quæ subsequuntur.

I. Classis continet. (1) *Stimulantia* cuncta, quæ, Nervos afficiendo, uberiores Spirituum *secretionem* & fluxum promovent; unde major vis Cordi accedit: atque sic in Morbis languidis, apoplecticis, &c. ubi motus circulatorius fatiscit, solemus Nervos, vel re quâdam ingrâtâ *stimulando*, vel pilos extrahendo, irritare. (2) *Omnia Stimulantia laxantia*, i. e. quæ Vasa dilatabilia faciunt, ut Liquida faciliè possint admittere. (3) Quæcunque Sanguinem attenuant. (4) *Omnia quæ generant Acrimoniam* in Liquidis. (5) *Diluentia* quælibet. De his autem quinque capit

bus jam quidem antea, suis in locis, egimus.

II. Classis continet quæcunque Sanguinis *motum* per Venas accelerant: inter quæ præcipuum locum obtinet Venarum *compressio*; hæc autem *dupliciter* fieri potest, nempe, 1°. Partes *fricando* ab extremis versùs Cor: huc verò pertinent *frictiones*, *balnea*, atque *fomenta tepida*. (confer CAP. VI. Sect. 5.) 2°. Musculos plurimùm *movendo*: quod quidem multò magis prodest in *hydrope*, *hystericâ passione*, *pallore virgineo* sive *chlorosi*, &c. quàm plurima *interna* medicamenta; Respiratione si quidem *auctâ*, multùm *augetur* Sanguinis velocitas, Venâ utpote Pulmonali ab *aëre* in Pulmonibus contento subinde *compressâ* & *depletâ*: hinc etiam *sternutatio*, *cantus*, *tussis*, atque *risus* Leucophlematicis valdè profunt.

III. Classis continet Remedia quæ *vitia* in Fluidis hærentia tollunt. Liquidum verò vel *copiâ* potest *deficere*, vel *crassitie* nimiâ *peccare*: porrò si tanta sit Liquidum *penuria*, ut ejus *continuitas* in Vasis tollatur, necessariò sistetur ipsius *motus*; pars enim antecedens semper *pellit* debet à parte subsequenti; hanc autem *deficere* supponimus. Ergo Liqui

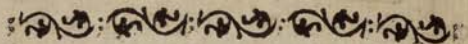
dum *amissum* in hac occasione restitui debet: atque sic Homines *calido temperamento* præditos, non secus ac eos qui *sudoribus* nimis emaciati sunt *serum lactis* plurimum iuvat, *penuriam* scilicet amissi *Liquidi* resarciendo. Jam verò si *Liquidum crassitie* suâ peccet, tum adhiberi debent *Incidentia, Diluentia, & Attenuantia.*

CAPUT IX.

De Sistentibus.

Sistentia sunt, quæ accelerationis causas modo memoratas vel tollunt, vel minuant: ut sunt ea quæ *stimulum* Nervorum sedant, Vasorum versùs extrema *laxitatem* tollunt, *crassitiem* Sanguini conciliant, ac *tenuiora* Liquida absorbent; nec non quæ *motum* Musculorum & Respirationis inhibent: præterea nonnulla dantur quæ *stimulum* Nervorum *specificè* destruunt; ut *Opium*, ita & in Febribus intermittentibus *Cortex Peruvianus.* &c.

P A R S T E R T I A

DE MEDICAMENTIS IN SOLIDA
ET FLUIDA SIMUL AGENTIBUS.

Medicamenta quæ in Fluida & Solida simul agunt, sæpenumero varia nomina & diversos effectus sortiuntur, prout huic, vel illi Corporis parti applicantur: sic enim ex. gr. radix *Jalappe* Cuti applicata instar *Vesicatorii* agit; eadem Glandulis Intestinalibus admota, fit merum *Hydragogum*; si cum *theriaca* & *opio* detur, fit *Sudorificum*, nam ad interiora pellitur; si vitello ovi admista vulnere externè applicetur, *Detergens* & *dolorem excitans* evadit: ita quoque si circa fauces Vas aliquod nimis patulum sit, adeò ut inde Liquidum extillet, *China* in pulverem redacta eidem succurrit.

Medicamenta porrò quæ tam in Solida quàm in Fluida suas vires simul exerunt, commodè satis ad duas Classes reduci possunt,

[Classis

[*Classis prior* continet omnia illa quæ Circulationem Sanguinis, & Secretiones promovent; item & ea quæ *contrarium* producunt effectum, nempe Circulationem, Secretionesque retardant ac debilitant.

Posterior verò complectitur omnia quæ promovent Excretiones è quibuscunque Corporis nostri partibus.

PRIMA CLASSIS

MEDICAMENTORUM IN SOLIDA
ET FLUIDA SIMUL OPERANTIUM.

Licet hæc Medicamenta in *duas* tantummodò Classes (uti mox vidimus) *in genere* dividi queant ; cum tamen superiùs , nimirum in PROLEGOMENIS *CAP. XIII.* eadem in *quinque* Classes distribuerimus , (de quibus verò conferatur *dictum Caput pag. 131. & sequ.*) hunc etiam ordinem hic loci sequemur.

Porrò quoniam ad *primam* Classsem (juxta divisionem ibidem expositam) referenda sint omnia Medicamenta de quibus jam in I. & II. PARTE mentionem fecimus , quatenus scilicet actionibus combinatis *agunt* , hæc ergo non repetemus impræsentiarum : at verò quandoquidem in *enumeratione* Classium obliti simus referre Classsem Medicamentorum quæ Secretiones *peculiariter* promovent , & hæc ad Classsem eorum quæ in Solida & Fluida *simul agunt* referri debeat , ideo ab *eâ* nunc ordie-

mur : sub hâc verò continentur imprimis Galactophora , & Spermatopœa ; de quibus igitur jam agamus.]

CAPUT I.

De Galactophoris.

I. **L**Ac, græcè Γάλα , est ipsa chylî materies in Ventriculo elaborata , in Intestinis ulteriùs subacta , intra Venas Lacteas absorpta , per Ductum Thoracicum ad Venam Subclaviam deducta, & ibidem Sanguini commixta, hinc verò ad Cor dextrum , & mox ad Pulmones delata , ibique comminuta & accuratiùs Sanguini permixta , dein ad sinistrum Cordis thalamum , & inde per Aortam , ejusque ramos distributa ; quæ porrò quatuor aut quinque horis , aut longiori intervallo, post largiorem partum , Cruori è quacunque Venâ , vel Arteriâ detracto magnâ copiâ innatareprehenditur , teste LOWERO ; (a) atque tunc in omnibus cum lacte convenit : post illud verò tempus , per con-

(a) Vide LOWER. Traët. de Corde , Cap. 5. pag. 238.

einuatam in Corpore *circulum*, sensim
mutatur in Sanguinem: pars autem hu-
jusce *chyli lactescentis*, à reliquo separa-
ta, devenit ad Mammam, & ibidem
proprio nomine *lactis* insignitur; quod
proinde à reliquo *chylo* diversum non
est, licet aliquando, propter *sitim* à
Muliere toleratam, *ramosius* evadat.

2. Jam verò *Galactophora dicuntur*,
ea Medicamenta qua Lac generant. Quod
quidem à Sanguine (uti modò diximus)
immediatè *secerni* vel inde clarè patet,
quòd si Nutrix jejuno stomacho ali-
quid liquidum *colorati* vel *odorati* bibat,
intra breve tempus *lac* ejus eodem ut-
cunque *colore* & *odore* inficietur: (a) por-
rò si per 12 horarum spatium à cibo &

(a) Unde & *pharmacum* Nutrici propina-
tum (imprimisque si fuerit fortius) in ip-
sius Mammam protrahi statim, atque *lac* in-
ficere *exemplis* manifestum est; quin etiam
constat, Infantem (si protinus ac assumptum est
à Nutrice *purgans* Uberibus admoveatur,
suctionemque continuet, donec nihil suppe-
tat materiæ) certò *expurgatum* iri, Nutri-
ce *salvâ*: quod quidem *experientia* nos do-
cet, vel ipso jam assentiente HIPPOCRATE,
Libr. 6. Epidem. Sect. 5. vers. 51. Edit. LIND. ubi
sic loquitur. Γυνή, αἷς, ἰλατήριον ἢ σκῦον ἄγειον
βιβέσκουσα, καὶ παιδίσι καθαροῖς: h. e. *Mulier*,
Capra, *Elaterium* (alii malunt *Elleborum* hic
intelligere) aut *Cucumerem sylvestrem comedem-*

potu abstineat Nutrix, ejus lac adeo serosum, five urinosum, ob novi chyli defectum, reddetur, ut illud planè sit averfaturus Infans: idem etiam in febribus Nutricum accidit.

3. Hinc patet quanam in nostro Corpore lac producant; nimirum, (1) Omnia quæ chylum generant copiosum. Alimenta verò istud præstantia, sunt omnia quæ chylo simillima se præbent: qualia sunt, 1°. Lac recens & dulce; præsertim si salis & sacchari pauxillo condiatur, quod quidem præstantissimam chyli materiem suppeditat: porro sæpe contigit, imprimis apud lautè viuentes, Matres, ob defectum lactis ortum à nimis frequenti carniuum usu,

tes, Pueris purgatio. Hujus verò sententia explanationem vide sis apud PROSP. MARTIANUM, præstantissimum HIPPOCRATIS Interpretem, Commentar. pag. 353. Edit. Rom. qui porro alibi, nempe Comment. in Libr. de Naturâ Pueri, pag. 43. egregiam & hanc in rem optimè appositam narrat historiam, de quâdam Muliere cui tale quid contigit; " cum enim assumpto medicamento purgante, statim porrexisset Puellæ anniculæ Mammam, hæc Infans adeo fortiter purgata fuit, ut de superpurgatione lethali dubitaretur, ipsi tamen Matri ne semel quidem alvus subducta est; signum evidens, medicamentum ad Mammæ suctionis vi statim raptum fuisse, &c.

suos Infantes non potuisse *lactare*, utentes autem hoc *prescripto* lactas redditas fuisse suorum Infantium *nutrices*; prout experimentis constat. 2°. *Cremor lactis* recens & dulcis; præsertim si *lac Nutricum* nimis *aquosum* sit. 3°. *Prisana* omnes crassiores ex *hordeo*, sive potius ex *avenaceis* cum *lacte* coctis. 4°. *Panacelle* quælibet, sive ex *lacte*, sive ex *vino*, sive ex *cerevisiâ*. 5°. *Oryzata* cum *pistaciis*, & similibus *farinaceis*, item *Emulsiones* ex iisdem. 6°. *Juscula carniûm* non nimis crassa; quæ verò ferè statim eunt ad *Mammas*. 7°. *Ova recentia* variis modis parata. 8°. *Cerevisiæ recentes* non diu fermentatæ, crassæ & dulces. Ab his autem omnibus brevî secernitur *lac*, quod post horæ $\frac{1}{4}$ commodè sumi potest ab Infante.

(2) Omnia, quæ *chylum* generatum ad *Mammas* derivant; suntque illa quæ *chylificationem* promovent: ut 1°. *Stomachica*, quæ augent *Ventriculi robur*, ita ut cum effectu sese contrahat ad *liquidi* expulsionem: hinc observandum est, an *Nutrix depravato* labore *Stomacho*. 2°. *Splanchnica*, quæ *fluxum Biliis*, *Succi Pancreatici*, & *Intestinalis* excitant. 3°. *Musculorum motus* omnes: ut *ambulatio*, *labores domestici*, &c.

Hæc omnia, *chylificationem* promovendo, lac copiosum ad Mammias derivant.

(3) Quæcunque *lactis* excitant *effluxum* seu *eductionem* è Mammis : etenim quò plus extrahitur , eò plus derivatur. Porrò *chylum* per *eductionem* promoventia dantur nonnulla ; qualia sunt illa omnia quæ Vasorum Lactiferorum *resistentiam* minuunt : ut 1º. *Cucurbita*. 2º. *Fomenta emollientia* sæpius applicata. 3º. *Frictiones*. 4º. *Suctiones*. Quibus omnibus si Mulieres uterentur , ea tenellis Infantibus, *lacti* propriâ *suctione* educendo imparibus, ex usu forent ; ita quoque *catuli recens nati* Papillæ *butyro* oblitæ magno cum fructu applicari possunt. Jam verò *calidiora*, quæ vulgò hîc enumerantur , agunt solummodò *stimulando* , idèòque huc propriè non referuntur.

COR. Ex dictis autem patet , Nutrices istas quibus *laxa* est *caro* aliis præcellere ; quippe *chylum* æquè laudabilem generant , ac *robustiores* , & insuper uberiori copiâ reddunt.

CAPUT II.

De Spermatopeis.

Spermatopea sunt, illa quae Semen generant. Jam verò ad Semen conficiendum triplex Liquidum requiritur; nempe, 1°. Liquidum Prostatarum, 2°. Vesicularum Seminalium, 3°. Testiculorum; quod autem solum prolificum est, ut constat ex Eunuchis: quapropter Medicamentum Semen generans est illud, quod hujus Liquidi in Testibus elaborationem promovet: qualia sunt.

(1) Omnia quæ chylum benignum, ac proinde lac & sanguinem augment: hinc etiam Animalia, uberrimo lacte utentia, salacissima sunt.

(2) Medicamenta quælibet Relaxantia, sive resistentiam in Testiculis tolerantia: uti sunt fofus, balnea calida; nec non omnia Oleosa, ut oleum ruta, &c. atque Preparata specie balsami aut cataplasmatibus Scroto applicata. Specificè verò laudantur pro medicamentis Spermatopeis varia Preparata ex abrotano, maro odorato, aristolochiâ, calaminthâ, erysimo, eryngio, nasturtio aquatico & hortensi, dictamno, levistico, origano cretico

zico (unde *Homines in Cretâ adedò salaces*) *nepetâ* , *petroselino* , *sabinâ* , *serpyllo* , *thymo*. Hæc etiam externè applicata *Liquidum* huc deducunt.

(3) Quæcunque *nervosum liquidum* valde stimulant , internè sumpta , atque *priapismos* producere solent : talia sunt. *Allia* , *cepa* , *porri* ; nec non omnia quæ in *secundâ Classe* numerantur ; ita quoque cuncta *Gummi aromatica* , uti *myrrha* , *aloe* , *galbanum* , *sagapenum* , *gummi ammoniacum* , *bdellium* , *elemi* , *tacamahaca* ; nec non *balsamum Peruvianum* , *Tolutanum* , è *Mechâ* , *Copayba* , *opobalsamum* ; ut & *alimenta opipara* , quæ nimîâ copiâ assumpta *satyriasin* producunt. Vis autem horum omnium *semifica* patet inde , quòd *Hominibus à gonorrhœâ convalescentibus* propinata *Seminis stillicidium* excitent.

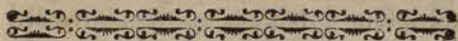
Ad hanc *Classem* quoque referendi sunt omnes *Sales* , (*nitro & vitriolo exceptis*) ut *borax* , *alumen* , *sal marinus* ; *Sales omnes volatiles* , & *imprimis oleosi* ; omnes etiam *Sapones* , item *Diuretica* quælibet , (*Aquâ solâ exceptâ*) simul & *Animalium Olea* , ut *castoreum* ; nec non *Olea aromatica Vegetabilium*. Notandum est tamen , ista non propriè *Semen* generare , sed solummodò , Ner-

T

vos stimulando , Secretionem *Seminis* promoverè : hinc igitur Senibus non danda , utpote quibus deficit *Semen* & Humor Nervosus. Hisce tandem omnibus addi possunt *Cogitationes venereæ*; unde sæpe nocturnæ fiunt pollutiones , &c.

(4) *Specifica* à Veteribus laudata : qualia sunt, *Anethum* , *feniculum* , *eruca* , *ciceres* , *satyrion* , quæ omnia modo statim dicto operantur ; ita quoque *Testes Animalium salacium* , nimirum *hirci* , *caballi* , *galli gallinacei* , ut & *passeris Cerebrum* à Veteribus commendantur , sed incerta sunt & fortè vana,

SECUNDA CLASSIS

DE MEDICAMENTIS EXCRETIONES
PROMOVENTIBUS.

CAPUT I.

De Apophlegmatizantibus.

I. **P**hlegma vocatur lenta hæc & subalbida pituitosa materies, quæ se-
cernitur in Membranâ pituitariâ dictâ ;
quæ quidem investit duos magnos sinus
Ossis Frontis, Ossa Genarum, Os Cri-
briforme, Cristam Galli, Sellam Tur-
cicam, Ossicula omnia Narium, &
Nares ipsas : de quâ vide SCHNEIDERUM
in Tractatu de Catarrhis. Notandum est
verò, quòd in nullâ Corporis parte
Vasa Sanguifera magis nuda sint, aut
Nervi minùs tecti, quàm in hâc Mem-
branâ ; quin & ex hujus Membranæ si-
tu clarè patet, Apophlegmatizantium
vim sese in cavitates Ossis Frontis un-
decunque extendere ; hinc Veteribus

T ij

dicebantur *Cerebrum purgantia*, quasi ad ipsum Cerebrum pertingerent; sed demonstravit SCHNEIDERUS, nihil ex ipso Cerebro ad dictæ Membranzæ *glandulas* profluere, aut in iisdem secerni materiem quandam à Sanguine *arterioso*, antequam ille ad Cerebrum deferatur; unde fit ut magis purus & defæcatus evadat: & reverâ materies hæc ubi primum secernitur, *tenuis est & ichorosa*; brevî verò, vi Caloris, in *crassam* materiam *mucum* dictam, inspissatur.

2. Medicamenta itaque ad *Apophlegmatizantium* Classem pertinentia sunt *Detergentia* omnia, *Diluentia*, & *Stimulantia*: qualia sunt. *Aquosa*, *Sales*, *Sapones*, *Spirituosa*, *Aromatica*, uti *Decocta aromatica*, sive cum *aquâ*, sive cum *vino*, sive cum *spiritu vini*: & hæc adhibentur; 1°. *Specie Errhini*, quod materiem per Nares educit; hujus autem usus est optimus, ubi à *cancre* vel *lue venereâ* aliquid morborum in Naribus hæret. 2°. *Gargarismi*, qui materiem è Fauibus educit; hic verò semper *liquidus* est. 3°. *Masticatorii*, quod *phlegma* per Os educit; & plerumque constat ex *cerâ*, & aromaticis mixtis. 4°. *Collutorii*, sive id fiat per *syringa*, sive per *lintheum*, aut aliter. 5°. *Linctus*, qui, dum *lentè* deglutitur,

Fauces *stimulat* ; indeque prodest . 6°.
Fumi , qui ex Herbis omnibus *aromaticis* per *fistulam* , aut alio artificio recipitur. Cùm autem *prima* species sola per Nares *purget* , *quinque* verò sequentes per Os , hinc *Apophlegmatizantia* cuncta satis commodè reduci possunt ad *Ptarmica* sive *Errhina* , & *Sialogoga* seu *Salivam moventia*.

3. *Ptarmica* porrò sive *Sternutatoria* sunt illa quæ , *Sternutationem* procurando , *mucum* è *glandulis* Membrbranæ SCHNEIDERIANÆ educunt. Jam verò *Sternutatio* sequenti modo peragitur ; primò valde dilatatur Thorax , unde fit ut Aër magnâ copiâ Pulmones ingrediatur ; qui , post aliquod tempus à calore rarefactus , magnâ cum vi inde pellitur per angustias Narium , ibique dividitur in 6 partes ab ossibus in Naso efformatas ; dumque per istas angustias pellitur , violenter in Membranam ruit , *mucumque* in Glandulis contentum movet , & secum abripit. *Sternutationis* igitur hi sunt effectus. 1°. Omnium foraminum & cavernarum Narium expurgatio. 2°. Pulmonum etiam expurgatio. 3°. Corporis validissima concussio. Hinc in *morbis* , ubi *liquida nervosa* moveri debent , optinè conducit ;

T iij

222 *De Apoplegmatizantibus.*

ut in Apoplexiâ , Scorbuto lento , nec non in Partu difficili , ubi *matris* vires deficiunt. *Sternutatio* autem nimis diu durans admodum fatigat , & non rarò Convulsiones & Mortem ipsam inducit ; hinc mos *sternutantes* salutandi.

4. *Duæ* sunt *Errhinorum* Classes. *Prior* nempe complectitur omnia illa , quæ mechanico modo *vellicare* possunt Membranam SCHNEIDERIANAM : ut sunt *pulvis* , *pluma* , *animalcula* , *sanguis* ibidem propter obstructionem , sive inflammationem accumulatus ; unde quidem evenit , ut incipiente *Gravedine* *mucus* *Narium* maximâ copiâ extillare soleat. *Posterior* verò continet omnia *acria tenuia* , *volatilia* : quorum quodlibet quò *acrius* est , eò *violentius* operatur ; sic *hyssopus* levem excitat *Sternutationem* , *satureia* paulò majorem , gravio rem adhuc *piper* , multò gravio rem *euphorbium* , at gravissimam *mercurius sublimatus corrosivus* , qui Homines in actu *Sternutationis* per plures horas detinet , etiamsi quantitate admodum exigua sumatur.

5. *Sialogoga* sunt medicamenta , quæ *Salivam* movent. *Glandulæ* porrò quæ *Salivam* suppeditant sunt *multiplices* ; nempe , (1) *Glandulæ salivales* STENO-

NIANÆ, *Parotides* dictæ. (2) WARTHONIANÆ, ad majorem angulum Maxillæ inferioris sitæ. (3) BARTHOLINIANÆ sub ipsâ Linguâ positæ. (4) SCHNEIDERIANÆ, sive *Palatina*; huc etiam pertinent Tonsillæ & Uvula. (5) Glandulæ MALPIGHII *Linguales*. (6) NUCKIANÆ *Oculares*, i. e. ad Oculum positæ, & *Ductu* suo in Os hiantes. (a) Jam verò *Sialogoga* ad 3. Classes reducuntur.

Prima continet ea, quæ in Glandulas modò dictas agunt: qualia sunt, 1.º. *Fotus*, *friçtio*, & *suctio* vel *interna*, vel *externa* harum partium; hinc porrò *Cataplasmata* ad *Parotides* applicata Os madere faciunt, & à *suctione tabaci* Os humidum evadit. 2.º. Omnia *Apophlegmatizantia* modò memorata. No-

(a) Harum omnium Glandularum accuratorem vide descriptionem in *Institut. Med.* clariss. AUCTORIS nostri, *Cap. de Salivâ*, *paragr. 65.* tum & apud NUCKIUM *Sialograph. pag. 8. ad 23.* Porrò hîc loci notandum est, Glandulas *Oculares* NUCKIANAS ex isto *catalogo* expungi posse, quippe quæ in Canibus quidem inveniuntur, sed in Homine semper deficiunt. Verùm *enumeratis* hisce Glandulis *Salivalibus novam* quoque cum *Ductu* suo *Glandulosam Expansionem* addidit aliquot ab hinc annis ABRAH. VATER *Med. Professor Vitemberga*; quam autem *injectionis* ope in

224 *De Apophlegmatizantibus.*

tandum autem hîc summopere, quòd hæc Medicamenta nunquam *morbos* curent *salvatione*, ut plurimi opinantur; non enim *salvatio* curat *Luem Veneream*, sed subsequitur *salvatio*, quia curari incipit *morbus*.

Classis *secunda* complectitur omnia illa quæ *humorem* in Os derivant, fluxum ejus in alias Corporis partes interceptando: observatur enim, quòd si Viscera quædam sint *obstructa*, ut Hepar, Lien, Pancreas, item Renes, Ductus-ve Intestinales, tum semper Os *madeat*; unde Hypochondriaci *sputatores* dicti sunt: adeòque quicquid *lymphæ* Secretionem in illis locis impedit, habendum est pro *Sialogogo*; an autem bono vel malo, hîc non quæritur.

linguâ Puellæ se detexisse perhibuit; & in *Programmate*, quod anno 1720. publici juris fecit, *Ductum* hunc ipse vocavit *Salivalem novum eumque præcipuum in Linguâ excretorium Glandulæ insignis, ad latera Linguae, & sub eâdem sita, itemque super radicem Linguae, Epiglottidem, circa Glottidem, super Arytanoideas usque intra Æsophagum expansæ.* Hujus verò Glandulæ foramen jam à COLLINS (Anatom. Tab. 2.) tum à MORGAGNIO (Adversar. Anatom. 1. Sect. 8. Tab. 1.) & ab HEISTERO (Compend. Anat. Tab. 4. Fig. 20.) detectum atque delineatum habetur.

Tertia continet ea quæ massam sanguineam solvunt, ejusque sic soluta magnam copiam in Os derivant: qualia sunt. 1°. *Antimonium* eò usque per Nitrum fixatum, ut non valeat vomitum vel alvum movere, sed *nauseam* solummodò; hinc enim copiosam Salivam in Os derivat: quippe constat, quòd omnia *Vomitoria*, priùsquam Venter ad contractionem moveant, producant *nauseam*, quam verò semper comitatur *Faucium humiditas* insolita. 2°. *Mercurius* qui variis modis in usum venit; nempe. (α) *Mercurius* crudus Corpori applicatus excitat *salivationem*: potest autem applicari, 1°. specie *linimenti*, ut in Unguento Neapolitano: 2°. specie *fumi*; si enim v. gr. *Hydrargyri* grana 12 imponantur igni, *fumum* emittent, qui, si Naribus excipiatur, intra 2 vel 3 dies *salivationem* excitabit: 3°. sumi potest *internè*, ut in Pilulis BARBAROSSÆ ad *salivationem* excitandam, sed solummodò parvâ quantitate, aliàs viam sibi quæret per *anum*: 4°. si multum, diuque tractetur Manibus, inde potest excitari *salivatio*; ut docet nos experientia, etenim Aurifabri qui eodem plurimum utuntur, sæpenumerò in *ptyalismum* incidunt. (β) *Mercurius* per

226 *De Apophlegmatizantibus.*

Sublimationem *Salibus* unitus *salivationem* movet ; 1°. si parvâ dosi *internè* fumatur , 2°. si *Vulneribus* vel *Ulceribus externè* immissus fuerit ; 3°. si *Naribus* attractus sit.

Ex dictis ergo patet , quòd quâcunque ratione *Mercurius* applicetur *Corpori* nostro , *salivationem* excitabit ; & quidem eundem in nobis producet effectum quocunque modo præparatus , nisi fumatur cum aliquâ re , quæ *dissolutionem* ejus in *Ventriculo* & *Intestinis* , atque consequenter *transitum* per *Vasa Lactea* impediât : tum enim nequaquam *sputum* movebit , sed per *anum* è *Corpore* discedet ; ut observari licet in *cinnabari* , & *athiope minerali* , quæ quidem ex *sulphure* & *mercurio* unitis & commixtis constant. *Mercurius* porrò omnium *liquidorum* ponderosissimus est : quin etiam maximè divisus & divisibilis extat ; ut patet ex ejus *vi penetrante* , quâ omnia corpora præter *vitrum* permeat : singulæ quoque ejus particulæ , quantumvis *minutæ* , Specificam suam *Gravitatem fluidorum* aliorum *Gravitate* majorem , & totius molis *ponderi* proportionalem retinent ; ut à *NEWTONO* demonstratum est. Hinc si *Mercurius* cum aliis *liquidis* sit commixtus , &

utrisque motus ab eadem causâ impressus sit, multò *celerius* feretur *Mercurius*, & *dintius* servabit motum suum, quàm reliqua *liquida*: quapropter illius particulæ in *fluidorum* reliquorum particulas minùs motas impingentes, easdem, *vi* quâdam ab excessu *velocitatis* suæ ortâ, penetrabunt, discindunt & comminuent, nec non majorem motum iis imprimunt. Hæc verò *Mercurii* in alia *fluida* actio licet pendeat ab ejus *soliditate*, tanquam à solâ causâ, potest tamen *augeri*, scilicet eum in *minutias* redigendo: tunc enim quælibet particula proportionatam adhuc accipiet *agendi* facultatem ab *auctâ* superficie. *Mercurius* autem in Corpore nostro receptus non agit in Fluida, nisi in *minimis* Vasis; quamdiu enim in Vasis *majoribus* movetur, in *guttas* coit, nec Liquidis nostris ibi *internè* permiscetur; idem verò in Vasa *minima* delatus, propter viarum angustias in *minutias* dividitur, & cum Liquidis nostris probè commiscetur. Unde constat, quòd non *immediatè* in Sanguinem *agat*, sed in Lympham, utpote in Vasis *minimis* contentam. Hinc etiam elici potest ratio, cur in Corporibus *obstructis*, ut in iis qui Lue Venericâ, Hydrope, Scorbuto,

&c. laborant, *majori* cum effectu operetur, quàm in iis quorum Vasa omnia *aperta* sunt: cujus quidem rei notabile *exemplum* non ita pridem vidimus in Homine quodam, qui Lue Venereâ *bis* laboraverat, & toties erat curatus; cum autem *tertiâ* vice in eandem incidisset, *curatio*, propter *cariem* Ossium, *Decoctis* *aperientibus* tentata fuit; quibus non succedentibus, adhibitus est *Mercurius*; qui tamen *salivationem* nequaquam excitavit: tandem verò *semi-anno* jam elapso, Corpus à Leucophlegmatîâ, in quam inciderat, *obstructum*, vim *Mercurii*, quantitate licet exiguâ applicati, statim agnovit; unde quidem in *salivationem* violentissimam incidit.

Ex dictis porrò colligi potest, *Mercurii* in Corporibus nostris recepti *vim* in eo consistere, quòd Fluidorum nostrorum *moleculas* nimis inter se compactas dividat ac dissolvat, & consequenter tollat *obstructiones*: etenim quâcunque ratione *mechanicâ* Liquida nostra conterantur, comminuantur, confringantur, ita ut in partes admodum *minutas* redigantur, eâdem pariter apta & habilia redduntur ad facilem & copiosum *fluxum* in Vasa *lateralia* Lymphatica, & proinde ad *salivationem*: quòd

autem *Mercurii* effectus talis fit, qualem descripsimus, hoc inde patet, quòd si *Saliva* vel *Urina* in partes *minutas* dirimatur sive *attritione*, sive *Solis*, aut *Foci calore*, eundem emittat *fœtorem* ac *Saliva Mercurio* mota. *Vis* porò *Mercurii* multùm promovetur, si *stimulus* aliquis addatur ipsi, v. gr. si *caustici* aliquid aut *acidi* adjunctum habeat; tunc enim *salivationes* horrendas & *purgationes* intolerabiles producit. Notandum est denique, quòd ineptè asserant nonnulli partes *Mercurii* lateribus *Vaporum* adhærere, cùm sit corpus maxime mobile.

C A P U T II.

De Expectorantibus.

1. **E**xpectorantia sunt, quæ materiam morbosam in *Bronchiis Pulmonum* hærentem per *Laryngem* expellunt: ad hoc autem 4 requiruntur; nempe, 1°. Ut materies ibi contenta reddatur *mobilis* & *meabilis*, ac proinde ut partes ejus fluidissimæ non dissipentur, ne postea materies sit viscida, tenax, & inextricabilis: hinc ergo nimis *calida* & *sti-*

mulantia nocent. 2°. Ut *via* aperiantur, detergeantur, & lubricentur. 3°. Ut materies ad *excretionem* incitetur: quòd quidem optimè fit per *tussim*; ad quam requiruntur stimulus & vires sufficientes. 4°. Ut *quies* Vasis infarctis concilietur, quòd laxari queant; etenim si continuò irritarentur, *humor* è *glandulis* Asperæ Arteriæ perpetuò ejiceretur cum sensu *doloris*.

2. Medicamenta itaque *Expectorantia*, quatenus respectum habent ad hæc 4 *requisita*, in 4. Classes etiam dividuntur,

Prima continet *Stimulantia* omnia *aromatica*, *amara* & simul *oleosa blanda*: ut sunt. *Absinthium*, *carduus benedictus*, *marrubium*, *hyssopus*, *majorana*, *helenium*, *pulegium*, *valeriana*, &c. huc etiam spectant *Sulphurea* cum *Alcalinis* mixta; omnia *Saponacea fixa*, uti *sapo Venetus* in *pululis*, vel cum *lacte* sumptus; omnes *Sapones volatiles oleosi*; atque *Sales volatiles* & *fixi*; ac in genere cuncta *Stimulantia* & *Diluentia* simul.

Secunda continet *Aperientia* & *Detergentia*; sicuti *Olea blanda papaveris*, *amygdalarum*, *olivarum*, &c. ut & *Mel*, quod aperit, incidit, attenuat, deterget, ac lubricat: huc quoque pertinent *Emulsiones*, *Sapones*, *vitelli Ovo-*

rum cum Oleosis, atque Saccharum, saltem in pauciori dosi; licet enim hoc à quibusdam improbetur, certum tamen est illud esse *sal rectificatum*, nec *balsamo* nostro *naturali* adedè perniciosum, ac nonnulli opinantur: huc spectat etiam *manna*, quæ optimè lubricat: hujus loci quoque sunt *Balsama*; ut *terebinthina*, *balsamum Peruvianum*, & *è Mechà*, *Gummi elemi*, &c. quæ agunt stimulo aromatico & oleo lubricante: huc denique pariter attinent *Decocta* omnia *laxantia* & *emollientia*.

Tertia continet ea quæ *tussim* excitant; ut *vinum*, *acetum*, *spiritus acres*, & *Errhina*: hinc patet, cur HIPPOCRATES in Vomica, die *critico* instante, vel *vinum*, vel *acetum*, vel utrumque simul, vel *oxymel* permisto *pipere* dederit.

Quarta Classis tandem includit *Demulcentia*, *Anodyna*, & *Narcotica*; quorum præcipuum est *Opium*: cum enim *Aspera Arteria* semel excoriata est, facilè in *tussim* violentam, & *spasmos* non nisi *Opio* compescendos, movetur.

C. A P U T III.

De Purgantibus per Alvum.

1. **P**urgantia per Alvum sunt illa Medicamenta, quæ, vivo Corpori vel externè vel internè applicata, materiam morbosam per Intestinum Rectum evacuant. Medici ab omni tempore ea vocavere *Purgantia*, quæ per Intestinum ultimum materiam *impuram* deturbant: per *impurum* autem intelligebant quicquid inimicum erat *Naturæ*; & per *Naturam* omne quod ad Vitam & Sanitatem est necessarium, i. e. *Functiones vitales, naturales, & animales* bene constitutas: ergo materies *impura* iis erat, quicquid hæc *Functiones* lædit.

2. *Purgatio est excretio per Alvum eorum omnium, quæ ex aliquâ Corporis parte per Intestina fluere possunt.* Considerandum est itaque, 1°. Quænam & quotuplex materia sit, quæ in Intestinis reperitur. 2°. A quibus locis adveniat. 3°. Quotuplex sit ejus natura. 4°. Quantâ copiâ ad Intestina fluere possit ex reliquis Corporis partibus. Unde quidem

quidem videbimus, totum ferè Corpus per Intestina expurgari posse.

3. Classes eorum quæ in Intestinis contineri possunt, indeque expurgari, sunt 7 sequentes.

I. Classis includit omnia quæ deglutiuntur: qualia sunt. 1º. *Aer*; qui se permiscet cum *salivâ*, *liquore* *Æsophagi*, & præcipuè *mucò* *Palatino*, qui eum inviscat: quòd autem cum his permisceatur, eorum *spuma* docet, & idem demonstrat *antlia pneumatica*; quòd verò deglutiatur, porrò patet ex *torminibus*, quæ ab eodem, in Intestinis rarefacto, sæpenumerò excitantur. 2º. *Omnis saliva*, *mucus*, alique *hæmores* secreti ex *Naribus*, *Faucibus*, *Palato*, *Membranâ SCHNEIDERIANA*, &c. quorum verò tanta copia est, ut quandoque *catharsin* moveant; sicut in *diarrhœâ catarrhali*, quo in casu ad libras aliquot intra 24 horas aliquando fluunt. 3º. *Ciborum & Potulentorum omnia genera.*

II. Continet *reliquias omnes* ex *Cibo & Potu*, nullus enim *Potus* deglutitur, (*aquâ* forsan *purissimâ* exceptâ) quin *faces* aliquot relinquat, ut patet in *Infantibus* solo *lacte* utentibus, in *Ægris* solis *jusculis* victitantibus, & in aliquot *Hominibus spiritum vini* solum biben-

tibus : *ultima* quippe Rerum omnium *Solida* , ut patet ex *Chemiâ* , vix sunt *separabilia* ; hinc à *Visceribus* in eas *minutias* redigi nequeunt , ut *Vasa Lactea* ingredi possint ; igitur hæ particulae in *Intestinis* coacervatae *stercus* constituunt : præterea ex partibus *fluidis* *Ingestorum* generantur *faeces* ; quatenus *Viscerum vis* non potest *Ingesta* ita subigere , ut *Solida* omne suum *Liquidum* deponere cogantur , sive ut *Liquidum* adè bene subactum & divisum sit , ut totum intra *Lactea* recipi possit. Hinc etiam solvitur *PROBLEMA* , cur *Homines duo* *Cibus iisdem* utentes tantum ab invicem , quoad *excretionem Alvi* , aliquando discrepent ; ut *unus* singulis , *alter* verò non nisi alternis forsan diebus *ventrem* deponat ; licet uterque satis *sanus* videatur & sit.

III. *Bilem* includit *duplicem* , scilicet *hepaticam* & *cysticam*. Quòd autem hæ continuò in *Intestina* fluant , præsertim *hepatica* , (quippe *cystica* non omni momento fluere potest ob situm , & inactivitatem sui *receptaculi* , nisi prematur à *Stomacho* repleto , aut motu fortiori *Viscerum*) quisque facilè percipiet , si modò consideret , quòd *Excrementa* semper *flava* sint , nisi in *Ictero* ; tum enim

albescunt, ob ductus Bilis obstructos : sed quomodo intra 24 horas , tanta ejus copia excerni possit , ut ad 3 libras aliquando assurgat , non nisi ex sequentium consideratione patere potest ; nempe. 1°. Quò *velocitas* Liquidi ad Glandulam appulsi est major , eò etiam *secretio*. 2°. Ut *moles* unius Glandulæ ad *molem* alterius , ita , cæteris paribus , est *secretio* : quanta verò sit Glandula , ubi Bilis secernitur , nimirum Hepar , videri potest apud GLISSONIUM *Tract. de Hepate* , & WARTHONUM *de Glandulis*. Unde quidem colligi potest, quòd Hepatis *secretio* sit ad *secretionem* Parotidis , ut 3 ad 1. 3°. Jecoris *emissarium* magnum est & patulum. 4°. Huic *emissario* nihil obstat.

IV. *Succum* complectitur *Pancreaticum* , qui tenacitate , sapore , odore , &c. Salivam plurimùm refert ; Glandula quoque eundem *secernens* , nempe Pancreas à Glandulis *salivalibus* non nisi magnitudine differt : habet enim hæc Glandula *emissarium* satis magnum ; unde Liquidi sui ingentem copiam in Intestina deponere constat : atque sic habitâ comparatione hujus Glandulæ cum *Salivalibus* , quæ , in naturali suo statu , Salivam ad quantitatem 12 unciarum spa-

236 *De Purgantibus per Alvum.*

tio 24 horarum secernunt ; *mercurio* verò stimulatae *libr. duas* ; item comparatione factâ Arteriæ Carotidis cum Cœliacâ , quarum hæc se habet ad illam , ut 2 ad 1 , atque Ductûs Pancreatici cum Salivalibus , ad quos ille se habet , ut 2 ad 1 ; inde colligi potest , quòd Pancreas , in naturali suo statu , *Succum* ad quantitatem *unc. 27* spatio 24. horarum emittat ; stimulatum autem *libr. jv.* Jam verò triplici ratione augetur Glandulæ *secretio*. 1°. Cùm augetur Glandulæ magnitudo ; de quâ vide WARTHONUM. 2°. Quando Liquidi ad *secretionem* proclivitas major fit. 3°. Cùm à continuâ Liquidi expressione minuitur *resistentia* in cavo Glandulæ ; unde sequitur copiosior Liquidi in eandem *influxus* , ut in Mammis *lactantium* apparet. Hinc facilè reddi potest ratio , cur tanta Liquidorum copia quandoque ab Intestinis *excernatur* in Diarrhœa ; quia scilicet inter alios *Succus Pancreaticus* , qui in statu *sano* redit in Sanguinem per Vasa Lactea & Venas Meseraicas , *obstructis* iis Canalibus , necessariò per *anum* ejicitur.

V. *Succum* continet Glandularum Intestinalium : quarum *continuitatem* per totam Intestinorum seriem demonstra-

vit PEYERUS ; quantaque illarum sit copia , facilè concipi potest ex Intestinarum *longitudine* , Hominis altitudinem *sexies* ad minimum superante.

VI. Complectitur omnia in Intestinis *praternaturaliter* hærentia ; quæ verò vel *fluida* sunt , vel *solida*. Porro *fluida* in Intestinis *praternaturalia* sunt hæc. 1º. *Pus* omne, quod semper est effectus Inflammationis : hæc autem est *stagnatio* Sanguinis Arteriosi in Vasis *minimis capillaribus* , cum Sanguine à tergo urgente ; cujus quidem effectus est *contractio* Vasorum *minimorum* , & *mutatio* materiæ *rubre* , tum & ipsorum Vasorum in *albam* materiem , *Pus* dictam : jam verò potest generari *Pus* illud, de quo nunc agimus , in Liene , Hepate , Pancreate , ipsis Intestinis , aliisque partibus. Hinc *quæsito* huic respondere possumus , cur tanta *Puris* copia dejiciatur , & unde ? nimirum provenire potest ex Liene per Vasa Epiploica ad Hepar ducentia , unde per *corrosum* Ductum *hepaticum* deferri potest ad Intestina ; (de tali *Pure* scripsit HIPPOCRATES) vel ex Hepate , aut Pancreate per Ductus *proprios* ; vel tandem ex Intestinis ipsis. Hinc etiam solvitur PROBLEMA illud notissimum , scilicet , quomodo *Empyema* per *Alvum* solvi queat ? nempe ,

quia *Pus*, Diaphragmati incumbens, afficit loca vicina, exedit & perforat Diaphragma, dein Hepar aut Intestinum *Colon* corrodit & ingreditur. Sanguis autem qui sæpè effluit magnâ copiâ, idque sæpenumerò post *Purgantia* malè adhibita, vel in *Dysenteriâ*, provenire potest ex variis *emissariis*, quorum *duo* sunt maximè notanda; scilicet, 1°. Ductus *Communis* Hepatis, qui quinque ramos ab Hepate accipit, & unum à *Vesicâ Felleâ*: si ergo structura Hepatis ita lædatur *internè*, ut fiat verum *vulnus*, idemque in aliquo ex Ductibus *Biliaribus* hiet, tunc Sanguis magnâ copiâ in Intestina defluet, indeque aliquando proveniet *Diarrhœa*. 2°. Ductus *Pancreaticus*, per quem, læsâ *Pancreatis* texturâ, Sanguis *excerni* potest; hoc verò sæpè fit, cùm Homini, *Pancreate scirrhuso* laboranti, *catharticum* exhibetur; siquidem per *catharticum* augetur *Circulatio*, & inde *Vasa* juxta *scirrhum* sita valde premuntur, tandemque rumpuntur; unde diræ *hemorrhagia*, ut satis hoc norunt *Chirurgi*. Præter hosce *duos* Ductus *Intestinorum* *cavitati* Sanguinem *suppeditantes*, aliquando dantur quoque & alii, ex quibus Sanguis effluere potest in Intestina; ut 1°. *Æsophagus* & *Ventriculus læsi*. 2°. *Lien ipse*; unde,

si modò *scirrhusus* fiat & *inflammetur*, post 3 vel 4 dies Sanguis evomitur, aut per sedes amandatur; quæ quidem fuit Veterum *sententia*, verùm Sanguis ille ex Liene per Hepar transit. Sanguis porrò *grumefactus* è Stomacho profluens *ulcus vetus* denotat, præsertim si *grumi* isti donentur superficie ex unâ parte convexâ à figurâ Ventriculi ortâ: Stomachus enim potest *liquida & solida* diu retinere, ut patet ex *cibis* nimîâ copiâ deglutitis; qui verò post 12 horas *putrefacti* redduntur. 3°. *Ichor* è Vasis Lymphaticis ruptis provenire potest: constat enim ex *anatomicis* hæc Vasa ramos suos in formam *conicam* dispergere; unde in iis etiam Inflammationes oriri queunt, licèt non *rubra*, at tamen cum *dolore*; Lymphæ verò stagnantis pars *tenuior* facilè potest transire, dum *crassior* stagnando *acris* evadit, & *Ichoris* nomine donatur, qui *pustularum & scabiei* causa est. Hinc patet igitur, quòd ex Vasis Lymphaticis, in Abdomine copiosis, fat magna deferri queat *Ichoris* copia. 4°. *Lympha* ipsa extravasatur à vulneribus Vasis Lymphaticis inflictis.

Solida porrò *præternaturalia* in Intestinis contenta, sunt. 1°. *Pinguedines* inf-

tar lardi scissi, quæ ab infarctis concretisque Alimentis per gluten mucosum procedunt. 2°. Tunicæ interioris Intestinorum *filamenta*, *caruncula*, & quasi *parvæ glandule*; tales enim Fibræ resolutæ oriuntur ab interiori tunicâ Intestinorum *exesâ*, *resolutâ*, & *abrasâ* per *particulas acres & venenatas*. 3°. Notandum est, omnia nostra Vasa, quæ nondum cartilaginea sunt facta, *indeterminatam* habere *dimensionem*; uti videmus in Varice, Aneurismate, &c. idèdque, si causa sufficiens adsit, summo- perè *dilatari* potest Ductus Hepatis, Pancreatis, &c. hinc ergo si hæreat aliquid in Visceribus, è quibus exeunt isti Dactus, quod ibi post *gangranam*, vel *ulcus* remanserit, per illos ad Intestina ferri potest: v. gr. si Hepar *gangranâ* afficiatur, partes ejus *solute* per Ductum Hepaticum *dilatatum* transire possunt; Jecur autem inflammari posse, dein Inflammationem istam in *apostema* aut *gangranam* abire testantur FORESTUS & TULPIUS. 4°. Intestina quoque ipsa valdè inflammata *gangranâ* perire queunt, & *frustulatim* expelli. 5°. *Aphibæ* sæpe etiam per *Alvum* expurgantur. 6°. *Lumbrici* seu *vermes*, aliaque Animalia inde nonnunquam exeunt.

VII. Classis denique continet *Lympham*, aliosque Liquores qui extravasati, *receptacula* sibi formant, aut alicubi non naturaliter colliguntur: hi quippe *vi cathartorum* per *sedes* interdum à Corpore amandantur; quâ verò ratione istud fiat, vix dici potest, fieri tamen certum est; nam in Hydrope à *Cathartico* exhibito magna nonnunquam *Lympha* copia, subsequente *Ventris detumescentiâ*, expellitur.

Ex antèdictis porrò sequentia inferuntur *COROLLARIA*.

I. Per Intestina expelli possunt corpora valde *diversa*, & ex *quacunque* *Ma-*chinæ nostræ parte: siquidem omnia *Purgantia* minuunt *resistentiam* in Vasis quæ Intestinis *proxima* sunt; unde *vi Atmosphæræ* eò deducitur plus *Liquidi*; quod fit etiam à *contractione* aut *elasticitate* Vasorum: si verò per violentas *Purgationes* reiteratas valde minuitur *resistentia* in Intestinis, omnis *Lympha* ad Vasa eorum *inanita* deducetur; indeque ejusdem fiet *excretio*. Quapropter ex *omni* Corporis parte per *Cathartica* expelli *Lympha* potest.

II. Hujus copia tanta quandoque potest esse, ut penè fidem superet.

III. Liquida, quæ *naturaliter* in In-

242 *De Purgantibus per Alvum.*
testina solebant *deponi*, indeque in Venas per Vasa Lactea, vel Meseraicas Venas *secedere*, si modò *rectà* versùs *anum* ferantur, *excerni* possunt ad quantitatem *librarum* *jjjj* aut plus, 12 horarum spatio. Ex. gr. deglutiamus, per 12 horas, omnem nostram *Salivam*, *mucum*, & *liquorem* Oesophagi, & hæc ad Ventrículum medium perveniant, ibi ζ v circiter conficiunt, Ventrículus autem *xj* circiter *liquidi* sui *uncias* suppeditabit, tum Glandulæ Intestinales *libram* 1, Pancreas ζ *xj*, Hepar quoque suum reddet: ex quibus omnibus, simul sumptis, habebimus 4 circiter *libras*. Unde videmus, quòd totus Homo brevi tempore *per Alvum* possit *expurgari*.

IV. *Septem* antèdicta *Secretorum* & *Excretorum* genera possunt vel stagnatione, vel permissione adedò *mutari*, ut dignosci nullo modo possint; ita quippe *mucus* Narium ubi primùm *excernitur*, est *Lympha tenuis*; brevì verò pòst sic *inspissatur*, ut evadat *crusta* dura & ferè cartilaginea.

V. Horum nonnulla *vi* multò *minor* expelluntur è Corpore quàm alia; *faces* enim à cibo relictæ, *motu* Intestinatorum *peristaltico* facilè detruduntur, adedòque *vi* *Viscerum* naturali absque

stimuli ope expelluntur. Jam verò ad Liquidum extravasatum educendum plus requiritur, quàm motus peristalticus; nempe, 1°. ut attrahatur in Intestina: ad quòd autem requiritur, 2°. ut Vasa vicina illud recipiant: ad hoc verò iterum 3°. ut Vasorum istorum *resistentia* minor fiat, quàm *vis* quæ Liquidum in eadem impellit. Quicquid ergo satis minuere potest Vasorum *resistentiam*, efficiet ut Liquidum in eadem recipiatur; *resistentia* verò minuitur sufficienter ab aliquâ causâ, quæ Vasa emungit & inanit: hujus autem causæ *vis* debet esse major *vi* Viscerum naturali; nimirum ut Vasa fortiter *stimulet*, & in *secretionem* deducat. Ergo major, minorve *expulsionis* facilitas omnino pendet à *variâ* materiæ expellendæ *distantiâ* ab Intestinis: ita *stercus* faciliùs movetur quàm *liquor pancreaticus*, hic verò faciliùs quàm *lympha* extravasata.

VI. *Vires expultrices*, quæ (ut in *preced. COROLL.* patet) *variæ* sunt pro *variâ* materiæ expellendæ *distantiâ*, omnino pendent à *stimulis* quibusdam: *stimuli* autem isti tales sunt, ut suâ *figurâ* & *soliditate* molestiam quandam creent; sic in Oculo *arena* motum *convulsivum* statim excitat, quo motu Glandu-

læ comprimuntur, & ex istâ compressione evacuantur; unde quoque novo *liquido* ingressus facilis conceditur. Eâdem ratione se habet *Purgatio*: v. gr. si quis solo Pane *albissimo* vescens, *alvumque* quotidie *semel* tantum *exonerare* solitus, comederet Panem *furfuraceum*, tunc sanè *bis ter-ve* de die, & quidem aliquando cum torminibus *alvum* jam *deponeret*; quia particulae *furfuraceae*, indissolubiles ratione suæ *molis & figurae*, *Viscera vellicarent*, & in *contractiones* agerent. Eodem modo operantur etiam alia, ut *uva*, &c.

4. Perspectis jam iis quæ in Intestina *naturaliter & praternaturaliter* deferuntur, videndum est jam, quid *in genere* requiratur ut *expellantur*.

Requisita porro ad *expulsionem* materiae sunt 6.

Nimirum 1°. requiritur, ut *via* sit *aperta*; per *viam* autem intelligimus *continuum cavitatem* ab Ore usque ad Anum: hæc verò *duplici* ratione *claudi* potest; nempe () A *mutatâ* ipsius *figurâ*: quod quidem fieri potest, si una pars aliam ingrediatur, ut in Passione Iliacâ; aut si Mesenterium per inflammationem separetur ab aliquâ Intestinum parte; vel tandem à motu Intesti-

norum *spasmodico*. (β) A materia quâdam Intestinis *hærente* ; v. gr. quando *stercora* indurantur , ope materiae glutinosæ , in substantiam duram & ferè lapideam , ut interdum in Fœminis , *gravidis* præsertim , fieri solet ; vel cum aliquid *duri* hæret in Intestino Cæco *valvulam* ibi positam *claudens* ; vel quando *scirrhus* nascitur in Intestinis.

2°. Requiritur *via lubricitas* : posuit enim Deus in toto *Intestinali* tractu *smegma* quoddam , ut *faeces* , partis liquidioris *expressione arefactæ* , facile perlabi possint , nec immobiles maneant & alicubi hæreant : quòd si *smegma* illud desit , *adstringitur* tunc *alvus* ; unde *vis* longè quidem major ad *faeces* detrudendas requiritur : itaque assumi debent in hoc casu *mel* , *manna* , *oleum* , *saccharum* , &c. hinc in *Aphthis alvus* , quæ tunc temporis *strictissima* est , *laxa* redditur *clysteribus* glutinosis , mellitis , *saccharatis* , & similibus.

3°. *Contractio* Fibrarum *muscularium* *Spiralium* , quæ Intestina per totum ipsorum *tractum* ambiunt , & cum agunt , Vasorum latera versùs *centrum* urgent ; item *contractio* Fibrarum *Longitudinalium* ; nullum enim Medicamentum pur-

gans potest agere, quin hocce motus au-
geat, acceleret, roboretque *stimulando*;
quod quidem ex *doloribus* patet, qui à
Purgantibus oriuntur.

4°. *Motus* omnium partium Respirationi inservientium *auctus*; hunc autem *auctum* dico, quia *naturaliter* neque *feces* neque *urina* expelluntur sine quâdam Respiratione: hoc enim patet ex Infantibus in Utero materno hærentibus, qui si, fractis involucris in partu non admodum prospero, *aerem* hauriant, *alvum* deponunt, & *desedant* Matres; cæterum videmus, quod cum aliquis *alvum* deponit, magnam *aëris* copiam hauriat, statimque Glottidem claudat, tum autem *aër* rarefactus distendit Pulmones, hique Diaphragma deorsum pellunt, interim *decem* Abdominis *musculi* sese contrahunt, unde Intestina pressa *feces* foràs expellunt; verum simul ac Pulmones remittuntur, remittitur etiam & Abdomen, desinitque depositio *facum*. Hinc perspicimus, cur in *Ægris morituris* effectus *Purgationis* frustra expectetur; deficit quippe Respiratio tunc temporis.

5°. *Materiae* alicujus in ipsis Intestinis *presentia*.

6°. *Hujus materiae* *mobilitas*, i. e. ut

facilè propelli queat. Hæc verò semper requiruntur ut *Purgatio* rectè procedat ; quòd si ob unius defectum non succedat *Purgatio*, defectus iste per Remedia *appropriata* tolli debet. Itaque (α) si *via* vel scirrho vel inflammatione *obstructa* sit, *vene-sectio* adhibenda est. (β) Si desit *lubricitas*, vel Melle, vel Oleo, vel Clysmatibus *glutinosis* procuranda est. (γ) Si deficiat *contractio* Musculorum, restituenda est leni *stimulo* Fructuum horæorum : si verò iste defectus ab Animi deliquio oriatur, tum *cardiaca* juvant. (δ) Si transfluxus impediatur propter *crustas* Intestinis adnatas, adhibeatur Balneum *aqua frigida* : atque sic quod per Poros Cutaneos excerni solebat, determinabitur versùs Intestina ; unde solventur *crustæ*, & *Purgatio* bene procedet. (ε) Si nihil Intestinis insit, nihil etiam inde potest educi : hinc Hominibus per duos tres-ve dies *jejunantibus* non danda est *Purgatio* ; quia nullum hoc in casu habitura foret effectum, ob *debilem* Respirationem, & *materiæ penuriam*. (ζ) Si materia adedò *dura* sit, ut moveri nequeat, per potum *aquæ & olei* diu continuatum *resolvi* potest.

5. Jam vidimus quænam materia

X iij

in ipsis Intestinis *naturaliter*, & *præternaturaliter* hætere soleat, & quamam versùs ea derivari possit; cùmque *multiplex* sit, inde faciliè patet, Medicamentorum, ad illam *expellendam* destinatorum, *nomina* necessariò *varia* esse.

Atque sic (1) *Eccoprotica* dicuntur, illa quæ solummodò *feces Alvi*, h. e. *reliquias* Ingestorum Stomachi & Intestinatorum *naturales* expellunt, nec aliquid ex aliis Corporis partibus in Intestina derivant; qualia sunt ea quæ *vias* aperiunt: huc ergo pertinent *Oleosa*, *Diluentia*, & *Clysmata*; requiritur verò, ut *levis* aliquis *stimulus* his addatur, prout sunt *Salina* & *Aromata blanda*.

(2) *Phlegmagoga* nuncupantur, illa quæ *pituitam* per *Alvum* educunt: porrò *phlegma* sive *pituitam vitream* dixerunt Veteres, omne Liquidum Sero *crassius*, ut est *mucus* Narium; itaque si ex apparentiâ describatur, omnis materia subalbida, limpida, & tenax instar albuminis Ovi (quam verò strictè magis *pituitam vitream* vocaverunt Veteres) erit *phlegma*: quod quidem *triplici* materiâ constat, nempe 1º. Ex materiâ *inquinatâ* Stomachi *morbosâ*; hæc autem est materies nata ex quibusdam *glutinosis* hærentibus in Stomacho, vel ex *villis*

eminentibus , à liquido illo Ventriculi mucoso per acridinem & vehementem stimulum abrasis. 2º. Ex maco deglutito , cujus præsentia in Intestinis nemini non nota est. 3º. Ex tali materie per stagnationem aut permissionem productâ : stagnatione siquidem & permissione mirabiles produci possunt massa ; prout videre est in BONETI Sepulchreto Anatomico , Cap. de morbis Intestinatorum. Hinc vario opus est stimulo , ut expurgetur phlegma : quippe si mucus solummodò naturalis expurgandus sit , facile Eccoproticorum ope eliminari potest ; sed si Homini Viscera sint debilia , majori stimulo indigemus , qualem Phlegmagoga suppeditant.

(3) Cholagoga vocantur , ea quæ tantâ vi stimulant , ut non modò mucum expellant , verùm etiam à Vasis Mesentericis recepta solutionem & motum Sanguinis in Hepate augeant , vel stimulando Vasa fluxum Sanguinis uberiorem versus Hepar promoveant : talia verò sunt semi-caustica ; ut Scammonium , Jalappa , Mercurius , &c. quæ bilem ex Hepate in Intestina deferunt , & inde expellunt.

(4) Hydragoga sunt , illa quæ non tantùm Bilem , sed & mucum Intestinalem

250 *De Purgantibus per Aluum.*

& ipsum *succum Pancreaticum* expellunt: idque, 1°. Impediendo ne quidquam eorum quæ in Lactea redire solebant, eadem ingrediatur; & hoc fit interdum à *levissima* causâ: *ambulet* enim quis sub *fove frigido*, indeque Pedibus *frigeat*; tum illicò totum Corpus ejus, & Glandulæ Intestinales, ut & Abdomen *frigore* constringentur, emungentur Ductus Excretorii, claudentur verò Ductus qui Liquida in Sanguinem deferunt; hinc ergo prohibebitur *refluxus*, orienturque Ventrìs *tormina*, h. e. *spasmodica contractiones*; jam verò promovebitur Liquidi *trajectus* per Intestina, unde tandem *evacuaciones serosæ* subsequenter. 2°. Augendo Liquidorum, imprimisque Succì Pancreatici & Glandularum Intestinalium *secretionem*: quod verò fit minuendo Vasorum Secretoriorum *resistentiam*, simul & *motum* Liquidi cum *specialis* tum *generalis* per totum Corpus augendo. Quæ porrò hæc efficiunt, *caustica* sunt & Venena; ut *Helleborus albus* & *niger*, *Euphorbium*, *Lapis infernalis*, *Purgans BOYLEI ex Argento*, &c.

(5) *Melanagoga* denique sunt, ea quæ *materiem atram* educunt per Intestina. Cæterùm hæc *atra materies* vario

odore, sapore, acrimoniâ, & tenacitate, *gluten* referente, donatur; Veteres autem eandem *bilem atram* vocavere: cùm enim observarent *talem* materiam ab hominibus *melancholiâ* & *tumido* Liene laborantibus, quibus *Purgans* fortè exhibitum erat, *dejici*; inde concludebant, istam materiem ex *adulto* Sanguine collectam esse, & in Liene, tanquam in *cloacâ*, depositam; unde quidem per Vasa huic operi propria, sed incognita, eandem in Intestinorum *cavitatem* deferri voluerunt: notum autem est, quòd quicquid Lien in se recipit, idem rursus per Vasa *Gastro-epiploica* in Venam Portam & Hepar remittat; si porrò Sanguinis è Liene *effluxus*, propter Vasa aliquâ de causâ *obstructa*, impeditur, idem stagnando *coagulatur*, & *ater* evadit; quòd si tum *Purgantibus* vehementibus moveatur, versus Hepar pellitur, ibique *impetum* faciens, succussione nimirum validâ totius Corporis atque musculorum Abdominis (quæ ab enormi *Purgantis* stimulo oritur) adjutus, Vasa Biliaria vel *dilatata*, vel *rumpit*; & hâc ratione in Intestina sibi *viam* facit. Ad *talem* materiam itaque *movendam*, vi maximâ & *causticâ* quidem est opus, quæ totius

Corporis tam Solida quàm Fluida *turbet*, motusque *spasmodicos* excitet. Hæc autem *atra materies* non solum ex Liene, verùm etiam ex aliis Corporis locis provenire potest, & solet: etenim in ipso Hepate eodem modo *talis materies* à Vasis *ruptis* colligi potest; tum & in Pancreate; potest etiam à Sanguine, ubicunque in Intestinis *extravasato*, & cum *pituitâ* ibidem *coalescente*, constitui *talis massa*: hæc verò *ultima* species aliquando potis est solo motu Intestinorum, *naturali*, sive per Medicamentum *eccoproticum* aliquantulum *aucto*, excerni: potest quoque *bilis atra* in Hepate collecta, solâ Corporis *succussione*, progenerâ ex ejus inclinatione, aut unctione in rhedâ, *expelli*. Hinc autem concludere possumus, quòd *atra bilis* quandoque *leni Cathartico*, interdumque non nisi *forti*, prout magis minusve ab Intestinis remota est, *educatur*.

6. Jam verò antequam ipsam *Purgantium* historiam aggrediamur, præmittenda sunt quædam *OBSERVATA* huc maximè pertinentia.

1. *Purgantia* quædam *agunt* solummodò *irritando* fibras & partes musculares Intestinorum; *alia* verò non priùs

agunt, quàm Vasa Sanguifera ingrediantur, & cum Sanguinis *massa* permisceantur.

II. Quædam *varios* effectus vehementes, ut *nauseam*, *Animi deliquium*, &c. antequam *purgent*, producant; hæc autem videntur se per totum Corpus *dispergere*; alia verò istos effectus non producant, ac proinde videntur non ad eò universaliter *dispergi* ac antè dicta; talia porrò sunt *crystalli Tartari*. Unde patet, non debere *nauseam* produci ab omnibus *Purgantibus*, antequam fiat *Purgatio*.

III. Omnia *Purgantia* per se sunt *Vomitoria*, & necessariò talia fiunt, si *dosis* aliquantulum *aucta* dentur; immò *Purgans* quodvis lenissimum, copiâ nimis largâ datum, fit *Vomitorium*: atque sic *oleum* recenter expressum, quod omnium *Purgantium* ferè lenissimum est, nimis copiosè sumptum *Vomitum* ciet.

IV. Animi *pathemata* sola in Homi nibus *Sedes* & *Vomitum* non minùs efficaciter *movent*, ac ipsa *Medicamenta*; quod quidem observatur in Homi nibus *irâ* percitis, aut *metu* valdè percussis: hoc verò pendet ad *Humorum Spirituumque motu* per *pathemata* turbato.

V. Homines plurimi odore solo Medicamenti purgari possunt ; hique si in tales Morbos incidant , qui *Olfactum* destruant , deinceps non purgantur , licet Medicamenta ipsa Naribus eorum admoveantur. *Purgationis* autem ab odore solo productæ non pauca sanè dantur Exempla ; ut in *Histor. Academ. Reg. Paris. anno primo (a)* & apud BOYLEUM, *de Effluviis*. Quin etiam interdum à solo Medicamentorum *conspectu* excitatur quibusdam *Catharsis* ; uti quidem videre est apud BARTHOLINUM, *Histor. Anat. & Med. Centur. 5. Observ. 64. (b)* tum & apud PECHLINUM. (c)

(a) Scilicet pag. 60. Edit. Amstel. ubi refertur Exemplum insignis *Purgationis* àνω & κάτω violentissimæ ex odore solo Rosarum pallidarum ortæ. Conferatur etiam de simili *Purgatione* PECHLIN. *Exercitat. de Purgantibus* Cap. 10. pag. 115. ubi prostant Exempla ex CARDANO, FALLOPIO , atque SALMUTHO petita. Vide sis quoque TH. ERASTUM, *Disputat. de Propr. Medic. Cap. 60.*

(b) Ubi nimirum extat Exemplum validissimæ *Purgationis* ex antimonio viso. Adde & illud quod narrat idem AUCTOR in *Actis Hafniens. Vol. 5. Observ. 49. pag. 136.* ex observatione OLAI BORRICHII , de *Purgatione* liberali à *conspectu* solo Pilularum catharticarum. Confer adhuc MARCELL. DONATUM, *de Histor. Med. mirab. Libr. 2. Cap. 1. pag. m. 91.*

(c) *Exercitat. de Purgant. Cap. 30. pag. 409.*

VI. Solâ externâ applicatione Purgantium nonnulli moventur ; prout videri potest in *Ephemeridibus Germania, Decur. 2. anno 10. n. 43.* & probatur ex *Emplastro* illo sat noto ex Felle taurino, Colocynthide, &c. composito, [quodque *Unguentum de Arthanitâ majus* nuncupatur.]

VII. Quidam vehementer purgantur ob solam Perspirationem Sanctorianam impeditam, aut imminutam : hoc verò plerumque fit ab humido Aëre atque nebuloso præsertim ; unde dixit HIPPOCRATES, quòd *Auster* producit *Alvi laxitatem, diarrhoeas, colliquationes* ; *Boreas* verò *Alvi constrictionem & siccitatem.* (a)

VIII. Accidit etiam aliquando, ut ab externo motu solo excitetur Purgatio ; quod quidem primâ vice *navigantes*, non secùs ac nonnullos *rheda vectos* experiri satis notum est.

COR. I. Admodùm *exigua* corporis *moles* sæpenumerò sufficit ad *maximos* effectus producendos.

COR. II. Corpus quod *agit* est plerumque *tenuissimum* ; ut patet ex *Emplastris purgantibus*, horum quippe *moles*,

(a) *Aphorism. Sect. 3. Aph. 17.*

256 *De Purgantibus per Aluum.*
operatione finitâ, vix minuitur.

COR. III. Corpus *agens* est sæpe *volatilissimum*; prout liquet ex *Aloe*, cuius suffitus *purgat*, cum verò partes eius *subtiles* avolvêre, illud quod remanet planè *iners* est.

COR. IV. Pars Corporis *cathartica* est *minima* respectu totius *molis*; (a) uti patet ex *Euphorbio*, & *Colocynthide*, quæ in *aquâ* soluta, & leniter evaporata, *massæ* fiunt *inertes*; cum tamen pars *exigua* valde, atque vix *sensibilis* fuerit evaporata.

(a) Confer *Annotationem* pag. 114. & 115. annexam.

CAPUT

CAPUT IV.

De Eccoproticis.

1. **E**ccoprotica (prout antè dictum est) sunt illa Medicamenta per *Alvum purgantia*, quæ *Corpus inter operandum* non multùm *turbant*, & quæ, præter *Ventriculi Intestinalorumque contenta*, vix quicquam, aut saltem valde parum *expellunt* è *Corpore nostro*: siquidem impossibile est invenire *Eccoproticum* absolutè sic dictum, quod ex *Glandulis Intestinalibus* aliquid non *educat*; sicut enim *aqua simplicissima*, videlicet *pluvialis*, in *Oculum* ad *fabulum* educendum *injecta*, eum levissimè *stimulando*, *lachrymas* elicit; ita quoque *Eccoproticum*, utut *blandum* sit, attamen aliquid semper cum *fecibus* simul *expellit*, *Glandulas* nimirum *Intestinales commovendo*.

2. Jam verò *Eccoprotica* quælibet ad *tres Classes generales* reduci possunt.

I. *Classis* continet quæcunque agunt *lubricando Intestinalorum membranas*, & eorum *contenta*: qualia sunt. (1) *Olea recentia Animalium*; *recentia* inquam,

Y

etenim si talia non sint, at è contratio nimis diu *servata*, tunc *acria* fiunt, & ad Classẽm *Purgantium acriorum* referri debent; verum enimverò quamdiu sunt *recentia*, tamdiu *oleositate* suã blandã *lubricant*: huc igitur pertinent. (1) *Butyrum*, i. e. partes pingues & oleosæ *Chyli*, ab aquosis & salinis partibus, vehementi concussione, separata. (2) *Lactis cremor*, sed *recens*, uti jam dictum est. 3) Omnia *Juscula pinguia* ex Animalibus parata, præsertim *Juscula partium earum* quæ circa Mesenterium sita sunt; hinc etiam Intestinorum & Mesenterii *decocta* pro remedio habentur optimo, apud *Italos*, ad *faces* induratas. (4) *Medulla & medullosa* partes Animalium. (5) Horum *Pinguedines* omnes *recentes*. (6) Eorundem *Bilis*, quæ licet *agat* virtute suã *saponacea* & *stimulante*, quatenus tamen *oleosa* est, inter *Lubricantia* debet etiam haberi. (7) *Olea* cuncta è Vegetabilibus, ut ex *olivis*, *amygdalis*, *pistaciis*, &c. expressa: porro attendendum est, 1º. ut *Fructus & Semina*, è quibus exprimuntur, sint *matura*; nam alioquin *astringunt*: 2º. ut sint quoque *recentia*; aliter enim *acria*, & valdè *purgativa* fiunt: 3º. ut *blanda* sint; quã notã sci-

licet distinguuntur ab *Oleis esula, euphorbia, tithymali, nicotiana*, similiumque *Plantarum acrium*. Disputatur nonnunquam, an illa *Olea* blanda *constipent*, an autem *laxent*; quoniam in *Dysenteria* si fumantur, *Alvum constipant*, sed in *Affectibus Hypochondriacis* eandem *laxant*: verum enimvero si consideremus, *Dysenteria*e causam esse quoddam *Acre* fibras *Intestinorum vellicans*, atque *blandorum* corporum proprietatem in eo consistere, quod *acria* involvendo eadem *obtrundant*, facile quidem intelligemus, cur in *Dysenteria* profint: porro in *Affectibus Hypochondriacis*, *Intestinorum via* siccissimae sunt & crispatae, eorumque superficies inaequales & asperae; hinc *Olea blanda* iidem applicata, crispaturam ipsam & corrugationes, *lubricando*, tollunt, indeque *laxant*. (8) *Fruetus* omnes *blandi, maturi & pingues*: ut sunt. *Amygdala dulces, avellana, nuces, coco, pistacia, ficus, Semen lini, &c.* atque omnia *farinacea* quae *viscosa* sunt: hi *Fruetus* omnes dicuntur *lenitivi*; horumque manè masticatorum *succus* deglutitus, parte residua ex Ore rejecta, blandè *laxat Alvum*. (9) *Omnia Decocta emollientia dicta, h. e. quae succum pinguem, te-*

nuem & blandum è Vegetabilibus eliciunt : qualia sunt. *Decocta malva, althæ, parietaria, hordei, avena, milii solis, fagopyri, &c.* hæc enim *cocta* speciem Emulsionis lubricantis constituunt. (10) *Saponacea partes Vegetabilium* : est autem *Sapo* corpus ex *Oleo* & *Sale* ita simul combinatis constans, ut in *Aquâ* resolvi possit æquabili solutione, h. e. ut *Oleum* non supernatet *Aquâ*, sed cum eâdem permisceatur. *Sapones* porrò *duplicis* sunt generis ; nempe, vel *naturales*, vel *artificiales* ; jam verò *sapones naturales* sunt *Vegetabilium succi* ; quorum quidem *sex* dantur species, quæ blandè *lubricant*. 1°. *Manna*, quæ nihil aliud est, quàm *succus* è *Fraxino* exudans, *concretus*, atque sapore *abstersivo* & *saponaceo* donatus ; hinc ejus *saponacea* pars *lubricat*, altera verò *stimulat*. 2°. *Cassia*, quæ fructus est cum *viscositate* ferè *mellea* ; unde leviter *lubricat*. 3°. *Mel*, quod nihil aliud est, quàm *succus salinus* & *oleosus*, vi *Solis* è *floribus* *Plantarum* excoctus, tum *frigore* *concretus* & in guttulas collectus, quem verò ita constitutum colligunt *Apes*. 4°. *Saccharum*, quod *viscositate* suâ *lubricat*. 5°. *Syrupi* ex his *quatuor* præcedentibus, aliisque

Vegetabilium succis confecti. 6°. *Mulsu*, quod etiam *Hydromeli* & *Melicratum* dicitur, nec aliud est quàm *Mel* solutum aquâ & coctum. In hâc *Eccoproticorum* Classe continentur adhuc. (11) *Sapones artificiales*, nimirum illi qui ex Salibus & Oleis arte commixtis constant: horumque *duæ* sunt species; *prima* continet. 1°. *Saponem* ex *sale* alcalino fixo, & *oleo* expressio confectum; sic ex *sale* Tartari & *oleo* Olivarum fit *sapo* Venetus. 2°. *Saponem* ex *sale* alcalino fixo, & *oleo* stillatio factum, qui *sapo chemicus* vocatur. 3°. *Saponem* ex *sale* alcalino volatili Animalium cum *oleo* distillato confectum; qui verò *sal volatile oleosum* solet appellari. *Secunda* species includit *sapones* ex Acidis & Oleosis confectos; ut ex *aceto* & *oleo* diu simul coctis, item ex *oleo vitrioli* cum triplo aut quadruplo *olei communis*. Ad hanc Classem *Eccopr.* referri debent etiam (12) *prædicta* omnia *externe* applicata, sive per modum *balsami*, sive *frictus*, sive *fomenti*. (13) *Eadem* omnia *Enematis* specie *injecta*; quod quidem sæpenumerò magis prodest, quàm similia quælibet *Ore assumpta*, præsertim si *malum* hæreat in Intestinis *crassis*.

Cæterum ut videamus, quibus hæc noceant, & quibus profint, sive ut Eccoproticorum dictorum usus determinetur, ad COROLLARIA sequentia attendendum est.

COR. I. *Lubricantium* istorum usus prodest Corporibus siccis, calidis, atrabiliis, Hæmorrhoidibus vexatis, Perspiratione uberiori gaudentibus, & robustissimis Visceribus donatis; quibus proinde omne Liquidum in Intestinis contentum intra Venas Lacteas pellitur, & absorbetur; uti demonstrat SANCTORIUS: hæc autem Viscerum ariditas Regionum calidarum Incolis accidit sæpissime; per calorem enim externum, semper absorbetur & detergetur quicquid hæret in exteriori Corporis parte; jam verò notum est, quò Vasa Secretoria plus emulgentur, eò majorem fieri Liquidum in eadem influxum; unde fit ut arelescant interiora; atque sic ejusmodi Regionum Incolæ tam frequenter atrabilarii & hæmorrhoidales evadunt. Atrabilarii porrò sunt illi, quibus, ob rationem modò dictam, Corporis habitus est siccus ac strigosus: quoniam scilicet, Sanguinis liquidissima pars exhauritur; ita ut eorum Sanguis e Corpore quomodocunque eductus, ater quadantenus

appareat ; hisce verò *faeces albinae* , ob humidi *defectum* , lapidis ad instar durescunt. *Hæmorrhoidales* autem dicuntur illi , quibus , propter liquidum Intestinalis *penuriam* , indurantur *faeces* ; quæ quidem tunc temporis *herent* in angulo hoc *aguto* , qui à Colo & Recto Intestino formatur ; unde fit ut Venæ Intestinalium ibi sitæ , nempe juxta pondus istud , validè premantur & angustentur ; quapropter Sanguis ascendere non valens , hæc Vasa ita *inflat* atque *distendit* , ut *rumpantur* in locis ubi minima datur *resistentia* , nimirum circa *podicem* ; interdum autem *intrà* , tumque *hæmorrhoides cecæ* nuncupantur ; quandoque verò *extrà* , & tunc *apertæ* dicuntur. Hominibus porrò istis *Lubricantia* plurimum profunt.

COR. II. *Lubricantia* superius memorata sæpenumerò plus conferunt ad *Purgationem* promovendam , quàm validissima quæque *Purgantia* ; præsertimque in Hominibus *precedenti* COROLL. descriptis : norunt enim *Itali & Hispani* Medici , quòd si Homines hujusmodi *purgandi* forent , iisque *Purgantia* exhiberentur *acria* , tum *Anxietates* , *Sudores* , *Vomitus* , aliaque dira *Symptomata* , nullâ verò sequente *Purga-*

tione oritura essent ; verùm si *Lubricans* aliquod , ut *oleum* , &c. iis propinetur , *laxam Aluum* illicò secuturam non ignorant. Cæterùm ratio , cur Hominibus hisce noceant *acria & fortia* , in promptu est ; nimirum , quia vis *acrium purgantium* in parte tenuissimâ & volatili consistit ; illi porrò , qui Viscerum robore magno donantur , omnes hæc partes *purgantes* in interiora pellunt & *absorbent* ; unde quidem totum Corpus *stimulatur* , *turbaturque* ; quin & hoc pacto *Diaphoretica Sudoriferaque* fiunt quæ *Purgantium* munus obire solummodò debuerant. In *frigidioribus* autem Regionibus *contrarium* obtinet : in quibus itaque conveniunt *fortiora* , ut *Hydragoga & Cholagoga*.

COR. III. *Alvus* horum Medicamentorum ope *mota* , non evadit *stricta* deinceps ; ut ab aliorum *Purgantium* operatione fieri solet ; ratio est , quoniam Intestinorum tum *Vasa* tum *Glandulæ* , non admodò *deplentur* & *exhauriuntur* ab hisce , ac à *fortioribus Catharticis* ; proinde *fnitâ* eorum operatione , *sufficiens* , ad Intestina *lubricanda* , *Liquidi* quantitas in *Glandulis* præsto est : verùm in Hominibus quibus *fortiora* sunt *Viscera* secus se habet res.

COR.

COR. IV. Optimus est *Lubricantium* istorum *usus*, cum in Intestino Colo infarctæ & induratae hærent *faeces*; quod quidem accidit Hominibus *COLL. primo* descriptis, & Infantibus *recens natis*, quibus *solvi* debet *Alvus* ope *Suppositorii* ex *sapone* confecti; etenim si per *Catharticum* ore *assumptum* *expulsio facum* tentetur, *convulsi* pereunt.

COR. V. Medicamenta hæc *nocent* Hominibus vel *biliosis*, vel *laxis*, vel *aquosis*. Porro *biliosi* propriè sunt, illi quibus *nimia* copia *bilis* per Intestina fertur, *refluxu* versùs Hepar *impedito*; cum itaque *bilis* per Intestina fluens, eadem satis superque *lubricet*, non debent alia *Lubricantia* hisce propinari, *Laxos* autem vocamus eos, quibus *Ventriculi* & *Intestinorum* *via* nimium *lubrica* sunt, unde & *flaccida* fiunt, *Aquosi* verò dicuntur illi, quibus in omni parte *Corporis aquea* *Sanguinis* pars accumulatur: porro tales ii sunt, quibus *Calor* expellens, & *Perspiratio* deficiunt, ac proinde iis omnia sunt *laxa*; hinc Homines ejusmodi non *Lubricantibus*, sed *acerrimis* debent moveri *Purgantibus*.

II. *Classis Eccoproticorum* continet ea,

Z

quæ *faeces* nimis coherentes diluendo movent : qualia sunt. (1) *Aqua communis* ; quæ verò , si eâ lege potetur ut ad Intestina vergat , non autem ad Corporis peripheriam , diluens purgativum evadit ; ad Intestina porrò verget , modò *quatnor* observentur *sequentia* ; (quæ quidem in usu omnium *Eccoproticorum* debent etiam observari) nempe , 1°. Sumatur manè , Ventriculo vacuo. 2°. Frigido sub Jove bibatur. 3°. Sudor vitetur. 4°. Determinetur *aqua* versùs Intestina , leni deambulatione in Aëre frigido. (2) *Aqua minerales* seu *Acidula* , uti *Spadane* ; sive sint semi-mercuriales , ut *Aquisgranenses* , sive sulphureæ aut vitriolicæ , ut sunt *Britannica*, *Esc.* (3) *Animalium aqua* : quales sunt. 1°. *Lac* , quod , si recens hauriatur , observatis conditionibus antè dictis , *faeces* diluit , *alvumque* laxat. 2°. *Serum lactis* eodem modo sumptum ; si verò Corpus moveatur , tunc *diaphoreticum* , vel *diureticum* evadit. 3°. *Lac ebutyratum*. (4) *Fuscula* ex partibus Animalium parata. (5) *Omnia composita* ex præcedentibus. (6) *Fomenta & Clysmata* ex iisdem præparata.

COR. I. Hæc omnia conveniunt Homi-
nibus in COROLL. primo Classis *Lith*

bricantium descriptis : ergo nocent *biliosis*, *laxis*, & *aquosis*, magis verò *laxis*; porrò *biliosis* minùs noxia sunt quàm *Lubricantia*, quippe quæ sint hisce magis *aquosa* : atque sic si *minerales aque* propinentur in *Hydrope à laxitate* *Valorum* ortâ, certissimè *mortem* accersunt.

COR. II. Hæc optima sunt *adjumenta* in *Febribus ardentibus*, & *Morbis omnibus Inflammatoriis*, sive sumantur per *os*, sive per *anum*, vel *fomenti specie*, vel aliâ quâcunque ratione.

III. *Classis Eccoproticorum* includit ea, quæ leviter *Intestina* stimulando, *feces* inde *expellunt*, absque tamen reliqui *Corporis turbatione* : hæc verò apud nos hodie *Lenitiva* audiunt; *Veteres* autem ea dixere *Minorativa*, i. e. quæ *copiam facis expellendæ* non semel & simul, sed per *vices eliminant*. Huc itaque pertinent omnia *Medicamenta*, quæ quidem *assumpta*, *Ventriculi* & *Intestinorum villos* in *excretorios* motus excitare valent : cæterùm hoc fieri debet reliquo *Corpore non perturbato*; idèdque sequentes *duæ* conditiones omnino sunt *necessariæ*; scilicet, 1°. Ut hæc *Medicamenta* sint aliquantulum *acria*. 2°. Vel sint adèd *crassa*, ut *Vasa*

Z ij

Lactea ingredi nequeant, vel ut deter-
minentur versùs Intestina, nec in mas-
sam sanguineam recipiantur; constat e-
nim aliquot Purgantia, si cum Sanguine
misceri prohibeantur, per inferiora
ducere; sin contrà, tum per alias vias
operari, ut patet in usu *Seri lactis*.

Medicamentorum autem istorum non-
nulla ex Animalibus desumuntur; sunt-
que. (1) *Succi acres Animalium*: ut
1°. *Urina*, quæ quidem epota, & æ-
re frigidiusculo ad inferiora determi-
nata, purgare valet; eadem verò quan-
doque evaporatur in *smegma*, unde Pi-
lulæ conficiuntur quæ laxant *alvum*,
dummodò impediatur *Perspiratio*. 2°.
Bilis, quæ agit *acrimoniâ* suâ; debet
autem aliquantulum *inspissari*, ut fiat
instar *Saponis*, cum quo magnam habet
affinitatem; [atque sic ex hac *inspissatâ*
Bile conficiuntur Pilulæ *stimulantes* &
cathartica; quæ verò possunt *inaurari*,
siquis hujusce remedii *genus* occultare
velit.] 3°. *Lac*, quod aliquando dum
acescit in *Ventriculo*, suâ itidem *acri-*
moniâ fit *purgativum*: unde videmus,
optimos quosque *Practicos* *lac ovillum*,
caprinum, vel *asininum* *Phthificis* exhi-
bere; quo *laxa* seruetur *alvus*. 4°. *Se-*
rum lactis, quod *saponaceum* habet sa-

porem ; si autem *acescat* , tum fit *acre* , unde stimulando *purgat* post lenia *tormina* ; quæ quidem idè contingunt , quoniam ab hujusmodi *acredine* irritantur *Fibra* , hæ verò semel irritatæ se *contrahunt* , & hoc pacto inter partes *contractas* *Aër* , aliaque tunc *includuntur* ; *Aër* autem ille sic *inclusus* vi sua *elasticâ* expanditur , *Fibrasque* urget ac distendit summoperè ; inde igitur ortum ducunt hæc *tormina* , quippe quæ statim desinant *contractione solutâ* ; tumque sentimus illicè ut plurimum *faces* , è loco ubi *spasmus* erat , versùs *anum* descendere , quæ verò paulò pòst expelluntur. 5°. *Lac acidum*. 6°. *Casens recens* ; hic enim in Corporibus ubi non bene *digeritur* , nec à *bile* ut oportet *subigitur* , dum in *Ventriculo* remanet , ibi *acescit* ; sicuti sæpe contingit in *Infantibus*. 7°. *Coagulum lactis* quod in *ventriculis* *Vitulorum* reperitur ; namque hoc aliquando degustatum , *Alvum* cum horrore movet. 8°. *Ova putrescentia* , quæ nonnunquam , *olfacta* tantùm , *Ventriculum* per *superiora* & *inferiora* movent ; si verò intus quantitate admodùm exigua sumantur , vehementer *purgant*.

Quædam (2) dantur *Eccoprotica* ex

Z iij

solidis Animalium partibus desumpta : uti , 1°. *Salia* quæ in omnibus hisce *Solidis* continentur , nimirum in Ossibus, Unguibus, Carnibus, &c. hæc quippe partes , si *recentes* fuerint & in meracum liquidum excoquantur , *salina* fiunt ; jam verò *Sal* istiusmodi non est *volatilis* planè , sed instar Salis Ammoniaci *semi-volatilis* & *semi-fixus* ; quæ quidem proprietas hîc loci requiritur.

2°. *Semi-putrida* omnium Animalium partes : sic enim Caro *semi-putrefacta* laxat *alvum* ; si magis *putrida* sit, *diarrhœam* parit ; si verò majorem adhuc contraxerit *putredinem* , tum ipsam *dysenteriam* excitat , uti sæpenumerò tale quid accidit Hominibus *oleosis* & *obes*is : idem porrò dicendum est de Lardo , Pinguedine , & Medullâ *semi-putridâ*.

3°. Animalia quædam *integra* , eaque *cruda* devorata ; uti sunt *Ostrea* , quibus *alcalina* est natura , prout patet ex *liquore* illo *subsalso* gratissimo in eorum conchis contento : sic & aliquot *Pisciculi* qui *spiculis* sunt armati ; quorum verò *vis laxativa* Qualitati cui *Specificæ* non debetur , sed istis tantùm *spiculis* stimulantibus.

4°. Animalium *succi* , *carnes* , *pinguedines* , *ova* , & cætera cuncta , si *muriam* seu *salem marino* con-

dita sint ; ex eorum autem oleoso *smegmate* & *sale* tertium quoddam fit compositum quasi *saponaceum* : huc etiam pertinent omnia *Salsamenta*, ex quorum usu diuturno in classibus Navalibus oritur sæpenumerò *diarrhœa*. 5°. Animalium *stercora* quæ *salem* continent ad *nitri* naturam accedentem ; atque sic Itali similibus (ut *stercore* Pavonum , Columbarum , &c.) ad *alvum laxandam* utuntur : optima porrò sunt ex hisce ea quæ desumuntur ex Animalibus Vegetabilia solummodò depascentibus ; quoniam acefcunt. *Sales* autem è *stercoribus* extractos *nitrosos* esse inde constat , quòd si talia *stercora* in acervos collecta , & Plantarum exustarum cineribus conspersa *putrescere* sinantur , *sal* quidem qui solvendo , evaporando & *crystallizando* ex iisdem colligitur , in *crystallos* planè *nitrosas* concrefcit ; hoc verò præsertim obtinet in Animalibus *sale marino* non utentibus. Huc referendi quoque sunt *succi* ex Animalium *stercore* expressi ; hinc in Febribus aliisque Morbis *acutis* , ut in Variolis , Morbillis , &c. in quibus *laxari* debet *alvus* leniter ac sine multâ *turbatione* , laudantur *succi Stercoris caprini*, *ovilli*,

Z iij

& equini, aliorum-ve similibus (a).

Medicamenta Eccoprotica leniter stimulantia ex Vegetabilibus quoque habentur plurima; suntque. (1) *Fructus* omnes *horæi* crudi, maturi, acres, acerbi, acidi, dulces; ut *poma*, *pyra*, *pruna*, &c. item & *bacca*, nullis exceptis; quorum autem alia *plüs*, alia *minüs*, omnia verò *flatus* excitare solent:

(a) Confer ETTMULLER, *Schroder. Dilucidat. P. I. Sect. 3. pag. m. 223.* qui quidem *Stercus ovillum* in Variolis præfert, in Morbillis verò *caprillum*, & *equinum* in utrisque commendat, &c. Caterùm de Remediis istiusmodi, præsertimque de *Stercore equino* (cujus succi vulgarissimus omnium est usus) sequens judicium fertur à JUNCKERO, *Conspect. Therap. General. pag. 345. & 346.* “(1) Ex pabulo
 „avenaceo *discussoriam* qualitatem haurire creditur, & magnam vulgò gloriam habet in
 „Colicâ spasmodicâ, Passione Hystericâ, Ictero, Morbillis & Variolis, (quas à succo ejus
 „expelli perhibent) Anginâ, & cumprimis
 „in Pleuritide; unde sunt qui *Syrupum B. LUTHERI* ex hisce *excrementis* paratum esse
 „adfirmant, in Colicâ & Malo Hysterico maxime celebratum: (Confer ETTMULLER.)
 „quunt autem communiter hæc *excrementa*
 „cum Cerevisiâ, atque hoc *decoctum* in Catharralibus Pectoris pathematibus multâ
 „cum jucunditate à nonnullis bibitur, vulgò *das Pferde-Bier.* (2) Externè etiam in An-

porrò vis eorum *eccoprotica* à sale acri
 dependet, qui leviter & successivè sti-
 mulat Intestina. (2) *Fruētuum* istorum
 succi expressi sive crudi, sive in Syru-
 pum decocti. (3) *Fruētuum* horum partes
 non solubiles; ut cortices, acini, &c.
 quæ quidem in Ventriculo retenta, no-
 tabilem fatis contrahunt *acorem*, unde
lenia quasi *Epispastica* sive *Stimulantia*

„ ginâ & Stranguriâ laudatur. At ubique non
 „ modò remedium est elogiis impar, sed &
 „ multîs nauseosum; idcòque talibus relin-
 „ quendum qui jucunditatem ex ipsius usu per-
 „ cipiunt. „ Hæc JUNCKERUS. De istis etiam
 Medicamentis jam quidem antea DAN. LU-
 DOVICI (de re *pharmaceuticâ* Scriptor omnium
 perspicacissimus) pronuntiaverat, “ quòd hæc
 „ sordida essent, aut remulentorum vexationi-
 „ bus, Medicararum-ve vel Superstitioso-
 „ rum negotiationibus, quàm *compta* Me-
 „ dicorum *praxi* aptiora. „ Videatur ejus *Phar-*
macia Mod. Sac. applic. Dissert. I. Cap. de Pur-
gantibus Vomit. pag. m. 85. Idem verò *Ibid.*
Cap. de Aperientibus, &c. pag. 227. dicit,
 „ quòd Batavorum sanè militibus incurstantes
 „ in *Javâ* Indos *stercore* depulisse laudi fuit;
 „ Medico *gratioso* non item. „ Hinc igitur,
 paulò pòst, totum hoc *magma* *Ægyptiis* pro
 foco legendum siccandumque relinquit. Porrò
 si quis de hisce *sordibus* (quatenus ad medicos
 usus pertinere possunt) plura voluerit, consu-
 lat *Traētatum* illum, in *Germaniâ* nî fallor
 editum, cui titulus est, *Medicina Stercoraria.*

fiunt, & cum torminibus *purgant*: atque sic sæpenumerò in tenellis Infantibus, quorum Ventriculus ista minùs solvere ac digerere valet, inde mala oritur *diarrhœa*; ut etiam aliquando ex *uvæ corinthiacis*, *prunis*, & similibus; hæ siquidem *uvæ* non dissolvuntur in Ventriculo, sed integræ cum reliquis ejiciuntur *facibus*; itaque nisi sat citò expellantur, *acorem* maximum contrahunt, & Intestina vehementer *stimulant*; unde *diarrhœa* nascitur. (4) *Flores* Plantarum nonnullarum; uti sunt *viola*, *rosæ pallidæ* sive *subrubræ*, *flores persicorum*, vel in Pulvere, vel in Conservâ assumpti. (5) *Sapones nativi*; prout sunt. 1°. *Mel*; cujus quidem *acrimonia* patet inde, quòd *Ulcera* & *Vulnera* detergeat: huc etiam pertinet *Mulsium*. 2°. *Saccharum*; hoc enim cum sit quidam *sal* ex *Arundinibus Sacchariferis* collectus, ideò ex suâ naturâ *stimulare* debet. 3°. *Manna*; quæ verò (sicut a libi dictum est) *succus* est *Fraxini*, ex hâc arbore exudans eo tempore, quo *sal* & *oleum* intimè sunt unita. 4°. *Sapones* omnes, i. e. *Spissamenta* ex *succis maturis coctis*: huc etiam referuntur *Succi fructuum maturorum* recentè expressi; ut *cassia*, *tamarindorum*; item & ille

sapo egregius *Aloe* dictus : his quoque sunt addenda *Gummata aromatica aëria* ; ut *gummi ammoniacum* (cujus autem vis *stimulans* non solum ex acri sapore manifestatur , verum etiam ex eo quod Cuti applicatum , *stimulando* Perspirationem promoveat) dein *bdellium* , *sagapenum* , *opopanax* , *myrrha* , & hujus generis omnia , quæ suis *viscidis* partibus *lubricant* Intestina , *acribus* verò *stimulant*.

Nonnulla porrò dantur *Eccoprotica* ex *Salibus* folis constantia : qualia sunt. (1) *Sales fixi nativi Vegetabilium* ; hique sunt *duplices* , nempe 1°. Illi qui ex *succis* Plantarum *crudis* extrahuntur *crystallizationis* ope : hi verò vel (α) è *succis* Plantarum *minimè acidarum* educuntur ; & isti *Sales* quandoque sunt *alcalini* , quandoque *nitrosi* , ac omnes in *Aere dissolvi* in liquamen , atque *diffuere* solent : vel (β) è *succis* Plantarum *acidarum* ; talesque magis *terrestres* , nec non *tartarea* ferè sunt naturæ : horum autem *Dosis* est à ζ . jv. ad ʒvj . in *juscule*. Notandum est verò maximam Plantarum *vim* hisce in *Salibus* consistere ; unde quidem *Essentiales* dicuntur. (2) *Sal* qui *Vasorum lateribus* , in quibus *succi* Plantarum *fermentescunt* , ad-

hæreere solet, diciturque *Tartarus*: hic autem est *sal acidus*, in Aëre nequam diffluens; ejus verò *Cryalli cremor Tartari* vocantur, cujus *Dosis* est à ʒ ss. ad ʒ j. in *juscuro*: porrò *sal* ille *Vini essentialis* vi quidem *acoris* sui operatur, *Intestina* nempe *stimulando*; verum nunquam *Lactea* ingreditur *Vasa*, quippe qui *solvi* nequit, nisi per aliquod *Alkali* fortissimum, *ebullitionem* vehementem, & *aquam* copiosam; uti docet *Experientia*: proinde nec à *Lymphâ* nostrâ, nec à *Calore* nostro ita *solvi* potest, ut ingrediatur *Vasa*; quin & *difficilis salis* hujusce *solutio* patet exinde, quòd si *aquam* ubi *ebullierit* refrigerari, & parumper *evaporari* sinamus, *cremor* utique *supernabit*, & *reliqua* pars quæ magis est *fixa* gradatim *subsudet*, usque dum *sal* totus *aquam* deseruerit.

Secunda *Classis Eccoproticorum Salium* continet *Sales Vegetabilium fixos artificiales*, qui scilicet ex *Plantarum combustarum cineribus* extrahuntur: hique sunt *duplices*; nempe, 1°. Qui ex *Plantis leni igne* combustis educuntur; hi verò non sunt valdè *acres* aut *urentes*, quoniam *olei paululum* habent admixti: porrò isti *facile dissolvuntur*, adeoque *Vasa intrabunt Lactea*, nisi *suprà*

dicto regimine prohibeantur: *Dosis* autem eorum est ʒ j. ad ʒ j ss. 2°. Qui ex *Plantis igne valido* combustis extrahuntur: hi verò sunt omnes *corrosivi*; ac proinde sumi debent in largâ satis *aquâ* copiâ: *Dosis* est gr. iv. ad ʒ ss.

Salium istorum *tertia* Classis includit *Sales* omnes *fossiles nativos*: sic enim *sal marinus* ad ʒ iij. assumptus, *Eccoprotici* vices gerit, si modò *regimen* antè dictum observetur; nam alioquin, si sumatur v. gr. in *Lectò calido*, aut in *Aère* ad eundem *calorem* cum *Lectò incalescente*, fit *diureticus*, & in *calore* adhuc majori *diaphoresin* excitat; facile siquidem ab *Humoribus nostris* dissolvitur, & *Lactea* ingreditur: idem porò dicendum est de *borace*, *sale gemma*, & *ammoniaco*, qui ad ʒ ss. sumuntur; idem quoque de *nitro*, & *alumine*, quorum *Dosis* est ʒ j. nec non de *vitriolo*, quod ad ʒ j. sumptum, *vomitum* ciet; verùm ad gr. vi. *catharticum* est, præsertim si ad *albedinem* calcinatum sit.

Pro *Medicamentis Eccoproticis* quæ *stimulando* agunt, habenda quoque sunt omnia *dura acuta & rigida corpora*, quæ *digeri* nequeunt: ut *limatura Ferri*, &c. nec non *Antimonium*; hoc enim

constat *stimulantibus* & *rigidis* partibus, quarum verò vis *stimulans*, & *rigiditas* à nullo Menstruo destrui possunt; adeòque *gravitate* suâ, & *figurâ* Liquidum è Glandulis Intestinalibus eliciunt: huc porrò spectant corpora quælibet *aspera*, ut *ossicula*, & *spina* Animalium; atque sic *anguilla* cum *spinis* suis coctæ ab heluonibus quibusdam, ad *Catharsin* movendam, devorantur: quin etiam omnes *acini* Vegetabilium, ut *uvarum*, *baccarum sambucearum*, &c. stimulando *purgant*; nec non *coctorum* Vegetabilium *cadavera*, (utî vocantur) qualia sunt *Olera* quæcunque *cocta*, nimirum *spinachia*, *endivia*, *lactuca*, &c. quorum *ultima* Solida cum *dissolvi* nequeant, eapropter *rigiditate* suâ *stimulantia* fiunt.

Denique ad hanc *Eccoproticorum* Classem referri debent *Sapones* omnes, tam *naturales*, quàm *artificiales*; quatenus nempe stimulando *agunt*, sive *Ore* sumantur, sive *inferne* formâ *Suppositorii*, *Clysmatis*, aut *Fumi* adhibeantur; & quidem inter hosce *Fumos* præstat ille qui ex *Tabaco*, aut *Colocynthide*. vel ex utrisque simul habetur. v. gr.

℞. *Fol. Tabaci Brasil.* ʒ j, vel ʒ j ss.
Colocynth. gr. iv.

Comburantur simul, & *fumus* per idoneam *fistulam* in *Rectum* Intestinum injiciatur. (a)

COR. I. Medicamenta hujus *tertiæ* Classis, *Stimulantia* scilicet, *profunt*, vel *nocent* omnibus iis, quibus *Remedia prima & secunda* Classis *utilia* sunt, aut *noxia*.

COR. II. Medicamenta quæ numero *primo & secundo* Classis hujus *tertiæ* describuntur, in omnibus *Morbis Inflammatoriis* conveniunt.

COR. generale ad *tres* Classes simul pertinens.

Eccoprotica hæc omnia in *Intestino- rum crassorum*, *Coli præsertim*, *infarc- tu & obstructione* solâ congruunt. Porro notandum est hîc loci, *Mulieres* habitûs *rari ac macilenti* quæ *strictam* habent *alvum*, post *Partum* imprimis, inde *languere & melancholicas* fieri; quippe quæ *pertinacissimâ & miserrimâ* laborant *obstructione* ex materiâ in *Intestino Colo induratâ*: hæc autem *durities* in isto loco satis manifestè se pro- dit ad tactum, atque modò pro *Placen-*

(a) Confer TH. BARTHOLIN. *Histor. Anatom. & Med. Centur. 6. Histor. 66.* ubi quoque *schema* ipsum idoneæ ad hoc opus *fistula* ex- hibetur.

tâ uterinâ , modò pro Liene ab imperitis habetur ; cùm tamen reverâ nihil aliud sit , quàm *infarcta* materies in Intestinis *crassis* hærens : unde nec aliis Medicamentis , quàm *Eccoproticis* , tolli potest ; etenim si *fortiora* dentur Fœminis hisce *Purgantia* , dira statim excitantur Symptomata , ut *vomitus* , *colica* , & *hysterica passio* : quapropter *Eccoprotica* tunc temporis formâ Clysteris injicienda sunt , ad *fastum* istud amovendum & expellendum. Conducunt etiam hæc Medicamenta *melancholicis* quibusdam Artificibus , ut & omnibus Viris Literatis , quibus Abdomen multùm & frequenter *comprimi* solet (a). Denique ad profligandos *morbos* omnes Hepatis , Lienis , &c. ex *obstructione* ortos , maximè conferunt *Eccoprotica*.

(a) Quoniam scilicet dum studiis operam dant, *incurvato corpore*, Abdominis contenta sibi *comprimunt*. Confer RAMAZZIN. *de Morb. Artificum* , Cap. *de Literat. Morb.* item & CHEYNÆUM, *Tract. de Infirm. Sanit. Tuendâ*, pag. 221. Edit. nov.

CAPUT

CAPUT V.

De Phlegmagogis.

1. **P**hlegmagoga sunt, illa quæ Lympham pituitosam è Corpore per anum expellunt. Jam verò pituita est quædam tenax & viscida materies, mucò isti similis qui ex Hominis sani Naribus tempore matutino defluit.

2. Pituita hujus duplex est origo. 1°. In primis viis sæpenumerò nascitur, nimirum ex viscido victu, in iis quibus viscera ita debilia sunt, ut validè sese contrahere nequeant, vel in quibus Bilis & Succus Pancreaticus vitium contraxerunt, adeò ut munus suum, scilicet attenuandi & à coagulo servandi Chyli, præstare non possint. 2°. Pituita sæpissimè fit ex Liquido non pituitoso; ut ex Salivâ, mucò Palati, Oesophagi, Ventriculi, & Intestinorum; quæ quidem omnia liquida sunt aquosa, sed tamen partes habent quasdam facilè coalescentes. Porrò pituita ex istis Liquidis dupliciter fit. (a) Si caloris vi parte liquidissimâ priventur Humores isti; sic v. gr. in Febribus ardentibus ins-

A a

pissantur Liquida nostra : quippe docet
 Experientia, quòd si nostri Liquores *gra-*
dus caloris eidem, ac est ille Corporis
 ardenti Febre laborantis, exponantur,
 haud multò pòst inspissentur. (β) Flui-
 da quoque nostri Corporis inter *stag-*
nandum inspissantur; etenim hæc Liqui-
 da nisi moveantur & agitentur, brevî
coeunt inter se, *avolatâ* scilicet eorum
 parte *liquidissimâ*; unde quidem oritur
 Inspissatio.

3. Cùm ex *mechanicâ* Corporis Hu-
 mani structurâ pateat, Vasa Secretoria
 longè *minora* esse Vasis Sanguiferis, (de
 quâ re vide *CAP. V. PROLEG.*) hinc per
 illa *tenuissima* tantùm Liquida *secerni*
 possunt, & quidem longè *tenuiora* quàm
 iste Sanguis : ergo *pituita* quæ *tenax* est
 & *crassa* non immediatè *secernitur* è
 Sanguine; quod enim credunt & dicunt
 imperiti de *crasso muco*, nimirum hunc
 è *glandulis* Membranæ *Pituitariae* talem
secerni qualis apparet, minimè verum
 est; quippe si Membrana hæc, Frigo-
 re *contracta*, inflammetur, [uti fit in *co-*
ryza] tunc equidem *secernet* Humorem
aqueum & limpidum, qui, mane pro-
 ximo postquam Homo dormiverit, Ge-
 nusque Nervosum quieverit, *muco*
 evadet *crassus*, utpote qui talis *stagnando*

redditus est. Non adsunt igitur ulla Vasa quæ *pituitam* hujusmodi, præexistentem in Sanguine, fecernant; unde quidem sequitur, talia non dari Medicamenta quæ *pituitam* hanc, ita *crassam* in Sanguine præexistentem, è Vasis Secretoriis educant: ergo superest ut inquiremus, quænam sint vera *Phlegmagoga*.

4. Medicamenta quæ nomine *Phlegmagogorum* insigniri debent, *duplicia* sunt. 1°. Illa quæ *materiam* ex suâ naturâ ad *coalescendum* aptam è Sanguine per Intestina educunt. 2°. Quæcunque *materiem viscidam* in Intestinis existentem inde pellunt. Omne porrò *Phlegmagogum* vel in ipsa Intestina, vel in ipsam *pituitam* agit; ut enim hæc educatur, *apta* debet utique reddi ad *fluorem*; hoc autem obtinetur vel *pituitam* corpore quodam *acri* dividendo, eidemque simul *liquidum* aliquod *fluidius* addendo; vel augendo *motum* Solidorum ope *stimuli* cujusdam, ita ut *pituita* ab iisdem *conteratur*.

I. *Phlegmagogorum* Classis continet ea, quæ *pituitam diluendo* educunt: uti sunt. 1°. Aqua *simplex* calida epota, vel formâ Clysteris injecta, dummodò quidem Aër sit *frigidus*, & Æger *deambulet* leniter, (quippe ne *sudet* cavendum

Aa ij

est) si verò per Os assumatur, *vacuus* fit Ventriculus. 2°. Aqua cum *saponaceis*; ut Aqua *mulsa*, fervida epota cum supradicto *regimine*; hæc porro valde *resolvit*, etenim si Sanguinis *coagulum* adsit, Aqua fervida *simplex* lentè *dissolvit* illud, sed *mulsa* citiùs hoc *prestat*; idem quoque *facit* Aqua cum *cassia* & *manna* permixta, ut & cum *sapone Veneto*, *Philosophorum*, atque *naturali Animalium*, i. e. *bile*. 3°. *Gummata saponacea*; scilicet *viscida* corpora quæ simul in Aquâ *solubilia* sunt, & quædantenus *acria*: talia sunt autem. *Aloe*, *gummi ammoniacum*, *assa foetida*, *bdellium*, *galbanum*, *myrrha*, *opopanax*, *sagapenum*, *terebinthina nativa*, &c. Hæc verò sumuntur aquâ *fervidâ soluta*; siquidem hæc ratione multò meliùs *agunt*. 4°. Aqua *calida* cum omnibus *Salibus vegetabilibus*, (exceptis *acidis*) quales sunt *tartarus*, aliique in *tertiâ Classe Eccoproticorum* recensiti. 5°. Quæcunque continentur in *secundâ* & *tertiâ* horum *Medicamentorum Classe*.

II. *Classis Phlegmagogorum* includit ea, quæ operantur quatenus *fibras* ipsas *Intestinales* excitant in *motus*, quorum ope *pituita* *pressa* & *contrita*, in *varias partes* dividitur, *divisæque* tan-

dem exprimitur : talia sunt *Acria* omnia *viscida*, & non nimis *volatilia*; nimirum ea corpora in quibus *Acre* ab aliis partibus ita irretitum est, ut licet *he* solvantur, *illud* tamen ab iisdem non separetur, verum loco, cui partes istæ applicantur, defixum maneat; ac proinde nec *exhalare*, nec in *Vasa Lactea penetrare* possit: hujus verò generis sunt omnia *Viscida* in Classe *precedentis* recensita: huc etiam spectat *Oxymel*, quo nihil datur melius ad *pituitam* solvendam; tum *Elixir proprietatis*, si addito *nelle* inspissetur; *Tinctura acetosa* cum Aromatibus acerrimis; *Hiera picra* GALENI; omnia *Gummi purgantia* numero *tertio* Classis primæ memorata; *Mercurialia lenia*; sicuti *Mercurius dulcis* in *Aere frigido* sumptus, quippe qui ad *inferiora* determinari debet ad evitandam *salivationem*; *Mercurius sublimatus* copiâ *minimâ* sumptus, ut *dose* $\frac{1}{20}$ partis unius grani; *Antimonium cum nitri* pauxillo, ut *Antimonii diaphoretici* gr. xv; Medicamenta quælibet *emeticæ*, & vehementer *stimulantia* *dosi minori* sumpta. Præterea dantur adhuc *Phlegmagoga* quæ quidem *Officinalia* dicuntur; hæc autem omnia agunt *stimulando* *Fibras* ope cujusdam *acris volati-*

lis maximè *stimulantis*, quod verò per partes *viscosas* irretitum & coërcitum est : talia sunt. 1°. *Agaricus*, qui *fungus* est arbori *Larici* accrescens : hujus *crudi* Dosis *minima* est gr. x. *maxima* ʒjj. & aliquando ʒjjj. in Hominibus robustis ; si verò decoquatur in aquâ, & deinde *succus* expressus coletur & bibatur, *duplicari* debet prædicta Dosis ; porrò Spiritui Vini immixtus *dissolvitur* non secùs ac si esset *Sperma Ceti* : Dosis hujus *Extracti* tunc est ʒjj. sed ita intumescit & spongiæ instar dilatatur, ut vix elici *tinctura* queat : *Agaricus* autem bonus gustui præbet initio saporem *subdulcem* & *viscidum*, ast *acredinem* denique admodùm *amaram* post se relinquentem ; unde patet, *vim* ejus esse planè *stimulantem*. (2) *Semina Carthami* ; quorum Dosis est à ʒj ad ʒjjj, si autem *in decocto* sumantur, *duplicanda* est ista Dosis : *tormina* verò vehementia cum *Abdominis inflatione* excitant, si *in substantiâ* sumuntur ; hinc *corrigi* solent *Zingibere*, *Galangâ*, *Aniso*, *Cardamomo*, &c. quibus *discutiuntur flatus* : sapore porrò *viscido* & *subdulci*, sed postea *acri* & *nauseoso* donantur. (3) *Colocynthis*, quæ species est *Cucumeris* : *fructus* hujus, *seminibus* suis

orbatus & exsiccat, Medicamentum constituit vehementer purgans, [quod sub nomine *pulpæ Colocynth.* præscribitur;] amaritudinem habet violentissimam, sed *inviscatam*, & propter *viscositatem* suam faciliè Intestinis *adhaerescit*; tantaque est ejus *acrimonia*, ut *Mortem* possit afferre; hinc & à *filiis Prophetarum Mortis* nomine donatur, *Libr. 2. Regum. Cap. 4. vers. 40.* Porro *colocynth.* Dosis in *substantiâ* est à gran. iv. ad ʒj; sed non sine periculo datur, summa quippe *tormina* excitat atque *hypercatharses*, & in Intestinis *ulcera* producit, ac interdum Sanguinem ipsum elicit (a): Menstruum autem ejus optimum est *aqua*, cujus ope fit *Extractum* (b); hujus Dosis eadem est ac in *substantiâ*, & effectus non minùs efficax,

(a) Quapropter à *cautioribus* Practicis non datur iis quibus *debilia* sunt Viscera, quin & observatur sedulò, ut *pulpæ Colocynth.* immixta Clysteribus, in *nodulo* semper includatur, ejusque *solâ* usurpetur *decoctio*; ne scilicet subtilissima *ramenta* inferant & post se relinquunt horrenda *tormina*. Vide FULLER. *Pharmac. Extemp. pag. m. 113.*

(b) Præsertim si *Alcali tartarei* tantillo prius alterata fuerit hæc *aqua*. Confer LUDOVICI *Pharmac. Cap. de Purgant. Vegetab. pag. m. 58.*

immò absque tam horrendis torminibus; *Extractum* verò per Spiritum Vini factum in Corporibus *frigidis & pituitosis* plurimùm valet: fuit hoc *arcanum* MARTINI RULANDI, titulo *Spiritus vite aurei*, propter eum quem præbet colorem ita dicti (a); Dosis erat ad ʒ ij. vel ʒ jii. Syrupo *edulcorat.* addere solebat *Caryoph.* aut tale quidpiam ne *fucus* detegere-tur; hæc autem *tinctura* inspissata & exsiccata dat *resinam*, cujus Dosis est à gr. iv. ad viii. (4) *Euphorbium*, quod est succus Plantæ semine tricocco, maximè referentis Tithymalum nostrum; ex pallido flavescit hic succus *gummoso-resinosus*, & Linguam urit *acrimoniâ* igneâ diu inhærente; maximè *viscidus* est, indeque tenaciter admodùm *adheret* Intestinis, nec nisi Spiritu Vini aut Salis hinc dimoveri potest & solvi: Dosi mi-

(a) Videatur ETTMULLER. *Schroder. Dilucid. P. I. Sect. 2. pag. m. 197.* Analytin porrò *Colocynthidos* modò per Distillationem, modò per Fermentationem cum *mulso*, modò per Digestionem, & modò per Extractionem *institutam* refert Dnus BOULDUC in *Actis Regiis Parisiis*; tandemq; concludit, *optimum* esse illud *Extractum*, quod & *gummosas & resinosas* partes contineat, dummodò per longas Digestiones, ad Fermentationem tendentes, particulæ *mucilaginosæ*, irritationem efficientes, separatae sint.

vinâ

nimâ scil. gr. fs. valdè purgat, licèt ab Empiricis audacibus præscripta sit aliquando Dosis gr. xii. in Hominibus autem facilè *movendis* primò *mucum* Intestinorum abradit, deinde verò Sanguinem elicit; cæterùm optimè *juvat* Hydropicos, in quibus *vis* ejus plurimum frangitur: *dissolvi* potest in aquâ, sed tunc ita horrendi saporis est, ut hoc modo in usum non veniat; porrò si *solvatur* in Spiritu Vini, (in quo quidem extrahitur pars ejus *spirituosa & resinosa*, relictâ *terrestri*) vim majorem adispicitur, idedque Dosis ejus *maxima* ad gr. iv. reducenda est; si verò cum *aceto* coquatur, tota *vis* ipsius perit.

(5) *Hermodactylus*; hæc radix est *gummosa*, Salivam, dum *masticatur*, *viscosam* reddens, habetque saporem *amarum & nauseosum*: Dosis *in substantiâ* est à gr. x. ad ʒ jj. si autem cum aquâ decoquatur, *duplicatâ* Dosi dari potest: in Alcohole Vini *resinosa* tantùm educitur pars, & in Spiritu Vini *vulgari* extrahitur Corpus ex *resinosis* constans partibus.

(6) *Falappa*; hæc radix est Plantæ quæ *Mirabilis Peruviana* dicitur, atque tot Flores, tamque diversis coloribus præditos fert: si *masticetur* totum Os *visco* primò quidem obducit, sed

paulò post Fauces *exulcerat* ; lentè *deglutita* , Linguam , Fauces & Oesophagum quasi *comburit* ; hoc verò malum *aceto* corrigi potest : Dosis ejus *in substantiâ* pro Infantibus , maximè contra *vermes* , est ad gr. viij. vel jx. in Adultis autem *maxima* Dosis est ʒ jv. rarissimè fallit , nisi multum adsit *acidi* in Ventriculo ; siquidem *acida* destruunt *vires* ejus : si coquatur in *aquâ* , Dosis etiam est *duplicanda* ; operatur autem *citiùs* hoc modo , & minoribus cum torminibus ; addatur verò *mel* , *saccharum* , vel simile quid , ne Fauces *exulcerentur* : porrò si *taleola* hujusce radicis cum Spiritu Vini *vulgari* q. s. decoquantur , *Extractum* elicitor , ex partibus *oleosis* sive *resinosis* & *salinis* constans , cujus Dosis eadem est ac *in substantia* : in Alcohole verò *soluta* & inspissata dat *resinam* , cujus ʒ j. æquivalet ʒ j. ejusdem *crude*. (7) *Mechoacanna* , quæ species est *Bryonia* , unde & quoque *Bryonia alba* dici solet ; benignius hæc operatur quàm *Jalappa* : est autem *gummosa* radix , sapore *viscoso* & *acri* prædita : hujus Dosis est à gr. xij. ad ʒ jss. cæterùm in Aquâ & Spiritu Vini non secùs ac *Jalappa* dissolvitur. (8) *Pruna* quædam *Myrobalani* dicta , quoniam *vis-*

cosa sunt & glandibus similia: porro varia dantur species eorum, quæ pro loci nativi, coloris, aut magnitudinis diversitate distinguuntur; in Officinis autem quinque prostant genera, binis hisce versibus recensita.

Myrobalanorum species sunt quinque bonorum,

Citrinus, Chebulus, Belliricus, Emblicus, Indus.

Omnes hi fructus sunt viscosi cum sapore terreo, astringenti, & acri; hinc satis vehementer purgant, postea verò constipant; sunt autem acerbi valdè, nec facilè solubiles: Dosis est à ʒjj. ad ʒvj. (9) *Gummi Gutta*, quod est *Gummi aromaticum Indicum*; expellit materiam instar *muci Narium*: Dosis ejus est à gr. ½. ad x. In vitello ovi aut melle solutum, duplicem acquirit vim; quippe Menstruum, interponendo sese inter partes viscosas, exitum præbet acribus: in aquâ pars ejus minima tantùm dissolvitur, quod tamen solvitur satis vehementer (a) agit. (10) *Turbith gum-*

(a) *Gummi Gutta*, quod alia quoque sortitur nomina (de quibus verò consulantur AUCTORES) sat bene purgat. Infantes dosi ʒss. vel ʒj. gr. cum saccharo, pro Adultis autem requiruntur gr. ʒv. ad ʒvj; porro si major adhibeatur

B b ij

mosum : hoc species est bulbi five radicis *gummosa* ; vocatur autem *gummosum* quia , si *maslicetur* , talem qualem *gummi* exhibet *viscositatem* , cum *acriamaro* intermixto : Dosis est à gr. x. ad ℥j. *decoctum* in aquâ ad ̄ j. *lentè* operatur, si verò *solvatur* Spiritu Vini *vulgari* , fit *clyffus* continens Aquam , Oleum & Sa-lem , atque *benignè* satis agens ; si solvatur in Alcohole , fit *resina* optimè *purgans* : aded ut parum referat , quâ ratione *preparatur*. Hæc verò sunt *Phlegmagoga* Veterum, [additis *Opopanace* & *Sagapeno*.]

Recentiores his etiam addidere *Mannam* & *Aloen* : jam verò *Manna* est corpus viscosum, & quâdam acrimoniâ præ-

dosis, plerumque tunc *ἄνω* & *κάτω* violentissimè *purgat*. Cæterum licet hoc Gummi tantâ donetur *acrimoniâ* , Fructus tamen Arboris, unde provenit , *dulcis* est *edulisque* ; siquidem instat aurantiorum ab Indigenis CAMBODIÆ *comedi* perhibetur. Plura de Gummi Guttâ vide sis in *Act. Reg. Paris.* ubi Dnus BOULDUC varia refert *experimenta* circa hujus *preparationem* à se instituta. Eiusdem verò legi potest *historia* præsertim apud CLUSIUM, *Libr. 4. Exoticorum*, *Cap. 8.* dein apud BONTIUM, *de Methodo Medendi Indicâ*, *Cap. 9.* & omnium optimè in HORTO MALABARICO, *Tom. 1. p. 41.* Confer. denique LOTTICHIIUM *Tract. de Ghittâ Femon.*

ditum; *Aloe* autem hec habet; quòd viscositate suâ & amaritie Bilem æmuletur, quæ Bilis ab HIPPOCRATE pro *clyffo naturali* habetur. Dosis *Aloes* est à gr. jj. vel jii. ad ʒj. *Bryonia* quoque his additur; quæ quidem radix est fungosa & crassa, maximè pituitosa, & saporem habens acrem, mordacem, atque nauseabundum: Dosis ejus est in *Substantiâ* à gr. jii. ad ʒjss. Radix hæc in Aquâ, aut Cerevisiâ decocta, *pituitam* lentè, sed cum vomitu & virulentiâ educit, at sapor ejus in *decocto* intolerabilis est; cæterùm in Spiritu Vini decocta & inspissata, vim *duplicem* acquirit: convenit autem Mulieribus, quibus Menstrua, ob *pituitam* Uterum obsidentem, supprimuntur. *Polypodii* porrò *quercini* radix *vi* quoque suæ viscositatis & acrimoniæ operatur.

Mercurialia huc etiam spectant, & imprimis Mercurius Dulcis; qui verò, si detur subtilissimè *tritus*, fit *sialogogus*, si autem grosso modo, *phlegmagogus* evadit; non enim facilè *solvitur* in Menstruis: cæterùm Dosis hujus est à gr. jj. ad ʒjj.

COROLLARIA

Phlegmagogorum Solutionem spectantia.

Quandoquidem omnia recensita *Phlegmagoga* consistunt parte *Viscosa*, quæ vel *Gummosa* vel *Resinosa* est, & *Sale Volatili* penetranti, sed *inviscato*, gaudeant, hæc inde sequuntur circa *solutionem* ipsorum *COROLLARIA*.

I. Si *Corpus* in quo neque *Salina*, neque *Gummosa*, neque *Resinosa* pars prædominetur, *solvatur* in *Aquâ*, illud quod post *solutionem* remanet, *vim purgatricem* retinebit, licet etiam ipsi *Aquæ vis purgans* communicata sit. Porro si residuum istud *Spiritui Vini vulgari* immittatur, id quod in eodem immixtum remanet erit *purgativum*. At si residuum hoc secundum in *Alcohole Vini* *solvatur*, illud quod restabit *iners* prorsus erit instar *Capitis Mortui*, ac proinde non *purgativum*.

II. Si *corpus* in quo *Salinum* prædominetur, in *Aquâ*, quantum fieri poterit, *solvatur*, tunc residuum erit *iners*; uti evenit in corporibus non *Resinosis*, sed *Gummosis*, qualia sunt *Agaricus* & *Bryonia*.

III. Si corpus fuerit Semi-salinum, & Semi-resinosum, atque in Spiritu Vini *vulgari*, quantum fieri potest, solvatur, id quod remanebit haud secus *iners* erit.

IV. Verum si solum Resinosum praedominetur, tum omnis ejus *vis purgativa* extrahetur Alcohole Vini, & residuum erit *iners*.

V. Si tres *solutiones* in COROLLAR. primo memoratae commisceantur, & igne lento inspissentur, *soluti* corporis *vires integras* sive *quintam essentiam* inde habebimus.

VI. Omnia haec Extracta in Aëre aperto conservata, *nauseosum* spirant odorem, quo cessante, perit eorum *virtus*, sed remanet *pondus*.

VII. Omnia haec cum *acidis* cocta ut Aceto, Oleo Vitrioli, Oleo Sulphuris per campanam, &c. *viem* suam amittunt (a).

COROLLARIA Practica.

I. Medicamentorum expositorum *usus*, necessarius est in Hominibus, quibus Viscera *prima*, i. e. *organa* quæ

(a) Conf. de his COR. Colleg. Chem. Auct.

B b iij

chylum conficiunt, debilia sunt. Hæc autem organa dantur duplicis generis; (a) Os cum suis Instrumentis *masticationi* inservientibus, Oesophagus cum suis Musculis *digerentibus*, & Intestina cum suis Musculis comprimentibus. (b) Diaphragma quatenus *motum* iis omnibus communicat, Musculi *abdominales*, & *pectorales*, denique *motus* Arteriarum, & Hepatis.

II. *Phlegmagogorum* perquam necessarius est *usus* in Mõrbis omnibus, ortis à *chylo* propter *inertiam* Bilis *vitiato*; Bilis enim *menstruum* est, cujus efficaciâ *visciditas* Ciborum maximè superatur, & resolvitur: eapropter quando nimis *iners* est, aut *parcè* nimis in Intestina *fluit*, intra breve tempus *pituita* & *phlegma* in Intestinis generantur & crescunt; unde quidem Homines, hunc in modum affecti, redduntur *hydropici*, vel *pituitosi*: his ergo *Phlegmagoga*, parvâ sed sæpe repetitâ *dosi*, valde profunt. Maximè quoque conveniunt in *morbis* omnibus *frigidis*, iis nempe qui pendent ad *inertiâ* Viscerum *primorum*, simul & Menstruorum; ex quibus autem *binis vitiis* oriuntur *tumores albi leucophlegmatici* dicti, nec non *Abdominis infarctus*, ut & *hydrops*, pal-

lor virgineus sive chlorosis, &c.

III. Phlegmagoga profunt iis, quibus pallor totius Corporis, visciditas Salivæ, Succii Pancreatici, & Intestinalis adsunt, & in quibus faeces quasi pituitâ obvolvuntur. Siquidem notandum est, rubedinem Corporis à Sanguinis pendere rubedine; hanc verò à circulatione per Vasa, & imprimis per Pulmonalia, in quibus minima particulae violenter compinguntur à vi resistente Vasorum contra vim impellentem Cordis; unde fit ut formentur in Moleculas solidas, & rotundas, ac proinde rubras. Itaque si pallor Corpus occupet, novimus ex naturâ morbi, 1°. vel Vasa esse nimis laxa; 2°. vel Sanguinem deficere; 3°. vel denique Cor non satis validè se contrahere, adeòque vim Solidorum in Fluida imminutam esse: cum enim desinit hæc vis, statim Sanguis pallefcit, ut docet Experientia; quippe Sanguis ruber extractus & quiescens, brevî pallefcit, & resolvitur in Serum pituitosum. Hinc ergo Phlegmagoga quæ diluunt, resolvunt, & stimulant, hoc in casu plurimùm conferunt; utpote quæ motus in primis viis defectum, ex quo quidem Cordis defectus maximè pendet, auferunt.

IV. Phlegmagoga conveniunt iis, qui ex Vitâ nimum *sedentariâ*, aut Victu nimis *viscido*, ut *solis farinaceis* non omnino vel saltem non ritè fermentatis, *palescunt* & *pituitosi* fiunt.

V. Methodus optima curandi Morbos 4 præcedentibus *COROLL.* enumeratos, sic se habet. 1°. Nempe per aliquot dies *preparetur* Corpus, exhibendo scilicet ea quæ *Viscera stimulant*, & *Pituitam diluunt* ac *resolvunt*; qualia sunt illa quæ exposita fuere in *primò* & *secundo* numero *primæ* Classis, ubi agitur de *Saponaceis* & *Gummatibus foetidis*, nec non iis quæ constant ex *Aquosis*, & *Salibus artificialibus*, nimirum *alcalinis fixis*. 2°. *Materia soluta*, & ad fluendum *habilis* optimè reddita *expellatur* per *Phlegmagoga* in *secundâ* Classe descripta. Ex. gr. sit Homo toto Corpore *frigidus*, *pituitosus* & *iners*, insuper *crudis* ac non facile *solubilibus* victitare solitus ille sit *Alimentis*, indeque metuamus, ne brevî incidat in *Hydropem*; tum inquam *curatio* sequentem in modum institui debet: 1°. quidem dentur ipsi singulis horis, *Saponis Veneti* in *Pilulas* redacti *gr. ij*; & post singulas harum *Pilularum*

doſes, gr. v. ad x. Nitri, vel Salis fixi
 GLAUBERI, vel Salis Tartari fixi,
 vel Cinerum Clavellatorum, aut Gummi
 Ammoniaci, ex vino Hispanico, vel a-
 quâ mentha: 2°. poſt harum rerum
 per aliquot dies uſum, exhibeatur ei-
 dem, quolibet veſpere, pilula j. ex
 Aloe ad gr. j. vel jv. & mane ſequen-
 ti ſimilis pilula cum gran. $\frac{1}{2}$ vel j. Eu-
 phorbii: hoc autem pacto brevî curabitur
 Ager.

VI. Ita denique patet ex dictis;
 quòd Purgantium debitè exhibitorum
 ope, Morbi curari poſſint innumeri; non
 obſtante ſententiâ HELMONTII, & alio-
 rum Chemicorum hujus aſſeclarum qui
 dicunt, omne Purgans eſſe Venenum,
 ac proinde Corpus noſtrum ſemper
 debilitare (a).

(a) Conferatur HELMONT. Lib. de Febrî-
 bus, Cap. V. integr. & alibi paſſim.

CAPUT VI.

De Cholagogis.

1. **P**riusquam *Cholagogorum* veram naturam & effectum exponamus, eorumque Classes enumeremus, Veterum de iisdem expendamus sententiam. Veteres duplicem agnovere Bilem; scilicet, unam atram sive Splenicam, alteram verò flavam sive Hepaticam; atque sic Medicamenta purgantia priorem, *Melanagoga*, posteriorem *Cholagoga* dixere: hoc autem ultimo nomine donabant omnia illa Medicamenta, eaque sola, quæ faces, Bilem Cysticam colore flavo aliisque proprietatibus referentes, expellebant: quâ quidem ratione in duplicem errorem delapsi sunt; () Nimirum è *Cholagogorum* numero excludebant nonnulla Medicamenta verè tamen *Cholagoga*, nempe Medicamenta Bilem Hepaticam strictè dictam moventia: hæc etenim Bilis, si in Sinu GLISSONIANO examinetur, antequam cum Bile Cysticâ commixta sit, omni caractere, scilicet sapore, odore, colore, tenacitate, *Lympham* planè refert;

ac proinde licet ope *Cholagogorum* educatur, *faeces* tamen inde non *flavescent*.
 (β) Sæpenumerò pro *Cholagogis* habebant, quæ reverâ talia non sunt, uti statim patebit: cùm enim *Bilis Cystica* distinguatur ab omnibus aliis Corporis Liquidis 4 *hisce* characteribus; 1°. *amaritæ* suâ, 2°. *flavedine*, 3°. *splendore* suo lucente, 4°. *spissitudine* sive *tenacitate* suâ; hinc ex præsentia *trium* posteriorum characterum in *facibus alvinis*, (de *primi* verò præsentia nihil dicere potuerunt, quippe qui *faeces* degustare soliti non essent) easdem *biliosas* esse concludebant Antiqui; ac proinde Medicamenta quæcunque *hujusmodi faeces* expellebant *Cholagoga* nominavere: sed perperam & temerariè admodum; etenim hæc *flavedo*, atque *splendor* relucens, quæ quandoque in *facibus viscidis*, per *Cathartica* expulsis, observantur, possunt esse *progenies* ipsorum Medicamentorum, *contenta* & præcipuè *mucum* Intestinatorum *flavedine* relucente inficientium, licet ne minimum quidem *Bilis* adsit: ita quippe *Cassia*, parvâ quantitate sumpta, *urinam* & *faeces* colore *flavo* tingit, (qui proinde falsò *Bili* tribueretur) si majori quantitate sumatur, *viridem* inducit colorem, si

majori adhuc, *atrūm*; quin & ex *Manna* assumptâ *flavescent* etiam *faces*, nec non ex *Tamarindis*, à quibus *pituitosa* quoque fiunt; itidem *Aloe* in aquâ multâ soluta, valdè lentescit, ipsamque Bilem æmulatur, ac *faces* semper *flavedine* tingit.

2. Ex dictis patet, quantum errabant Antiqui, dum ex effectu quem habent Medicamenta quædam expellendi *faces* instar Bilis coloratas, eadem reverâ Bilem purgare concludebant. Rejectâ itaque Veterum *sententiâ*, omnia *Cholagoga* ad binas Classes reducemus; quarum *Prior* continet quæcunque Sanguinem *Hepaticum* attenuando, *secretionem* Bilis uberiorem promovent; *Posterior* autem includit omnia illa quæ *Diaphragma* & *Abdomen* violenter *concutiendo*, Bilem ex *Hepate* & *Vesicâ felleâ* in *Intestina* derivant, unde postea per *sedes* è Corpore potest amandari, si modò opus sit.

Sub *priori* Classe continentur omnia *Saponacea naturalia*: qualia sunt *succicunctorum* *Fructuum horarum acidodulcium*, & *maturorum*; ut *uvæ*, *cerasorum*, *mororum*, *baccarum sambuci*, &c. *rubi idæi*, & *vulgaris*, *pomorum*, *pyrorum*, &c. hæc enim ea li-

quefaciunt omnia quæ in Vasis hærent, adeòque & Bilem, quin etiam interdum ita vehementer & copiosè, ut *choleram morbum* arcessant. Huc etiam maximè referendi sunt, 1°. *succi* Plantarum aliquot manifestè *Saponacearum*; ut est *sucus* *Lychnidis saponaria* dictæ: huc pertinent quoque *cassia*, *manna*, *mel*, *saccharum*, *tamarindi*, *succus rosarum pallidarum*, *aloe*, *scammonium*, *myrobalani*, *rhabarbarum*. 2°. *Saponacea artificialia*, quæ ex *Oleo* & *Sale* arte combinatis constant, (ut antea dictum est) & quorum variæ dantur *species* superiùs enumeratæ; omnium autem præstantissima est *illa* quæ ex *Sale* alcalino volatili, & *Oleo* volatili conficitur. Tandem huc referuntur *Elixir proprietatis*, & *Syrupi* omnes moderatè *aromatici*; ut *Syrupus de artemisiâ* FERNELII, *botryos*, *quinque radicum aperientium*, *cichorei simplicis*, & *cum sennâ*, *violarum*, &c. sumantur isti omnes in *sero Lactis*, aut *decocto Taraxaci*, vel simili *diluyente*, idque manè *vacuo Ventriculo*.

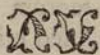
Classis posterior complectitur omnia *Emetica validiora*; ut sunt *Asari folia*, tum *emetica Antimonialia*, *Mercurialia*, &c.

COROLLARIA Practica.

I. Bilis nunquam *evacuari* debet ; nunquam enim *copiâ* peccat , nisi in iis omnibus qui diu nimis à *cibo* abstinuere ; quo in casu nihil aliud requiritur , quam ut sumatur *cibus*.

II. Medicamenta hæc adhibenda sunt in omnibus *morbis* , qui ab *obstructione* Hepatis vel Ductûs Biliarii oriuntur , ac proinde in *Ictero* : verum tamen cum aliquâ *cautione* ; siquidem à Medicamentis *fortioribus* initio *morbi* abstinendum est ; Febrem enim , sive potius Inflammationem à quâ Febris oritur , adaugent : *Icterus* autem sæpenumerò procedit ab Hepatis , per cretaceas , gypseas , calculosas , aliasque concretiones , *infarctione* ; interdum verò à Ductûs Communis , per *lapillum* hærentem , *obstructione* , quam semper comitatur *vomitibus* enormis. Hic porrò *morbis* Literatos , ob *vitam sedentariam* , ut plurimum afficit ; cujus *debellandi* sequens videtur optima *methodus*. V. gr. detur 1°. quotidie singulis horis , Pilula j. ex *Sapone Veneto* , vel ex tantillo *Aloes* cum *melle* vel *hierâ picrâ* parvâ dosi ; aut exhibeatur *Sal Polychrestus* cum pauxillo
mellis

mellis & smegmatis ex rhabarbaro, atque superbibatur potus tenuis, saccharatus, aut mellitus, vel *syrupus violarum*, cum Diætâ *strictâ*; continueturque horum vel similium *usus*, donec concretiones *resolvi* incipiant; quod plerumque intra unum vel alterum *mensem* fieri solet, atque factum esse dignosci potest ex *mutatione* coloris in *urinâ*, *facibus*, & *cute*. Tum verò 2°. propinentur *Emetica valida*, quibus Abdomen violenter concutiatur, & materia *soluta* exprimatur: (hæc autem non sunt *initio* præscribenda, ne partem fluidissimam emungendo, concretiones magis duras fixasque reddant) porrò finitâ *Emetici* operatione, *vesperi* detur *Opiatum*, atque sensim *Exercitio*, *Cibisque crassioribus* assuescat *ager*. Cæterum qui fiunt à *defectu* *Bilis morbi* curari debent, administrando ea quæ *facilè solvantur*; qualia sunt *Ptisanae*, *vitelli ovorum*, & *similia*, unâ cum *saponis Pilulâ*.

CAPUT VII.

De Hydragogis.

1. **H**Ydragoga sunt medicamenta Purgantia, qua Aquam, i. e. Serum Intestinale salivofum educunt. Porro Serum dicitur omne Liquidum à Sanguine secretum, quod nec pingue, nec rubrum est: estque vel concrescens ad ignem, instar albuminis ovi, in duram massam; & hujusmodi est Serum Sanguinis propriè dictum: vel non concrescens, sed exhalans, & post se faeces relinquens crassas, at non coagulatas; taliaque sunt Saliva, Sudor, Urina. Serum autem quod ab Hydragogis educitur, est posterius illud. Vocatur porro intestinale, quoniam in Intestina derivatur, idque dupliciter; nempe 1°. è Glandulis Oris salivalibus, nec non è Palati, & Oesophagi glandulis extillat, ac deglutitur: 2°. secernitur atque fluit in Intestina non tantùm è glandulis Intestinalibus ipsis, sed etiam à glandulis Hepatis per Ductum Hepaticum. Jam verò liquidum hoc Hydragogorum ope-

multò majori copia, quàm naturaliter fieri solet educitur, & per *anum* expellitur.

2. Cæterùm *Hydragoga* ad tres reduci possunt *Classes*; quarum *Prima* continet ea quæ *secretionem* hujusce *liquidi* promovent, *glandulas* nimirum *Intestinales* stimulando. *Secunda* complectitur ea quæ *secretionem* dicti *liquidi* suscitant, 1°. Sanguinem in partes *non rubras* dissolvendo; 2°. eundem ita *solutum* velociùs movendo, quò majori copiâ ad *glandulas* *Intestinatorum* *secretorias* applicetur. *Tertia* tandem includit illa *Medicamenta* quæ *utrumque* istud simul agunt.

De Primâ Classe Hydragogorum.

CLassis hujusce Medicamenta ad Intestinatorum *membranam* intimam applicata, eandem instar *Vesicatorii* in *vesicas* elevant, quas verò deinde *solvunt* vi suâ *causticâ*, unde sequitur continuum Lachrymarum Intestinalium *stillicidium*. Corporis quippe tota superficies, cum *externa* tum *interna*, pullulat scatetque *Vasis liquidum* modò dictum continentibus; his autem *Vasculis* si corpora applicentur *acria*, quæ ipsa *solvere* valeant, simul & quæ tam *crassa* sint, ut eadem intrare nequeant, tunc temporis *liquidum* istud educunt; & vocabuntur *Vesicatoria*, aut *Hydragoga*, prout *huic*, vel *alteri* superficiæ admoventur, nimirum *internè*, vel *externè*: quapropter *acria* cuncta *Vesicantia* quæ ita *crassa* sunt, ut *Venas Lacteas* ingredi non possint, *Hydragoga* fiunt, nullo quidem excepto; & quò magis *acria*, *crassaque* sunt, eò quoque *fortiora* extant. Porrò *Classis* hujusce Medicamenta *duas* debent habere conditiones; 1°. nempe oportet, ut in se contineant aliquid *tennis*, *acris*, *roden-*

De 1. Classe Hydragogorum, 309
tis, & urentis: 2°. ut illud urens ita fit
corpore quodam gummoso vel resinoso
involutum, ut non totum simul exhalet,
sed *successivè*; unde quoque fiet, ut *suc-*
cessivè rodat. Medicamenta verò hujus-
modi *duplicia* sunt; vel enim ex Fossilibus,
vel ex Vegetabilibus desumuntur. Quæ
ex Vegetabilibus habentur, sunt sequen-
tia. (1) *Mechœacannæ* radix, quæ jam
inter *Phlegmagoga* numerata fuit: vires
habet ferè instar *ſalappæ*; in Alcohole
soluta *tincturam* præbet, quæ porrò in-
pissata fit *resina*; si *tinctura* hæc in Ore
teneatur, ardore intolerabili Fauces af-
ficit, & *salivationem* excitat; si verò
deglutiatur, Fauces ac Oesophagum in-
flammat, & humoribus opplet; haud
secus ejus *resina*, si masticeatur, *salivam*
vehementer movet, Osque exulcerat;
denique si, cum ovi albumine, sordi-
dis Ulceribus applicetur, eadem *abster-*
get: Dosis hujusce radicis est à ℥ j. ad
℥ ij. quæ quidem Dosis major est, quàm
pro scopo *Phlegmagogorum* requirebatur,
quoniam in hoc casu *stimulus* fortior
esse debet. *Hydragogum* nobilissimum est,
sed non debet deglutiri, nisi *viscoso* quo-
dam corpore involvatur, ne scilicet Fau-
ces & Oesophagum lædat. (2) *ſalap-*
pæ; hæc si masticeatur, primò quidem

iners esse videtur, sed tandem *acerri-*
ma deprehenditur: *tinctura* ejus cum
 Alcohole facta, & in Ore detenta,
 Fauces itidem exulcerat; *resina* verò
 si masticeatur, intolerabilem dolorem &
 tumorem excitat, *Salivæque* secretionem
 valdè promovet: porrò si in Aquâ so-
 luta sumatur, vehementer *purgat*, ut
 & ejus *tinctura* saccharo edulcorata.
 (3) *Ebulus* sive *Sambucus humilis*; hu-
 jus *fructu* & *cortice mediano* utimur:
 Dos. *baccarum* est à ʒ j. ad ʒ v. *succus* ea-
 rum ut & *summitatum* dari solet à ʒ ss.
 ad ʒ j. *cortex medianus* si ad ʒ ss. Infan-
 tibus, & ad ʒ ss. Adultis detur, *serum*
 educit vehementissimè, & *fortius* agit
 quàm *Sambucus*: jam verò *bacca* &
cortex Ebuli si degustentur, saporem a-
 crem præbent & lædentem. (4) *Rham-*
nus Catharticus vel *Spina cervina* sive
infectoria (ita quidem dicta, quòd Pic-
 toribus usui sit;) *baccarum* ejus *succus*
 expressus sumitur ad ʒ j. & in *syrupum*
 coctus ad ʒ jj. porrò secundùm SYDEN-
 HAMI observata *Syrupus* hic de *spinâ*
cervinâ Hydropicis maximè confert, &
 in his, qui *Catharsi* promptè cedunt,
aquas copiosè admodùm elicit (a). *Suc-*

(a) Confer SYDENHAM, *Tract. de Hydropæ*,
 pag. 493. Edit. in quarto.

cus autem in Ore detentus saporem quasi igneum exhibet. (5) *Soldanella minor*; hæc est herba maritima, & species *Convulvi*: apud Batavos maritimos habetur pro divino Medicamento; saporem verò acerrimè falsum præbet: usus est in *acetariis*, sed ab *aceto* vis ejus plurimum infringitur; herba hæc est limosa, & tenax cum acredine, *albumque purgat* cum torminibus: Dosis à ℥ j. ad ʒ ss. (6) *Gratiola*; hæc saporem habet igneum amarissimumque, cum succo viscoso; *aquas* educit cum torminibus summis, soletque *vomitum* excitare: Dosis à ℥ ss. ad ʒ jj. *in infuso*. (7) *Iris palustris*, quæ nostras dicitur; hæc agit vehementissimè: Dosis *in substantiâ* est à ℥ j. ad ʒ j. *succi* autem ejus *eadem* est Dosis vel circiter; hic verò inter bibendum, si cautio non adhibeatur, Oesophagum in *bullas* summo cum dolore elevat; sed assumpto *aceto* tollitur iste dolor. (8) *Esula*; cujus *succus*, quoad colorem & consistentiam, *lac æmularur*, sed ita est *urens*, ut si *cuti* applicetur, instar ignis eam exulceret; & est adedò *tenax*, ut calore leni evaporatus, in *resinam* abeat. MARTINUS RULANDUS habebat in *Germaniâ* quoddam *arcantum* pro Hydropicis, qui

ingenti numero ad eum confluebant ; quosque omnes ferè sanabat ; arcanum autem hoc erat *cortex Esula* decoctus in *sero lactis*, & *melle* edulcoratus : *Esula* Dosis est gr. *jjj.* ad *vjjj.* in *substantiâ*, verùm in *infuso* Dosis ista duplicatur : huc porrò referuntur etiam aliæ *Tithymalorum* species , ut & *Euphorbium*. (9) *Gummi Gutta*, sive *Gutta Cambodia*, seu *Gamandra*, &c. (de quâ jam dictum est, *CAP. de Phlegmag.*) hanc Plantam nonnulli dicunt esse speciem *Euphorbii*, ex quâ læsâ *succus* extillat, cui verò *flavus* conciliatur color , ne *fucus* detegatur : caterùm si gustetur *Fauces* exulcerat , iisque tenacissimè adhæret , atque *vesicas* excitat ; fortissimum quoque & optimum est *Hydragogum* : Dosis est à gr. $\frac{1}{2}$ ad *xjj.* in *Corporibus* autem difficulter movendis plerumque *vomitum* excitat. (10) *Elaterium*, sive *Cucumeris Asinini succus* ad *Solem* inspissatus ; hoc porrò medicamentum est *acerrimum*, quin & ita *viscosum*, ut licèt per 100 annos servetur , nihilominùs *tenax* maneat : laudatur à *SYDENHAMO* tanquam *ultima anchora* in *Hydrope* (a) : Dosis *Elaterii* est à gr. $\frac{1}{2}$ ad *xjj.* gr. est autem *Purgans* vehementissimum.

(a) *Tract. de Hydrope.*, pag. 494.

Hydragoga hujusce prima Classis ex Fossilibus desumpta sunt hæc sequentia. (1) *Mercurius dulcis* ; qui verò fit optimum *Hydragogum* si grosso modo contritus exhibeatur ; à Liquidis enim nostris haud facillè solvitur , hinc Intestinis inhærens , eadem , vi *Acidi* quod in eo continetur , *stimulat* : Dosis autem ejus est à gr. jv. ad ʒjj. *aquas* porrò violenter educit ; verùm si exhibeatur tenuissimè attritus *salivationem* excitat , atque si grossè contritus *vulneri* applicetur , *callos* ad marginem natos optimè corrodit. (2) *Mercurius Precipitatus albus* ; cujus *vis* consistit in *spiculis acidis* , quæ non sunt recondita , sed aperta & nuda ; unde si *alcalinis* infringantur , aut *Ignis vi* separentur & expellantur , *dulcis* evadit : Dosis ejus *maxima* est gr. x. & vehementer purgat. (3) *Merc. Precipitatus ruber* ; qui violentiùs adhuc agit , hinc Dosis hujus est à gr. jj. ad v. (4) *Merc. Precipitatus flavus* ; optimum est *Hydragogum* , sed cum moderamine exhibendum est , aliter enim *salivationem* excitat : dari debet itaque sub 4 legibus antea præscriptis ; scilicet ut determinetur versùs Intestina , & assumatur absque Medicamentis aliis , quibus possit ad Corporis *habitum* derivari , qualia sunt *Diaphoretica* & *Opiata* ; cæterùm *Ulcera*

314 *De I. Hydragogorum Classe.*

quoque rodit & superfluitates consumit, in *callis* etiam pertinacissimis, at non sine dolore : PARACELsus eum vocavit *Turbith minerale*, quia Lympham eodem modo expurgat ac *Turbith vegetabile*, quod eandem ex intimis *podagrici* Corporis articulis educere censetur : [Dosis autem *Præcipitati flavi* est à gr. *jj.* ad *vj.*] Addi potest (5) *Merc. Præcipitatus viridis* : [cuius Dosis eadem est ac *flavi.*] Huc etiam referuntur (6) *Metallorum crystalli* ; ut 1°. *Vitriolum Lune*, ex quo fit *Lapis Infernalis* ; Dof. est à $\frac{1}{2}$ gr. ad *jjj.* Tum 2°. *Vitriolum Veneris* : quæ quidem *Vitriola* violentissimè *aquas* educunt ; Dosis verò *posterioris* eadem est ac *prioris*, aut circiter. Ad istam Classem potest quoque pertinere *Scobis Veneris* ; quæ tùm à Veteribus tùm à Recentioribus tanquam *anchora sacra* laudatur : hoc Medicamento curatus est CAROLUS V. cùm *hydropo* laboraret ; (vide FORESTUM) Dosis autem *Scobis* hujus est gr. *vj.* 3°. *Vitriolum Martis* : [Dof. à gr. *vj.* ad ð j.] Tandem (7) *Vitriolum commune* sive *album* : Dof. à 5 j. ad ð jv.

COROLL. Hæc omnia Medicamenta operantur *acrimoniâ* tantùm suâ ; ideòque non *specificâ* quâdam *virtute* : hoc enim ita se habere probant, 1°. *Sapor*

omnium acerrimus, 2°. *Ardor* quem Fau-
cibus inducunt, 3°. *Vesicula* quas omnia,
Jalappâ & Mechoacannâ non exceptis,
excitant, 4°. *Dolor* quem Vulneribus ap-
plicata creant, 5°. *Analysis Chémica* ;
quippe si solvantur ex iis quæcunque vel
in aquâ, vel in spiritu vini quantum
fieri potest, vires acerrimas Menstruis
suis communicant: illud autem quod in-
tactum & indissolutum remanet, vires
planè nullas habet.

De Secundâ Hydragogorum Classe.

Medicamenta hujusce Classis sunt
ea, quæ Sanguinem in serosum Li-
quidum solvunt, eumque ita solutum ve-
lociùs movent; quò majori copiâ ad In-
testinales applicetur Glandulas. Hæc au-
tem ambo ut fiant, necessè est ut Medi-
camenta cum Sanguinis massâ commif-
ceantur: & ne quis putet hujusmodi Pur-
gantia cum Sanguine nunquam misceri,
assertum hoc triplici confirmabimus ar-
gumento. 1°. *Infusiones* ex croco Martis,
sennâ, & rhabarbaro Hominum & Bru-
torum corporibus, nempe Thoracis ca-
vitati injecta, apud Anglos, Gallos, Ita-
los, post horæ dimidium dejectiones per

D d ij

316 De III. Hydragogorum Classe.
alvum producere; ideòque non dubitan-
dum est, quin Venis receptæ fuerint. 2º.
Mercurius, ad *salivationem* excitandam,
Pedibus affrictus, sæpenumerò *diar-*
rhœam, non nisi *Diaphoreticis* & *Opiatis*
compescendam, arcessit. 3º. Cujuslibet
fluxus serosi per Alvum curatio felicissi-
mè perficitur *Diaphoreticorum* & *Opiato-*
rum ope. In hâc porrò Classe unum Me-
dicamentum solummodò novimus; nem-
pe *Mercurium*: hic enim sive *crudus*, sive
dulcis, parvâ Dosi, eâque sæpe repetirà,
& sub 4 istis legibus suprâdictis assump-
tus, post duos tres-ve dies *fluxum* Alvi
serosum inducit.

De Tertiâ Hydragogorum Classe.

AD hanc Classem pertinent omnia
Classis primæ Medicamenta, quæ
tum *glandulas* stimulant, & *secretiones*
augent, tum Sanguinem *solvunt*, eum-
que *solutum* movent: sicut enim *Cantha-*
rides Cuti externè applicatæ *vesicas* exci-
tant, simul & Sanguinem ita *solvunt*, ut
mielium Sanguinis nonnunquam indu-
cant, sic etiam omnia *Vesicantia* & *Acria*,
utî sunt ea quæ in primâ Classe numeran-
tur, Intestinis internè applicata, in iis

Coroll. Pract. De Hydragogis. 317
dem *vesicas* producunt, simulque Sanguinem *solvunt*, & eò derivant.

COROLLARIA *Practica.*

I. *Hydragoga* conveniunt in Morbis omnibus, ubi abundat *salivosa* in Sanguine *lymphæ*: tales autem sunt omnes illi Morbi, in quibus Viscera prima *debilia* & *infarcta* sunt; unde partes Alimentorum non ita possunt *attenuari*, ut in Vasa Lactea introeant, & Lymphæ admisceantur: tales quoque sunt Morbi in quibus Cordis & Arteriarum *vis contractilis* est *debilis*, unde quidem Sanguis nimium *tenuis* evadit; quippe constat ex Physiologicis quòd, quò *fortior* est *vis* Cordis & Arteriarum, eò *crassior* fit Sanguis, at è contrario eò *tenuior*, quò *debilior* est *vis* ista; sic enim in Rusticis multum laborantibus, nec non in Bajulis, & similibus, Sanguis valde *compactus* reperitur; verum in *delicatulis*, & omnibus iis quibus *debilia* sunt Viscera, ut in Leucophlegmaticis, Phthisicis, Scorbüticis, &c. planè *aquosus* est.

II. Conducunt eadem Medicamenta in omni Humorum *extravasatione* & *stagnatione*; ac proinde in omni Tumore Oedematoso, & Contusione.

D d iij

III. Profunt etiam in Morbis in quibus Liquidorum *subita solutio*, aut *evacuatio* requiritur; idèdque in Fistulis, Scabie, omnibusque Hydropis speciebus, Apoplexiâ, quæ sæpe à sero in Cerebri cavitatibus *extravasato* oritur, Gonorrhœâ virulentâ, & similibus.

IV. Quoties hæc Medicamenta propinanda sunt, dentur primâ vice Dosi satis largâ; etenim aliter, cum *caustica* sint, valdè *stimulabunt*, nihil verò *evacuabunt*; unde quidem diræ exorientur anxietates & tormina.

V. *Hydragoga* nocent in omni Morbo *inflammatorio*, sive *inflammatio* sit in Arteriis, sive in Vasis Lymphaticis; idèdque in Febris omnibus, nisi *Vena-sectio* præcesserit, *noxia* sunt.

VI. Hypochondriacis quoque & Hystericis *nocent*; hi quippe sæpenumerò ab *Hydragogis* ita violenter purgantur, ut inde in *animi deliquium* incidant.

VII. *Hydragoga* quælibet facilè *hypercatharsin* inducunt. Jam verò *hypercatharsis* est *duplex*; species nempe *Prior* fit per Medicamenta nimis *evacuantia*, cum scilicet Humorū velocitas & tenuitas à Medicamentis adèd *augentur*, ut inde Vasa Excretoria ultra suum *tonum* distendantur, & evadant *paralytica*; un-

de fit ut sese *contrahere* nequeant, sed maneat *aperta*, & consequenter Humores majori quàm par est copiâ *effluent*. Hujus *mali* instituitur optimè *curatio* per *Astringentia* summa cum *Opiatis* & *Spirituosis*: quippe *Spirituosa* cuncta *coagulant*, uti docet *Chemia*; ergo *Austera* & *Spirituosa* semper in hoc casu sunt adhibenda. *Posterior* species *hypercatharseos* est *spasmodica*, qualem *HIPPOCRATES* describit ab *helleboro* oriundam (a); etenim validè *concutiunt spasmi*, & hinc *expelluntur* Humores. In hâc autem occasione conveniunt *Acida mineralia*, unâ cum *Opiatis*, & *calidis Aromatibus*.

(a) *Aphor. Sect. V. Aph. 1. & 4. item Libr. de Veratri Usu, art. 7.*

CAPUT VIII.

De Melanagogis.

1. **V**eteribus atra Bilis erat duplex. Prior scilicet ex Liene, & dicebatur humor melancholicus, fax & recrementum Sanguinis; hujusque materiam Sanguinem esse melancholicum affirmabant. Posterior autem ex Hepate, & vocabatur Bilis hepatica exassata.

2. Ergo medicamenta Melanagoga ea dicebantur à Veteribus, 1°. Quæ atrabiliarium humorem ex Liene per Intestina purgant; hoc autem fieri posse antea dictum est, simul & assignata via quæ transit humor iste: ac proinde hoc in casu non errabant. 2°. Quæ Bilem hepaticam educunt: verùm si seriò attendamus, videbimus 1°. Medicamenta purgantia dari plurima, quæ fæces atrae reddunt; sic enim Polypodium quernum, quod pro principe Melanagogorum habetur, sequens naturam omnium Quercuum, quarum proprietas est cuncta ferè colore nigro tingere, Mucum Intestinalem atro colore inficit; & idèò melanagogum dicitur à Veteribus: ita quoque Lapis Armenus, & Lazuli,

[nec non *Helleborus niger*, *Epithimum*, & *Senna*] ab iisdem pro *Melanagogis* habebantur; jam verò satis notum est, quod isti duo Lapidés *faces* colore *nigerrimo* tingant, ut & omnia *Vitriola*. 2°. Quòd aliquando Naturæ *vi* solius, absque *Cathartico* administrato, per superiora & inferiora materies ejiciatur *nigra*: quo in casu omne illud dici potest *Melanagogum*, quod hancce materiam *blande* expellit; etenim non debet *vehementer* tractari, sed *lenibus* duntaxat moveri *Purgantibus*.

C O R O L L A R I A

De Purgantibus in genere.

I. Corpus Humanum totum *depurari* potest per *album*; licet contrarium afferat HELMONTIUS: *depurare* autem est *separare* partes quasdam *determinatæ texture*, & *acrimoniae*; per quas proprietates à *reliquo* differunt Sanguine quocum circulantur: hæ porrò partes ut plurimum *minores* extant partibus *sanguineis*; ac proinde si in Liene, Hepate, aliisque Visceribus *laxitatem* Excretoriorum Vasorum *minuere* possumus, Expulsoriorum verò Canalium *augere*, sponte patet quòd *peccantes* illæ partes *facile* *separari* queant.

II. *Purgantia* non sunt *venenosa*, ut asseruit PARACELsus, & HELMONTIUS probare voluit his Argumentis (a); nempe 1°. Quoniam *auctâ dosi* semper Mortem arcessant, 2°. Quia *Theriaca* quæ Venenis resistit, conducatur ad vim *Purgantium* tollendam. Sed ad hæc respondemus, 1°. quòd non solummodò *Purgantia*, sed etiam quæcunque maximè *salubria*, si *nimiâ quantitate* sumantur, *mortifera* sint: deinde 2°. quòd *Theriaca* sistat vim *purgatricem* Medicamenti per vim *Opii* quod continet; hoc enim pro tempore sistit *motus* omnes *contractiles* Solidorum; unde *minor* fit *expulsio* Liquidorum per *Secretoria* & *Excretoria* Vasa.

III. *Purgantia* nulla dantur *Electiva*, i. e. quæ Bilem, Lympham, Pituitam, *reliquis intactis*, expellant: istud enim ex *historiâ Purgantium* abundè patuit; quippe cùm de iis *in specie* verba fecimus, clarè vidimus, quòd in omnia nostra *Liquida equaliter* agant, sed movetur solummodò *materies fluxilis* & quæ *faciliùs* deponi potest.

IV. *Purgantium vires* falsò deducuntur ab *Acido*, vel ab *Alcali*, vel à *Sul-*

(a) Vide sis HELMONT. loco superius citato.

phure quodam inhærente : nam ex. gr. *succus Vegetabilium*, & *Spiritus Nitri purgant*; quibus tamen nihil *sulphurei* inest: verùm omne *Acre* quod *stimulare* potest, hanc ob causam *Purgans* evadit.

CAPUT IX.

De Vomitoriis.

1. **P**ER *Vomitoria* intelligimus omnia *Medicamenta* quorum vi, contenta *Ventriculi sursum in Os per Gulam* projiciuntur. Porro *vomitûs* causa proxima & immediata est *compressio* *Ventriculi* in contenta: hæc autem *compressio* potest oriri vel à *contractione* *fibrarum* ipsius *Ventriculi*; vel à *causâ externâ* *Ventriculi* latera validè *premente*; vel denique ab *utroque* simul.

2. Hinc ergo *tres* dantur *vomitûs* species. *Prima* est *Ventriculi* per *superiora* violenta *evacuatio*, ipsius *Ventriculi* *fibrarum* *contractione* procurata; & ad hanc speciem requiritur, 1°. *Materiae* expellendæ *aptitudo* ad *expulsionem*, i. e. *fluxilitas*. 2°. *Pylori* accurata *constrictio*, & *Orificii* *Superioris* *apertura*. 3°. *Stomachi* *distensio*, eamque consequens *contractio*, quæ

à fibris Ventriculi simul agentibus pendet. Vomitus ejusmodi speciem agnovere Veteres; & hanc reverâ quandoque fieri (licet negent quidam Neoterici, (a) qui volunt omnem vomitum oriri à convulsione musculorum Abdominis) vel inde constare potest, quòd si Corpus pleno Ventriculo inflectatur, fiant primò ructus; qui solummodò inde oriuntur, quòd superius Ventriculi orificium aperiatur, non autem à convulsione Diaphragmatis & musculorum Abdominis præcedente.

3. Atque sic excitare vomitum solent sequentia. 1°. Quodlibet acre topicum Ventriculo applicatum. 2°. Omnis inflammatio Ventriculi; uti contingit in Morbis malignis & Variolis, nec non à Venenis assumptis: non tamen quòd Ventriculus, in statu quietis sive dum flaccidus est, ad vomitum per inflammationem moveatur, sed tunc solummodò cum aliquid ingestum sit. 3°. Scirrhus inhærens Ventriculo. 4°. Repletio nimia & subita à quâcunque materiâ. 5°. Inordinatus Spirituum Animalium motus à re nauseabundâ excitatus, [vel aliâ de causâ;] hinc spas-

(a) Imprimis verò clariss. CHIRAC hujus opinionis Auctor, nec non celeberrimus DU VERNEY. Confer Historiam Academ. Reg. Parisina, ann. 1700.

mi hypochondriaci & hysterici vomitum
 ciere solent. 6°. Ventriculi *spasmus* ab *innu-*
sitato Corporis *motu*; ut à vectione in rhe-
 dâ, navigatione, circumgyratione, &c. or-
 tus. 7°. *Spasmus* Ventriculi *sympatheticus*;
 v. gr. in *vulneribus* Capitis, Apoplexiâ ab
 extravasato Liquido oriundâ, nec non
 in Colicâ, Nephritide, &c. qui verò
spasmus à communicatione *nervorum*
 Ventriculi cum *nervis* partium *affecta-*
rum oritur; unde fit etiam, ut *vomi-*
tus omnes ferè *morbos* Abdominis comi-
 tetur.

4. *Secunda species vomitûs* est illa quæ
 contingit à *compressione* laterum Venti-
 culi per *musculos* Abdominis; hi siqui-
 dem interdum ita *convelluntur*, ut om-
 nia *Viscera* in Abdomine contenta vali-
 dè *premantur*; quapropter si tunc tem-
 poris Ventriculi *superius orificium* aperia-
 tur, necessariò subsequetur *vomitus*. In
 hâc autem specie *vomitûs* *cavitas* Abdo-
 minis à propriis *musculis*, *Diaphragmate*
 & *Peritonæo* simul agentibus, valdè
coarctatur: unde Sanguis in toto Abdo-
 mine plurimum *comprimitur*; hinc verò
secretiones maximè fiunt in omnibus *Vis-*
ceribus contentis; quin & aliquando
Vasa Sanguinea in Hepate *disrumpuntur*,
 unde quidem dira oriuntur *symptomata*:

ita quoque Sanguis, ob *compressionem* seu *resistentiam* quam in Infimo Ventre patitur, versùs *superiora* violenter actus, Hæmoptysin interdum vel Apoplexiam parit. Porrò in hâc Abdominis *compressione*, si *sphincteris* Ani tanta sit *vis* ut *superari* nequeat, *peristalticus* Intestinarum *motus* invertitur nonnunquam, & fit Ileos; verùm si *vis* ista *superetur*, tum fit *excretio* simul per Alvum; in quâ quidem non solùm Intestinarum *contenta* excluduntur, at etiam *liquores* secreti & ab omnibus Abdominis *visceribus* profluentes: cæterùm hæc species *vomitûs*, si nimis continuata sit, speciem primam ut plurimum sequitur; *nervis* quippe Stomachi *vellicatis*, tandem & etiam Abdominis muscoli *convelluntur*, ob *consensum* scilicet per *nervum* Paris Octavi.

5. Tertia species *vomitûs* est ea quæ à *contractione* fibrarum Ventriculi, & musculorum Abdominis simul fit; hic autem *vomitus* violentissimus est.

COROLL. Expurgandus est *error* iste Medicorum ferè universalis, scil. quòd *actio Vomitoriorum* explicari nequeat, nisi descriptis priùs Ventriculi *tunicis*; & hoc inculcant illi qui *vomitum* ex solo *motu* Ventriculi derivant: quòd quàm preca-

rium & à vero alienum sit, patet non solum ex antèdictis, verum etiam ex eo quòd, si Venenum aliquod *initium* Paris Intercoastalis *nervorum* attigerit, statim subsequatur *vomitus*. Unde quidem dubitare licet, an non hæc *Vomitoria* quæ non nisi post aliquot horas suos *effectus* produnt, prius *agant* in Cerebrum, ac deinde per *consensum* Ventriculum *turbent* ?

6. Jam verò *cause* communes *trium* specierum *vomitûs* sunt sequentes. 1°. *Vellicantia fortiora*; sicuti *pluma* in *Gulâ agitata*. 2°. Omnia quæ *Spiritus Animales perturbant*, licet *immediatè* non *agant* in *Stomachum*; ut *motus insueti Corporis*. 3°. *Idea* nauseabundæ. 4°. *Materies mobilis fluctuans* in *Ventriculo*, quæ *aeris* est & *vellicat*. 5°. *Acre* quodlibet *Stomacho ingestum* in *teneris Homini- bus*. 6°. *Purgantia* quæcunque, vel *adultâ* *dosi*, vel *teneris* propinata. 7°. *Acria* commixta *Sanguini*; v. gr. *infusio Tabaci*, in quâ si *Infantes* ad *scabiem* sanandam (ad quam plurimum valet) laventur, *vomitû* corripuntur; sic etiam *infusiones* *Croci Metallorum*, *Hellebori*, *vitri Antimonii*, &c. in *aquâ*, *vino* aut *lacte*, si *Venis* injiciantur, primò *vertiginem*, dein *turbationem*, paulò post *nauseam*, ac tan-

dem vomitum producant. Cæterùm si formâ *Clysmatis* injiciantur *Vomitoria*, successum non habent nisi in iis quibus *Valvula TULPIANA* laxa est, uti solet esse in *Hominibus debilibus*.

7. Medicamenta porrò *Vomitoria* ad quinque Classès subsequentes reduci possunt.

I. Classis continet omnia corpora nobis nota, quæ quidem eâ copiâ *Ventriculum* ingrediuntur, ut eundem nimis impleant, & ejus *fibras* omnes distendant, atque *dorsales* in *contractionem* cogant; quò fit ut *Pylorus* *constringatur*, unde brevî *nausea* & *vomitus* subsequuntur: hinc etiam ipsamet *Aqua*, copiosè & subitò *ingesta*, *Vinum* itidem, *Cerevisia*, *Cibi* qualescunque hoc pacto fiunt *Vomitoria*.

II. Class. completitur omnia corpora quæ *Fauces*, *Oesophagum*, *Ventriculum*, aut *Intestina* ita *laxant* & *lubricant*, ut inde *Stomachi contenta* minimo motu facilè versùs *superiora* ferantur: talia verò sunt *Pinguia* quælibet, sæpe & magnâ copiâ assumpta, modò non sint *acria*; ut *oleum*, *cerevisia* dulcis, recens, tenax, *mulsum*, *syrupi*, *lixivia*, *sapones*, *cerevisia cum butyro*.

III. Cl. includit *Applicationes mechanicas*.

nicae quæ, Fauces *irritando*, fibras Ventriculi & vicinarum partium in *contractiones* cient: demonstrat enim WILLIUS, Fauces, Pulmones, Cor, Musculos Intercostrales, Ventriculum, Diaphragma, & Mesenterium *nervos* habere ab *eâdem origine*; hinc etiam *nervis* Faucium *irritatis* facilè omnes enumeratæ partes *convelluntur*: ita si *digitus* aut *pluma* Fauibus immittatur, vel si Lingua deprimatur, *nausea* statim excitatur, hoc verò si continuetur, sequitur tandem *vomitum*.

IV. Class. continet quæcunque *topicè agunt* in ipsum Ventriculum, *irritando* scilicet eodem ferè temporis momento quo deglutita sunt: jam verò talia sunt. 1°. *Gilla Vitrioli* PARACELSI; hujus Dosis à ʒjj. ad ʒj. si sumatur brevî *vomitum* arcessit. 2°. *Viride Aeris*; cujus Dosis est à gr. ss. ad gr. jj. hoc autem vix citiùs deglutitur quàm operatur. 3°. *Nicotiana tinctura*, ex foliis nempe Nicotianæ vulgaris ope Spiritûs Vini Rectificati educta; quæ ad ʒj. vel jj. data statim *vomitum* excitat; si verò diluatur *aquâ*, tum pro lubitu *sisti* potest ejus *operatio*: cæterùm in *consuetis* Nicotianæ masticatoribus tale quid non efficit. 4°. *Absinthii*, aut *Card. Bened. succus* recentè expressus: Dof. ʒj. ad ʒjjj. 5°. *Oxy-*
E e

mel Scilliticum : Dosis \mathfrak{z} j. ad \mathfrak{z} jv. 6°. *Succus* recens expressus *Raphani rustici*; qui verò nisi intra horam unam sumatur, vires amittit: [Dof. \mathfrak{z} j. ad \mathfrak{z} jj.] 7°. *Raphani semina* contusa: Dof. \mathfrak{z} fs. 8°. *Atriplicis radix*, item & *succus* recenser expressus: Dof. \mathfrak{z} j. ad \mathfrak{z} j. 9°. *Persicorum flores*; [quorum *syrupus* Infantibus ad \mathfrak{z} j. præscribi solet.] 10°. *Cydniorum succus* recens; qui ad Cochl. j. sumptus præsentaneum est *Vomitorium*, licet vomitum à laxatis Ventriculi fibris ortum sistat. 11°. *Anethi semina*: Dof. à \mathfrak{z} jj. ad \mathfrak{z} fs. verum post se relinquunt *nauseam* diuturnam. 12°. *Cyclaminis succus*; [*cujus autem externus est usus*, scil. in *Ung. Arthanita.*] Porrò recensita Remedia idem agunt in Ventriculum, ac *penna* in Fauces; irritant nimirum & *vellicant*. Cæterum *usus* horum convenit iis qui facile *vomunt*, qui Ventriculum satis *sensilem* habent, quique in vomitum proni sunt & *nauseabundi* à solâ repletionem. Ex his etiam eligi possunt conducentia in Morbis *acutis* & *chronicis*; inter hæc enim habemus *Amara*, *Acida*, & *Aromatica*.

V. Class. continet omnia illa quæ Sanguini communicata *spasmos* universales inducunt, sed qui in Ventriculo & In-

testinis sese maximè exerunt. Jam verò quæ huc spectant Remedia per horam unam & ultrà in Sanguine hærent, antequam operentur; sunt autem, 1°. *Hel-leborus albus*, & *niger*: quorum priorem, ob spasmos quos inducit violentos, præscribere non audent Medici prudentiores; siquidem ad ʒ ss. datus violentissimè agit: *niger* autem ad ʒ j. exhibetur. 2°. *Asari folia*: Dos. à numero v. ad x. sive in substantiâ, sive in infuso. 3°. *Gutta Cambodia*: [Dos. à gr. vj. ad xjj. in cochl. Vini.] 4°. *Turbith Gummosum*: [Dos. in substantiâ à ʒ j. ad ʒ jj. resina à gr. vjj. ad ʒ ss. extractum, quod omnium est optimum, à gr. xv. ad ʒ j. infusum à ʒ jj. ad ʒ ss.] 5°. *Cataputia major*, sive *radix*, sive *semen*: Dos. à ʒ j. ad ʒ j. sed violenter admodùm operatur. Hæc autem omnia per *Acida* ita mitigari ac cicurari possunt, ut iis nulla vis remaneat (a). 6°. *Mercurialia*; ut *Tur-*

(a) Dantur adhuc aliquot alia ex Vegetabili regno Vomitoria; uti *folia Gratiola*: Dos. scrup. j. ad jj. *Sedi vermicularis*: Dos. drachm. ss. nec non *Sambuci* & *Ebuli folia prima*, *iuli*, *gemma*, vel *turiones* dicta, &c. sed omnibus hisce palmam præripit nobilis illa radix *Ipecacuanha*, quam invenerunt Recentiores, & in usum maximo cum fructu vocarunt; hæc enim in

E e ij

bith minerale, Merc. Præcipitatus albus, ruber, viridis, &c. 7°. Antimonialia; ut crocus, regulus, vitrum, [flores, sulphur Antimonii, Mercur. Vita, &c. imprimisq; Tartarus Emeticus, qui omnium tutissimus est & usitatissimus; Dof. ejus est à gr. jj. ad vj.] Cæterum hæc omnia Oleo Vitrioli digesta vim suam amittunt. Porro violenta hæc Vomitoria, si Sanguini Venoso immediatè injiciantur, venenosa sunt & lethalia: siquidem eorum vires in hoc casu satis evincit Experimentum WILLISII; "cùm enim Vinum Sci-

tenuem pulverem redacta, & à scrup. j. ad drachm. ss. propinata, lene ac egregium præbet Vomitorium; solet autem dari in jusculo, vel in opiato, usurpatur etiam à nonnullis in infuso. Cæterum historiam & vires radicis hujusce Brasiliensis vide passim in AUCTORIBUS recentioribus, ac imprimis apud PISONEM, Histor. Natural. Brasilia, Libr. IV. Cap. 65. nec non in Dictionariis POMETI & LEMERY; tum apud DALE, Pharmacolog. Supplem. pag. m. 148. & apud JUNCKER, Conspect. Therap. pag. 33. Adde TOURNEFORT, Traité de la Matière Medicale &c. Tom. I. pag. 438. & sequ. Consuli quoque potest de viribus & usu radicis Ypecacuanha, qui primus ejus usum celebrem fecit Dnus HELVETIUS Pater, Traité des Maladies &c. Tom. II. pag. 271. & sequ. Edit. ult. Porro de chemicâ hujus analysi à clariss. BOULDUÉ institutâ confer Acta Reg. Parisina, ann. 1700.

„ *bii infusione* imprægnatum in Canis
 „ robusti Venam Jugularem ad unc.
 „ vj. injiciendum curavisset, post 5 vel
 „ 6 circiter horæ minuta, iste *cespitare*,
 „ inter progrediendum *titubare*, & dein
 „ immaniter *vomere* cœpit. Attamen ar-
 „ bitrari fas sit (inquit AUCTOR) *effec-*
 „ *tum* istum à *pharmaco*, Cerebrum po-
 „ tiùs quàm Stomachum impetente, ex-
 „ citatum fuisse; cùm par *vomitio* post
 „ *linimentum*, aut *fotum* è succo aut de-
 „ cocto *Nicotiana* Capiti adhibitum pas-
 „ sim succedat. „ [Hæc WILLIS, *Phar-*
 „ *maceut. Rational. Part. I. Sect. 2. Cap. I.*
 „ *pag. 54. & 55. Edit. Haganae.*] Præte-
 „ rea notandum est, quòd in Græciâ &
 „ Helleponto extet *Venenum* quo, inficiun-
 „ tur *gladii*, à quibus inflicta *Vulnera* sem-
 „ per *lethalia* sunt, propter horrendos
 „ quos inducunt *spasmos*; Recentiorum au-
 „ tem observatio, & Ebriorum confessio
 „ detexit, *Venenum* istud esse *succum Hel-*
 „ *lebari* in Græciâ & Helleponto collecti.

COROLLARIA Theoretica.

I. Nondum demonstratum est, an *Pur-*
 „ *gantia* fortiora, & *Vomitoria* producant
 „ *spasmos excretorios* quatenus Ventriculo
 „ & Intestinis *immediatè* applicantur; an

quatenus Nervorum *origini*? Observatur autem in vomitu Excretiones omnes, ut *sudoris, alvi, lachrymarum, saliva, &c.* non minùs promoveri, quàm ab *Animi pathematibus*, aut à corpore quodam *originem Nervorum mechanicè* afficiente.

II. Hinc igitur patet, *Vomitoria* vehementiora in Nervorum *originem* agere.

III. Hinc etiam elucet ratio, cur inter Medicamenta, sola quidem *Venena*, eaque summa, ut & *Vomitoria* violenta *spasmos* producant.

COROLLARIA Practica.

I. Materia quæ per *Vomitoria* egeritur: *multiplex* est siquidem educitur 1°. *Saliva* copiosa. 2°. *Narium mucus*; unde quoque patescit mirabilis *Vomitoriorum* effectus in iis qui ex *Lue Venereâ mucositate* terribimò infestantur. 3°. *Faucium & Oesophagi liquor*; hinc *Vomitoria* optima remedia sunt ad *suppurationes* istarum partium detergendas. 4°. *Gastricus liquor*. 5°. *Lienaris liquor*; itaque si *Lien* occupetur materie quâdam *lentiori*, incipiente *malo* dum *mobilis* est materia, plurimùm *Emetica* profunt. 6°. *Omenti liquor oleosus*; qui verò, ut dicit MALPI-

GHIVS, (a) in hunc usum colligitur & conservatur in Omento, ut scilicet Bilem Humoresque cæteros ex nimio Corporis motu *acrimoniam* concipientes contemperet: cæterùm hoc *liquidum*, si nimium abundet, ac Bilem nimis tenacem reddat, facilè *Vomitorio* educitur. 7°. Mesentericus liquor. 8°. Hepaticus liquor; nullum enim est Medicamentum quod in Hepar certius agat, quàm *Emeticum*. 9°. Pancreaticus liquor. 10°. Intestinatorum *materies* ex dictis liquidis coagmentata.

II. Nullum promptius est Remedium (exceptâ *paracenthesi*) in Ascite sanabili; nihil enim ita promptè Abdominis *extravasata* evacuat: hinc etiam Veteres, ut & Recentiores semper coacti sunt tale violentum remedium tunc adhibere; siquidem optima sunt huic morbo quæcunque *spasmos* inducunt.

III. Non datur præstantius Medicamentum ad *apostemata* Pulmonum, Pleuræ, Mediastini, Diaphragmatis, Hepatis, omniumque Viscerum Abdominalium, si *matura* sint, rumpenda.

IV. *Vomitoria* valde conferunt ad tollendas *obstructiones* totius Corporis, præ-

(a) *Tract. de Omento &c. pag. 44. ad 46. Edit. Lond.*

fertim si adsint in Infimo Ventre, ad solvenda *impacta*, & *stagnantia*, nec non ad *vim expellentem* augendam.

V. In innumeris ergo Morbis tùm *acutis*, tùm *chronicis* profunt hæc Medicamenta.

VI. *Vomitoria* periculofissima sunt omnibus *Plethoricis*, (nam sæpenumerò Apoplexiam aut Hæmoptoën in iis producant) ut & omnibus *Phthificis*, *Diathesi hæmoptoicâ* laborantibus, *Calculosis* omnibus, (*mictus* etenim *cruentus* inde sequitur, ob nimiam *frictionem* & *attritum* sive *Renum*, sive *Vesicæ*, sive *Hepatis in calculum*; unde quidem læduntur *Vasa circumjacentia*) tum omnibus qui *Scirrho*, [*Cancro*, vel *Inflammatione* contraindicante] laborant, nec non *Apolectizantibus à copiâ Sanguinis nimia*, tandem omnibus *Viscera corrupta* habentibus.

VII. In *plethoricis* & *acutis* Morbis, quoties *vomitus* excitandus est, præmitti debet *Venæsectio*.

VIII. Iis quibus *materies* aliqua minus *mobilis* hæret quâdam in parte, vel abscondita est in intimis *Viscerum* penetralibus si *vomitus* excitandus sit, ante *Vomitorium* propinentur *Incidentia*, *Lubrificantia*, *Laxantia*, & *Irritantia*: hoc autem

autem ut par est observato, curari possunt Morbi incredibiliter plurimi.

IX. Ventriculi contentis per primum aut secundum vomitionis actum expressis, semper opus est *Diluentibus*, *Lubricantibus*, atque *Laxantibus*; aliter enim doloris & anxietatis multum excitatur.

X. *Hypercatharsis* in vomitu semper & sedulo præcavenda est; siquidem à nullis Medicamentis facilius oritur, quam à Vomitoriis: verum si subsequatur aliquando, tunc sisti potest, 1°. Remediis *antispasmodicis*; scilicet *Diluentibus*, *Laxantibus*, & *Anodynis* sive *impetum* sistentibus; ut aqua calida hausta, succo glycyrrhizæ, opio, nec non *vinculis* Brachiis & Cruribus injectis. 2°. *Aromaticis* variis: uti sunt omnes *Confectiones Alexipharmacæ*; nempe *Diascordium*, *Theriaca*, *Philonia* cuncta, *Mithridatum*, &c. hæc enim motum Humorum à centro ad peripheriam determinant; nam ope Vomitorii constringuntur peripheria Vasa, unde quidem Liquida versùs centrum moveri coguntur. 3°. Si fiat *Hypercatharsis* à laxatis Vasis & flaccido Ventriculo, tunc *Austera* & *Acida* requiruntur; uti *myva Cydoniorum*, satis largâ dosi, ut ad libr. ss. assumpta; vel *radix tormentilla*, aut *bistorta*, *cortex Peruvianus*, mala

aurantia, &c. 4°. *Spiritus fermentati* etiam valde profunt, modò *largâ* satis *dosi* propinentur, ut ad ʒv. si autem *eger* hisce fuerit assuetus, tum *dosis* adhuc augenda est.

C A P U T X.

De Diureticis.

1. **U**RINÆ *excretio* semper fit per Urethram, in quam fluit ex Vesicâ; ex Ureteribus autem in Vesicam stillat, nullaque in hanc alia datur *via*: quod quidem patet, 1°. Quoniam *dysuriâ* laborantes, ob *calculum* Ureteribus impactum, nullam prorsus Urinam in Vesicâ observantur habere. 2°. Quia si *vivo animali*, aperto Abdomine, ligetur Ureter uterque *vinculo*, dein Vesica emulgeatur, & Abdomen consuatur, tunc *animal* ex Urinæ *suppressione* certissimè postea moritur, ne *guttulâ* quidem *unâ* ad Vesicam deveniente. Porro quicquid in Vesicam per Ureteres ingreditur, id ex Pelvi fluit, quæ nihil aliud est quàm Ureterum *expansio*; jam verò in Pelvim venit ex Papillarum *ramis*, qui ab innumeris Canalibus Renalibus oriuntur, de-

monstrantibus MALPIGHIO & RUYSCHIO: omnes verò Canales isti *emissaria* sunt exiguarum Glandularum Renalium; quicquid autem *urinofi* in his hæret, id omne ex Arteriarum Emulgentium *ramis* derivatur.

2. Ex dictis ergo patet, *Diuretica* sola esse (manente *viâ* extra Corpus apertâ) quæ copiam *secernendi* Liquidi in hisce Glandulis *augent*: hoc verò *quinque* modis fieri potest, & consequenter *Diuretica* dantur *quintuplicia*; nempe (1) *Diuretica* sunt ea, quorum ope Vasa *arteriosa* Renalia, & eorum *Lateralialia laxantur*, licet integra & intacta maneat Sanguinis constitutio. (2) *Diureticum* est, quicquid solvit, sive diluit *plùs solito*; porrò Sanguis *solvi* dicitur, quando partes ejus *sphæricæ* in *minores* rediguntur: Sanguine autem ita constituto, facile *secretio* hæc augetur *laxatis* Vasis Renalibus, imò Vasa ista semper aliis sunt *laxiora*, i. e. *minorem resistantiam* influenti Liquido præbent, quàm alia quævis in Corpore nostro Vasa; utpote quæ in patulam Pelvim hient. (3) *Diuretica* sunt, 1°. Quæcunque Sanguinem *eundem* manentem ad Vasa *eadem* quoque manentia *majori* velocitate applicant. 2°. Quæ Sanguinem *dilutum* & so-

FF ij

lutum ad Vasa laxata & dilatata velocitate majori applicant: sunt ergo illa secundi generis duplici nomine *Diuretica*, & illa tertii triplici nomine. (4) *Diuretica* sunt, quæ fluxum Sanguinis ad Re- nes magis quàm ad alias Corporis partes determinant, nihil mutato in Vasis, aut Liquidis, aut Velocitate motûs. (5) *Diuretica* tandem sunt, ea quæ Vasa stimulant in contractiones secretorias.

3. Ad has igitur quinque Classes reduci possunt *Diuretica*: priusquam verò de his sigillatim agamus, consideranda est ipsa Urina: quæ quidem constat, 1°. Ex potulentis; & hæc pars est aquosa. 2°. Ex partibus quibusdam chyli; hæc verò cruda est. 3°. Ex aquâ Sanguinis; hæc autem est cocta. 4°. Ex partibus Solidorum nostri Corporis per vim vite abraforum & attritorum, nec non Fluidorum diurnâ circulatione eò usque solutorum ut acria fiant; & hæc est ordinariò rubra, pauca, oleosa, acris, & terrestris. 5°. Ex partibus morbosis; hæc verò crassa & varia omnimodè excernitur. Pro diversâ igitur hâc Urinâ, variari debent etiam *Diuretica*.

4. Sequuntur jam *Diureticorum* Classes, quæ verò sunt quinque.

I. Continet omnia *Decocta*, *Emulsio-*

nes, & Olea, quæ tum ex Vegetabilibus, tum ex Animalibus, sub titulo *Laxantium*, & *Emollientium* superiùs recensita sunt; ut *Decocta parietaria, malvæ, mercurialis, Oleum olivarum, nucum juglandium, Terebinthina, &c.* Verùm ista cum *regimine* sunt administranda, ut ad *Re-nes* determinentur; ideòque 1°. Sumi debent *vacuo* Ventriculo, aëre *frigidiusculo*, motu *leni* subsequente. 2°. Injicienda sunt formâ *clysmatis*, ut partes illas *foveant* & *emolliant*: hæc autem sic administrata quandoque, cæteris Remediis frustra tentatis, mirificè profunt. 3°. Renibus etiam applicentur formâ *balnei* & *fomenti*; siquidem *Experientia* docet, Homines *balneis* Pectore tenùs inditos copiosam *urinam* reddere. Cæterùm usus *Diureticorum* hujusce Classis tantus est, ut iis *primus* detur locus; quippe si adsit *obstructio*, hæc illam non augent, ut *Stimulantia*, sed *Vasa laxando* eam tollunt. Ad hanc etiam Classẽm pertinent illa quæ *Acre*, quod *spasmus* excitat, corrigunt aut expellunt, qualecunque sit istud *Acre*; sic Infantibus *suppressione* Urinæ ab *acescente lacte* laborantibus *Terrestria*, ut & *Alcalia* fixa & volatilia plurimùm profunt, nec non *Hystericis*.

II. Class. complectitur ea omnia quæ

E f iij

Sanguinem *solvunt & diluunt* : porro *unicum* duntaxat novimus *Diluens*, nimirum *Aquam*; cætera quippe quæ *diluunt*, id faciunt quatenus *Aquam* habent admixtam. *Solventia* verò *duplicia* sunt; scil. vel ea quæ Liquido Sanguineo ingesta, *Moleculas* ejus *dissolvunt & dividunt*, sese *interponendo*; vel ea quæ motum *majorem* excitando, *Vasorum* augent *attritum*, atque sic *comminutionem* Sanguinis promovent; ideòque sunt vel *Salina* findentia penetrantiaque, vel *Stimulantia*. Ad hanc ergo *Classem* spectant, 1°. *Aquosa*; ut sunt omnes *aque Minerale*, *serum lactis*, *lac ebutyratum*, *infusiones Theæ & Caffè*, *cerevisia tenuis*, &c. quæ quidem omnia huc referuntur quatenus *Aquam* continent. 2°. *Salina* cuncta nobis nota, nullo excepto; ut (1) omnia *Salina Alcalina* fixa & volatilia. (2) *Sales* omnes *Ammoniacy*, qui ex *Spiritu acido volatili & Sale alcalino volatili* concreverunt. (3) *Sales compositi fixi*, ex *Alcalino* quocunque fixo cum *Acido* quovis (excepto *Vegetabili fermentato*) parati; qui verò quò subtiliores & acriores, eò sunt meliores. (4) *Saponacea*, ex *Alcalinis* quolibet cum *Oleo* facta: huc autem pertinent omnes *Sales volatiles oleosi*; talis est *Offa HELMONTIANA*, quæ à Dj . ad ss .

dari solet; & constat ex *sale* quocunque alcalino volatili non oleoso, (v. gr. ex Spiritu alcalino Salis Ammoniaci meracissimo) cui superaffunditur æqualis copia Alcoholis Vini purissimi, quo factò, eâ parte quâ superficies horum Liqueorum se contingunt, fit mox *coagulum*, tunc autem si concutias, illicò in formam glebæ *coagulantur* ambo Spiritus (a): atque sic talis *sal oleosus* brevî obtinetur; ad quem verò præparandum methodo STARKEYANA [scilicet affundendo oleum Terebinthinæ æthereum *sali* cuidam fixo alcalino fortissimo purissimoque, & ad summum ignem fuso atque liquefacto, &c. ut fiat *Sapo STARKEYANUS* vocatus,] menses aliquot requiruntur (b). Huc etiam spectant *Sapones fixi* dicti: qualis conficitur ex *sale Tartari* cum oleo Olivarum aut Terebinthinæ diu cocto. 5°. Animalium *Salina partes*; ut eorum *succi salini*, v. gr. *succus recens Ostreorum* marinorum, *succus ex Mytilis* marinis, & *Cancris* expressus, atque *succus Millepedum*, qui

(a) Confer HELMONT. *Traçt. de Lithiasi*, Cap. 3. *Seçt. 5.* item & BOERHAAVE, *Operat. Chem.* pag. 251.

(b) Vide STARKEY *Pyrotechn.* atque BOERHAAVE, *loco citato*, pag. 160. & 163.

Borraginis saporem refert. 6°. *Succi vegetabiles* earum *Plantarum* è quibus parum *Olei*, sed multum *Salis Essentialis* educit *Chemia*; ut est *Opium*, quod verò eâ de causâ inter *Diuretica* numeratur; ita & *Sucus petroselini*, *acetosa*, *fumaria*, *cherefolii*, *eryngii*, &c. quorum *sales* alii ad *Tartarum*, alii ad *Nitrum* magis accedunt.

III. *Class.* continet quatuor diversa *Medicamentorum* genera: qualia sunt; 1°. *Acria* cuncta quæ *stimulant* *Vasa*, & imprimis *Renalia*: inter hæc autem præcipuum locum obtinent *Insecta* quædam; ut *apes*, *cicadæ*, *formicæ*, *cantharides*, *millepedes*; quæ verò *Sanguinem* etiam solvunt, ejusque *motum* accelerant, & *febrem* quasi *artificialem* excitant. 2°. *Salina* omnia, quæ *Sanguinem solvunt*, simul & *velocitatem* ejus adaugent: huc porrò maximè pertinent unum & alterum *Salis* genus, quale novimus ex *Succino* & *Vegetabilibus* expulsum; & *sal Succini*, qui species est *salis volatilis acidi* rectificati, & antecellit omnes alios, si detur ad \mathfrak{z} j. cum *regimine*. 3°. *Sales* omnes *alcalini fixi*, & *volatiles* sine discrimine. 4°. *Calor* & *motus* *Corporis* moderatus absque *sudore*.

IV. *Class.* includit *Diuretica* nonnulla

quasi *Specifica* : qualia sunt *Aromatica* quædam *balsamica*, h. e. Sale subtili cum Oleo involvente constantia ; ut *crocus*, *rhabarbarum*, *asparagus*, *cassia fistula*, *nux moschata recens*, *juniperus*, *terebinthina*, *Balsama nativa* omnia, &c. Hæc enim assumpta Urinæ copiam adaugent, quin & hujus qualitates omnes, ut Colorem, Odorem, & Saporem immutant ; ita quippe *Crocus* & *Rhabarbarum* ipsi colorem flammæum inducunt, *Cassia* in parvâ dosi sumpta, viridem ei dat colorem, in majori copiâ, fuscum, & in majori adhuc, atrum ; sic etiam *Asparagus* Urinæ fetorem tribuit ; *Terebinthina* verò violaceum ipsi conciliat odorem (a). Cæterùm ejusmodi mutationes reliquis Liquidis nostris nunquam accidunt ; unde est quòd hæc *Diuretica* soleamus *Specifica* vocare.

V. Class. continet ea, quorum effectus circa Renes & Vesicam præcipuè & magis sensibilibiter se produnt ; uti sunt *Cantharides*, à quibus assumptis calor oritur in Lumbis, & Urinæ stillicidium sive *stranguria*. Huc etiam referenda sunt *Insecta* superiùs memorata, uti &

(a) Ita quoque *Balsamum Copayba* Urinam sapore manifestè amaro imbuat, teste FULLERO, *Pharmacop. Extempor. de Mist. Balsam.* pag. m. 247.

Cerevisia in non assuetis; ita quoque *Lac vappescens* stranguriam excitat. Tandem omnia *Diuretica acria & solventia* huc pertinent.

COROLLARIA Practica.

I. Quali describuntur, tali ordine præscribi debent ad Urinam ciendam *Diuretica*; h. e. semper à primâ Classe incipiendum, & dein ad reliquas *successivè* progrediendum est.

II. In Morbis *acutis* locus est tantummodò *tribus* harum Classium; nempe *Laxantibus*, *Diluentibus*, & *Acce-
terantibus*.

III. In *chronicis* si per *Renes* materies *morbosa* sit expellenda, primò *Vasa laxanda* sunt, dein *solvendus* atque *diluendus* Sanguis, tum danda sunt *Accelerantia*, postremò *Stimulantia*.

IV. Hâc viâ magis *expurgatur* Sanguis, quàm omni per *Alvum* *evacuati-
one*; siquidem in ipsum Sanguinem agunt *Diuretica*, non verò *Purgantia* cuncta: ideòque per illa *Medicamenta*, in *violenti-
s* Morbis, qui ad singula ut par est attendit, *crisin salutarem* sæpenumerò procurare potest Medicus, absque *nota-
bili* Corporis *perturbatione*. Præterea de-

puratorium Sanguinis optimum sunt Re-
nes; quoniam per eos transire possunt
crassiores Sanguinis partes.

V. *Urinæ intercepta* species *diversæ*
dantur; & quidem tot, quot sunt enu-
meratæ *Classes Diureticorum*; unde se-
quitur *diversas* etiam esse debere *Meden-
di methodos*. Jam verò *variæ* sunt *Urinæ
interceptæ* causæ; scil. 1°. *Constrictio* via-
rum *Urinariarum*. 2°. *Infarctio* earun-
dem à *calculo*, aut ab aliâ quâdam mate-
riâ. 3°. *Siccitas* illarum *nimia*, *Liquidique
defectus*; qui verò vel ab *acrimoniâ*
oritur, ut in *Acutis*; vel à *nimiâ* *Fluidor-
um crassitie* eorumque *lentore*, ut in *se-
dentariis* *Hominibus* accidit; vel tandem
ex eo quòd *Liquida* in *alias* partes *nimis
deriventur*. 4°. Denique partium *Renâ-
lium paralyfis*; hæc autem *curationem* *vix
admittit*.

CAPUT XI.

De Sudoriferis.

1. **S**udoriferum, (Græcis Ἰδρωτικόν, dictum) vocatur id omne medicamentum, cujus vi mador sensibilis per Cutim exhalat; & consequenter quicquid per eam Cutis partem quæ fistulis Sudori dicatis donatur Liquida sensibilibiter expellit. Hæ porro fistulæ demonstrantur emissaria esse Glandularum Subcutanearum, sive minima Vasa ex Arteriis Lymphaticis exorta, sive fines earum ultimi.

2. Inde patet ergo, materiem Sudoris ab Arterioso Sanguine derivari, non autem excrementitium humorem esse, (ut vulgò putatur) sed succum omnino necessarium ad flexilitatem nostræ Machinæ conservandam: ut enim Corpus flexile maneat, plurima debent esse inter partes illud componentes interstitia, pori vocata; ne verò pori isti concretione partium Solidarum evanescerent, unde Corpus evaderet inflexibile, Deus illud Liquidum SANCTORIANUM dictum, perpetuò per hosce poros effluere constituit; quod verò Liquidum est ipsa Sudoris materies, at-

que pars mobilissima, subtilissima, & Nervis amicissima, quamdiu in *statu naturali* versatur; nec magis è Corpore debet *educi* quàm ipse Sanguis, nisi ab alicujus *morbi* naturâ corrumpatur: & quidem ipse *Sudor* nunquam in *statu sano* Corpori suboritur; verùm simul ac applicatur Corpori aliqua causa, quæ inter Vasa & Fluida contenta tollat *equilibrium*, ita ut *vis* Liquidorum *resistentiam* Vasorum *exuperet*, simul & Functio quædam nimis *augeatur*, tum demùm *Sudor* se manifestat. *Sudor* igitur semper indicat Corpus *agrotare*, & hoc *agrotare* perseverabit, donec causa *Sudorem* excitans dimoveatur, ejusque corrigantur effectus.

3. *Sudoris* itaque materies, quæ quidem in *statu naturali* sub nomine *Perpirationis* *Insensibilis* exit, est valde *blanda*, & summoperè ab *Urinâ* differt: *Sudor* verò *sensibilis*, si multùm urgeatur, ad *Urinæ* naturam propè accedit; quandoque *crassius*, *oleosus*, & *foetidus* est, imò nonnunquam ferè *sanguineus* evadit, ut in *Bajulis* nonnullis videre est, quorum *sudor axillaris* *linteamina sanguinis* ad instar inficit aliquando.

4. *Sudor* autem non secùs ac *Diuresis* & modis promovetur; nempe, 1°. *Emis-*

faria laxando, omnibus Liquidis iisdem manentibus. 2°. Sanguinem *diluendo & solvendo*: jam verò *dilutus* dicitur Sanguis, cum ejus pars *subtilior & tenuior* partem *rubram* excedit; *solutusque* vocatur, quando *moleculæ rubra* resolvuntur in istas *sex* minores ex quibus constant, [prout alibi dictum est.] 3°. Applicando (α) Sanguinem *eundem* manentem ad *Emiffaria eadem* quoque manentia, *majori velocitate*: (β) Sanguinem *solutum & dilutum*, ad *Emiffaria laxata*, *acceleratâ velocitate*; quo in casu *Sudor* ingens suboritur. 4°. Sanguinem ad *extrema* Corporis determinando: unde quicquid mutat *cursum* Sanguinis ab *interioribus* versùs *exteriora*, derivando *Sudorem* excitabit; ut *Animi pathemata*. 5°. *Spasmos* in *villis* ultimis *Glandularum Subcutanearum* excitando.

5. *Sudorifera* porò variari debent, pro *naturâ* *materiæ* *evacuandæ* *diversâ*: *Sudor* enim est *multiplex*; & fit, 1°. Ex *aquosâ* *Potulentorum* parte. 2°. Ex *crudo* *Chylo*: hinc etiam omnibus iis qui *debilia* habent *Viscera*, eo tempore quo *Chylus* *misceri* debet cum *Sanguine*, *Sudor* prorumpere solet; ut in *Phrhisicis*, & nonnunquam in *Puerperis lactantibus* observatur. 3°. Ex *Sanguine cocto*; ma-

ximè verò in *obesis* Hominibus, quibus in dies imminuitur Insensibilis Perspiratio, propter *pinguedinem* Vasa obstipantem; verùm iidem etiam in dies plùs sudant. 4°. Ex Sanguine nimis *dissoluto* & Vasis nimium *contritis* fit *Sudor rubescens, pinguis, acer, ierrestis, & salinus*, adèd ut ipsi Cuti quasi infixus adhæreat. TACHENIUS accepit Lixivium istud in quo sordida *indusia* fuerant macerata & lota; tum hoc Lixivium (ex *sale alcalino* solo constans) *destillavit*, indeque *salem* habuit *sali* Urinæ *destillata* similem, [non tamen ita fœtentem] (a). Sic etiam in Equorum *sudore* deterso maxima copia Salis Volatilis invenitur (b). Hic autem *sudor* plerumque erumpit, ubi Sanguis *violenter* admodum per Vasa sua movetur; ideòque in iis qui multum defatigantur observari potest. 5°. *Sudor* est aliquando *morbosus*, & hic maximè *varius* est: interdum enim planè *aquosus* existit, ut in Puerperis & Phthificis, in quorum *sudore* vix odor, color, aut sapor observantur; adèd ut videatur esse pars Sanguinis *dilutissima*: nonnunquam autem est *viscosissimus, flavissimus, ruber*: quan-

(a) Vide TACHEN. Hippocr. Chym. Cap. 12, pag. m. 54.

(b) Idem Ibid. pag. 55.

doque verò maximè fœtet ; qualis est *Sudor* Peste laborantium, qui *agros à morbo* liberat.

5. Jam sequuntur *Sudoriferorum* Classes, quæ quidem sunt *quatuor*.

1. Continet ea omnia quæ *Vasa laxant* : suntque vel *interna*, vel *externa*. Porro *interna laxantia Sudorifera* sunt omnia illa quæ memorantur inter *Diuretica*, iis exceptis quæ *specificè* Renibus famulantur ; sic *agua calida* melle edulcorata *sudorem* copiosum excitat ; ita quoque in Febris ardentibus *decoctum hordei*, vel simile quid egregium est *Sudoriferum*, quia *Vasa constricta* relaxat. Huc pertinent etiam *spasmus* Vasorum tollentia, sive *Demulcentia & acrimoniam* temperantia ; sicut *opium*, *oculi cancerum*, & *Absorbentia terrestria*. Jam verò *externa Laxantia* sunt, 1°. *Friktiones* omnes. 2°. *Vapores* quicumque *tepidi*, & imprimis *aqueosi*. Huc etiam pertinent *Balneæ* ; verùm ista *Corpus* nimis preaunt, unde sæpe suboritur animi deliquium. Huc referri quoque debent *Inunctiones* per olea blanda, pinguedines, medullas, &c. quæ *Cutim laxam & mollem* efficiunt : licet per se *Sudorem* potiùs *sistant* ; quemadmodum patet ex antiquis *Athletis*, qui ante certamen *oleo* *Corpus* inungebant suum,

suum, ut scilicet Artus *mobiles* redderent; *Sudor* enim hoc pacto prohibitus erat. Huc denique spectat Corporis *Lotio* per aquam saponaceam.

Cæterum *usus* horum *Sudoriferorum* convenit, 1°. In omni morbo orto ex maximo frigore; quod quidem externam Cutim & Pulmones maximè lædit, eorum Vasa rigida reddens, & Fluida coagulans. 2°. In morbo quolibet ubi sordes, *crusta ulceroſa*, aut *morboſa* quævis, *ſcabies*, *ulcera*, *elephantiaſis* vel *lepra* Cuti adhærent. 3°. Ubi Emissariorum *ſpasmus* adest; qui verò cognosci potest ex *siccitate & duritie* Cutis. 4°. Quandocunque ab *Acri* quodam externè impacto morbus accidit; ideòque cùm Pestiſ sit de naturâ Veneni externè applicati, ad eam proſſigandam hæc *Sudorifera* plurimùm conferunt. 5°. In morbis *acutiſſimis*, ubi ad interna Viſcera vehementer tendit Sanguis, ut in Variolis; (in quibus verò SYDENHAM provocationem *ſudoris* per *Cardiaca* & interna *Sudorifera* meritò damnat:) hæc enim Claſſe *Sudoriferorum* feliciter tunc utuntur Medici, [& ipſe clariff. AUCTOR;] quin etiam dubitari potest, an non *Sudoris* provocatio *Sudoriferis* hiſce tentata plurimùm valeret in Morbis Inflammatoriis quibuſcunque curandis,

II. Class. complectitur *dissolventia* & *diluentia* Sanguinem quæ recensentur in *secundâ Classe Diureticorum*: porro summum *Diluens* est Aqua, cujus facultas augetur per *calorem*; hinc Aqua *calida* maximum est *Sudoriferum*. Jam verò *Solventia* quædam *Liquida solvunt* immediate; horumque *unicum* duntaxat in *Acutis* tutum est, scil. Nitrum, ejusque præparata: verùm aliâ disponunt Vasa ut in *Liquidum agant*, idemque *dissolvant*; sic *Acetum melle* edulcoratum, & in *aquâ dilutum*, optimum est *Sudoriferum* in *Acutis*: ex. gr.

℞. *Aceti*

Mellis ana ʒj.

Macis q. s.

Diluantur in *Aqua* ʒxj. vel xvj. Sumat *eger* instar *Theæ* aut *Caffæ*, & in *Lec- to* expectet *sudorem*.

Hoc est remedium *HIPPOCRATICUM*. *Acetum* autem non *coagulat* Sanguinem, nec ulla *Acida fermentata*.

III. Class. cum *tertiâ Diureticorum* congruit, exceptis tantùm iis quæ *Liquida* determinant ad *Renes*: ideò quæcunque *fervida* assumpta, ut & *aromatica calida*, *opiata*, nec non *motus vehemens* hîc maximè *sudorifera* sunt.

IV. Class. continet ea quæ *Liquores ad*

exteriorem Corporis habitum determinant: uti sunt, 1°. Omnia quæ laxant *externa*. 2°. Quæ diluunt, solvunt, movent versùs *externa*. 3°. Quæ *pressionem* Aëris *externam* minuunt. 4°. Quæ *vim* Cordis, sive hujus *ictus* quoad numerum & robur, adaugent: hinc igitur omnia *Cardiaca* sunt *Sudorifera*; ut Vinum Rhenanum, succus Citri recens, Aromata penetrantia, Sales volatiles, &c. 5°. Quæ stimulant *externè*: ut *Acria* quæcunque Cuti applicata; qualia sunt Acetum, & Zingiber quod subtile & penetrantissimum est, multùmque laudatur ab HELMONTIO (a). 6°. Denique possunt his accenseri ea quæ *motum impeditum* in *internis* restitunt; sic ex. gr. Respirationem *impeditam* restitunt Animi pathemata.

Cæterùm quæ de *Specificis* dicuntur *Sudoriferis*, ea pro nugis habenda sunt; hæc enim omnia tum demùm evadunt *sudorifera*, quando Corpus ad *Sudorem* dispositum est, alioquin nihil præstant; ita quippe licèt ad ʒ j. sumatur *Theriaca*, nisi Corpus ad *Sudorem* dispositum sit, *exsiccabit* solummodò, non verò *ciebit sudorem*: neq; quidem ullum unquam

(a) In Tract. cui titulus est, TARTARUS NON IN POTU, Sect. 9.

Medicamentum *sudores* movet *specificè*; sed ea quæ istud præstare putantur, hoc agunt solummodò, vel 1°. quatenus materiam ad *Sudorem* suppeditant: aut 2°. quatenus impedimentum *Sudoris* auferunt: vel 3°. quatenus ad Corporis *peripheriam* Sanguinem determinant. Cæterùm inter hæc *Specifica* ab AUCTORIBUS recensentur nonnulla; qualia sunt. *Terra sigillata*, *Folia scordii*, *asclepiadis*, &c. nec non *lapis bezoar*, *pedro del porco* (a) & *lapis de Goâ*, qui ex Lapide Bezoar, *Ambrâ*, & *Tragacanthâ* constat (b);

(a) *Lapidum* horum *historiam* omnium optimè descriptam vide sis apud KÆMPFER, *Amœnitat. Exotic. Fascic. 11. Sect. 3. pag. 391. ad 406.* Quod pertinet autem ad *lapidem bystricinum Malacensem* sive *pedro del porco*, (de quo jam aliquid pag. 191. notavimus) ejus *usum* docent imprimis & maximoperè extollunt (1) TULPIUS, *Libr. IV. Observ. Cap. 52. pag. m. 363.* tum (2) HELVETIUS, *Traité des Maladies &c. Tom. 11. pag. m. 70.*

(b) *Lapis* ille vocatur à Lusitanis *pedra cordial*, & conficitur *Goa* in Indiis à PP. SOCIET. ex *Speciebus cordialibus & alexitericis*, quas & *bezoar lapis* ingreditur: confectus est primò à R. P. CASPARO ANTONIO, unde quoque nomen sumpsit; dein à R. P. NICOL. MANUCHE, quem à priori dignoscimus literis N. M. in superficie impressis, & in opposito latere signo *capra*, vel alius quadrupedis. *Figura* ejus *ovata* vel

deinde *trochisci de viperis*, &c. AUCTOR verò testatur, se Lapidem Bezoar genuinum aliquando ad $\text{ʒ} \text{ij}$. usque dedisse Infanti bienni, ad *sudores* satis disposito, absque ullo tamen effectu; sic etiam à Trochiscis Viperarum ad $\text{ʒ} \text{jjj}$. exhibitis nullus commotus erat *sudor*, eodem testante.

COROLLARIA.

(1) Ex iis quæ de *Sudoriferis* huc usque dicta sunt colligimus, 1°. Quòd variæ & planè oppositæ dentur *causa Sudoris*; uti Tristitia & Lætitia *summa*, Metus & Spes, Aqua *calida* & *frigida*. 2°. Quòd varii sint etiam *Sudoris effectus* & planè oppositi: etenim *Sudor* aliquando Sanguinem *dissolvit*, quandoque verò *incrassat*, pro conditione scilicet *subjecti* ex *sp*o elicitur; itaque de *Sudoris effect.* nihil dici potest universaliter. 3°. Quòd ad *Sudorem* eliciendum *applicatio-*

rotunda est. *Color intus* cinereus, *extus* nigricans, splendens, aureisque maculis distinctus, & nonnunquam totus deauratus. *Usus* frequens est & probatissimus inter Eutopæos Orientis. Venditur ad *libram*, & inde pro variâ magnitudine pretium variat. Conf. KÆMPFER. *Ibidem*, pag. 397.

nes fiant variæ; siquidem aliquando Corporis totius *lotione*, interdum ejusdem *calesfactione*, *frictione*, *motu valido*, nonnunquam *internorum* quorundam variorum administratione procuratur. 4°. Quod variæ sint *Sudoris* eliciendi *necessitates*; sic ex gr. in Hydrope Anasarca *stimulandum* est, atque *tardum* & *herens* expellendum: detur itaque quolibet mane & vesperi sequens præscriptum.

℞. *Theriac.* ʒ ij.

Spir. Juniperi ʒ j. ℥s.

Oxymel. Scillit. ʒ ij.

Diluantur in *Cereris Cerevisiâ meracâ*, vel *Hydromel.* ʒ jx. vel x. Sumat *ager*, & disponat Corpus ad *sudorem*.

Idem fit cum successu in aliis Morbis *chronicis*, ut in *Cachexiâ Virgineâ*: sic etiam in *Leprâ*, quoniam nutrimentum omne sistitur, ideò requiritur *Sudoris* procuratio; non autem per *aromatica*, quæ Corpus *internè* calefaciunt, ^{calo} sicut ut *externè* omnia caleant, *internè* erò abluantur omnia: dentur ergo tunc *Pillulæ ex sapone Veneto*, singulis horis, adeò ut uno die ʒ ij. adhibeantur; dein post *usum* earum per *tres dies*, potest *Æger decoctum* aliquod *antiscorbuticum*, v. gr. ex *Guajaco*, bibere; tum *tepidarium* ingrediatur ad *sudores* movendos. Porro si

resolvendum sit aliquid circa *prima Vasa*, ut in *morbis Pectoris*, ac aliis *acutis*, & *causa mali* oriatur ex *Alcalino*, detur *potus copiosus* ex *Melle*, *Aceto* aut *Vino Rhenano* cum *Aquâ*; simul & *externè* laxetur *Cutis*: in *medio* autem *sudore* potest dari *decoctum* cum *nitro*. Cæterùm si *causa mali* sit ex *Acido*, dentur *Alcalina*; & sic administrantur semper ea quæ *causa Morbi* sunt *opposita*. 5°. Quòd *varia* sint *Sudorem* movendi *opportunitates* sive *occasiones*; quibusdam enim temporibus multò promptiùs & feliciùs succedit, quàm aliis: quorum *cognitio* pendet omnino ab *observationibus Medicorum*; sic in *Variolis* à *primo die* usque ad *octavum* elicitur *sudor*, & hoc ad *sudorem* satis *opportunum* videtur *tempus*; atque *curari* potest *Æger sudore continuo*, cum hoc tamen *regimine*, ut semper *Humores* copiosè *diluantur*, & *laxentur Vasa*; siquidem *exsiccantia calida* minimè tunc *adhiberi* debent, utpote valde *perniciosa*. In *morbis* autem *acutis* plurimi *Medici* cum vulgo *Sudorifera* dari volunt, quoniam *observant Naturam 14. die* semet per *sudores* sæpiùs *exonerare*; indeque in *peffimam* hanc *praxin* administrandi *calida* & *exsiccantia* incidunt, verùm hâc *methodo* plurimos *interficiunt*.

quòd si Sudoriferis omnibus *calidis* ablegatis, ea solummodò propinarent *Sudorifera* quæ Sanguinem *diluunt* ac Vasa *laxant*, tunc Ægri commodissimè *sudarent* inde, *crisisque* laudabilis 7. vel 14. die fieret: sic enim in *Sudore Anglico*, plurimi *sudoris* ope, per *interna Diluentia & externa Laxantia* ad 24. horas continuati, curabantur; cum è contrario omnes ii quibus *Diluentia interna* non fuerant administrata moriebantur.

(2) Ex dictis patet etiam, 1°. Quòd pro variâ morbi *causâ*, varianda sint *Sudorifera*: sic in Morbis ex *Alcali*; v. gr. Juvenis æstivo tempore *febre ardentissimâ* corripitur, ad quam profligandam remedium *velocissimum* requiritur, hoc est *Sudoriferum* quidem; priusquam verò propinetur indaganda est Morbi *causa*: ponamus igitur eam esse *siccitatem* nimiam & *inflammationem*, manifestum est requiri tunc temporis *Diluentia*, simul & *Stimulantia*, propter *virium defectum & obstructionem*, quæ *stimulum* indicant. Itaque quò *Diluentia* meliùs agant, detur Medicamentum *liquidum*, cujus basis sit *Acidum* aliquod *dissolvens*, & pro *stimulo* addatur Vinum Rhenanum, quod *aquæ* largâ copiâ diluatur, & addatur *vis antiphlogistica* ope Nitri: ex. gr.

℞. Vini

℞. Vini Rhen. ꝑ̄ vjjj.

Nitri ꝑ̄ jj.

Succ. Limon. recent. expressi ꝑ̄ j.

Syrup. Violar. q. s. vel ad ꝑ̄ jj.

Diluantur hæc cum *Aqua communis*
libr. jv.

Singulis horis capiat ꝑ̄ jj. *calidè* cum
determinatione ad *Sudorem*: si verò *levi-*
ter tantùm *sudet*, plus *Vini* addatur, si
nimis, plus *Aqua*.

Verùm si *causa* Morbi sit *Acidum*,
tunc loco Vini Rhenani, sumendus est
alius liquor, ut *Sal Volatilis Oleosus*; si
verò *causa* sit *tenax*, addantur *Salia sol-*
ventia. 2°. Quòd pro variâ Morbi *naturâ*
varianda sint etiam *Sudorifera*. Porrò *na-*
tura Morbi pendet (α) à *materiâ peccan-*
te; (β) ex *causâ efficiente* sive *applicante*,
h. e. *vi vitali*: sic igitur si *materia* sit *te-*
nax, dentur *valida Stimulantia*, ut *alca-*
lina; si autem sit de *naturâ Luis Venereæ*,
tunc optimum remedium est *Mercurius*
ad *sudores* determinatus. 3°. Quòd pro
diversâ Morbi *sede* variari debeant *Sudo-*
rifera. 4°. Quòd in diversis Morbi *gra-*
dibus varia requirantur *Sudorifera*; sic in
initio Variolarum *sudoriferum* *Inflamma-*
tioni resistens requiritur; *die* autem 14.
ut plurimum, indicantur *Saponacea*, & *De-*
cocta aromatica siccantia.

H h

THEOREMATA.

I. *Sudoriferorum* maxima vis consistit in resolutione quoad Liquida, & deobstructione quoad Vasa. Jam verò Liquida resolvuntur vel diluendo, vel dividendo; ubicunque igitur solvendum est, ibi *Sudorifera* requiruntur: vis autem deobstruens *Sudoriferorum* in eo consistit, quòd vel Vasa laxent, vel contenta dissolvant.

II. *Sudoriferis* in se consideratis magna inest vis coagulandi & obstruendi: unde quidem fit, ut illud quod remanet crassum, coagulatum, & nonnunquam lapidis instar durum evadat, nullà dein arte resolvendum; & hinc est quòd nulli Inflammatorii morbi magis in gangranam abeant, quàm ii qui à violento oriuntur exercitio.

III. Dum incrassant *Sudorifera*, simul etiam obstruunt; dumq; Liquidum consumunt, Vasa sese contrahunt & coarctantur, eorumque fibra rigescunt.

IV. Medicamenta ferè omnia possunt in *Sudorifera* converti: ita quippe si *Purgans* administratur, & Homo statim ad Sudorem disponatur, egregia *Sudoris* oritur expulsio; & quò fortius fuerit *Purgans*, eò copiosior erit *Sudatio*: in Morbis

autem Chronicis arcanum est Sudoriferis addere Purgantia, uti Trochisc. Alhandal. &c. Par etiam est ratio Emeticorum, & Diureticorum, si ad Cutim determinantur.

CAPUT XII.

De Diaphoreticis.

1. **D**iaphoretica sunt Medicamenta, quæ materiem morbosam sub specie Perspirabilis Sanctoriani è Corpore amendant, sive potiùs omnia illa quæ Perspirationem Sanctorianam augent. Horum itaque naturam quò meliùs intelligamus, considerandum est quot modis, aut quibus à causis augeatur Perspiratio.

2. Cause igitur Perspirationis auctæ sunt, 1°. Viscerum vis aucta; quæ Liquida nostra in minutias dirimit. 2°. Illa omnia quæ Liquida, modo dicto soluta, ad partes externas determinant: per partes autem externas intelligimus omnes illas quæ ab Aëre possunt attingi; quales sunt Cutis, Os, Pulmones. 3°. Quæ cutim externam ita disponunt, ut Liquida sub formâ insensibili, eaque promptè transmittat, non verò crassiora & sensibilia:

Hh ij

quod quidem ut fiat, Cutis debet esse neque *laxa* nimis, neque nimis *stricta*.
 4°. Ea quæ *tria* suprädicta simul agunt: hujus autem generis cum nulla nobis cognita sint Medicamenta, inde concludimus, nulla dari *Diaphoretica propria*, i. e. quæ certò & indubitanter talem effectum assequantur.

3. *Diaphoretica* itaque, pro tribus prioribus *auctæ* Perspirationis *causis*, in tres Classes dividimus sequentes.

I. Class. *Diaphoreticorum* continet ea quæ *vim* Viscerum, i. e. Vasorum *elasticitatem* augent: hæc autem augetur quancumque Vasorum *fibra* rigidiores & duriores evadunt. Ad hanc igitur Classem pertinent, 1°. Quæcunque astringunt seu potiùs contrahunt Solida, h. e. quæ sese intra *ultimarum partium* interstitia insinuando, ibique hærendo, *partes* istas minùs flexiles sive magis rigidas efficiunt: talia verò sunt *opium*, *cortex Peruvianus*, *radices* omnes *astringentes*, *vinum austerum*, &c. Porrò cum *Diaphoretica* constringant, non autem laxent, inde constat, quicquid Excretiones *sensibiles* auget, *Diaphoresin* minuere: quod quidem planè congruit SANCTORIANIS experimentis. 2°. Corporis *exercitia*; ut *ambulatio*, *equitatio*, *vectio in curru*, &c. quorum

ope Experientia non docet Excretionem SANCTORIANAM promoveri. 3°. *Stimulantia* admodum *lenia*, vel *fortia paululum enervata*; sic enim *Colocynthis*, parvâ quantitate in *Vino* infusa, *Diaphoreticum* evadit optimum; ita quoque *Merc. Sublimatus corrosivus* ad gran. j. vel jj. in 3 jj. vel jjj. *Rob Sambuci* permistus, & ad $\frac{1}{20}$ *grani* sic exhibitus pro unâ dosi, plurimum confert in *Morbis Chronicis*; quin & pari ratione quælibet *Acria* ita mitigari possunt, ut *Diaphoretica* fiant.

II. *Class.* includit omnia illa quæ materiem *perspirabilem* ad *Cutim* determinant; talia verò sunt, 1°. *Aër* mediocriter *calidus*. 2°. *Exercitia temperata*. 3°. *Circulatio Liquidorum æqualis*; quæ porrò tum fit, cum omnes *Corporis partes* vel æquabiliter *quiescunt*, vel æquabiliter *moventur*.

III. *Class.* continet ea quæ *Cuti debitam temperiem* conciliant, ita ut neque nimis *laxa* sit, nec magis *stricta* quam par est. Hoc autem præstant *frictiones, lotiones, & deterfiones*.

CAPUT XIII.

De Uterinis.

1. **A**D Uterina referuntur *Emmenagoga*, *Aristolochica*, & *Ecbolica*; sive quæ *Menses*, *Lochia*, & *Uteri contenta* expellunt. *Emmenagoga* porro propriè sunt ea, quæ *menstrui sanguinis Secretionem* & *Excretionem* promovent. *Secretio* autem fit ex totâ *Sanguinis massâ* in *Uterina Vasa*; verùm *Excretio* fit ex *Utero* per *Vasa* partim circa *Os* ejus *internum*, partim *intra illud*, partim in *Vaginâ* hærentia.

2. Jam verò *derivatio* hæc in *Uterum*, & *excretio* inde fiunt, quòd *Vasa prædicta abundantia* *Sanguine* repleta eò usque *vi Cordis* distendantur, ut *Arteriolarum oscula* tandem dilatentur, unde sequitur *Sanguinis eruptio*; cessante verò *vi Cordis*, & *Plethorâ* levatâ, eadem sese rursus contrahunt: *Sanguinem* autem *Uterinum* à *vi Cordis premi* vel inde constat, quòd si *Mulier* *Gravidæ* abrupta sit *placenta*, *Fœtu* interim in *Utero* manente, tanta subsequatur *hamorrhagia* ut *Mater* pereat; quia nempe *Sanguis* à *vi Cordis*

urgetur, & Uterus à Fœtu contento ita distenditur, ut Vasorum *oscula* sese contrahere nequeant. Idem quoque ex *Lochiorum* fluxu colligi potest.

3. Quòd si quærat, cur non ex Arteriis istis *semper* fiat Sanguinis effluxus, sed *statim* tantummodò temporibus? Considerandum est, Arteriarum *fines* esse quasi *trifidos* sive in *tres* ramos divisos; quorum *medius* abit in Venam, *laterales* autem *duo* in Cavitates hiant, *unus* scilicet in Glandulam, *alter* verò in Vasa Lymphatica: *primus* itaque ramus Sanguinem transmittit *crassiorem*, reliqui porrò *duo*, quia teneriores sunt & exiliores, *subtiliorem* duntaxat ejus traducunt partem. Jam ergo supponamus dari *obstaculum* in Venis, (ex. gr. à *Plethorâ*) sive *pressio* solitò major in Arteriis, tunc inde debent *lateralia* Vasa eò usque dilatari, ut quæ priùs non nisi Lympham, nunc Sanguinem *rubrum* admittant; quia sunt structuræ tenuioris, & hiant in Cavitates, ubi nullum est *obstaculum* Impetui resistens; verùm aliter se res habet respectu rami *medii*: quàm primùm autem *obstaculum* illud in Venis aufertur, sive *pressio* & *vis* Cordis imminuitur, (cùm scil. copia Sanguinis ope fluxûs est imminuta) tum hæc Vasa *lateralia* sese denuò

H h iij

contrahunt, & Sanguis in Venas abit. Hoc argumentum illustrari potest exemplo *tunica* Oculorum exterioris *Cornea*; quæ quidem in statu naturali prorsus *albescit*, solis ferè Arteriarum *lateralibus* Vasculis ad eam adeuntibus; at verò si *obstaculum* aliquod ponatur in tractu ad Venam, v. gr. si illa comprimatur, aut si finis Arteriæ obstruatur, vel contrahatur, ita ut Sanguis ex Arteriâ in Venam *promptè* fluere nequeat, ex gr. si *arctè* constringatur Collum, tunc ista Vasa *tunica Cornea* priùs *inconspicua*, jam *rubescit*, & *conspicua* fiet, ab hâc nempe *pressione*; quia Sanguis in Venas fluere impeditus urgetur in *Lateralia*: verùm *obstaculo* dempto, *rubor* hic evanescit. Par est ratio in Vasis Uterinis, ubi dantur Vasa Lymphatica sive minimæ Arteriarum extremitates in Uteri cavitatem hiantes. Effluere verò Sanguinem hunc ex Vasis *lateralibus* illis (quæ in suo naturali statu non Sanguinem, sed *tenuiorem* Humorem pro partium lubricatione recipiunt) *dilatatis* sat clarè patet ex fluxu *Lochiorum*, quæ sensim colorem suum *sanguineum* remittunt.

4. Jam videndum est, quænam sit causa *eruptionis primæ mensium* in Puellis: quæ quidem (ut uno verbo rem ex-

pediam) nihil aliud est quàm *Plethora*. Hæc autem oritur inde, quòd in Virgine, à nativitate usque ad pubertatem, Sanguinis *vi* Viscerum conferti *copia* crescit; *augmentum* enim tale necessarium est omnino ad Vasorum majorem distensionem, Virginisque Incrementum: at verò postquam illa ad *limites* Incremento suo prætitutos pervenerit, ita ut Vasa dilatari ac distendi non possint amplius, necesse est ut oriatur *Plethora*, nimirum ab isto Sanguinis *augmento* quod adhuc manet; quippe nulla est ratio cur illud cesset, quandoquidem Viscerum *vis*, quâ conficitur, aded non minuatur, ut augeatur potius: Sanguis itaque *superfluus* expelli debet per Vasa *minùs resistentia*, qualia sunt Uterina; alioquin *agrotabit* Puella.

5. Cæterùm si quærat^r unde fiat; ut *fluxus* hi *menstrui* non Viris cum Fœminis sint communes? Ratio est, quòd Viri *limites* Incrementi sui seriùs attingant quàm Fœminæ; simul ac autem eò pervenerint, etiam in iis *excretio* aliqua *statis* temporibus augetur: siquidem constat ex *Observatis* SANCTORII, quòd *singulis mensibus* in Viris contingat *Plethora*; quæ verò sive largiori *sudore*, sive *urinâ*, sive aliâ Excretionem tolli-

tur (a). Simile quid Mulieribus, quibus *menstrua* non fluunt, quandoque contingit; indeque *sana* conservantur. Quin etiam notandum est, Fœminas omnes *minor* Diaphoresi gaudere quàm Viros; quibus autem Fœminis *copiosa* valde fit Diaphoresis, uti Virginibus, iis non omninò aut saltem parcè admodùm fluunt *menstrua*; illæ verò quæ *laxo & frigido* Corporis *habitu* donantur, vitamque degunt *otiosam*, habent *menstrua* ut plurimùm *copiosa*.

THEOR. Quò sumus propiores *origini* nostræ, eò *vis premens* Cordis prævalet magis *resistentia* Vasorum Corporis omnium simul; hoc autem patet ex *Animalium incremento*, quæ majori *proportione* crescunt in teneris annis, quàm in ætate provectiori: sic igitur Corpus istud cujus *Incrementi terminus* propior est *origini* suæ debet, cæteris paribus, habere *Vasa laxiora & molliora*, quàm illud cujus *Incrementi terminus* ab *origine* remotior est; cùm itaque Fœminæ citiùs ad *axum* *Incrementi* sui perveniant quàm Viri, necesse est etiam ut *Vasa* sint ipsis *explicitabilia* magis & *molliora*.

6. Porro jam examinandum est, quare Sanguinis in Mulieribus *superflui* de-

(a) *Med. Static. Sect. I. Aphor. 65.*

terminatio fiat ad Uterum. Hoc verò constat inde fieri, quoniam in Fœminâ ad Incrementi sui *terminum* appropinquante nullibi in Vasis *minor est resistentia* quàm in Abdomine, hinc etiam nullibi *minor* quàm in Pelvi, & ibi nullibi *minor* quàm in Utero: quippe Mulieres, pro ratione suæ magnitudinis, Abdomen longè magis habent *amplum & expansile* quàm Viri; in horum etenim Pelvi continentur solummodò Vesica & Intestinum Rectum, præter quæ verò in Pelvi Mulierum adest etiam Uterus; adde quòd earum Pelvis ordinariò *capacior* sit, quàm respectu contentorum requireretur. Præterea cùm Vesica quolibet momento *liquidum* suum recipiat, & Intestinum Rectum pariter suum, Uterus autem nihil, hinc patet in Utero *minimam* dari *resistentiam*. Porrò nulla pars est, in Corpore Muliebri nota, in quam Sanguis ex tam *diversis* influat locis ac in Uterum; à *tribus* enim *diversis* fontibus *varia* Arteriarum extremitates in *unum* ibi loci coeunt. Accedit huc quòd in toto *Uterino tractu* Venæ destituantur Valvulis, nec suppleatur iste Valvularum defectus per compressionem *musculorum* Sanguinem *venosum* propellentem; nulla quippe Corporis est pars, quæ *musculis* paucioribus cir-

cumpositis donetur : omnis ergo Sanguis in Venis contentus *resistit* Sanguini ex Arteriis adveniēti ; atque sic ubi primū adest paulò *majori* copiā , statim versū loca *minūs* *resistentia* urgetur.

7. *Tria* jam cognoscimus *causarum* genera , quibus *menstrui* Sanguinis in Muliere sanā debetur *excretio* ; nimirum 1°. *Plethoram* : 2°. Sanguinis *superflui* determinationem ad Uterum , utpote partem *minūs* *resistentem* : 3°. Vasorum Uterinorum *aptitudinem* ad *excretionem*. Medicamenta igitur *Emmenagoga* ad tres Classes etiam reduci possunt ; quarum *Prima* continet ea quæ *Plethoram* inducunt. *Secunda* , illa quæ eandem ad Uterum determinant. *Tertia* demū includit *Tópica Uterina aperientia*. Mulierem itaque *menstruis suppressis* laborantem curaturo primū quidem inquirendum est , an materies adsit *excernenda* , sive an detur Sanguinis *superfluitas* ; quippe si hæc deficiat , Medicamenta *secunde* ac *tertia* Classis plus afferent damni , quàm commodi.

8. *Plethora* verò inducitur. 1°. Ab omni medicamento quod facit , ut ex Cibo & Potu *vi* primorum Viscerum plus *Chyli* in Venas recipiatur , quàm requiritur ad incrementum aut nutrimentum Corporis , & ad jacturam resarciendam. 2°. Ab

omni medicamento quod Viscera secunda, quæ *Sanguifera* vel *Hæmatopœa* dicuntur, ita roborat & afficit, ut *Chylum* in *bonum Sanguinem* vertant. 3°. *Remotione* causarum attenuantium & diffilantium Sanguinem confectum. *Tria* igitur habemus *diversa* medicamentorum genera sub *primâ Classe Emmenagogorum*, scilicet *Plethoram* inducentium, comprehensa.

Primum autem horum generum continet illa quæ *vim* Viscerum primorum sive *Chylificationi* dicatorum adaugent; quibus etiam annumeranda sunt, 1°. Ea quæ *faces inertes solvunt*: 2°. Quæ *solutas* per stimulum *expurgant*. Siquidem notum est, Intestinorum cavitates Mucos quodam, à Glandulis ibidem secreto, semper *obliti*; qui verò si *spissus* fiat & adhæreat, *oscula* Vasorum minimorum *obstruit*, atque sic in Vasa Lactea Chyli transitum impedit; unde tunc oritur *inanitio* sive *atrophia*, quæ quidem est *Plethoræ* contraria. Itaque si talis Mucus adsit, ut inducatur *Plethora*, debet iste (α) *solvi*, & (β) *expelli*: quapropter de iis quæ Mucum hunc *solvunt* & *expellunt* priùs agemus; postea verò de iis quæ *vim* primorum Viscerum adaugent.

Ea quæ dictum *solvunt* Mucum sunt; 1°. *Gummata* quælibet aromatica fœtida,

uterina dicta; hæc enim ob *viscositate* suam adhærent, atque *vi* suâ *saponaceâ* sese Pituitæ immiscent & eam *solvunt*, simulque stimulant ac ejus propulsionem promovent; ideòque *Gummi ammoniacum*, *asa foetida*, *bdellium*, *galbanum*, *myrrha*, *sagapenum*, & *opopanax* ab omnibus *uterina* dicta sunt; siquidem hæc ingesta facillè Corporis nostri calore *solvantur*, dumque *soluta* hærent, *Acre* quod in eis continetur exhalat, *Viscera* stimulat & deterget lenissimè: non *agunt* igitur *vi* quâdam Utero directè dicatâ, sed suâ qualitate *dissolvendi*, nempe *saponaceâ* & *aromaticâ* Nervis amicâ. Medicus itaque curaturus Fœminam, cui ex *Plethora* defectu *menstrua* supprimuntur, hunc in modum præscribat.

℞. *Gummi Ammon.*

Galbani

Sagapeni

Myrrha ana ʒj.

Olei stillat. Succini reëtif. q. s.

M.

Fiant inde *Pilula*; quæ conveniunt ubique *Chyli* ob dictam causam impeditur *ingressus*, uti quidem in *Hypochondriacis* contingit. Mucum supra memoratum solvunt 2°. *Sales* omnes *fixi*, sive sint more *TACHENIANO* parati, sive

alcalini : qui porrò istud habent peculiare, quòd citò præterlabantur ; unde pro tempore magnus est eorum *effectus*, sed brevî cessat. Huc verò pertinent *Sales fixi compositi* ; item *borax*, *sal ammoniacus*, *vitriolum*, *tartarus*, *sal polychrestus*, *sal regeneratus SENNERTI*, &c. Sic igitur, ℞. *Salis* hujus vel illius ʒj. Solvatur in *aqua Ruta* ʒjv. Capiat *agra cochl.* j. post *Pilul.* Ita quidem sese mutuò juvabunt. 3°. *Sales omnes volatiles alcalini* ; uti sunt *Sales volatiles oleosi*, *Spiritus cornu cervi*, *urina*, *sanguinis*. Denique 4°. *Sapones omnes* qualescunque fuerint : etenim ad *Gummi* naturam accedunt ; quapropter *Sapo* ad *Abortum* & *Menstrua* procuranda adeò decantatur. Itaque ad *Mucum* supràdictum *solvendum*,

℞. *Saponis Venet.* ʒjv.

Bulb. recent. Ari ʒj.

Ase foetida ʒss.

M.

Fiant *Pilula*, sing. gran. iijj. Sumat singulis bihoriis unam.

Hæc sunt primarum viarum *Deterfiva*. Sequuntur jam ea quæ *Mucum solutum* expellunt : talia verò sunt *aloe*, *rhabarbarum*, *colocynthis*, *jalappa*, *sagapenum*, *popanax*, & imprimis *bryonia alba*. Medici nomen *Uterinorum* hisce dederunt

ab effectu suo, quoniam *solvunt* simul & *expellunt*. In hunc igitur scopum exhibendum est hujusmodi præscriptum.

℞. *Aloes opt.* ʒj.

Resin. Jalapp. gr. xv.

Colocynth. gr. v. (pro *stimulo.*)

M.

Fiant *Pilula*, sing. gr. iij. quæ deurentur. Capiat ex iis sub Aurorâ, ubi ad sunt signa *solutæ pituitæ*; & dormiat per horam unam vel alteram.

Nunc verò videndum est, quænam Visceribus primis *majorem vim* concilient, ita ut *bonum* conficiant *Chylum*, eumque in Vasa Lactea propellant. Vim itaque primorum Viscerum augent (ipforum nempe *vim contractilem* adaugendo) omnia quæ *Fibras magis rigidas* efficiunt: talia sunt autem *Astringentia* medicamenta; ut 1°. *Chalybs*; nihil enim in hocce casu plùs conducit, præsertim si sub eâ formâ detur ut Sanguini non admisceatur, sed agat in *Solida*, *fibras* corroborando; quippe si Sanguini permisceatur, summum evadit *Coagulans*: verùm suprâdicto *regimine* sumptus, optimè quidem agit, & *fibras* roborat; prout hoc inde constat, quòd post ejus *usum* brevî mutetur *Color pallidus* Virginum in *rutilum*, & *Pulsus* antea *languidus* in *febrilem*

febrilem ferè. Cæterùm obtinet ejusdem
usus, cùm debita *rigiditas* Viscerum de-
 ficit, & adest *Pituita* copia: porrò si
 abundet *Acidum*, tunc sumi debet in
substantiâ sive *limaturâ*; si verò *Mucus*
iners & *non acidus* prædominetur, exhi-
 beatur *Chalybs* in *Vino Rhenano*, vel in
Aceto; præparationes aliæ sunt mæxæ nu-
 gæ. Præterea pertinet huc 2°. *Cortex Pe-*
vianus, quâcunque formâ datus; hic au-
 tem locum à *Chalybe* proximum obtinet.
 3°. *Rheum* tam *Ponticum*, quàm *Barba-*
rum. 4°. *Tamariscus*, & imprimis ejus
radicis cortex. 5°. *Capparis*: & ex iisdem
 varia composita. Hinc ergo patet, *Af-*
tringentia summa evadere posse *Emme-*
nagoga.

Jam sequuntur Exempla pro *Formulis*.
 Si prædominetur *Acidum*, cognosci po-
 terit ex *appetitu* rerum incongruarum &
 insolitarum, *ructibus acidis*, torminibus
 cum sensu *Frigoris*, *ructibus nidorosis* post
Acetum sumptum. In hoc itaque casu,

℞. *Limat. Ferri* (in mortario ferreo
 diu trit.) ʒjj.

Extract. Rhei ʒj.

Cort. Peruv. ʒss.

M.

Fiant *Pilula*, sing. gr. v. Capiat unam
 omni bihorio.

Quòd si non abundet *Acidum*, tunc ipse *Chalybs* in *Substantiâ* datus plerumque angores, vomitus, diarrhœas, tormina excitat; quippe qui non *dissolvitur*, sed *stimulando* tantum agit. Hoc igitur in casu,

℞. *Vini Rhen.* libr. jii.

Chalybis contrit. ʒ ij.

Cort. Peruv. ʒ j.

Leni tepore macerentur per 24. horas; deinde *vacuo Stomacho* ter de die, unâ horâ ante *pastum*, sumatur ex hoc ʒ j ss.

Huc pertinent 6°. *Aromatica* illa calida & stimulantia quæ plurimum *olei acerrimi* inter destillandum præbent; uti sunt *thuya* sive *arbor vita*, *sabina*, *ruta*, imprimisque *montana*, *rosmarinus*, *pulegium*, *majorana*, *matricaria*, &c.

Secundum genus medicamentorum *Plethoram* inducentium continet ea quæ *vim Hematopœam* in Corde & Vasis Sanguiferis augment. *Vis* autem ista non alia est quàm *Vasorum oscillatoria vis*: hæc verò iisdem augetur Medicamentis, quæ ad Vasa primi generis sive *Chylificationi* inservientia jam præscripta fuerunt: omnia igitur quæ *Chylificationem* promovent, *Sanguificationi* quoque promovendæ sufficiunt; est enim impossibile *primas emendati vias*, quin simul emendentur *secun-*

de; nec emendari queunt *secunde*; nisi *prima* emendentur. Caterùm huc etiam accedit *motus* Corporis in Aëre libero.

Tertium genus dictorum medicamentorum includit ea quæ Sanguinis confecti nimiam *consumptionem* & *difflationem* impediunt. Itaque vitandum est quicquid Sudores aut *nimiam* Perspirationem excitat.

9. *Secunda* Classis *Emmenagogorum* ea continet quæ Sanguinem *plethoricum* ad Uterum determinant: taliaque sunt omnia quæ *resistentiam* in Vasis Uterinis minuunt; simul & in aliis augment. Porro *resistentia* Vasorum Uterinorum *dupliciter* minuitur; 1°. Vasa ista *laxando*; 2°. Sanguinis *refluxum* à Venis Inferioribus versùs Cor *accelerando*. Medicamenta igitur hujusce *secunda* Classis in *duo* quoque genera dividimus.

Prius complectitur ea quæ Vasa Uterina *laxant*: qualia sunt, 1°. *Balnea* cuncta *tepidà* ad Umbilicum usque applicata; hâc enim ratione partium inferiorum Vasa *laxantur*, dum superiorum Vasa ab Aëris frigore *constringuntur*, præsertim si partes istæ Corporis superiores in Aëre *frigidiusculo* collocentur. 2°. *Calor* quilibet *externus*, partibus inferioribus applicatus. 3°. *Unguenta* quæ

constant ex pinguibus aromaticis, oleosis & salinis; qualia sunt *Ung. martiatum, nervinum, arthriticum*: talia quippe Pedibus, Cruribus, Inguini illita plurimum profunt. Huc etiam pertinent *Emplastra* laxantia & calefacientia, imprimis autem ex *Gummi foetidis* parata; quæ *Vasa laxant*, simul & *Humorem perspirabilem* coërcent, unde sequitur major calor sub specie *balnei perpetui*. Insuper huc spectant *Uterina Planta*; inter quas verò præstantiores sunt *ruta, sabina, juniperus, arbor vita, majorana, pulegium*: ex quibus fieri possunt *Balnea, Cataplasmata, Unguenta, & Emplastra*.

Posterius medicamentorum *secundæ* *Classis* genus includit ea quæ *Sanguinis refluxum* à *Venis Inferioribus* versus *Cor accelerant*: talia verò sunt sequentia. 1°. *Frictiones* omnes ab imis *Pedibus* usque ad *Inguina* continuatæ, idque calidis ac siccis linteis, per semihoram singulis vicibus. 2°. *Ambulatorius motus*; quippe *Musculi tibiales, crurales, femorales* actione, frequenti *Venas* suas multum comprimunt, & *Sanguinem superiora* versus propellunt. 3°. *Saltationis motus*; qui quidem est tanti momenti, ut *HIPPOCRATES* dicat, eum *Abortum*

procurare (a). Hæc autem omnia *menstruorum* effluxum provocant, auferendo

(a) *Libr. de Naturâ Pueri, Sect. IV. vers. 9. ad 22. Edit. LIND.* Quæra verò locum utpote notatu valde dignum lubet integrum hîc loci jam attexere; sic igitur se habet *latina versio*. “Mulieris nobis familiaris *famula Cantrix* magnæ existimationis ex Virorum consuetudine erat, quam in Ventre concipere non conveniebat, ne minoris existimationis redderetur. Audierat autem *Cantrix* ipsa, qualia Mulieres inter se dicunt, quòd quando Mulier conceptura est in Ventre, *genitura* non egreditur, sed intùs manet. Auditis autem his atque intellectis, hoc semper observavit; & cum quandoque sentiret *genituram* non exeuntem, *Domina* exposuit, & sermo statim ad me pervenit. Ego verò cum audiissem iussit ipsam ad terram saltare, & postquam exiliisset jam septies, *genitura* in terram profluxit, & strepitus factus est, atque illa conspecta, ipsa admirata est. &c.” Unde profectò clarè patet, HIPPOCRATEM in hocce casu planè se gessisse contra ipsius *Jusjurandum*; in quo quidem exigebat à Discipulis ut *jurarent*, se nullum unquam medicamentum ad Fætum vel Conceptum *corrumpendum* Mulieri propinatu-
ros, ἢ δὲ γυναικὶ πικρὸν φάρμακον δάσω. Nec sanè videtur ullatenus excusari posse DIVUS SENEX, nisi fortè cum aliquot Auctoribus dixerimus, *Librum* hunc de *Naturâ Pueri* non esse HIPPOCRATIS, sed POLYBI; verùm hoc pacto ut *Socer* excusaretur, *Gener* utique accusandus esset. Vide LE CLERC, *Histoire de la Medecine*, pag. 252. Edit. ult.

resistentiam in Venis: hâc etenim sublatâ, Sanguis *majori* copiâ fluit versùs eas partes; unde *major* fit *pressio* Sanguinis in Vasa *lateralia*; & hinc sequitur ejus *excretio*.

10. *Tertia* Classis *Emmenagorum* complectitur ea quæ Vasa Uteri a ad *excretionem* disponunt: uti sunt, 1°. *Aqua simplicis calida Vapores*, inferioribus Corporis partibus applicati. 2°. *Fotus laxantes* ope spongiarum aut linteaminum applicati Inguini, Perinæo, Vaginæ, Hypogastrio: huc etiam pertinent *cataplasmata*, *emplastra*, *peffuria*, similiaque constantia ex *laxantibus*; quorum verò materies ex superiori de *Laxantibus* doctrinâ petatur. 3°. Hîc admodum commendatur *vapor* ex quibusdam *Acribus*; ut ex *Salibus alcalinis urinosi* in Uterum receptus, qui tamen periculo non caret, vehementer enim irritat, summamque contractionem *fibris* Uterinis inducit; prudenter itaque *vapor* ejusmodi debet applicari, quippe qui sæpe *sterilem* reddat Uterum, & horrendas contractiones *spasmosque* producat; nam iste *vapor* est *acerrimus* & Uterum inflammat, unde quidem facilè suboritur *gangrana*, vel *scirrhus*; quin & Utero violenter inflammato, totum Genus Nervosum *spasmi* afficitur: quapropter si talis *vapor* in usum

vocetur, summa debet adhiberi cautio, ne nimis acer sit; sufficiat ergo vapor ille qui ex spiritus salis ammoniaci pauxillo & aqua multâ commistis & tepefactis exhalat; nequaquam verò usurpetur vapor acerrimus iste quem Empiricus quidam excitare solebat in hunc usum, commiscendo scilicet Urinam & Calcem Vivam, iisque ignem supponendo.

COROLLARIA.

I. Hinc patet *Aristolochica* esse *Uterina* Classis *tertia*; ibi quippe supponitur *Plethora*, jam præsens, & *determinatio* ad Uterum; etenim alioqui non opus est *Lochia* movere.

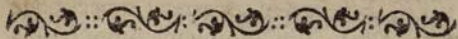
II. *Ecbolica* sunt eadem, sed *fortiora*; quibus autem si jungantur *Sternutatoria*, tunc equidem agunt validissimè.

III. *Abortiva* sunt ea quæ Uterum *aperiunt*, Fœtumque & Placentam *expellunt*: talia verò sunt, 1°. *Nimia* Sanguinis *copia*. 2°. *Omnia determinantia* fortiter ad Uterum. 3°. Ea quæ *violenter* Uterum *constringunt*: huc autem referendus est vapor *salis ammoniaci* Utero *gravidæ* exceptus; quo non datur potentius *Abortivum*; attamen periculum ingens est inde, ut *suprà* dictum,

IV. *Ecbolica & Abortiva* quæcunque
cauté admodum adhibenda sunt; omnia
quippe Corpori *noxam* inferunt, atque
non solummodò Fœtûs, sed etiam Matris
cum periculo propinantur.

TERTIA

 TERTIA CLASSIS

DE QUIBUSDAM ALIIS MEDICAMENTIS
IN SOLIDA ET FLUIDA SIMUL
AGENTIBUS.

CAPUT I.

De Aperientibus.

1. **A**perientia sunt illa medicamenta, qua meatus obstructos aperiunt. Horum autem tres dantur Classes, quarum *Prima* continet omnia quæ Vasa laxant; de quibus antea. *Secunda* complectitur ea quæ Liquida attenuant, resolvunt, ac diluunt; de quibus etiam superius actum est. *Tertia* demùm includit quæcunque, postquam Vasa laxata sunt, & Liquidum attenuatum, utraque in *motum* agunt, & Circulationem promovent.

2. Enimverò ad aperiendum Vas aliquod *obstructum*, hæc tria necessariò requiruntur; 1°. Ut laxentur Vasa. 2°. Ut resolyatur, aut saltem diluatur impacta

K K

materies. 3°. Tandem ut in hoc Vase promoveatur Circulatio.

COR. Inde patet igitur, quàm temerè nonnulli asserant *Aperientia* dari *Specifica*; qualia esse dicunt *scordium*, *mar-rubium album*, *spiritum salis ammoniaci*, &c.

C A P U T II.

De Discussantibus.

1. **D**iscussantia sunt ea, quæ Liquidum vel in Vasis, vel extravasatum, stagnans aut coagulatum dissipant, sine sensibili continui solutione in externis. Hæc verò tot sunt quot diversæ dantur Stagnationis aut Extravasationis causæ.

2. Liquidum autem stagnat in Vasis, fitque tumor, 1°. A plethorâ; tumque tumor ruber apparet: quo quidem in casu summum Discussans est evacuatio Liquidi quod à tergo Stagnans urget; hinc igitur Vene-sectio tumores hosce rubros tollere valet. 2°. Tumor istiusmodi oritur ab Inflammatione: tunc autem verum Discussans est, (α) Quicquid Vasa laxat. (β) Omne quod Vas laxatum variè moveret, applicando nimirum poten-

tias motrices valde contrahentes & dilatantes; hoc ergò fit *mittendo Sanguinem*, & per *Frictiones* externas. (γ) Quicquid Vasa deplendo, Liquida revellit, resolvit, attenuat, & diluit. 3°. Tumor ortum ducit ex crassitie coacti sive coagulati Liquidi; hunc verò *discutit* tantummodò medicamentum *Aperiens*.

3. Liquida porrò extravasata *discutiuntur* quando in Vasa sua rursus adiguntur: hoc autem obtinetur, 1°. Vasa Absorbentia liberando, quantum fieri potest, à Liquidis distendentibus; (hæc autem Absorbentia Vasa [de quibus jam actum est in PROLEG. CAP. V.] à VIEUSSENS in plurimis Visceribus ope *microscopii* detecta sunt, & terminantur in Venas eodem modo ac Vascula Excretoria oriuntur ab Arteriis: confer hujus AUCTORIS *Novum Vasorum Corp. Hum. Systema*, pag. m. 23. & sequ.) hoc verò fit per summam *Sanguinis missionem*, vel per *Hydragogorum* usum, ubi *Venæ-sectio* non est licita: quæ quidem *duo* non debilitant in hoc casu, sed reficiunt potiùs; unde tunc temporis plurimum profunt, dummodò simul adhiberi queant. 2°. Idem obtinetur omnium *Aperientium* ope. 3°. Per *vim externam*, sive *prementem*, sive *siccantem*, Corpori applicatam. Porrò notan-

dum est, *Discutientia* contra *Scirrhus* nequaquam valere.

CAPUT III.

De Emollientibus.

1. **E** Molliens est illud omne, quod partem nostri Corporis, induratum & in unam molem compactam, in priorem statum Liquidi contenti & Solidi continentis reducit. Cæterum Induratio fit in Corpore nostro tribus præcipuè modis; nimirum, 1°. A nimia Liquidorum coctione & pressione; hoc enim pacto fluidissimæ partes exprimuntur, & crassiores in molem compactiorem adiguntur; unde quidem accidit, ut Vasa partim inanita, brevissimo temporis spatio, in unum condescant atque solidescant; vel Crassa stagnantia seu impacta cum suis Vasis condescant. 2°. A coagulo, quod ex propria oriatur Liquidorum natura: jam verò tale dari coagulum patet ex albumine Ovi quod ab Igne coagulatur, licet testâ maneat inclusum. 3°. A coagulo superinducto per misturam corporis alicujus coagulantis.

2. Emollientia sunt vel interna, vel externa. Ea verò dicimus interna 1°. Quæ

usurpantur specie *Halitus* aut *Suffumigii*
 haulti, vel injecti: talis autem est *Aqua*
 in *vaporem* soluta, quâ nihil magis *emol-*
lit; sed non debet esse nimis *feruida*,
 tunc enim *constringit*, sed moderatè *ca-*
lida, tumque maximum est *Emolliens*;
 uti patet in *Ossibus* & *Cornibus philosophi-*
ce calcinatis, quæ plùs *emolliuntur* à
Vapore quàm à *Coctione*. 2°. *Emollien-*
tia quæ *intus* assumuntur sunt *fuscula*
 ex omnibus *Animalium* partibus, ac præ-
 fertim ex *Mesenterio* & *Intestinis* pa-
 rata. 3°. *Ovorum Vitelli crudi*; qui licèt
 nullam habeant *acredinem*, attamen *Re-*
finas & *Gummata* solvunt. 4°. *Decocta*
 quælibet ex *Farinaceis* blandis, imprimis-
 que *frumentaceis*; quæ quidem expressa
 dant *oleum* blandissimum, benignitate
oleum amygdalarum dalc. referens: talia
 potrò sunt *secale*, *triticeum*, *avena*, *hor-*
deum, *milium*, *pistacia*, præcipuè verò
 horum omnium *Farinæ*; nec non *semina*
 4 *frigida* majora & minora. 5°. *Decocta*
 ex *Herbis mucilaginosis* & *farinosis*, ferè
 insipidis: tales autem *Herbæ* sunt omnes
malvarum species, *branca ursina*, *verbasc-*
um, *parietaria*, *mercurialis*, *violaria*,
glycyrrhisa, *papaver erraticum*, *saponaria*,
 &c. quæ verò omnes cognoscuntur ex
 lentore sui succi. 6°. *Decocta* ex similibus

Fruetibus mucilaginosi dulcibus: ut sunt *ficus, sebesten, passula majores, uva corinthiaca.* 7°. *Succi non acres Plantarum:* uti sunt *mel, saccharum, cassia, manna.* 8°. *Olea expressa ferè insipida:* sicut *Oleum amygdal. dulcium, nucum coquo, pistaciarum, seminis papaveris albi, hyoscyami, olivarum, lini, nucum juglandium.* 9°. *Cremor lactis dulcis, & Butyrum recens.*

3. *Emollientia* porrò *externa* eadem sunt; sed applicantur formâ *Litus, Unguenti, Fotus, Balnei, Vaporis, Cataplasmatum, Emplastri, Embrochationis.*

Litus fiunt ex materiâ pingui, chylosâ, medullôsâ, compactâ, Corpori *illita;* ut ex *medullâ Ossium, &c.*

Unguenta sunt *Litus* crassiores, constantes ex oleis quibusdam & pinguedine.

Fotus sunt *Decocta* per corpora spongiosa *Membris* calidè applicata.

Cataplasmata sunt ipsa *Emollientia* in aquâ cocta, & applicata *Corpori.*

Emplastrum est simile quid in consistentiam spissiore redactum.

[*Embrochatio* sive *Embroche, Impluvium, Irrigatio, Instillatio, Stillicidium,* est *Fomentationis* genus, cum liquor fomentans *stillatim* seu *guttatim* in partem fomentandam funditur.]

Horum autem omnium *Emollientium* nullum est præstantius, quàm vapor *calidus Animalis recens macerati*; v. gr. si Brachium, aut aliud Membrum, nudum immittatur in corpus *Animalis recenser occisi*; quod quidem remedium nullibi plùs vocatur in usum quàm in *Italiâ*. (a)

(a) AUCTOR noster dubio procul alludit ad memorabilem hunc *casum*, quem referunt Historici de ALEXANDRO VI. Pontif. Max. & CÆSARE VALENTINO BORGIA huius filio *notho*; qui cum in convivio *Cardinales* aliquot (quorum opibus inhiabant) *parato Toxicò* de medio tollere voluissent, accidit errore *Pocillatoris*, ut *Venenatum Falernum* ipsis propinaretur *Veneficis*: quo quidem epoto, brevi pòst ad plures abiit ALEXANDER; at verò CÆSAREM (qui dilutius biberat) *Orci faucibus* eripuerunt *Medici*, opportunorum scilicet administratione *Remediorum*; ac imprimis ipsum in *abdomine Mula recens exenterata* nudum includendo: siquidem hujuscemodi *fomento* ad eò fuit *emollita Cutis*, & *promota* simul *Diaphoresis*, ut *Venenum* per undiquaque patentia *Spiraculorum Cutaneorum oscula* *diffusum* exiverit, atque sic *mortem* evaserit iste Princeps, *expilatus* tamen, & *cute* perditus, quin & exinde diuturno ac importuno morbo *vexatus*. Confer OLDONUM, in *Addit. ad GIACONIUM, Histor. Pontif. Rom. & Cardin. Tom. III. pag. m. 161. & 162.* De hac re possunt etiam consuli alii complures, ut GUICCIARDINUS, AUBERTUS, MARIANA, &c. Vide sis quoque MARC. AUREL. SEVERINUM, in *Trimembr. Chirurg. Cap. de Medelâ ex dissectis vivis Animantibus, pag. m. 221.*

Cæterùm hæc omnia id habent boni, quòd, licèt ad loca applicentur *indurata*, nunquam tamen *noxia* sint, cùm *Aperientia, &c.* sæpe augeant Inflammationem, Scirrhosque & Cancros generent.

CAPUT IV.

De Astringentibus & Indurantibus.

1. **D**E hisce Medicamentis, nec non de *Corroborantibus* in historià Remediorum *quæ operantur in Solida* jam actum est, sub titulo nempe *Contrahentium*; in historia verò eorum *quæ agunt in Fluida*, sub tit. *Condensantium, Incrassantium, & Coagulantium*. Hic autem loci considerantur *Astringentia* quatenus *vim Vasorum contractilem* adaugent, simul & *Liquida inspissant*: hujusmodi verò sunt *fructus omnes immaturi*; hi quippe *Fibras accurrant, & Liquida condensant*.

2. Ea porrò quæ vocantur *Indurantia* cum *Astringentibus* omnino congruunt ejusdemque sunt indolis; ac proinde necesse non est ut de iis aliquid ampliùs dicamus. Verùm de *Detergentibus, Emundantibus, & Erodentibus* nunc est agendum.

CAPUT V.

De Detergentibus, Emundantibus,
& Erodentibus.

1. **D**etergentia sunt ea, quæ Corpori applicata Alienum aliquid adhaerens removeere possunt, absque læsione Corporis cui adhaeret. Illud autem Alienum vocamus quod nequit unum corpus cum eo cui adhaeret constituere; prout est grumus Sanguinis lateribus Vulneris adhaerens: cæterum hæc adhesio debet à tenacitate pendere; Telum enim aut Spina parti cuidam inhaerens huc minimè pertinet.

Detergentis itaque medicamenti obiectum nullum est nisi Tenax; quod verò necessario constat ex Oleo indurato, cætera siquidem Indurata sive Coagulata non adherent propter viscositatem & tenacitatem. Sic igitur Detergens debet primò dividere Tenax illud, tum idem in hunc reducere statum, ut ab Aquâ solvi & abluï possit; cum autem sit Oleum, hinc Aquæ solius ope nequaquam abluïtur; verum si priùs Ovi Vitello fricetur, deinde cum Aquâ facilè misceri potest & educi.

Huc igitur faciunt omnia *Saponacea*, & *Lixivia* summè *alcalina*; quippe duo ista *Tenax* disponunt, ut *Aquæ* commisceatur. *Saponacea* porrò sunt *Olea* quæcunque *Salibus* commista; hæc autem si adhibeantur *internè*, tum *lenia* debent esse, nam alioquin *erodent*: dantur verò *duplicita*; scil. 1°. *Nativa*: inter quæ primas tenent, *mel*, *aloe*, *manna*, *cassia*, *saccharum*, *lac* omne *blandum* *Vegetabilium*, ut *lactuca*, *cichorei*, *taraxaci*, *scorzoneræ*, & *succus saponaria*. Pertinet huc etiam *Animalium bilis*; quæ in *Ulceribus glutinosis* & *sordidis detergentis* apprimè convenit. Huc spectat quoque *vitellus ovi*; qui verò est optimus, modò cum paulillo *bilis* admisceatur. 2°. *Artificialia*: prout sunt, *sapo Venetus*, & *niger*, *sal volatilis oleosus*, *sal regeneratus* SENNERTI, *tinctura Tartari ex sale fixo cum spiritu vini*; nec non *elixiria* cum *salibus alcalinis* & *aquâ* composita.

2. *Emundantia* sunt ea, quæ *detergent* & *abluunt simul per vehiculum aquosum*. Huc ergo referuntur omnia quæ *vi propriâ* eliquant id quod *adheret*, idemque per *vehiculum aquosum* diluunt & expellunt.

3. *Erodentia* dici debent illa, quæ non modò *Tenax* *adherens*, sed etiam *semi-cor-*

rupta Vasorum ramenta ad vivam Carnem usque resolvunt: oportet autem ut Carnem vivam intactam relinquant, alioqui Caustica propriè forent.

Erodentia sunt itaque sequentia; 1º. Omnia Dolorem excitantia, quæ verò superiùs descripta fuere. 2º. Attenuantia, Resolventia, Putrefacientia. Cæterùm si quædam mali moris Ulcera (quæ semper in Pinguedine hærent, ibi quippe facilè serpunt, & dicuntur phagedænica) sint curanda, nihil in iis proficere poterimus, nisi Liquida per interna Medicamenta valde moveantur & expellantur, atque separatio fiat per Corrodentia externa; inter quæ verò præcipuum obtinent locum Mercurialia Pracipitata, superimposito Emplastro calefaciente; sequenti die tollatur quod putrefactum est, atque de novo applicetur Mercurius Pracipitat. usque dum omnia consumantur quæ consumi debent, i. e. donec omnes infectæ Glandulæ auferantur: quòd si propter foetorem inde ortum aliquis abhorreat ab usu Mercurii, tunc adhiberi possunt spiritus urinosi volatiles cum cupro in iisdem soluto; hæc igitur solutione, quæ optima est, tangatur Ulcus; vel ejus loco sumatur elixir proprietatis cum sale tartari & aquâ purâ præparatum.

CAPUT VI.

De Calefacientibus.

1. **C**alefaciens est illud, quod Corporis Calorem auget. Quò meliùs autem hujus operandi ratio nobis innotescat, nonnulla de Calore in genere præmittenda sunt.

2. Quicquid ex Frigido fit Calidum ideò *incalescit*, vel quia *ignis* actu applicatur ipsi, vel quia *motus* inducitur ei per *attritum*. Ad Calorem verò per *attritum* producendum *tria* sunt necessaria; scilicet, 1°. Corporum *contactus*. 2°. Corporum *motus*. 3°. Corporum ad se invicem *pressio*. Hæc autem *tria* nisi simul concurrant, Calor nequaquam produci- tur; *contactus* enim corporum absque *motu*, & *pressione* sive *attritu*, non facit Calorem; *attritus* quoque *levis*, i. e. sine notabili corporum ad se invicem *pressione*, nullum excitat Calorem, saltem qui sensibilem se præbeat.

3. Hinc itaque sequitur, 1°. Quòd quò pluribus in *punctis* sese mutuò contingunt *atterentia* corpora, sive, quò idem est, quò majores sunt eorum *super-*

ficies secundum quas se mutuò *tangunt*, eò cæteris paribus major est Calor per *attritum* excitatus. 2°. Quò *motus* corporum *atterentium* est violentior, [ex brevioribus intervallis repetitus, & diutiùs protractus,] eò quoque cæteris paribus major est eorum Calor. [3°. Quò *vis*, quâ sibi invicem applicantur hæc *atterentia* corpora, est major, eò pariter magis increfcit ipforum *Æstus*.] Hisce *tribus* AXIOMATIS (talia enim esse facile percipiet quicumque ad ea voluerit attendere) *quartum* addamus quod *Experientiâ* universaliter confirmatum habemus; nempe 4°. Quò corpus aliquod *solidius* est, [*durius*, magis *elasticum*,] eò cæteris paribus ex actuali *Ignis applicatione*, vel alterius corporis *attritu* validiùs incalescit.

4. Corpus autem nostrum *calefieri* potest vel *externè*, vel *internè*. In Corpore nostro Calor excitatur *externè*, 1°. *Ignis* aut corporis alicujus *calidi* applicatione. 2°. *Friktionè & attritu*. Potest verò *internè* Calor excitari, 1°. Ab *externo* excitato Calore. 2°. Solidorum ad se invicem *attritu*; item & simili Fluidorum *attritu* ad se mutuò. Porrò Solidæ partes ad se invicem *atteri* possunt in omnibus *Juncturis*; cùm autem in iis præter partes

ligatas & ligantes, dentur quoque Liquida *lubricantia*, quæ partes interjacent; hinc omnino constat, quòd quamdiu Liquidum *illud* præstò est, Calor non possit ita ab *attritu* augeri, ut *morbosus* evadat: quàm primùm verò Liquor *iste* deficit, tum ab *attritu* partium Solidarum nimis increscit Calor; ut in Podagrâ, Arthritide, Scorbuo, &c. 3°. Excitari potest Calor à *mutuâ* Solidorum & Fluidorum in se invicem *actione*.

THEOR. I. Si *velocitas* Motûs Projectilis augeatur in Corpore nostro, Vasis & Liquidis iisdem manentibus, augebitur etiam & Calor per AXIOM. 2. & 3. Hinc ergo quicquid Circulationis *velocitatem* adauget, est *Calefaciens*; ac proinde *Prima Classis internorum Calefacientium* continet omnia quæ, vel Solida stimulando, vel Liquida movendo, Circulationem *augent*: qualia sunt *Acria* quælibet; hinc ex. gr. Spiritus Vini, quatenus stimulat, est *Calefaciens*.

COROLL. I. Si Calor augeatur in Corpore nostro, Vasis & Liquidis iisdem manentibus, planè indicat, Motum hunc Projectilem auctum esse.

THEOR. II. In Corpore nostro, Vasis & Motu Projectili manentibus iisdem, si Liquidus *densitas* augeatur, Calor etiam

augebitur per AXIOM. 2. 3. & 4. *Secunda itaque Classis internorum Calefacientium* continet ea quæ Fluida condensant; hinc etiam Frigus calefacit eò plùs, quò plùs agit, si modò non supprimat omnem motum; Liquida quippe nostra condensat; idè post ingens Frigus externum, semper major subsequitur Calor internus; & observavit HIPPOCRATES, *Ventres (sive Cavitates Liquida continentes) calidiores esse Hyeme & Vere, quàm Æstate.* (a)

COROLL. II. Si Calor augeatur, Vasis & Motu Projectili manentibus iisdem, planè indicat, Liquidorum densitatem auctam esse. Remedia igitur tunc idonea sunt *Rarefacientia.*

THEOR. III. In Corpore nostro, Liquidis & Motu Projectili manentibus iisdem, si Vasa coarctentur, Calor augebitur per AXIOMA I. Hinc etiam *Tertia Classis Calefacientium* continet 1°. Omnia quæ Vasa comprimunt; ut sunt vestes arctæ, stragula densa, aër gravis, aqua frigida ambiens, & frigus; ergo quicumque Hæmorrhagiis est obnoxius, ista, quantum fieri potest, evitare debet. 2°. Quæ Vasa contrahunt: (vide *Contrahentia.*) 3°. Quæ obstipant externè Vasa; modò Sanguinis motum non impediunt.

(a) Aphorism. Sect. I. Aphor. 15.

COROLL. III. Si, Liquidis & Motu Projectili manentibus iisdem, Calor augeatur, Vasa *arctiora* fiant necesse est: hinc valde imminutis Liquidis, Calor tamen perstare potest in nonnullis *morbis*, ut in *Tabe*; omnes enim Hectici ob Calorem exsiccantur, unde fiunt eorum *fibra* rigidissimæ & contractissimæ, atque propter *marasimum*, plurima Vasa in ipsis *concidunt*; & ideò reliquis in Vasis Fluidum (licet hoc etiam sit imminutum) valdè *coarctatur*.

COROLL. IV. Si *velocitas* Liquidi ejusque *moles* simul augeantur, reliquis iisdem manentibus, tunc erit Calor in *ratione* utriusque *compositâ*: & in genere si supradictorum *duo* quævis augeantur, *tertio* interim eodem manente, tum Calor increset in *ratione* duorum auctorum *compositâ*.

COROLL. V. Si *velocitas* & *moles* Liquidi nec non *arctatio* Vasorum simul augeantur, *summus* orietur Calor.

CAPUT

CAPUT VII.

De Frigefacientibus.

1. **F**rigus excitatur in Corpore per causas oppositas Calefacientibus. Ergo Frigus externum fit, 1°. Corporum frigidorum applicatione: hæc verò prout Experientia docet, eò magis frigefaciunt, quò solidiora sunt; sic enim aqua frigida plus frigefacit, quàm aër frigidus, & Balnea ex aquâ simplici minùs frigefaciunt, quàm illa quæ constant ex aquâ salinâ. Huc porrò referuntur Venti, & Ventilabra; quæ Corpus frigefaciunt quatenus Atmosphæræ partem nos proximè ambientem removent, aliamque substituant; etenim Atmosphæræ pars quæ corpus aliquod calidum proximè ambit, semper calidior est partibus ejusdem remotioribus. 2°. Externorum omnium in nostrum Corpus attritum auferendo.

2. Jam verò Frigus internum fit, 1°. Ab externo Frigore. 2°. Tollendo, vel minuendo partium internarum, Solidarum & Fluidarum, attritum inter se: idè Frigus non potest Corpori conciliari majus (demptis causis externis) quàm

402 De Frigefacientibus.
illud quod à morte producitur.

THEOR. I. In Corpore nostro, Vasis & Liquidis iisdem manentibus, si Motus Projectilis minuatur, Calor etiam minuetur sive augebitur Frigus per *AXIOMA 2. CAP. preced. §. 3.* Hinc ergo *Prima Classis Frigefacientium* continet ea quæ Motum Projectilem *minuunt*: hic autem pendet à Solidorum *vi contractili*, hæc verò à *stimulo Solidis applicato*; etenim quò major est hicce *motus*, eò quoque fit major Solidorum *vis*, & è contrario. Quicquid igitur *Stimulantium vires* destruit pro *Refrigerante* habendum est: unde *frigefaciunt*, 1°. *Omnia Diluentia*: qualia sunt, *serum lactis, aqua, hydrogala, &c.* quæ verò cuncta si *tepidè* sumantur, meliùs agunt, penetrando scilicet, & laxando. 2°. *Obtundentia*, sive quæ *stimulum acrem* infringunt; uti sunt *Acida* quævis *Alcalinorum* respectu, & *Alcalina* respectu *Acidorum*: hinc si Calor ad *Acido* fiat, (ut sæpe contingit in *Hypochondriacis*) tunc *Alcalia* erunt *Refrigerantia*; si autem *Acre oleosum* fit causa Caloris, tum *Acida saponacea* convenient ad *refrigerandum*, talia verò sunt *Fructuum horæorum succi* recenter expressi; quin etiam *calx* in aquâ soluta *Refrigerans* est *Alcalinorum oleosorum* ref-

pectu. 3°. *Involventia*; nimirum ea quæ *Acre stimulan*s involvunt: hujusmodi porrò sunt omnia *Oleosa* blanda gelatinosa, farinacea, terrestria, pinguis Vegetabilium; hinc *ptisane* [ex similibus paratæ] optimè *refrigerant*. 4°. *Expellentia*; scilicet ea quæ *Stimulan*s *impactum* excutiunt, & extra Corpus derivant: itaque hoc in casu *Frigefacientia* sunt illa, quæ ramen in se considerata *calescunt*; uti *Purgantia*, *Vomitoria*, *Diuretica*, & *Diaphoretica*.

THEOR. II. In Corpore nostro, cæteris paribus, si *Vasa minùs elastica* fiant, orietur *Refrigeratio* per AXIOM. 2. 3. & 4. supradict. *Secunda* igitur *Classis Refrigerantium* continet *Laxantia*; quin & inde reddi potest ratio, quare *Balnea refrigerent*.

THEOR. III. In Corpore nostro, reliquis iisdem manentibus, si minuatur *Liquidi densitas*, minuetur etiam *Calor* per AXIOM. 2. 3. & 4. Jam verò *densitas* *Liquidi* minuitur attenuando & diluendo. *Tertia* itaque *Classis Refrigerantium* includit *Attenuantia* & *Diluentia*: qualia sunt *Aquosa* quæcunque, simul & *Nitrum*, quod maximè *attenuat*, hinc omnes *Plantæ nitrosæ* hîc loci sunt optimæ. Inde patet, cur in *Morbis Inflammato-*

riis, ubi quidem *densissimus* est Sanguis, aded laudentur *Attenuantia*.

THEOR. IV. In Corpore nostro, reliquis omnibus iisdem manentibus, si Vasa *capaciora* reddantur, minuetur Calor per AXIOMA I. Ideò *Quarta* Classis *Refrigerantium* continet omnia illa quæ Vascularum *capacitatem* augent: uti sunt *Humectantia*, *Laxantia*, *Aperientia*, *Deobstruentia*. Hinc autem patet, cur *Tempesta tonitruosa*, quæ *levem* reddit Aërem, *frigore* statim semper excipiatur. Inde quoque fit manifestum, quare vestibus *laxis* induti, aut sub stragulis *levibus* in lecto jacentes, *frigidi* simus; nec non cur Homines Vasa *laxa* habentes, ut *Obesi & Mulieres*, plerumque magis quàm alii *frigescant*.

CAPUT VIII.

De Attrahentibus.

1. **A** Tirahentia sunt ea, quæ aliquid in Corpore nostro herens è loco, ubi heret, in alium adducunt. Hoc autem ut fiat, tria sunt necessaria; nimirum, 1°. Ut materia *meabilis* sive ad motum apta reddatur. 2°. Requiritur *causa* quæ materiam *meabilem* redditam pellant in locum destinatum, vel quæ loco destinato applicatæ materiem ad eundem locum *atrahant*. 3°. Requiritur ut intermedia via *libera* sit, quâ materies *tracta* sive *impulsa* ad locum destinatum, sine impedimento, pervenire queat.

2. Hinc igitur *tres* sunt medicamentorum *Attrahentium* Classés, nimirum sequentes.

I. Class. continet illa omnia quæ materiam *meabilem* efficiunt: ut 1°. Quæcunque *Solida stimulant*; de quibus hactenus. 2°. Omnia quæ materiam *mobilem* reddunt: qualia sunt *Attenuantia*, *Resolventia*, & *Diluentia*; de quibus etiam superius actum est.

II. Class. complectitur ea omnia quæ

materiæ *meabilis* redditæ *motum* & *trans-*
lationem producant: talia verò sunt, 1°.
 Quæcunque materiam è loco unde erat
 movenda *pellunt* in locum determinatum;
 ut (α) Cordis & Arteriarum *vis*. (β)
 Frictionis & Compressionis *motus* in Va-
 sis quæ *valvulis* destituta sunt; ita *con-*
strictionis ope Tumores de loco in locum
 transferuntur. 2°. Omnia quæ *resisten-*
tiam minuunt in loco in quem materies est
 movenda: ut sunt, (α) *Vena-sectio* & *Arte-*
riotome; sic per unam Arteriam integram
 Sanguinis massam evacuare possumus:
 porrò *scarificationes*, *fonticuli*, *setacea*,
fistula, *cauteria*, & omnia hujuscemodi
Erodentia Remedia huc etiam faciunt,
resistentiam scilicet auferendo. (β) *Fric-*
tio; quæ *resistentiam* tollit quatenus per
 Venas *motum* Sanguinis promovet. (γ)
 Quæcunque *pressionem* in loco Aëris ex-
 terni tollunt; uti *cucurbita*, & *suctio*:
 hinc HIPPOCRATES in Pleuritide voluit
 latas & amplas applicandas esse *cucurbi-*
tas; ut scilicet omnis Inflammatio *deriva-*
retur in Cutem. (δ) *Emollientia*, & *La-*
xantia; de quibus hæctenus. 3°. *Attru-*
hentia Specifica cuncta: qualia sunt Ani-
 malia *venenosa* quæ, Corpori applicata
 sive viva sive mortua, ad se *trahere* di-
 cuntur suæ indolis *venenum*; ita *Scorpio*

super vulnus quod inflixit *contritum*, ut & *Bufo*, vivens aut mortuus *admotus*, proprium eliciunt *venenum*: sic Rabidi Canis *caro* vulneri ab eodem inflictò *applicata*, priusquam radices nimis altas *virus* egerit, nonnullos *sanat*: ita quoque *Lapis de Serpente* si vulneri à Bestiâ *venenosâ* factò *applicetur*, ibidem hæere dicitur donec totum exhauserit *venenum*, tum sponte suâ decidere; narrant etiam, quòd si postquam deciderit immittatur *lacti*, tunc iterum depuretur, atque virtutem suam recuperet. (a)

(a.) *Specifica* profectò istiusmodi nusquam hætenus adeò certa confirmavit Experientia, ut *sublesta fidei* non habeantur ab emanctioribus quibusque Medicis: unde quidem hæc (si modò *contritum*, super vulnus inflictum recentissimè, *Scorpionem* exceperis) *incerta* esse non modò, sed etiam *vana* haud ita temerè quis dixerit; eapropter hisce solis confidere, dum & probatiora & efficaciora prostant, inconsultissimum esset adepol! ac omnino temerarium: quod enim pertinet ad *Bufo*em vulneri quod inflixit *admotum*, & Canis Rabidi *carnem* similiter *applicatam*, hæc anilia esse commenta merasque nugas agnoscunt Physici prudentiores bene multi; nec etiam hoc posterius *Specificum Attrahens* ad curam Hydrophobiæ proponit præstantissimus AUCTOR noster in aureis suis *Aphorismis*; quin potius huc usque decantata quælibet in eo morbo *Specificæ* meritò refellit ac evertit (*Paragr. 1147.*) Verum enimverò quid dicemus de

III. Class. continet illa quæ viam mediam præparant: qualia sunt, 1°. Ea quæ Vasa laxant. 2°. Quæ Liquida meabilia reddunt. 3°. Quæ procurando Suppurationem, viam apertam efficiunt.

Lapide Serpentis, cujus vim (in Textu memoratam) tantis extollunt encomiis, totque Experimentis, ut aiunt, assertam suffulcire pro virili conantur AUCTORES quàm plurimi; inter quos verò bini potissimum eminent maximi nominis Philolophi ROB. BOYLE (in *Tract. de Medic. Specificis*), & ATHAN. KIRCHER (in *China Illustratâ*)? Huic sane quæstioni jam diu satisfacit FRANC. REDI in suâ ad KIRCHERUM *Epistolâ de Experimentis Naturalibus*, pag. 3. & sequ. luculentissime apud Aulam Etruscam captis experimentis evicit, vanas esse penitus, utut adedò jactatas, *Lapis* hujusce vires. Eodem super argumento consuli quoque meretur imprimis ENGELB. KEMPFER, *Amœnitat. Exotic. Fasc. III. Observ. X. Sect. 2.* Caterum qui plura de hâc re voluerit, conferat adhuc DALE, *Pharmacolog. Supplement. pag. 381. & sequ. Edit. Lond.* qui quidem omnium optimè sententias AUTHORUM varias cum de naturâ, tum de viribus istius *Lapis* in unum collectas habet; additque præterea,
 “ Puerulum triennem, qui arsenicum lacte dilutum hauserat, hujuscemodi *Lapis* iteratâ applicatione tantum, a præsentis liberatum fuisse mortis periculo. „ Atat istud hercle!
 ————— credat Judæus apella,

Non Ego.

CAPUT

CAPUT IX.

De Repercutientibus.

I. **R**epercutientia sunt, quæ materiam, herentem in aliquâ Corporis internâ parte, magis adhuc interiora versùs propellunt. Horum autem actio eadem est cum *Attrahentium* operatione, mutatis solummodò terminis à quo & ad quem.

2. Hinc etiam tres dantur medicamentorum istorum Classes.

I. Class. *Repercutientium* non differt ab *Attrahentium primâ*.

II. Class. continet (loco *Attrahentium*, quæ commodè nequeunt internè applicari) *Evacuationes* varias; sicuti *Purgationes* per *Hydragoga*, *Vena-sectionem*, *Ptyalismum*: quæ verò cuncta operantur quatenus materiam è loco revelant.

III. Class. includit 1°. Omnia actu frigida; Fibræ siquidem à frigore constrictæ, materiam versùs interiora propellunt: sic igitur *Aqua frigida*, *Acetum frigidum*, &c. hîc loci conducunt; quin etiam quò densius & compactius est corpus frigidum, eò melius agit. 2°. Omnia

M m

C A P U T X.

De Suppurantibus, & Maturantibus.

1. **S**uppurantia sunt, qua Corporis vivi partem aliquam in Pus convertunt; (Corporis inquam vivi, quia nemo hactenus usquam Solida vel Liquida cadaveris in Pus convertere potuit.) Pus autem est materia spissa, utcunque pinguis, cum aquâ tamen miscibilis, Coloris subalbidi, Odoris & Saporis nullius, modò laudabile sit.

2. Suppuratio nulla fit unquam, nisi fracta sint Vasa, ita ut Liquidum effluat; siquidem à nemine Pus observatum est usquam ex aliquo effluere rupto Vase statim ab ejus rupturâ; verùm enim verò Liquidum illud tunc effluens, post aliquod temporis spatium, stagnando, Pus evadit; prout hoc vel inde patet, quòd si Vulnus indefinenter abstergeatur, Pus in eo nequaquam inveniatur: ergo Liquidum extravasatum stagnando convertitur in Pus ope caloris; pars etenim liquidissima tum exhalat, viscosior verò remanet.

nens Pus constituit : & hoc quidem, quamdiu blandum existit, optimum est balsamum ; diutiùs autem commorando, per eundem calorem vertitur in liquidum tenuissimum, flavum, cineritium, rubellum, tandemque nigrum, acre, erodens, Nervis inimicum.

3. Medicamentum ergo *Suppurans* est quicquid Vascula rumpit, Liquidumque effundit, effusum cum Solidis fractis commiscet, dissipat quod maximè liquidum est, tandemque reliqua movet & coquit.

4. *Suppuratio* requiritur ubi materies impacta *resolvi*, & extravasata *resorberi* non potest. Hæc itaq; vitetur ubi materia *peccans* in Pus converti nequit, ut in Scirrhus, Cancro, Exostosi ; vitetur etiam in locis unde Pus factum educi nequit, ut in partibus internis.

5. Omnia *Suppurantia* in tres Classes sequentes reduci possunt.

I. Class, continet ea quæ Vasa, leniter stimulando, *dissolvunt* : qualia sunt, 1°. *Gummata* partes aromaticas & mobiles habentia ; ut *gummi ammoniacum*, *bdellium*, *galbanum*, *myrrha*, *elemi*, *opopanax*, *sagapenum*, *tacamahaca*, &c. 2°. *Cepæ asfate* cum *farinâ* & *oleo* junctæ. 3°. *Mel* cum aliis mistum. 4°. *Plantæ* quædam,

M m ij

412 De Suppurantibus,
ut laurus, chamamelum, crocus, melilotus,
sambucus, &c.

II. Class. includit ea quæ partes antea stagnantes & alias separatas inter se *jun- git* per Vim Vitæ superstitem: istud au- tem fit *Attrahentium* ope, quæ *mobiles* Li- quidorum partes determinat ad *locum* ubi *Pus* fieri debet: igitur huc pertinent 1°. *Aquosa omnia tepida*, quæ *Vasa la- xant*; unde major oritur motus ad *locum* supradictum. 2°. *Humectantia* sive *A- quosa viscosa*; ut *anagallis, lens palustris, nymphæa, parietaria, &c.* quæ verò cun- cta partes *aquosas* atque *glutinosas* con- tinent.

III. Class. complectitur ea quæ Liqui- da in *locum* determinatum mota *coërcen- do*, impediunt ne per Corporis calorem nimis *dissipentur*: huc itaque spectant om- nia quæ *poros* sic ocludunt, ut materia ibidem retineatur, moveatur interim, nec tamen *exhalari* possit: hæc autem sunt *Emplastica*; uti 1°. *Gummi aromati- ca*, respectu partis *glutinosa & inertis*; at verò respectu partis *acris & volatilis* sti- mulando agunt. 2°. *Mel* coctione tenax redditum. 3°. *Farina* omnes ex *fabis, pi- sis, ciceribus, lino, frumento, &c.* 4°. *Fi- cus*, præsertim si pars acrior igne leni sit expulsa. 5°. *Cera*. 6°. *Ovorum vitelli.*

7°. Butyrum recens. 8°. Pinguedines omnium Animalium. 9°. Olea blanda expressa. 10°. Herba Emollientes dictæ.

COROLLARIA.

I. Cùm tria sint ad Suppurationem necessariò concurrentia, hinc patet, quantum sit illorum error qui Medicamenta quædam, absolutè & in se considerata, semper habent pro Suppurantibus; quandoquidem talia reverà non sint, nisi quatenus cum aliis conjunctim applicentur.

II. Formulæ Suppurantium variæ præscribi possunt, atque debent, prout materia suppuranda magis minùs-ve mobilis est, magis minùs-ve sub cute profunda, prout existit in parte magis minùs-ve glandulosâ. Itaque si suppuranda sit ingens Inflammatio, tunc omissis primæ Classis medicamentis, ea solummodò secunda ac tertiæ debent adhiberi; si verò materies adsit lenta, & Vis Vitæ debilis, tum primæ Classis Suppurantibus opus est.

Jam sequuntur Suppurantium Formulæ, pro tribus diversis Classibus.

(1) Ad suppurandam Inflammationem valde calidam,

℞. Acetose recent. M. jv.

Butyr. recens. ℥ j.

M in iij

Farin. Secal. q. s.

F. Cataplasma igne lenissimo.

Acetosa resistit *alcalinis*, & *farina secalis* in calore omnium facillimè *acescit*; in Inflammationibus autem valde *calidis* Liquida semper tendunt ad *alcalinam* naturam; eapropter hæc Formula optima est ab *bubones* in Peste: porro non major additur *butyri* quantitas, quia gravius Emplastrum non est adhibendum, ob *Gangrænæ* metum.

(2) In *frigido casu*, sive *tumore frigido* cum *inertiâ* Vitæ ac hærentis *Liquidi*,

℞. *Flor. Chamæmeli*

Sambuci

Meliloti ana ʒ ij.

Croci ʒ ss.

Gummi Galbani (in vitello ovi soluti)

Olei Chamæm. ana ʒ j.

Farin. Orob. q. s.

F. Cataplasma.

Methodus ista *Gummi* solvendi maxime convenit in casibus ubi *aperiendum* est. Hæc autem Formula optima est ubi *Scirrhi* metus.

(3) Ad *Glandulas Scirrhosas* in *Pus* convertendas,

℞. *Mellis ad tenacitatem cœli*

Ficium recent. contus. ana ʒ ij.

Ceparum sub ciner. assat. ʒ jv.

Ol. Lilior. Alb. q. s.

F. Cataplasma.

Formula ista *Suppurationem* absque magnâ inflammatione eleganter promovet: si verò *tumor* adsit *lentus*, ut in *Bubone Venereo*, tunc aliâ opus est Formulâ.

6. *Maturantia sunt ea, quæ Suppuranda ita solvunt, ut tota materies in unum locum coeat, sine divisione aliquâ aut separatione per cellulas factâ, eo scilicet sine, ut Emissario factò, omne Suppuratum unâ vice expellatur. Cùm autem Suppuranda nihil aliud sint, quàm Solida semi-fracta & Liquida stagnantia, hinc etiam Maturans aliud non est, quàm Suppurans diu adedò applicatum, ut inde omnia resoluta fiant.*

7. Cæterùm factam esse novimus *Maturationem*, ex summâ partis *mollitie & fluctuatione*. Quò verò diutius materia *suppuranda* clausa manet, eò faciliùs *coquitur*: & quidem summoperè cavendum est, ut omnes partes induratæ circumquaque *molles* evadant, antequam aperiatur *Cutis*; hâc enim apertâ semel, haud faciliè potest ad *Suppurationem* duci quod priùs non erat *suppuratum*.

Mm iiij

 QUARTA CLASSIS

DE MEDICAMENTIS TOPICIS.

THEOREMATA

De Topicis in genere.

I. **T**opicum est medicamentum locale, quod singulari Corporis parti medetur, actione seu vi quâdam ei parti propria & dicatâ.

II. *Topicum* igitur omne debet habere talem actionem sive vim, quæ specificè emendet Solida & Liquida partis illius cui dicatur.

III. Hoc verò præstat vel quia *mole* suâ tendit ad eam partem; vel quoniam eò itura sic *preparat*, ut, quando ad hunc locum delata fuerunt, *topicè* agant. Hinc etiam duplex datur *Topicum*; scilicet vel quod suâ *mole* atque *substantiâ* parti applicatur, & ibi agit; vel quod *preparat* alia quæ ad partem mittuntur. Sic ex. gr. *Cephalicum* dicitur illud quod Stomacho receptum, & ad Caput delatum, in idem

operatur; vel quod Sanguinem, aliàs ineptum, ita *preparat & disponit*, ut Capiti proficit ac medeatur.

IV. Quicquid ad partem aliquam vadit, vel eò tendit lege universalis Circuli, vel per aliam *vim* quandam eò determinatur.

V. Lege universalis Circuli nullum dari potest *Topicum*, nisi eidem insint conditiones aliquæ *mechanica*, ut universali Motu magis in *hunc*, quàm in *alium* locum eat. Sic v. gr. si globulus unus ex *mercurio*, & alter ex *cerâ* constans è Corde simul projicerentur, hisce globulis tales insunt conditiones, ut *prior* versùs Superiora, *posterior* versùs Inferiora feratur: quippe *mercurii* globulus, cum sit gravissimus & solidissimus, motum suum in *lineâ rectâ* diu conservabit; ideoque feretur in Caput: *cereus* interim globulus, cum sit levissimus, motum suum fursùm & in *lineâ rectâ* citò amittet, ac versùs Inferiora detrudetur. Hujus autem Asserti veritas evinci potest ex doctrinâ *Projectionis Liquidorum per Fistulas*: patet ergo talia Medicamenta dari posse; vide BOYLEUM de *Medicinâ Hydrostaticâ*.

VI. Determinatio ad locum obtinetur medicamentis *Attrahentibus*; de quibus verò superius actum est.

VII. *Topica specifica* vocata, quæ operantur (ut jam dictum) aut ipsi Parti applicata, aut eò itura preparando, agunt omnia vel laxando, vel stimulando, vel contrahendo, vel condensando, vel movendo, vel attenuando, &c. juxta doctrinam hactenus expositam de *Medicamentorum Operatione.*

VIII. Hinc igitur clarè patet, vim *Topicorum in determinatione* ad certum locum consistere.

IX. Adeoque tota *Topicorum* doctrina consistit in descriptione *Causarum determinantium.*

X. *Topica* omnia ab Effectu suo in calida & frigida dividi solent.

Hisce porrò præmissis *THEOR.* de *Topicis in genere*, superest ut de iisdem in specie jam agamus.

C A P U T I.

De Cephalicis.

1. **C**ephalica dicuntur ea quæ Cerebrum peculiariter spectant, non autem alias Capitis partes. Jam verò Cerebri functiones dua sunt; nimirum (α) Spiritus Animales secernere, ac (β) cof-

dem postea *distribuere*: verum ut hæc functiones rectè procedant, requiritur *Vasorum adaptatio*, & *Liquidorum solutio debita*; hinc ergo quicquid *adaptat Vasa*, & *Liquida debite dissolvit*, est *Cephalicum*.

2. *Cephalica* sunt autem *duplicia*; nempe 1°. *Calida*, scilicet ea quæ *tenui Olco*, *Sale*, *Spirituque abundant*: omnia igitur *Attenuantia* huc pertinent, imprimis verò quæ simul *odore & sapore grata* sunt; ut *abrotanum tenuifolium*, *betonica*, *chamedrys*, *calamintha*, *lavendula*, *majorana*, *melissa*, *mentha*, *origanum*, *rosmarinus*, *salvia*, &c. Huc etiam spectant *Insecta* quædam, ut *aselli*; item *spiritus castorei*; nec non *sal volatile oleosum*, *olea aromatica*, &c. 2°. *Frigida*, nimirum illa quæ *odore grato Nares afficiunt absque calore*: qualia sunt *lilium vulgare*, *plium convallium*, *rosa*, *viola*, &c.

CAPUT II.

De Ophthalmicis, Odontalgicis, Otagicis,
& Stomaticis.

1. **O**Culi functio est *videre*; & quicquid hanc impedit dicitur Oculi *morbis*: ut sunt *Palpebrarum* vitia ex paralyfi vel tumore oriunda, (quæ verò non differunt à *morbis* ejusdem nominis in aliis Partibus) læsio vel inflammatio *Corneæ*, ejusdem *phlyctænæ*, *hydatides*, color non naturalis, opacitas, exulceratio, cicatrix, corpus ei internè accrescens: quæ quidem omnia non aliâ ratione consideranda sunt, quàm si partem aliam quandam *infestarent*. Oculus porrò non *videt*, qui in suis Humoribus aliquid habet *mali*, v. gr. *suffusionem* seu *cataractam*, &c. vel propter Optici Nervi *vitia*; vel quando *Lymphatica*, per *Tunicam Retinam* largissimè (utì demonstravit RIDLEYUS in suâ *Anatome Cerebri*) *disperfa*, *tument*: in his autem ultimis casibus, cum nihil *externè* possit applicari, præcipuum remedium est *mercurius* ad *Salivationem* excitandam, ut par est, exhibitus; non tamen quòd in Ocu-

lum *specificè* agat, sed *universali* in totum Corpus *operatione*. Oculus etiam *peccat* immobilitate; *peccat* item si Vascula Resorbentia *humorem aqueum* reducere non possint eundem.

Cæterum in his omnibus omittendi sunt *Specificorum* tituli; sed inquirendum est, quid in Solidis & Fluidis hæreat *vittii*; atque *medela* ex Indicationibus generalibus institui debet: hoc verò maxime videtur inculcandum, quoniam vel optimi Medici *Specificorum* titulos nondum omittere possunt, at semper existimant aliquid *specificè* requiri; cum tamen reverà nulla sit propriè differentia, v. gr. an hæreat *Inflammatio* in Oculo, an autem in Manu.

Hinc igitur *Ophthalmica dicenda sunt ea, quæ sanguineas, serosas seu lymphaticas, & nervosas Inflammationes tollunt*. In omnibus enim par ubique ratio datur.

2. *Odontalgica sunt illa, quæ Inflammationes sanguineas arteriosas, Inflammationes in Vasis Lymphaticis, vel in Nervis auferunt; & hoc pacto Dentium dolorem compefcunt*. Hinc etiam *Purgantia laxantia* quandoque fiunt *Odontalgica*; ut & *Opiata*.

3. *Otalgica sunt ea, quæ dolores Aurium sedant*. Hæc autem rursus includunt omnia illa quæ tollunt *Inflammationes*

istas triplices supra memoratas.

4. *Stomatica* vocantur illa, quæ morbos *Oris* curant. Hi verò communes sunt Ori cum aliis Partibus; adeoque Medicamenta nihil *specifici* ad hosce morbos habent.

C A P U T I I I.

De Arteriacis.

1. **A**rteria nomen Veteres dedere Laryngi, [seu propriè Canalibus illis durioribus qui Pulmonem ingrediuntur (a), quos Recentiores Asperam Arteriam appellant;] & vocârunt *Arteriaca*, ea quæ morbos *Laryngis* & *Bronchiorum* tollunt (b), in specie verò eorum *asperitatem*: qualis in *Tussi* frequens est; oriturque à penuriâ, vel defectu *Liquidi* quod ibidem secernitur; unde fit ut filamenta *Nervosa nuda* remaneant & *arida*.

2. *Arteriaca* igitur Medicamenta sunt illa, quæ *Liquidum simile* suppeditant: ut 3°. *Oleosa omnia blanda*, lentè deglutita.

(a) Confer GALENUM, *Libr. 6. de HIPPOCR.*
& PLAT. *Declar. Cap. 9.*

(b) Idem *Libr. 7. de Compos. Medicam. sec. Loc. Cap. 1.* Vide sis etiam CASP. HOFMANN. *Instit. Med. Libr. 2, Cap. 13, Sect. 2.*

2°. Omnia quæ specie *blandi vaporis* in Pulmones cum Aëre recipi possunt: uti *Decocta farinacea* & *emollientia*; hîc quoque conducunt Emulsiones, Linctus, Syrupi, Succî inspissati; imprimis verò talia parata ex *amygdalis dulcibus*, *seminibus papaveris albi*, *seminibus quatuor frigidis majoribus* & *minoribus*, *nucibus coquo*, *juglandibus*, *avellanis, recentissimis*, & *pistaciis*; ex quibus Oleum educitur vel emulgendo, vel exprimendo. 3°. *Arteriaco-*
rum omnium princeps est *Opium*; quod, *tutillationis* sensum auferendo, *Tussim* sedat; quâ quidem ablatâ, *liquores* in Arteriâ Tracheâ & Bronchiis secreti, ibidem commorantur, eademque lubricantes *acredinem* tollunt. *Arteriaca* proinde sunt omnia illa, quæ *Tussim* compescunt.

CAPUT IV.

De Thoracicis.

1. **P**ulmonum functio duplex est; scilicet *Respiratio*, & *propulsio* Sanguinis in ventriculum Cordis sinistrum. Quæcunque porrò *duas* hæcse functiones promovent, *Thoracica* solent appellari; sed reverâ vix ulla dantur *Thoracica Specifica* propriè sic dicenda; ea quippe omnia quæ hoc nomine donantur, agunt simili planè ritu ac alia Medicamenta, nimirum attenuando, inspissando, stimulando, &c. sic enim *hyssopus*, *majorana*, *pulegium*, *scordium*, *sulphur*, &c. quæ *Thoracica* vocantur, attenuando solent operari; tum verò pro *Thoracicis* habenda sunt, cum Sanguis Venosus adeò *viscidus* est, ut per Pulmones vix fluere possit: ita quoque *pulmonaria* optimum est remediùm *Pulmonicum*, quando Sanguis nimis *acer* & *velox* demulceri ac inspissari debet.

2. Si quicquam autem pro *vero Thoracico* sit habendum, *Aër* ipse est illud, quatenus *vaporibus* quibusdam imprægnatus intra Pulmones recipitur; itaque
1°.

1°. Quando *Lympha* nimis *tenuis* & *acris* ex *Vasis Lymphaticis* nimium laxatis in *Pulmones* dilabitur, ut in *Coryzâ*, tum *Suffumigia* ex *mastiche*, *thure*, *benzoe* sunt optima *Pulmonica*. 2°. Si adsit *exhalatio* quædam *alcalina* & calefacientis acrimoniæ, ut in *Peste*, *Variolis*, ac *Febribus malignis*, tunc verum *Pulmonicum* est vapor *Aceti vini rhenani*, vel *pulveris pyrii*. 3°. Ubi *spiritus vitrioli*, aut *aqua fortis* effluvia *Pulmones* invadunt (unde sæpenumerò *Peripneumoniæ graves*, & *Asthmata* fiunt) optimum *Pulmonicum* est *Urine putrefactæ vapor* statim *Ore* receptus; à quo quidem *vapore* ipsum *Acidum* *Pulmones* infestans convertitur in *sal volatile innoxium*. 4°. Si *materia spissa* & *acris* *Pulmones* occupet, eorumque *meatus* infarciat, optimum *Pulmonicum* est vapor *Aquæ calidæ* cum pauxillo *salis tartari* & *urinæ* admisto, ut & cum *herbis laxantibus* & *stimulantibus*. 5°. Quando *nimia* inest *siccitas*, atque *lenta crassities*, tunc temporis *diluendum* est per *vaporem Aquæ tepidæ*; applicando nimirum *agri Naso spongiam* eadem *aquâ* madefactam; simul & ipsi præcipiendo, ut *inspiret* per *Nasum*, *expiret* verò per *Os*.

CAPUT V.

De Cardiacis.

1. **C**ardiacorum historia difficilis est admodum; quoniam id quod uni cardiacum est, idem sit alteri venenum. Jam verò Cardiacum vocamus illud quod vires Corporis potius quàm Cordis auget: siquidem augeri possunt vires hujus in sanitatis detrimentum; etenim in Febre Inflammatoriâ si vis Cordis augetur, inde sequetur Corporis debilitas, cui succedere poterit mors ipsa.

2. Per vires autem intelligimus potentias corporeas, quæ Musculos & Liquida movent: hinc vires sunt duplices; nempe vel animales, vel naturales. Itaque Cardiacum est propriè quicquid auget vim animale[m] movendi Musculos, & vim naturalem movendi Liquida.

3. Vis animalis movendi Musculos omnino pendet à Spirituum Animalium in Cerebro debitâ secretionem; atque hac à debito Liquidorum per Vasa motu. Ad hunc verò motum requiritur, 1°. Ut vis Cordis contractilis Liquidum ita pellat, ut ejusdem adsit copia sufficiens in quâ-

libet Corporis parte. 2°. Ut *apta* sint Vasa ad Liquidum transmittendum. 3°. Ut *meabilia*, sive ad *fluendum idonea*, sint Liquida.

4. Hinc etiam ad *tres Classes* sequentes *Cardiaca* reducemus.

I. Class. continet ea quæ in Spiritus Animales *agunt*, 1°. Materiam iis producendis *aptam* præbendo: *hec* autem materia proximè accedit ab *albumen Ovi*; (confer HARVÆUM, *Tract. de Generatione Animalium*, ubi agit de *albumine Ovi*, & de *nutritione Pulli in Ovo*; simulque MALPIGHIIUM, *Tract. de Ovo Incubato*, nec non de *Formatione Pulli in Ovo*;) hi quippe observantur esse *robustissimi*, quorum Serum ad *albumen Ovi* proximè accedit; unde quidem patet, originem Spirituum Animalium esse ab *alimentis*, ita *mutatis*, ut proximè ad *albumen Ovi* accedant, ita verò per Circulationem *attenuatis*, ut ad Ignem concrecant. Porrò materiam Spirituum præbent maximam Cibi Potusque *leves* ac *nutrientes*, sapore vel ipsis Infantibus grato, similique odore præditi: ut sunt *lac*, *juscula* Animalium sanorum diluta, *vina* imprimis odorata, *cerevisia* bene fermentatæ, *fructus horæi* maturi, grati & odorati; sicut *uva matura*, *ribesia*, *cerasa*, præcipuè

nigra, mora, poma, melones, mala Persica, Aurantia, &c. 2°. Spiritus in hunc illum-ve Musculum divagantes determinando in Cerebrum ac Cerebellum: talia verò sunt omnia *Antispasmodica*, suffocationes hystericas & hypochondriacas tollentia; quæ quidem omnia operantur vel stimulando, vel attrahendo, vel laxando. 3°. Spiritus quiescentes *exsuscitando*: qualia sunt cuncta sapore & odore grato donata; ut *Aromata* quævis, præsertim *Orientalia balsamica*; scilicet *Cinnamomum*, *nux moschata* & *macis*, *caryophylli*, *zedoaria*, *galanga*, &c. item *cortex Aurantiorum*, *citri Chinenses*, *gratus odor pomorum Granatorum*, *abrotanum*, *melissa*, *thymus*, *lavendula*, *rosa*, *jasminum*, *lilium convallium*, *grana kermes*, *crocus*, &c. Huc etiam pertinet *Opium* (a); item huc spectant omnia *Vina generosa*, *spiritus vini*, *spiritus oleosi*, *sales volatiles alcalini oleosi*, *aromatici*, & omnes *Compositiones ex his factæ*; *Olea cuncta aromatica*, *essentia*, *tinctura*, *elcosucchara*, *syrupi*, & *confectiones hujusmodi*.

(a) Quatenus scilicet *attenuando* Sanguinem, modo rectè administratur, *Spiritus Animales quiescentes exsuscitat*. De hac autem *Opii attenuatrice virtute* conferri merentur omnino *Argumenta & Experimenta clarissimi FREIND, Emmenolog. Cap. ult.*

II. Class. continet illa quæ in Vasa agunt, ea nimirum transmissioni Liquidorum apta reddendo: sunt autem 1°. Quæ Vasa plùs æquo stricta laxant; talia verò sunt *Balnea*, quæ quidem hoc sensu *Cardiaca* dici merentur. 2°. Quæ Vasa nimis laxa roborant, iisque elasticam vim deperditam restituunt; qualia sunt *Austera* omnia: itaque *cortex Peruvianus*, *poma cydonia*, *chalybs*, *vinum austerum*, &c. munus *Cardiacorum* obeunt in iis quibus Vasa inertia sunt & flaccida; iis autem qui strictis donantur Vasis evadunt *lethalia*: sic igitur in Morbis laxissimis *Virginum chalybs* optimè conducit; verùm idem in Morbis Acutis, ubi Vasa sunt constricta, scirrhus insanabiles aut mortem arcessit.

III. Class. includit ea quæ in Liquida circulantia operantur; hæc scilicet vel diluendo, vel incrassando, prout nimis crassa, nimum-ve diluta sunt: jam verò si diluenda sint Liquida, vix melius datur *Cardiacum*, quàm *Aqua moderatè calida*.

CAPUT VI.

De Carminantibus.

1. **C**arminare significat demulcere carminibus: Veteres enim existimabant, Poëtas ope suorum carminum demulcere posse dolores atque motus nimis vehementes; hinc Poëtos æquè ac Medicina inventor habitus est APOLLO.

2. Carminans autem est illud propriè quod Flatus unà cum Doloribus Intestinorū tollit: quapropter explicaturo vim Carminantis medicamenti inquirendum est, quomodo Dolor & Flatus in Intestinis simul occurrant, ac unde generentur.

3. Dolor in genere oritur à distractione nimiâ Fibræ sensilis; (vide plura in CAP. de Dolorem Cientibus.) Flatus verò supponit hæere in Intestinis materiem liquidam elasticam, calore rarefactam, & per vim aliquam ibi retentam, quæ tandem, hâc vi superatâ, magno cum impetu erumpit.

4. Materies hæc elastica liquida est Aër ipse, qui quidem erumpit vel superne, vel inferne; atque ruit per Intestina nunc in hanc, nunc in illam partem;

unde *borborygmi*: adeoque *Flatūs* in Morbis dantur *triplices*; nempe *ructus*, *crepitus*, & *borborygmi*.

5. Hæc autem materies *elastica*, scilicet *Aër*, ingreditur in Corpus per Oesophagum, & per Intestina transit, unde, modo non coërceatur ibidem & calore rarefiat, absque *Doloris* & *Flatuum* productione per Anum exit; si verò coërceatur, tunc horrenda creat *symptomata*: porrò coërceatur vel ab *externâ vi* comprimente, prout in *Virginibus abdomen* sibi valde comprimantibus sæpius observatur; vel à *Fibrarum contractione*, ut in *spasms* *Fibrarum Intestinalium* sive *primarum viarum* contingit: ita *sphincter* *Oesophagi* seu *Gulæ* sæpe contrahitur *spasmodicè*, ut in *Hystericis*; hinc *Aër* ibidem includitur, rarefactus verò *Oesophagum* vehementer extendit; unde tunc *Aspera Arteria* comprimitur, atque sic oritur *suffocationis* metus; imò reverâ pro momento quandoque *suffocantur* *Hystericæ Mulieres*: & hinc facile satis explicatur, undenam in eis procedat *Abdominis tumor*. Hujuscemodi *constrictio* nonnunquam accidit circa *orificium* utrumque *Ventriculi*, unde *Stomachus* admodum distenditur: tale quid etiam fit, si *spasmus* aliquis *successive* nunc hanc,

nunc illam partem Oesophagi occupet; indeque perfectissimus sensus *globuli* ad Gulam ascendens excitatur: idem quoque contingit, si *constringatur* aliquando Intestinalis Fistulæ pars. Quibus autem omnibus *Doloribus* medetur *Flatûs* expulsio.

6. *Carminativa* sunt igitur ea, quæ *spasmos* ejusmodi tollunt; unde fit ut *Carminantia* sint *laxantia* & *aperientia* medicamenta: hinc igitur *aqua* moderatè *calida* affatim epota, *olea* similiter *calida*, *spiritus volatiles oleosi*, *Antispasmodica* omnia, *motus externi*, *balnea*, & *fomenta* huc pertinent; omnium verò summum est *Opium*.

7. *Spasmodorum* autem dictorum in Primis Viis *causæ* sunt 1°. *Morbi* nonnulli, qui *Liquidum Nervosum* magis ad *unam* quàm ad *aliam* partem determinant. 2°. *Venena*, sive *acria Ingesta*, quæ quidem *tormina*, *flatus*, & *tumores* violentissimos frequenter excitant, eosque sæpe tantos, ut inde *crepent* *Intestina*: nempe si *vis caustica* sese applicuerit alicui parti *Intestinalis Fistulæ*, illa se *contrahet* & *constringet*; unde *Liquidum elasticum* includetur, calore rarefiet, atque *Dolores* excitabit; *Spiritibus* interim ingenti copiâ ad locum *dolentem* (prout in omni *Dolore* fieri

fieri solet) ruentibus; hinc orietur *contractio* violentior. Hoc igitur in casu *Carminantia* sunt ea quæ vel *Venenum* extinguunt, vel *pressionem & fluxum* Nervosi Liquidi versùs affectam partem immi- nuunt, ut *Opium*, omniaque *Opiata*; quæ tunc temporis eâdem ferè ratione *operantur* ac *Vena-sectio* in Inflammatione, *impetum* scilicet minuendo.

8. *Carminantia* porrò *calida* agunt, quatenus stimulant excitantque *motum* per totum Intestinorum tractum; unde quidem *contractio*, & *Aëris* interceptio tolluntur.

C A P U T V I I.

De Anthelminthicis.

1. **H***Elminthes* GRÆCIS dicuntur *Vermes*; hinc *Anthelminthica* vocantur ea medicamenta, quæ *Vermes* seu *Lumbricos* necant & expellunt.

2. Loci verò in quibus nidulantur ac repunt *Vermes* sunt Oesophagus, Ventriculus, & Intestina omnia (rard tamen ad- sunt in Colo, nisi dum per hoc Intestinum transeunt) hos autem locos *Lumbricorum* esse *latebras* probat *tutillatio* quam exci-

434 De Anthelminthicis.
tant in Stomacho & Intestinis, eorum-
que per vomitum & sedes rejectio. (a)

(a) Vermes sunt Animalcula diversi generis in Humano Corpore ex ovulis Insectorum genita: cum enim varii generis Muscæ & Insecta post fecundum inter se coitum ovula sua spermatica, plus minus copiosè, in edulia quam-plurima, v. gr. Herbas, Flores, Fructus, alias res esculentas aut potulentas deponunt, & hæc deinde res, dictis sordibus spermatico-verminosis inquinatæ, sive ab Hominibus immediatè comeduntur, sive à Brutis in Hominum escam cedentibus devorantur, tum simul hujusmodi ovula in Hominum corpora transmittuntur: adde quòd aërem ipsum, quem respiramus ac deglutimus, Insectorum ovulis ubertim etiam scaterere Physicorum recentiorum Experimentis jam satis innotuerit; unde quidem fit, ut id genus ovula, tum simul cum cibus & potulentis, tum etiam cum aëre deglutita, quinimò quandoque forsitan cum aliis quoque Vermibus, qui in rebus continentur antèdictis, Corpori nostro ingesta, ibique blando Ventriculi, Intestinorum, aut aliarum partium fotu & calore vivificata, in Reptilia Animalcula convertuntur (quemadmodum extra Corpus hoc etiam evenit) idque longè magis & frequentius in tenellis Puerorum, quam robustioribus Adulterum stomachis & visceribus. Ejusmodi porro Vermes in diversis hinc Corporis Humani partibus gigni observantur: quippe deprehensi sunt profectò non tantum in Ventriculo, & Intestinis; sed quoque sæpe frequenter in Hepate, Renibus, Vesicâ, Pulmonibus, Pericardio, Cerebro, Dentibus cavis, &c. quin etiam in imis Ossium cavitatibus

3. *Anthelminthica* porrò medicamenta ad binas Classes sequentes reduci possunt.

Chryfalydum seu Nympharum *exuvias* non ita pridem detexit celeberrimus RUYSCHIUS; (confer ejus *Adversar. Anatom. Dec. 111. pag. 18. & seq.*) Idem porrò clariss. AUCTOR notandum esse dicit alibi (nimirum *Adversar. Anat. Dec. 1. pag. 18.*) "quòd in Humano Corpore generentur *Vermes* tam diversâ formâ discrepantes inter se, ita tamen differentes ab omnibus aliis in Naturâ rerum unquam repertis, ut nusquam iis *similem* ullum conspiciatur detur extra Corpus Hominis; quorum interim nonnulli in plurimarum exporriguntur ulnarum *longitudinem*. Hos igitur non ex *ovulis deglutitis* originem ducere, sed potius in eodem Corpore natos ex *ovis* simul in nobis *generatis* cum reliquis Corporis nostri partibus, verisimile admodum esse putat. Istud verò quadrat ad *sententiã* HIPPOCR. compluriumq; aliorum magni nominis Physicorum, ac imprimis expertissimi Medici Parisiensis NICOL. ANDRY, qui de *Vermibus in Humano Corpore genitis* egregium Tractatum idioma Gallico conscripsit. Jam verò quomodocunque nascantur *Vermes* in nobis, omnium frequentissimè deprehenduntur illi de quibus sermo hic loci habendus est; qui quidem in Intestinis sæpissimè, & in Ventriculo nonnunquam latitant. Horum autem à Medicis tres vulgò distinguuntur *species*; nimirum (1) *Lumbrici Teretes*, græc. Ἐλμινθεσ, στρογγύλαι. (2) *Lati*, gr. πλατέαι, aliquando *κεελαί*, item *ταινία* i. e. *fascia*, unde & *Fasciati* quoque nuncupantur, ex eo quod *fasciolam* seu *vittam tenuem* exactè referant, exceptis Capite & Caudâ

O o ij

I. Class. continet ea quæ, uti docet Ex-
perientia, *Vermes necant*: qualia sunt, I^o.

quæ in acutum desinunt. (3) *Minuti*, gr. Ασκα-
ειδες, quod nomen iis unice tribuit GALENUS
in *Exegef.* Porro *Lumbrici Teretes* omnium fre-
quentissimi sunt ac notissimi, & in *tenuibus* po-
tissimum Intestinis, copioso plerumque nume-
ro, generari solent; unde sæpe in Ventericulum
ascendunt, & per Os quandoque ac etiam per
Nares rejiciuntur, quanquam sæpius per *vias in-
feriores*, modò *vivi* modò *extincti*, deturbentur;
Infantibus autem admodum sunt familiares.
Cæterum *presentiam* Animalculorum hujusmo-
di in Pueris haud ita facile semper cognoscere
datur; quandoquidem *Signa & Symptomata*,
quæ ab eis producuntur, plerumque sint cum
aliis Morbis *communia*. Verùm tamen *morifica-
tiones*, *rosiones*, atque *subita & intermittentia*
tormina Ventris, præsertim *jejuno Stomacho*, ali-
qualis dein *macies*, *Faciei pallor*, *cavitas circa*
oculos, *inquietudines nocturnæ*, & *insomnia gra-
via*, *fricationes Narium frequentes*, *fætor ex*
Ore prodians, *tussicula sicca*, quandoque cum
dyspnœa, subinde etiam *febricula lenta non sine*
siti, *horrores*, *cephalalgia*, *cardialgia*, interdum
Animi deliquia, *tumor & tensio Abdominis*; *sin-*
gultus, *nausea*, *vomitus*, *frequens ad Ventrem*
Manuum admotio, *cessatio torminum post Cibi*
ingestionem, *voracitas nimia*, *Dejectiones colore*
griseo infectæ & argilla dissoluta similes, *Urina*
denique cruda & turbida ferè instar lactis *Signa*
solent esse horum *Vermium latentium*: quamvis
tamen hæc omnia quandoque varia admodum
existent; nullum est enim adcò peregrinum
symptoma, quod à *Lumbricis* interdum non ori-

Olea cuncta immediatè *Lumbricis* applicata ; quæ quidem , omnes eorum

tur , uti quidem testantur Practitorum observata. Jam verò si *Prognosin* spectemus , *Vermes* aliquando diutissimè in Humano Corpore possunt hospitari sine notabili noxâ aut molestiâ ; verùm tamen sæpe contingit ; ut inde sævissima producantur *Symptomata* ; sicuti *fames canina* ; *sopor* , *delirium* , *Febres continua* , *lenta* , atque *hectica* , imò non rarò illa quas *malignas* appellitant , unâ cum *motibus convulsivis & epilepticis lethalibus* ; vel *Intestina* aut *Stomachus perterebrantur à Lumbricis* , indeque *Mors* subsequitur : verbo dixerim , gravissima quæque *Symptomata* hinc oriri possunt. *Vermes Lati* omnium rarissimè occurrunt ; siquando verò , tunc temporis hoc *Signum* est *peculiare* cum aliis *communibus* ; quòd simul cum *Fæcibus Alvinis* prodeant corpuscula *Cucurbita seminibus* analoga (quæ quidem *Lumbricorum Latorum* videntur esse *excrementa* :) horum autem longitudo ad plures *ulnas* sæpius extenditur ; nec etiam numerosi in *Intestinis* adsunt ; sed *unicus* ut plurimum (qui verò propterea *Solium* audit) vel *bini* quandoque ibidem hospitantur. Cæterum si quis de hisce *Vermibus* plura voluerit , adeat *AUTHORES* qui de hoc expressè egerunt argumento , præsertimque *DAN. LE CLERC* , *Histor. Latorum Lumbricorum*. Ultimò *breves* illi ac *minuti Vermiculi* , quos *Ascarides* vocitant , numerosissimi & acervatim in *Intestino Recto* gigni & congregari solent ; atque magnitudine & crassitie , imò totâ ferè figurâ suâ *acubus* similes existunt : hi porrò simul cum *Excrementis vivi* ex *Ano* protruduntur ; *Infantibus* verò *Pueris*

Tracheas obstruendo, brevî eisdem *inserimunt*: hinc ergo bibatur *oleum*, vel specie Clysmatis injiciatur; ita quippe clarissim. AUCTOR quendam *Ascaridibus*

que valdè sunt familiares, & Adultis etiam aliquando: *Signum* autem *pathognomonicum* infestantium *Ascaridum* est *pruritus in Podice vix tolerabilis, cum frequenti molestoque tenesmo seu desidendi cupiditate*; quin & interdum ita vehementer *Ægros* torquent isti pusilli carnifices, ut *syncopen* inducant; etiam si tamen *gravia Symptomata*, ut alii, vixdum creare soleant: ceterum de *methodo* hujuscemodi *Vermes* *enecandi & expellendi* conferendus est imprimis FULLER, *Pharmacop. Extempor. tit. de Enem. Amar. p. m. 110.* Hæc verò de *Lumbricis* hactenus dicta sufficiant: qui plura cupiet consulat (præter NICOL. ANDRY, & DAN. LE CLERC, in *Tractat. supra laudatis*) AUCTORES varios; qui quidem de hoc argumento egerunt quam-plurimi, scilicet (a) *Historia Naturalis Scriptores*; ut imprimis ULYSS. ALDROVANDUS (*Libr. 6. de Insectis, Cap. 2.*) FRANC. REDI (*Observat. de Animalculis vivis qua in corporibus virorum Animalium reperiuntur*) &c. tum (b) *Historiarum Medicarum & Observationum Collectores*; præsertimque SCHENCKIUS, BARTHOLINUS, STALP. VAN DER WIEL, PAULLINUS (*Disquisit. de Morte Verminosâ*, licet hic tamen aliena & inutilia multa pro more suo confarcinet) HILDANUS, FORESTUS, TULPIUS, &c. quibus addenda sunt, *Acta Regia Paris. & Londin. Ephemerides Natura Curiosorum, &c.* (c) Denique de *Morbis* qui à *Lumbricis* oriuntur cognoscendis & curandis consulantur optimi quique Practici.

laborantem, omnibus aliis frustra tentatis, solo Clysmate ex oleo diu retento curavit, *expurgatâ* prius leniter Alvo, quod semper fieri debet. 2°. *Mellita* omnia; quæ verò agunt eâdem ratione: sic igitur post assumptum lene *Purgans*, jejuno Stomacho (ut nihil obstet) *Mel epotum* optimum est *Anthelminthicum*, ac imprimis pro Infantibus. 3°. Quæ vulnerando, contundendo, pungendo *Vermes occidunt*: ut *officula Piscium* deglutita, *cornu cervinum*, *limatura martis*, & similia *spiculorum* instar agentia; sed hæc rarò *Intestina tenera* intacta relinquunt. 4°. *Venena* Insectis hisce dicata: sicut *mercurius* ita præparatus ut per *Intestina* solummodò transeat, non autem in *Vasa Lactea* penetret; qualis præparatio est *athiops mineralis* pulverisatus, & cum leni *Purgante* datus: item *vitriola Metallicorum*, ut *Martis*, *Veneris*, *Luna*, si *Pillularum* specie, addito leni *Purgante*, sumantur, ac per *Alvum* determinentur.

II. Class. complectitur ea quæ *Lumbricos expellunt*: qualia sunt omnia *Purgantia* & *Vomitória*, quæcunque fuerint sine ullo discrimine, dummodò vacuo *Ventriculo* sumantur. *Amara* autem illa quæ tanquam *Anthelminthica* commendari solent, & hoc insigniuntur nomine,

casu tantummodò profunt; quando scilicet Intestinales Fibrae debiliores sunt, quàm ut Vermium nidos expellant; Lumbricos verò nequiquam occidunt hæc Amara. Notandum est porrò non parum eos hallucinari qui dicunt, Hominem à Vermibus liberari non posse, nisi per anum expellantur eo tempore quo necantur; cùm tamen, si modò necati sint, brevî putrescant atque specie mucii exeant, adeò teneræ sunt texturæ.

CAPUT VIII.

De Anodynis.

1. **A** Nodyna sunt ea medicamenta, qua Dolorem in genere tollunt. Hæc autem sub se complectuntur, 1°. Purgativa; quæ Dolorem auferunt demulcendo. 2°. Hypnotica; quæ Dolorem tollunt somnum conciliando. 3°. Narcotica; quæ Dolorem adimunt stuporem inducendo. 4°. Nephentes; quod propriè significat medicamentum Dolorem auferens. (a)

(a) Hoc igitur sensu Nephentes synonymon est Anodynæ; ac proinde non videtur debere

Cùm autem *Anodynum* sit nomen generale *quatuor* antèdictas Medicamento-

Classem constituere *peculiarem*. Porro quid propriè fuerit *Nepenthes* illud, de quo quidem tanta prædicat HOMERUS, *Libr. IV. Odyss. p. m. 47.* non parùm profectò disceptatum est inter AUTHORES; quorum verò *sententias* afferre nequitquam est hujus loci: sufficiat impræsentiarum pauca duntaxat hoc super argumento disserere. Vox ista Νηπείθης componitur ex *particulâ privativâ* νη, & *αίθος* *luctus*; quoniam scilicet hoc Medicamentum *tristitiam* discutit ac *hilaritatem* inducit: quippe quod (HOMERO teste) *vino* CONVIVARUM MENELAI, ad hunc producendum effectum, immixtum fuerit ab HELENA; quæ verò hujuscemodi pharmacum à POLYDAMNA *Ægyptiâ* THONIS *Conjuge* dono acceperat; hæc autem *virtute* præditum esse *Nepenthes* asserit POETA *loco citato*, ut quicumque deglutierit illud, *malorum* penitus *obliviscatur*, neque totâ illâ die *flere* possit, etiam si Pater & Mater ei mortui fuerint, vel coram ipso Filius trucidaretur aut Frater. Unde quidem conijcere licet, quòd per istud adeò decantatum HOMERICUM *Nepenthes* intelligendum sit *Opium* ipsum, vel ex eo *Compositio* quædam; cùm & hoc imprimis nascatur in *Ægypto* (ubi dono datum fuerat HELENÆ;) ac etiam *facultate* polleat Homines ipsi alluefactos *exhilarandi*, & ex eorum animo *metum* discutiendi, prout exemplo TURCARUM aliorumque Populorum Orientis abundè patet. Hinc porro videntur CHYMICI vocem istam transtulisse ad *Compositionem* quandam *Opiatam* quæ dicitur *Nepenthes Aureum* ANGELI SALÆ, & ab hoc AUCTORE describitur in *Opiolsg. pag. m.*

tum Dolorem tollentium *species* complectens, hinc omnium primò præmittenda sunt quædam de *Dolore in genere*
TREOREMATA.

I. Corporis nostri *fluida* partes non dolent, sed *solida* tantùm; hæ verò quatenus ex Nervis conflantur, non aliter; Nervi porrò alii sunt *aperti cavique*, alii *consolidati*; prioris autem duntaxat generis Nervi Doloribus afficiuntur.

II. In omni Nervo adhuc *vitali* si consideretur ejus *ultimum* Componens, occurrit solummodò Membrana *tenuissima*, simul & Liquidum in eâ detentum coërcitumque: omnis autem Membrana *ultima* Nervosa, cujuscunque Nervi, constat Fibris *solidis & non cavis*; quæ verò componuntur ex partibus incredibiliter exiguis ac minimis, ad Ignem aut Aquam

610; quin & idèd *Laudanum Opiatum* vulgare *Nepenthes* etiam audire solet in aliquot Medicorum *prescriptis*. Cæterùm si quis de hæc voce ipsiusque significationibus plura voluerit, consulat imprimis *Dissertationem* integram à CONRAD. BARCHUSEN habitam super hoc argumento, quam verò suæ *Historia Medicina* annexuit; itemque CASP. à REJES, *Camp. Elys. jucund. Questionum*, *quest. 2. n. 12. & quest. 88. n. 13*; nec non LANG. *Epist. Medic. Libr. 1. epist. 56. ac Libr. 3. epist. 6*; ut & LEXICOGRAPHOS, aliosque passim. Porrò de *Nepenthe Indorum hodierno* vide KÄMPFER, *Amœnit. Exot. p. 652.*

vix mutabilibus; (prout istud in PRO-
LEG. CAP. IV. & V. explicatum est:) Li-
quidum porrò, ibidem contentum, est
omnium tenuissimum, videlicet [si ulla
quidem institui comparatio possit] aqua
ex *albumine Ovi* productæ quodammodo
simile.

III. Dolor igitur omnis est *affectio*
quædam vel *solida* Membranzæ, vel ex
Fluido *contento* oriunda, vel ex *utro-*
que.

IV. *Causæ* omnes quæ Dolorem pro-
ducunt, utut in Liquida *agant* eaque
mutent, nunquam Dolorem creare po-
terunt, nisi pro *effectu* talem habeant
mutationem, quæ Solida *afficiat*.

V. Omnis ergo Dolor pendet à *muta-*
tione quâdam *contactuum* in *ultimo Solido*
Nervi, quatenus adhuc Liquidum con-
tinet.

VI. Dolor omnis fit ab *actione* quæ in
ultimâ Fibrâ talem excitat *motum*, qui,
si continetur, vel augeatur, necessariò
destruet istius Fibræ *continuitatem*; idque
docent omnes quorumcunque Dolorum
historiæ: hinc & omnis Dolor *ingens* diu
durans habet pro *sine* suo *rupturam* Va-
forum, *destructionemque* Partis; sic ab In-
flammatione *suppuratio* & *gangrena*, &
à Dolore Nervoso *insensibilitas* tandem

orientur: *motu* itaque illo sublato, tollitur quoque Dolor.

VII. Omnis *causa* Doloris, quatenus agit in unam Fibram, agit duntaxat vel trahendo, vel premendo, vel vulnerando; si verò agat in plures *Tubum* constituentes, tunc temporis considerari potest ut *inflans* & *distendens* huncce *Tubum*: quicquid igitur Dolorem creat, id operatur vel trahendo, vel distendendo, vel vulnerando.

VIII. *Tractio* omnis, in Corpore *sanissimo*, Dolorem excitat *elongando* *Fibras*; uti quidem docent *Carnificum tortura*.

IX. Magnam à contentis *Liquidis Vasorum distensionem*, *Fibras elongando*, Dolorem inducere docet *historia medica*; hoc enim patet ex *Tumoribus dolentibus*, ubi, sublato Tumore, cessat Dolor: notandum est porrò quòd, licet *Vas distentum* idem remaneat quoad longitudinem, attamen *Fibræ laterum* ab istâ *distensione* possint *elongari*.

X. *Vulnerantia* omnia propriè sic dicta operantur vel pungendo, vel terebrando, vel secando: quamdiu autem agunt, Dolorem excitant *elongando* *Fibras*; simul ac verò *effectum* produxere, cessat Dolor: hinc etiam *Nervus abscissus* nequaquam dolet.

XI. *Ignem*, & omnia *Acria* invisibilia simili planè ritu, ac enumeratas *Causas*, *agere in Acrium* historià fuit evictum.

XII. Dolor in aliquâ parte excitatus tollitur, 1°. *Nervo destructo* in parte ubi Dolor est: *destruitur* verò *Nervus*, quando *Liquidum* per eum *fluere* non potest amplius. 2°. *Motus* Dolorem excitantis *interceptâ* communicatione cum *Sensorio Communi*. 3°. *Cerebro inepto* reddito ad communicationem *causæ dolorificæ* recipiendam; uti patet ex *Apoplecticis*, & omnibus iis quibus *Cerebrum* aliquâ de causâ *compressum* est.

XIII. *Fibrillæ unius ultime* Dolor *infimus & mitissimus* oritur à *motu*, solito aliquantulum *majori*, *Fibrillæ superinducto*; *cujus finis* est *perceptio gratissima*; quæ verò quatenus à *miti vellicatione* fit, dicitur *titillatio*; quatenus autem à *rosione* *Liquidi contenti*, vocatur *pruritus*: sic *Odor gratissimus* & *Sapor*, si diu ac vehementer percipiantur, Dolorem excitant; idem etiam in *Sonis* obtinet.

XIV. *Fibrillæ unius ultime* Dolor *summus & vehementissimus* oritur à diu continuatâ ejus *elongatione*, quàm-proximâ *dissolutioni*, sed tamen absque *dissolutione*.

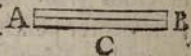
XV. *Augmentum* verò *Doloris summum* oritur à *numero* *Fibrillarum* simul

affectarum; etenim *dua* Fibrillæ sic affectæ non tantum excitant Dolorem, ac si *plures* simul affectæ forent.

2. Ex dictis igitur manifestum est, quòd omnis Dolor oriatur à *distractione* sive nimia Fibrarum *elongatione*: quæ quidem si procedat ab *externâ* Causâ, tolli potest *ablatione* istius Causæ; si verò ab *internâ* Causâ fiat, examinandum est priùs qualis hæc sit, ut Dolorem tollere valeamus. Jam verò nimix *distractionis* Causæ *internæ* ad 5 reducuntur; ac proinde *totidem* sunt Classés Medicamentorum *Anodynorum* ejusmodi Causas tollentium.

3. Hæ porrò Causæ sunt, 1°. Nervi alicujus *semi-laceratio*: pars etenim illa Nervi *semi-lacerati*, quæ, manet *illæsa*, multò *majorem* impetum seu contractionem sustinet, quàm in statu Nervi *sano*; unde sequitur ejusdem *distraçtio* seu *elongatio*. Ponamus ex. gr.

A B Nervum esse constantem ex *tribus* Fibris, quæ, dum *integræ & illæse* sunt, sustinent simul omnem illam *vim*, quâ Nervus conatur se contrahere, atque versus puncta A B, quibus affigitur, resiliire: si jam *una* ex istis Fibris rumpatur ad C, reliquæ *due* totam *vim* sustine-

bunt, quæ quidem à tribus antea sustentata fuerat; hinc verò *distraktionem* & *Dolorem* necessario patientur. 2°. *Inflatio* nimia à Spasmo. 3°. *Distensio* nimia ab aliquo Obstruente, & Vi Vitali urgente. 4°. *Distensio* nimia ab Acri impactu, & Vi Vitali urgente. 5°. *Distractio* Nervorum ab Elatere proprio supra corpus aliquod durum & impactum, ut supra *calculum* in Uterere.

4. Causam primam auferunt, 1°. *Integra discissio*, vel *ustio* Nervi *semi-lacerati*: hoc igitur sensu *Cultelli*, *Ignis* & *Cautica* Potentialia sunt *Anodyna* summa. 2°. *Partium laceratarum* ad se mutuò *adductio*: nam in summis *Doloribus* hæc sæpenumerò mirè juvant, uti docet *Experientia*; *dolet* enim *musculus vulneratus* quamdiu quidem *hiat*, partibus verò ad se invicem *adductis*, cessat *Dolor*: huc ergo pertinent *suctio*, *ligatura*, *sutura*. 3°. *Nervi totius emollitio*, & *laxatio*; quæ quidem efficiunt, ut partes *illæ* Nervi absque *Dolore* in longum *pro-*
tendantur: huc itaque spectant omnia *Laxantia*, & *Emollientia*; qualia sunt, (1) *Aqua calida*. (2) *Posca* levis, scilicet ex unâ *aceti* & tribus *aqua* partibus. (3) *Decocta emollientia* farinosa, suboleosa, eaque specie *Emplastri*, *Fomenti*, *Vapo-*

ris, Cataplasmatibus, aut Balnei applicata.
 (4) *Haustus* largus ex *similibus* paratus.
 (5) *Balsamica* omnia lenissima; ut *balsamum Peruvianum*, *gummi elemi*, *terebinthina*, &c. Ovi vitello soluta, & applicata, ut ad locum affectum penetrant.
 (6) *Animalium* recens occisorum *partes calida* applicatae; ita quippe summum habetur *Anodynum*, si v. gr. Brachium laesum indatur in *abdomen* Animalis recenter mactati. 4°. Denique *prima* Causa tollitur si partes Vulneri vicinæ ita mutantur ab aliquâ re, ut *durescant* atque *resiliant*, & hoc pacto minutas partes *semi-laceratas* perfectè *solvant*: talem verò partibus Vulneri vicinis mutationem inducunt *oleum terebinthinae* & *alcohol vini* calidè affusa, & similia; quæ quidem, inter agendum, maximum semper Dolorem pariunt. Porrò si alicubi in Corpore profundè oriatur Dolor à *semi-laceratione*, nulla spes est *cure*, nisi, aucto Dolore, tandem integrè *solvantur* Nervi *lesi*: sic enim si talis Dolor in Ligamentis hæreat, auferri nequit nisi *destruatur* Nervus, quo peracto statim cessat Dolor; hinc in Podagrâ *trophaceâ* nullus ferè Dolor adest.

5. Causam *secundam* auferunt ea quæ *spasmi* causam tollunt: *spasmi* verò causa
 vel

vel in Cerebro, vel in Nervo, vel in Villo Musculoso hæret; eaque semper est vel *Acre irritans*, vel Spirituum Animalium *inaequalis determinatio*: summa proinde in hisce casibus remedia sunt, 1°. *Potus* attenuantes & diluentes, huic *Acri* quod *irritat* oppositi, copiosè quidem assumpti. 2°. *Augmentum* motûs Liquidorum.

6. *Tertiam* Causam tollunt, 1°. Ea quæ *Acre impactum* corrigunt; mutando scilicet figuram ejus *acutam* in *obtusam*: istud verò fit, (α) *Acre* cum aliis particulis componendo. (β) Ejus *acumen* vel Coctione, vel Suppuratione frangendo. (γ) *Idem* per *Demulcentia* involvendo. 2°. Illa quæ *Acre impactum* educunt: qualia sunt, (1) Quæ *vias* laxant; hinc dixit HIPPOCRATES, omne *Dolens* ab *Acri* laxandum esse. (2) Quæ diluunt Liquida. (3) Quæ determinant *foràs*: (vide *Attrahentia*.) (4) Quæ *Acre impactum* ad *quietem* deducunt: id autem 4 modis ad *quietem* componitur; scilicet (α) Liquidorum circulantium, & Solidorum contractilium *impetum* minuendo; nisi enim à *vi contractili* Solidorum, & à *vi projectili* Fluidorum comprimeretur *Acre infixum*, Dolorem utique non produceret; *contractio* autem in Solidis *laxando* mi-

nuitur; *impetus* verò minuitur in Fluidis, propiùs ad statum *mortis* ducendo five ad *mortem* appropinquando; hinc etiam omnis Dolor paulò ante *mortem* desinit: (vide Titulum de *Medicamentis Sistentibus*. (β) *Impetum* aliorsùm determinando: (vide *Attrahentia*. (γ) Animi deliquia excitando. (δ) Causas externas *Acre* per se *iners*, actione suâ, *excitantes* (quales sunt *calor & motus partis*) auferendo.

7. *Quartam* Causam tollunt ea quæ Vasa laxant, *infarctum* resolvunt, & *vim projectilem* Liquidorum imminuunt: huc itaque pertinent *missio sanguinis*, *evacuatio* quæcunque magna, nec non *medicamenta Incidentia*, *Attenuantia*, *Resolventia*, *Diluentia*; uti *balnea*, *fovus*, &c.

8. *Quintam* Causam tollunt, 1°. Omnia illa quæ *primam* auferunt. 2°. Quæ leniter lubricando, resolvendo, & stimulando, *impactum* movent, & propellunt. 3°. Quæ istud *impactum* determinant ad locum ubi minimè noceat: (vide *Attrahentia*.)

9. Porrò si Dolor sit *ingens*, ejus verò *causam* tollere non valeamus, tum Dolor sui ipsius fit *medela*, scilicet Hominem destruendo: verùm tamen quædam extant quæ, licèt Doloris *causam* non auferant, nihilominùs ejus *sensum* immi-

nuunt; qualia sunt *Hypnotica* sive *Soporifera*.

9. *Hypnotica* autem omnia ad duas Classes sequentes reduci possunt.

I. Class. continet quæcunque *somnum* conciliant, Impedimenta *somni* tollendo: hæc verò Impedimenta plerumque sunt *objecta externa*, *dolores*, *calores*, *sudores*, *varii Corporis morbi*, *Animique pathemata*; quibus sublatis, sponte suâ sequitur *somnus*: hæc itaque ratione omnia ferè Medicamenta, ut *Diluentia*, *Resolventia*, *Incrassantia*, *Humectantia*, *Exsiccantia*, *Calefacientia*, *Refrigerantia*, *Acida*, *Alcalina*, cæteraque innumera & planè contraria fiunt *Hypnotica*; prout hoc illud-ve *symptoma*, quo impeditur *somnus*, auferunt, vel mitigant: sic enim *Absorbentia Terrestria* in Infantibus, propter *Acidum* (quod in eorum Ventriculo ac Intestinis continetur) doloribus inter vigilandum affectis, sæpenumerò *somnum* producant: sic igitur *rosa*, *salix*, *lactuca*, *taraxacum*, *endivia*, *acetosa*, *melones*, *pepones*, *cucumeres*, &c. extrinsecùs, & intrinsecùs adhibita in Morbis calidis *Somnifera* sunt.

II. Class. includit ea quæ *somnum* conciliant supprimendo causas naturales *vigiliarum*, & imprimis impediendo flu-

xum Liquidi per Nervos: hæc autem sunt triplicia; scilicet 1°. *Mitia* & tuta, 2°. *Fortia* & periculosa. 3°. *Mala* & ferè lethalia. *Somnifera mitia* sunt illa quæ *somnum* naturalem, levem, & facile solvendum producant; qualia sunt *Crocus*, *Papaveris Rhœados* omnes partes, uti *semen*, *folia*, *capita*, *succus*; itemque *Papaver Album*, *Cynoglossum* in omnibus suis partibus, *Solanum Officinale*, ac *somniferum* illud blandum *Herba Paris* dictum, &c. *Fortia* sunt illa quæ *somnum* inducunt coactum, profundum. & vix excutiendum, unà cum summo *stupore*; huc autem pertinent *Opium*, *Hyoscyami semen*, &c. *Mala* sunt ea quæ producant *somnum* profundissimum, *morte* plerumque terminandum; si verò excuti contingat, sequitur omnium Animi facultatum *depravatio*: huc porrò spectant *Hyoscyami utriusque folia*, *flores*, *fructus*, *radices*, ac *succus*; nec non *Stramonii semen*, quod ad ʒss. *insaniam* creat, & ad ʒj. est *lethale* (a); item *Lolii farina*, *Oxyschæni*

(a) *Stramonii fructu spinoso* sive *Datura semen* in pulverem redactum, & in Potu exhibitum, *mentem* turbat ac alienat, *insaniam* quandam viginti quatuor horas durantem inducens. Miser qui *semen* istud hausit diu veluti *mente alienatus* remanet, aut ridens, aut ejulans, aut

semen (a), Solanum lethale Melanocerasos aut Belladonna dictum, Solani Pomiferi fructu rotundo C. B. seu Lycopersici

dormiens, plerumque etiam cum altero colloquens, & ei respondens; ut interdum quoque sanâ mente ipsum esse credas, tametsi mentis non sit compos, neque eum agnoscat cum quo sermones confert, & habiti colloquii planè sit immemor postquam ad se rediit. Hinc etiam (ut refert GARC. ab HORTO) flos aut semen *Datura* injicitur à Furibus in cibos eorum quos *depradari* volunt; cum enim mente alienentur per aliquod tempus quicumque Pharmacum hoc assumpserunt, hi sanè magnâ cum libertate sinunt quicquid libitum est *depradari*. Narrat quoque CHR. ACOSTA, Fœminas quasdam Indicas hujuscemodi *toxicum* ita preparare novissè, ut mentem turbare possint ad certum horarum spatium, plus minus-ve, prout ipsis lubet: quin etiam (ut asserunt Itinerariorum Scriptores nonnulli) Mulieres *adultera* hoc dolo passim utuntur in Indiis, ut Maritos fallant. Plura vide apud GARC. ab HORTO, *Libr. 2. Cap. 24.* & CHR. ACOST. *Libr. 3. Cap. 52.* vel apud RAIUM, *Hist. Plant. pag. 749.* Vide sis denique KÆMPFER de quodam apud Indos *Electuario magico* (uti vocat) ex *semine Daturæ, Opio, polline Cannabis Persicæ*, aliisque rebus confecto; de quo quidem se mira admodum experienciâ didicisse narrat, *Amœnit. Exotic. Fasc. III. Observat. 15. Sect. 3. sub finem.*

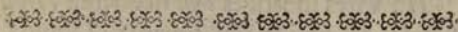
(a) *Oxyschænos* est *Funcus acutus capitulis Sorghi C. B. P.* De viribus autem *seminis* ejus confer DIOSCORID. & MATTHIOL. *Libr. IV. pag. 732. Edit. BAUH.*

GAL. & ANGUILL. *fructus* sive *Aurea Mala* (a), *Nicosiana fumus* copiâ nimîâ sumptus, in non assuetis; *Vinum* etiam nimis copiosum, & *Spiritus* inde produ-
cti; &c. (b)

(a) Verùm tamen hæc *Poma* cum *aceto*, *sale*, & *pipere* condita hodie comedunt Itali ac Hispani; quin etiam *Mandragora* atque *Melongenæ* fructus, licet à multis AUCTORIBUS ad istam classẽ referantur, impunè comedi posse asserunt nonnulli, ut HERNANDEZ, BELLONIUS, &c.

(b) *Narcoticis* hujuscemodi *validioribus* accensenda supersunt adhuc aliquot *Venena* quæ tum *narcosin*, tum horrendas *convulsiones* excitant; ut *Cicuta major*, *minor Petroselino* similis, & *aquatica* GESNERI (de quibus consularur omnino WEPFER,) aliaque id genus. *Vim* quoque maximè *narcoticam*, imò & *deleteriam*, habet *Creci* gravissimus diuque perceptus odor; utpote qui *Cerebro* ad eò sit infestus, ut ipsam *mortem* arcessere valeat: cujus quidem rei memorabile tradit *exemplum* PETRUS BORELLUS, *Observat. Centur. IV. Observ. 35. pag. m. 303.* Denique *Somnifera* num. 2. ad hunc *tertium* etiam pertinent, si *nimiâ* dosi sumantur; ut *Opium*, &c.

QUINTA CLASSIS

MEDICAMENTORUM IN SOLIDA ET
FLUIDA SIMUL OPERANTIUM.

CAPUT UNICUM.

De Antidotis.

I. **A**ntidotus vel Antidotum, Alexi-
pharmacum, Alexicacum, Alexi-
terion & Theriaca idem denotant Medi-
camentum, scilicet illud quod contra Ve-
nenum valet.

Jam verò priusquàm de *Antidotis* aga-
mus, quædam de *Venenis* in genere præ-
mittenda sunt *THEOREMATA*.

I. *Venenum* vocatur id quod subito *Mor-*
tem inducit, vi quædam singulari.

II. *Mors* inducitur tollendo circula-
tionem Sanguinis à Corde in Pulmones &
Cerebellum, & ex iis rursus in Cor.

III. Hæc autem *circulatio* tolli potest,
1°. *Vires* mortificas auferendo. 2°. *Liquida*
corrumpendo. 3°. *Vasa* destruendo. 4°. *Tria*
prædicta simul agendo.

IV. Vires motrices tolli nequeunt, nisi Solida & Fluida sint corrupta: Liquida verò per se considerata peccare non possunt (ita scilicet ut Vires motrices inde pereant) nisi in *coagulum* abeundo: *coagulum* autem fit vel in Venis per *assumpta*: vel in Vasis Pulmonalibus per *inspirata*; (vide CAP. de Coagulantibus:) Vasa porro *destruuntur* vel quatenus ab *acrimoniâ*, contentis Liquidis per *Venena* superinductâ, *eroduntur*, vel quatenus nimis *coarctantur*; qualis quidem *coarctatio* Vasis Pulmonalibus contingit à fumo Sulphuris, &c. inducta.

V. Sic igitur quæcunque Vasa minima valde *constringunt*, vel *erodunt*, externè aut internè applicata, vel quæ Liquida *coagulant*, sunt *Venena*: hæc autem si Effectus hosce subito producant, *Venena* dicuntur *teterrima*; si verò *lentè* operentur, tum etiam *lenta* audiunt. Quin & ex his plurima *vim* suam exerunt *perturbando* motum Circulatorium, Secretorium quoque & Excretorium, nec non *Spirituum* motum, Spasmos scilicet inducendo.

VI. Hinc omnia *Venena simplicia* ad tria Capita reduci possunt; nimirum (1) Ad illa quæ Vasa *constringunt*, aut *erodunt*. (2) Quæ Liquida *coagulant*. (3) Ad ea quæ motus antedictos *perturbant*,
Cæterum

Cæterum ex hisce simplicibus Venenis facile possunt erui composita.

2. Ex dictis igitur patet, quòd Antidota talia debeant esse, quæ quidem vel Venenum corrigant, vel idem expellant, vel Vasa muniant, vel Spasmos compescant.

3. Jam verò Antidota quæ Venena corrigunt, operantur vel demulcendo, vel coaguli vim tollendo, vel resolvendo. Quæ expellunt, id agunt vel ope circulatorii morûs, (atque sic aqua calida cum aceto & sale epota, propter motum auctum & sudores excitatos, antiquissimum est Alexipharmacum) vel attrahendo extra Corpus; (vide Attrahentia.) Vasa porro muniantur per blanda, glutinosa, oleosa, saponacea; (vide Emollientia, Lubricantia, Demulcentia.) Impetum denique in genere nervoso, sive Spasmos compescunt omnia quæ recensuimus, simul & Opiata; hinc etiam Theriaca, Diascordium, cæteraque Alexipharmaca constari solent ex fortibus sudoriferis, gelatinosis, demulcentibus, &c. ac opiatis simul commixtis.

4. Antidota autem omnia ad binas Classes sequentes reduci possunt.

I. Class. includit simplicia: hæc verò desumuntur, 1°. Ex Animalibus: ut om-

nium Animalium venenatorum Carnes, eorumque Sales; item Olea per infusionem cum ejusmodi Carnibus præparata; & venenatorum Lapides sive Calculi concreti: huc porro spectant Trochisci de Bufonibus HELMONTII, de Viperis ANDROMACHI, atque de Serpentibus: sic etiam Itali Olea Scorpionum, Viperarum, Serpentum, Bufonum, Ranarum, pro summis habent Alexicacis. Pertinent huc itidem Attrahentia sive Absorbentia: qualia sunt lapis bezoar uterque, Orientalis nimirum & Occidentalis, lapis hystricinus sive *pedra de'l porco*, lachryma lapidosa (a), oculi

(a) Per lachrymam lapidosam intellige sordes illas, quæ in angulis Oculorum reperiuntur in Cervis veluti *cera* indurata, odoris gravis & penetrantis. De quarum facultate differens MATTHIOLUS, in *Comment. ad Libr. II. DIOSCOR. pag. m. 290*, scribit (ex mente SCRIBONII LARGI) „hasce sordes tam haustas quàm illitas mirificè „præstare ad venenatorum Serpentium morsus; „idtoque (SCRIBONIO teste) illas à Siculis Venenatoribus diligenter colligi, & quòcunque „portari cum ipsis in *cingulo*. „SCHRODER itidem, in *Pharmac. Libr. V. Class. I. art. 17. n. 7*, eas ad plures Morbos maximè commendat; & ab aliis etiam AUCTORIBUS contra Venena Morbosque venenatos dicuntur Antidotum pretiosis Regum thesauris anteponendum: confer FRIDER. HOFMAN. in *Clav. Schrod. ad dictum locum*; item REJES, *Camp. Elys. jucund. Quæst. quæst. 07*. Verum tamen his omnibus fidem de

cancrorum, &c. Ex Vegetabilibus: scilicet ea quæ vel *adstringunt*, vel *aperiunt*, vel *demulcent*; ut *Radices angelica*, *anthora*, *carlina*, *contrayerva*, *dictamni albi* seu *fraxinella*, *hirundinaria* sive *vincetoxicici*, *serpentaria Virginiana*, *tormentilla*, &c. *Folia abrotani*, *cardui benedicti*, *juglandis*, *ruta*, *scordii*, *cortex & fructus fraxini*, &c. ex quibus omnia *Preparata* optima sunt pro *Alexipharmacis*. 3°. Ex Mineralibus: scilicet omnia *Absorbentia*; ut *boli*, *terra*, &c.

II. Class. continet *Antidota composita*; uti sunt *Theriaca Diatesaron* MÉSUE, (quæ quidem summè *diaphoretica* & *innoxia* est) *Electuarium de succo Ruta*, *de baccis Lauri*, *de Satyrio*, *de Ovo*; *Confectio Hyacynthi*, *Alkermes*; dein *Antidota Opiata*, ut *Requies NICOLAI*, *Philonium Persicum*, *Romanum*, &c. *Theriaca aucta*, *Diascordium* FRACASTORII, SYLVII, *Mitbridatum*, & *Orvietanum*: quod verò *Magistrum* suum *fefellit*; hic enim *gloriabatur*, se *illius ope* quodlibet *Ve-*

negat ETTMÜLLER, in *Schrod. Dilucid. ad d. 7. loc.* asserens, „*Veterum fabulam esse quòd iitæ* „ *lacryma alexipharmaca* sint, & *illas in Medi-* „ *cinâ nullam utilitatem* habere. „ *Cæterum* quicquid de hâc re sit, *hodie saltem earum usûs* ubique *ferè exolevisse* videtur.

Q 9 ij

nenum internè sumptum debellaturum ;
 cum verò, ex Medicorum præscripto,
 triginta grana Arsenici sumplisset, *Anti-*
doto hocce suo non obstante, brevî mor-
 tuus est.

COROLL. Ex dictis patet, *Antitoxica*
generalia nulla dari, quin & repugnare
ralia esse; sed Medicamenta evadere *An-*
tidota, quatenus hunc illum-ve *diversum*
 effectum in Corporibus nostris produ-
 cunt. (a)

(a) De *Venenis* eorumque *Antidotis* plura &
 meliora vide in *Institut. Med.* Clar. AUCTORIS,
 §. 1119. & sequ.

FINIS.

ANTONII MARIE ZANINI

M. D. Veronensis,

Nec non

CAROLI PASINI Phil. & Med. Doct.

EPISTOLÆ DUÆ

Ad celeberrimum Virum

JO. BAPTISTAM VERNA

Medicum & Patritium Lancianensem.

ANTONII MARIE ZANNINI

LECTORI BIBLIOPOLA,

Binas quas tibi iterum fisto *Epistolas*, **BENEVOLE LECTOR**, mihi impertivit, dum in hâc *Urbe* esset, Vir **Celeberrimus PETRUS ANTONIUS MICHELOTTI**, eo scilicet consilio, ut illas ad calcem alicujus Operis **BOERHAAVIANI** annecterem, utpote sat egregias, & in quibus honorifica admodum **Præclarissimi BOERHAAVII** ipsiusque Operum fit mentio. Vale.

iii p. 2

DOMINO

JO. BAPTISTÆ VERNÆ

M. D. Celeberrimo , Patritio Lancianensi

ANTONIUS MARIA ZANINI

*M. D. Veronensis S. D.**Vigilias.*

DOCTISSIMIS consiliis tuis , litterisque ad me sæpius datis , Præstantissime Vir , *Laurentius Basilius* non ægrè acquievit , & manus dedit ; fidemque , quam tibi sic volenti juratus obstrinxit , non invitus solvit , auctiori quidem fœnore , quàm præceperas. *Hermannum tuum Boerhaave* , tuum quia sic amas , ac tueris , totum collegit , & typis evulgavit ; immò pro *apophoretis* Inaugurales quasdam Orationes in calce adjecit , quæ antea tanquam *Sybilla folia* pervolitabant. Nervosus planè Author & solidus , *sparsis documentis* , non verba , aut methodos captat , nervos tantùm Scientiæ separat & proponit , ad *Verulamii* amulsum affabrè factus. Nonne *pluteum cadit* , & *demorsos sapit ungues* ? Si quid aliud

Q q iiij

in animo occurrit, imperabis; Tibi literarius orbis debet, quod Italico symmate condecoratus *Hermannus* in ore, in oculis omnium sit; & Batavi tibi tanquam *proxeneta* officia sua deferent, quod Concivis sui gloriae sic prospexeris. Adde quod, exteris ac peregrinis editionibus, si Leydensem excipias, mutilus, detruncatus, ac male pexus tantus Author in scenam prodierit. Quæris de Studiorum meorum ratione? Fervere quidem fateor, nisi torpor quidam subinde obreperet. Totus sum in *Erotiano*, quem tot novis, & obsoletis *Hippocraticis* vocibus veluti infarciens cumulavi, ut prægrandis & ingens acervus latenter excreverit. *Hesychius* mihi prævit, ex mei *Scaligeri* monitis, & *Valerius Harpocratio* (petitis vocabulis ex *Isocrate*, *Herodoto*, *Thucydide*, qui verè *Hippocratis* synchroni fuerunt) facem prætulit, *Philippo Mansaco* Aquæsextiensi, & *Henrico Valeſio* Parisiensi mihi ducibus, ac magistris. Nonne palam est ex *Fuchſio*, si sic introspicias, quandoque *Cornarium* furere potius, quàm interpretari? & *Fœſium* non semper rectè *Hippocratem* latinè nobis obtrudere? Quid enim in *Perfrigeratis* *Ἐπαιέν ἐνχαυτες*? & in *Pulmoniis* *Φαίσε*? & alia innumerabilia oc-

currunt? sed vellem hæc coram. *Occulta Acutorum funera* ad umbilicum perduxì, non sine ingenti labore, sed malim mecum sic perire, quàm talia apud Ignaros projicere, & obgannientes ubique Sciolos cavere. Latrant in dextero, & in sinistro itinere Canes, ut *Aenea Sylvii* querimonias ex Epistolis in medium adducam. Satiùs est mihi meo in laratio meo bono Genio, ac Musis canere, quàm infanientium morsibus objici. De Medicis Nostratibus curiosè rogas, qui nostrâ populosissimâ in Urbe medicinam faciunt, quid sentiam? liberè exponam. Major pars ipsorum, ut uno verbo cum *Aristophane* dicam, ἀεροβαται, & reverâ Νεφέλας ἔβου: suas *Hypotheses* in museo conflant, elaborant, in delitiis habent; & *Disciplinis* addicti paucissima ex Naturæ præscripto ad praxim revocant, *Veteres Patres* penè execrati: undique pulpita ipsorum *machinas* sonant, Τεχνολογίματα, *structuras*, *schemata* tonant, ac denuntiant. Sed hæc tolerabilia; illud non tolerabile cum *Enripide*,

—— Κεῖνο δ' ἐστὶν ἀίμασχετόν

Εἶτα ἐν ὁδῷ χαλῶνται τοῖς κακίσιιν.

Dominus *Raynaldus Dulioli*, communi amicitia vinculo utrique devinctus, emeritus Professor Patavinus, *Boerhaavii*

amicissimus, dum in Bataviâ degeret, in-
 initis cum ipso sæpè sæpius consiliis in
 rebus gravissimis, diebus proximè elapsis
 Bononiam concessit, *Hygia*, *Apollini*,
 ærumnis, nostrisque laboribus valedictu-
 rus, maximo cum omnium mœrore,
 πλεσιωτατος ipse, & honoribus affluens:
 quid enim ipso absente, aut ejuratis *me-*
dicis Musis sperare liceat? meis verbis
 officiosè te consalutat, & ex animo om-
 nia fausta precatur. De tuis Elucubrati-
 onibus *de Viventium Medicorum Fatis*,
 quas publicè & privatim toties promisisti,
 jam diu est quòd sumus solliciti; Diu
 boni, quàm expectatum Opus! Sed ma-
 num de tabulâ. Multùm valeas, nosque
 frequenti litterarum commercio, per tot
 Terrarum ac Maris intervalla, recreare
 non recusabis. Vale.

Venetis, Kalendis Aprilis, M. DCCXXII.

CAROLI PASINI

PHIL. ET MEDIC. DOCTORIS

EPISTOLA ad Praclariss. Virum

JO. BAPTISTAM VERNA

M E D I C U M ,

ET PATRITIUM LANCIANENSEM.

UT Tibi gratulor de Viri Eximiâ
Hermanni Boerhaave Medicamento-
 rum Operum novâ editione, quam *Lau-*
rentium Basilium Bibliopolam nostrum
 assiduis tuis incitatum hortatibus nuper-
 rimè evulgasse, per Literas *Antonii Ma-*
ria Zanini jam certior es factus, sic ip-
 sum *Basilium*, in illis iisdem Operibus re-
 cudendis, ab nonnullis præstantissimis
 Hominibus, amplissimâ hæc in Urbe ra-
 tionalem veramque Medicinam profi-
 tentibus, operam & consilium nequa-
 quam expetivisse, non vehementer dole-
 re non possum. Cùm enim hujusmodi
medendi scientie Magistri modò memo-
 ratos *Boerhaavii* de rebus Medicis Libros
 & optimè intelligere, & præclarissimè
 explicare queant; eos rogatos Præfatic-

nem de *Boerhaavianorum* Scriptorum excellentiâ & utilitate, nec non Annotationes Juvenibus quidem *Boerhaavii* doctrinas addiscere optantibus maximè utiles, ipsi verò celeberrimo Authori honorificentissimas *Basilianæ*, de quâ verba facio, *editioni* addere potuisse, Tu ipse, Peregrine Vir, probè perspicias. Esse autem nobilissimos in hâc inelytâ Civitate Medicos, qui quod dixi vel facillimè præstare valeant, præclarè ut videas, mecum simul velim animadvertas, consueisse ipsorum potissimam partem per experimenta, & ritè institutas observationes, diligentissimè explorare, quid Natura, cum in secundâ tum in adversâ valetudine, faciat aut ferat, quæ Magister in *morbis* ostenderit: solereque præterea omnes nostrorum Corporum vires, motus, actiones, omnes facultates, rationesque agendi *Medicamentorum* ad rationalem Mechanicam redigere, penitioris Anatomies, Chymicæ experimentalis, ac artis Computandi adminiculis. Atque hujus quidem rei *Jacobus Brachi*, *Bernardinus Zendrinus*, *Dominicus Santorinus*, *Hieronymus Oddonus*, *Leonardus Doro*, *Josephus Grandis*, *Andreas Rossetus*, *Jacobus Marchi*, Viri scientiâ rei medicæ, & facundiâ oppidè insignes, mihi sunt

testes; testis sit quòque (ut nunc alios
 meritissimos Homines vel brevitatis gra-
 tiâ præteream) *Petrus Antonius Miche-*
lottus, qui, novissimè edito Opere de *Se-*
paratione Fluidorum in Corpore Animali,
& Animadversionibus ad Tentamen V. de
Motu Musculari Doctiss. *Jac. Keillii*,
 præcipua Apollineæ Artis jecit funda-
 menta, saniori Anatomix, ac sublimiori
 Mechanicæ innixa: quorum ope com-
 plura ab ingeniosissimo quidem *Boerhaa-*
ve in *Medicis Institutionibus* pro Datis
 posita, haudquaquam tamen demonstra-
 ta, atque ad Cordis, Sanguinis, Muscu-
 lorumque motum, ad Respirationem,
 ad Liquorum pressiones, velocitates, flu-
 ditates, secretiones, ad Animales deni-
 que Spiritus attinentia, nullo negotio of-
 tendi posse, quis neget? eorum præfer-
 tim qui præclara commemoratorum Phi-
 losophorum cogitata sic satis inter se con-
 ferre sciant. Hæc omnia si attentè per-
 penderis, sinceroque animo judicaveris,
 nullus dubito, quin illicò fateare, philo-
 græculum *Zaninum* injuriâ, libertateque,
 quanquam Græcis, ex parte, velatâ lit-
 teris, non ferendâ, ad te scriptitasse, *ma-*
jorem Nostratum Medicorum partem per
aërem incedere, hospitio accipere nebulas,
subtiles disputationes, aut argutias pulpitis

dignas suis Auditoribus exhibere; paucis-
 simaque ex Natura præscripto ad praxim
 revocare. In ejusmodi sanè Hominem
 convenit Βοιωτέων ἔς; vel potius Ἀθηναί-
 κων ἔς. Imò quoniam dicitur, nos Veteres
 Patres penè execrari, Tu, quæso, vide,
 ille, an nos magis præceptis Hippocratis
 pareamus. Nos enim quæ Hippocrates
 Thessalo filio præcepit diligenter serva-
 mus: Ἴσοειὶς δὲ μελέτω σοι, ὧ πᾶ, Γεω-
 μετεικῆς, ἔ, Ἀριθμητικῆς. &c. h. e. Ad
 cognoscendam Geometriam, & Numerorum
 scientiam, mi fili, multum studii adhibe-
 to. Non enim solum vitam tuam illustrem,
 & ad multa commodam in humanarum
 rerum statu efficient: sed etiam animam
 acutiorem & clariorem reddent, ad om-
 nium, quorum usus in Medicinâ expeti-
 tur, utilitatem consequendam. Zaninus
 contra, hæc & similia his damnat, & si
 Diis placet exhibilat, immemor eorum
 quæ ab eodem Hippocrate scripta sunt in
 alterâ Epistolâ, videlicet ad Dionysium:
 Ἐγὼ δὲ εἰμὶ ἔδὲ νόσον αὐτῷ εἶναι, &c.
 h. e. Ego verò neq; morbum ipsum esse puto,
 sed immodicam doctrinam, quæ reverà non
 est immodica, sed ab idiotis putatur; nam
 nonnunquam nociva est virtus immodica.
 Excellentia verò morbi opinionem de se
 præbet, propter judicantium imperitiam.

Unusquisque enim, ex his quæ ipse non habet, iudicat id, quod in alio abundat, superfluum esse. Sic sanè etiam timidus fortitudinem immodestiam putat; & avarus magnanimitatem. At enim paucissima nos ex Natura præscripto ad praxim revocamus! Quid? annon perfectissimus Naturæ Genius est, si quis *Zaninum* similem emit? ita aiunt populares Empirici. Quorum nonnullos vel prudentissima celebriorum Medentium consilia malè cedentibus eventis ponderare solitos, si rescrieris, non semel hîc, & alibi coram ingenuis Medicinæ Doctoribus, temerè pronunciaffe, Experientissimum *Boerhaave* in cognoscendis & agitandis humani corporis ægritudinibus plerumquæ falli, hoc ædepol demiraberis, quî illos in ipsius *Boerhaavii* studiosissimorum numero idem *Zaninus* reponere potuerit. Cæterum ut Empiricorum illorum confidentia stomacho fuit iis omnibus, qui eximii Viri summam in medicinâ faciendâ præstantiam norunt, constantissimâ famæ celebritate tum apud suos, tum apud exteras gentes comprobata; ita nemini non risum movebunt verba illa Epistolæ *Basilianæ*: *Hermannus Boerhaave, nunc temporis Batavis oris advectus, auspicia tua querit & fidem implorat*; quasi verò nunç

primùm in Italiam *Boerhaavii* Opera importata essent, vel tantum Authorem, à doctissimis & celeberrimis quibusque Italis jam diu probatum, & iurè ac meritò in editis etiam Libris sæpe laudatum, supplicem, in ejusmodi præsertim Medici fidem & clientelam, conferre se atque confugere deceret. Postremò illud velim à Te, Ornatissime *Verna*, non ignorari, cùm de optimo *Zanino* suam fortunam quærente, nostrorumque ægorum magno illo Medico orbatorum commune periculum miserante, ad Illustrissimi Venetorum Medicorum Collegii *Socios* nuper à me referretur, Seniores risum vix tenere potuisse, multùmque torosam Juventutem (ut *Persii* verbis utar) *ingeminasse*

—— tremulos naso crispante cachinnos.

Vale.

D. *Venetis*, IX. Kalendas Majas, M. DCCXXII.

INDEX RERUM

INDEX

RERUM ET VERBORUM.

A

- A** *Bortiva* Medica-
 menta quænam
 sint? *Pag.* 383. quare
 debeant cautè adhi-
 beri? 384
- Absorbentia* Terrestria
 quid præstent? 190,
 200
- Acetum* simplex, alia-
 que *Acida* Fermen-
 tata (modò non sint
 concentrata, sed di-
 luta) Sanguinem
 haud coagulant, ve-
 rum potius diluunt.
 103, 201, 354
- Acidum* omne quotu-
 plici ratione domari
 possit? 157. quò pon-
 derosius, eò est aci-
 dius. 185. si prædo-
 minetur in Virgine
 quomodo dignosci
 queat? 377
- Acidi* *Absorbentia*
 quænam sint? 190
 ad 192
- Acida* omnia demul-
 centia sunt Alkali-
 norum respectu, &
 vice versâ. 192, 193,
 194
- Acida* Fermentata qua-
 lia sint? 193. Eorum
 usus in quibus Mor-
 bis conveniat? *ibid.*
- Acida* omnia ex Mine-
 ralibus igne violen-
 to destillata Sangui-
 nem citò coagulant.
 103. Alkali pluri-
 mû absorbent. 193.
 Alkali saturata cor-
 pus Blandum consti-
 tuunt. *ibid.*
- Acida* ex Fossilibus du-
 plicia sunt, scil. vel
 Nativa, vel Arte fac-
 ta. *ibid.*
- Acria* quænam sint?
 129
- Acerrima* qualia? *ibid.*
- Acria* quotuplicia ex-
 tent? 157. quòmo-
 do singula dometur?
 157, 158. qui-
 bus partibus cons-
 tent? 68. in nostro

R r

INDEX RERUM

- Corpore quænam præcipuè perturbent
 Motûs Oscillatorii æquilibrium? 69, 70. quomodo suos Effectus in nobis producant? 76. Eorum Effectus in genere. 68. Vis dupliciter considerata. 181
- Acria* possunt esse infinita ratione figuræ. *ibid.*
- Acre* Infixum alicujus Vasculi interno lateri quid efficiat? 68 ad 73. quomodo destruat æquilibrium oscillatorii motûs? 68, 69. quem effectum habeat in Vasis Cylindricis, nec non in Conicis? 71, 72
- Acris* Adherentis externè Effectus. 73
- Acre* Impactum quomodo corrigatur? 449. quotuplici ratione ad quietem deducatur? *ibid.*
- Acre* omne quod stimulat ideò fit Pur-gans. 323
- Acria* in nobis dupliciter considerari possunt, scil. vel in nostro Sanguine generata; vel Extrinsecus in eundem illata. 91, 182
- Acria* Innata propriè quænam sint? 182
- Acria* in nostro Sanguine qualia generentur, & quomodo? 92, 93, 183. triplicis sunt generis. 184.
- Acre* Acidum undenâ fiat? *ibid.* Oleosum quomodo generetur? 157, 184. & quare difficulter auferatur? 157. Alcalinum. 184
- Acria* in Sanguinem Extrinsecus illata per quas vias ingre-diantur, & qualia sint? 91, 92, 184 ad 186
- Acria* Stimulantia externa quomodo agant, & quænam sit eorum materies? 164 ad 167
- Acria* Terrestria quænam sint? 137. quomodo Vasibus impacta inde removeri

ET VERBORUM.

- possint? 158
Acria Viscida qualia debeant esse pro Phlegmagogorum scopo? 285
Acria Aromatica quarum sint? 186
Acria omnia quomodo Diaphoretica fieri queant? 365
Acrimonia quid sit? 181
Acrimonia Inducentia Medicamenta quarum sint? *ibid.*
Actionis mechanica effectus quis sit, & unde pendeat? 18
Adstringentia Remedia quarum sint? 133, 392. summa quomodo fieri queant Emmenagoga? 376, 377
Æquilibrii Solidorum & Fluidorum duarum causarum. 67. Eiusdem ablatio quid efficiat? *ibid.*
Aër Insectorum ovulis ubertim scatet. 434. in Intestina penetrans quid ibidem efficiat, & quomodo coercetur? 431. Eius Atmosphæræ pressio quare dolores, in iis partibus quæ vulneratæ fuerunt, excitet? 156. Quid faciendum sit ut eiusmodi dolores evitentur? *ibid.*
Æthiopsis Mineralis usus ad Vermes encandos. 439
Agaricus quid sit? 286. ejus doles, præparata, & qualitas. *ibid.*
Albumen Ovi maximè accedit ad materiem producendis Spiritibus Animalibus aptam. 427
Alcalia triplicia sunt. 194. quomodo domentur. 157
Alexicacum, *Alexipharmacum*, & *Alexiterion* quid sint? 455
Alienum quid vocetur? 393
Alimenta Chylum copiosum generantia. 213, 214
Aloe est Sapo natus egregius. 275. viscositate & amaritie Bilem amulatur. 293. Eius dosis. *ibid.*
Aloe in Aqua soluta.

R r ij

INDEX RERUM

- Bilem refert. 302.
 Fæces alvinas flavedine semper inficit. *ibid.*
- Alvus* strictissima in Aphthis quomodo sit lubricanda & laxanda? 243. Ejus excretio quomodo ita discrepet in binis Hominibus eodem ritu vitam agentibus. 234
- Amara* Anthelminthica quando profint? 439, 440
- Anasarca*, vid. *Hydrops*.
- Animalcula* Seminis Masculini habent partes distinctas in Fœtu formato postmodum conspicendas. 38, 39
- Animalia* quænam salacissima? 216
- Animalium* Partium divisibilitas summa demonstratur ex Odoriferis. 123, 124
- Anodyna* Medicamenta quænam sint? 138, 440. Eorum Classës quot, & quales dentur? 446 ad 450
- Anodynum* summum habetur applicatio calida partium Animalis recens occisi. 448
- Anthelminthica* Remedia quænam sint? 137, 433. Eorum Classës binæ cum medicamenti sub his contentis. 436 ad 440. ut & 137. *amara* quid præsentent. 439, 440
- Antidota* quænam sint? 138, 455. triplicia sunt. 138. qualia esse debeant? 457. Venenum corrigentia quomodo operentur? *ibid.* Venenum expellentia quomodo agant? *ibid.* Vasa munitentia quænam sint? *ibid.* Imperum sistentia quænam? *ibid.* Generalia nulla dantur. 460
- Antidota* Venenorum mechanicorum qualia sint? 194
- Antidotorum* Classës binæ, scil. Simplicia. 457 ad 459. & Composita. 459, 460
- Antimonium* quibus

ET VERBORUM.

- partibus constet? 278. quomodo fiat
 Eccoproticum Stimulans? *ibid.* quâ
 ratione fiat Sialogo-
 gum? 225. Ejus vi-
 tri, vel croci infusio
 quid præstet? 124
- Antimonialia*, vid. *Vo-
 mitoria*.
- Antispasmodica* quo-
 modo operentur? 428
- Aperientia* Medica-
 menta quænam sint?
 133, 385. Specifica
 non dantur. 386
- Aperientium* tres Clas-
 ses quænam inclu-
 dant Medicamenta?
 385. Ad *aperiendum*
 Vas quoddam ob-
 structum conditio-
 nes requisitæ. 385,
 386
- Aphtha* per Alvim
 nonnunquam ex-
 purgantur. 240
- APOLLO cur Medicinæ
 æquè ac Poëseos in-
 ventor habitus sit?
 438
- Apophlegmatisantia*
 Remedia quæ vo-
 centur? 131. quænam
 Medicamenta sub se
 contineant? 220.
 quibus modis adhi-
 beantur? 220, 221
- Apoplectici* quare dolo-
 rem non sentiant?
 445
- Apoplexia* quandoque
 à Vomitoriis fortio-
 ribus arcessitur in
 Plethoricis. 336
- Apostema* unde fiat?
 153
- Apostemata* & *Gangra-
 na* oriuntur ab Hu-
 moribus stagnanti-
 bus, & acribus inde
 factis. 100
- Aqua* quid vocetur a-
 pud Chemicos? 24
- Aqua* unicum & surti-
 mum est Diluens.
 198, 354. Calore ut
 & Salibus adjuncta
 omnium optimè di-
 luit. 198. Commu-
 nis ad diluendas Fæ-
 ces quâ lege biben-
 da? 266. ut ad In-
 testina vergat re-
 quisitæ conditiones
 quales sint? *ibid.*
 moderatè calida op-
 timum est Cardia-
 cum, ubi diluenda
 sunt Liquida. 429.
 irem & maximum

R r iij

INDEX RERUM

- Sudoriferum.** 354.
 457. nec non optimū
 Resolvens, Atte-
 nuans, & Diluens.
 105. Simplex calida
 quomodo Phlegma-
 goga fieri possit?
 283, 284. ut & cum
 Saponaceis mixta, &
 cum Salibus quibus-
 dam Vegetabilium.
ibid.
- Aqua** cur prius laxet,
 deinde rigidum fa-
 ciat? 149
- Aqua Animalium** qua-
 les sint? 266. Mine-
 rales in Hydrope, à
 laxitate Vasorum
 ortâ, propinatæ mor-
 tem inferunt. 267.
- Aqua** gravitas res-
 pectu Aëris quænam
 sit? 86. particularum
 indeterminata mo-
 les, pelluciditas, &
 exilitas. *ibid.* mole-
 culæ transeunt per
 poros Aëri ipsi in-
 pervios. *ibid.*
- Aquosi** Homines qui-
 nam sint? 265. vali-
 dis Purgantibus mo-
 veri debent. *ibid.*
- Arcana** duo MART.
 RULANDI pro Hy-
- dropicis, Morbisque
 pituitosis & frigidis.
 288, 312.
- Aristolochica** Medica-
 menta quæ a sint?
 132, 366, 383
- Aromata** omnia Balsa-
 mum continent.
 159
- Arteria** quid vocatum
 fuerit apud Veteres?
 422
- Arteriaca** Remedia
 quænam dixerint
 Antiqui, & qualia
 sint? 135, 422. Me-
 dicamenta huc per-
 tinentia. 422, 423
- Arteria** quid sint? 40.
 Earum fines quo-
 modo dividantur?
 367. lateralialia Vasa
 quâ ratione dilaten-
 tur? *ibid.*
- Arthritica** sive Neuro-
 tica Medicamenta
 quænam sint? 138
- Arsenici** assumpti vis
 quâ ratione debella-
 ri queat? 137
- Ascarides**, vid. *Vermes.*
- Astringentia**, vid. *Ad-
 stringentia.*
- Atomus** quid sit? 2.
 perfecte Solida quæ-
 nam? 4, 5. Quo-

ET VERBORUM.

- modo probetur *A-* fiat? 173
tomos dari? 3. Ea- *Attrahentia* Medica-
rum diversitas in-
mento quænam sint?
quo consistat? 11 132, 405. ut ope-
Atra materies multi-
rentur quales requi-
plex (quæ *Bilis atra* rantur conditiones?
dicitur) unde pro- *ibid.* Eorum tres
venire, & quibus me-
dicamentis expur-
gari, possit? 251, 252
Atrabilarii quinam
sint? 262. quare Lu-
bricantibus, non ve-
rò fortioribus me-
dicamentis purgari
debeant? 263, 264
Atrophia undenam o-
riatur? 105
Attenuantia sive *Re-* *Attritus* Solidorum in
solventia Medica-
menta quænam sint?
129, 172. Eorum
indoles vera. 173.
materies. 173 ad
175. actio quare
non ita facilè concipi
& determinari
possit? 176, 177.
operandi modus in
genere. 172. usus
in morbis inflam-
matoriis quare ad eò
laudetur? 403, 404
Attenuatio, sive seces-
sus particularum à
se invicem, unde

B

B *Alnea* cur refrige-
rent? 403. quo
sensu Cardiaca di-
R r iij

INDEX RERUM

- tenda sint? 429
- Balsamum Plantarum*
quid sit? *Copayba*
Urinam sapore manifestè amaro imbuerè dicitur. 345
- Besoar*, aliaque Sudorifera Specifica dicta quâ ratione tantummodò Sudorem promoverè valeant? 356. sæpenumerò sine effectû dantur. 357
- Bilis* apud Veteres quotuplex, & quænam? 300, 320
- Bilis Atra* Veterum quid? 251, 300, 320. Quomodo formetur hæc *atra* materies? 251. si fortioribus moveatur Purgantibus, quid inde subsequatur? *ibid.* quomodo educi possit? 251, 252
- Bilis Hepatica* semper in Intestina fluit. 234. Quomodo istud probetur? 234, 235. Quâ ratione intra 24 horas tanta hujus copia excerni possit? *ibid.* Eadem, in Sinu Glissoniano considerata, Lympham refert. 300
- Bilis Cystica* quibus characteribus distinguatur ab aliis Liquidis nostri Corporis? 301
- Bilis* est oleosa & lubricans. 258. optima est ad Ulcera glutinosa & sordida detergenda. 394. visciditatem Ciborum optimè superat & resoluit. 296. Ab ejus inopiâ vel inertia quid fiat? *ibid.* Exinde oriundi morbi quomodo curandi? 305
- Bilis* an evacuari debeat? 304. ex Irâ quandoque magnâ copiâ rejicitur. 120
- Biliofi* propriè quinam dicendi sint? 265. quibus Purgantibus movendi? *ibid.*
- Blanda* corpora dupliciter evadunt Acrâ. 182. Eorum proprietas in quo consistat? 259
- Bombycis* involucrium qualem longitudinem, vim, & pondus

ET VERBORUM.

- habere repertum sit? 123
Borborygmi unde fiant? 430, 431
BORGIA (*CÆSAR Dux Valentinus*) in abdomine Mulæ recens exenteratæ inclusus, epoti Venenivim lethiferam evasit. 397
Bryonia quid sit? 293. Ejus qualitates, dosis, præparata & usus. *ibid.*
Bufo, vulnere quod inflixit admotus, proprium elicere Venenum à nonnullis dicitur. 407
Butyrum quibus partibus constat? 278

C

- C** *Adaver* quâ ratione putrescat? 169
Calli unde fiant in nostro Corpore? 34, 58. quomodo formantur in Vulnerum curatione, quæ vulgari fit methodò. 156.
Calefacientia Medicamenta quænam sunt? 132, 396. Eorum tres Classés. 398, 399.
Calor quomodo producat? 396. Axiomata IV de gradibus *caloris* ab Attritu Corporum in se invicem producti. 396, 397
Calor quomodo excitari possit in Corpore nostro tum externè, tum internè. *ibid.* in Podagrâ, Arthritide, Scorbuto, &c. unde fiat in juncturis? 398. quare persistet in aliquot Morbis, etiamsi Liquida imminuta sint? 400. quid in Hecticis efficiat? *ibid.* quare statim excipiat *frigus* in Febribus? 79
Calor à velocitate motûs Projectilis. 398. à densitate Liquidi. 398, 399. à coarctatione Vasorum. 399, 400. ab his tribus simul. *ibid.* ab acido proveniens alcalicis tolli potest. 402. ab acri oleoso

INDEX RERUM

- oriundus acidis sa-
ponaceis aufertur.
ibid.
- Calor** noster Nativus
non est causa, sed
tantum effectus At-
tritûs fluentis Liqui-
di. 175. quare non
fit causa conservans
æquabilem fluorem
Sanguinis. 83. est
solum concurrens
Causa motûs San-
guinis, non verò pri-
maria. 84. Ejus ab-
sentiâ concresecunt
Liquida in nobis.
83. Defectus hic
unde fiat? *ibid.*
- Calor** præternaturalis
nimiusque quomo-
do Sanguinem ins-
pillet? 100, 178
- Calor** quum Liquida
nostra dissolvit,
quomodo tunc agat?
178. immediate &
per se nunquam Li-
quida attenuat. *ibid.*
Ejusdem quicumque
Gradus naturalem
nostri Sanguinis ca-
lorem excedens cau-
sa fit Lentoris. 100
- Calor** artificialis quid
præstet? 175
- Cancer** unde oriatur?
154
- Canis rabidi** caro, vul-
neri ab eodem in-
flucto applicata, non-
nullos sanare dici-
tur. 407
- Cantharides** sunt diu-
reticæ, earumque
Effectus. 344, 345
- Capitis Morbi Doloro-**
si unde pendeant?
134. quænam in his
Morbis sint Cepha-
lica? *ibid.*
- Cardiaca** Medicamen-
ta quænam sint?
135, 426. Eorum
duo genera. 135.
historia quare diffi-
cilis. 426. Classes
tres atque materies.
427 ad 429
- Carminare** quid signi-
ficet? 430
- Carminantia** Remedia
quænam sint? 136,
430, 432. quomo-
do agant? 136. qua-
lia vera sint? 137.
quænam medica-
menta sub se conti-
neant? 432. ad spas-
mos tum ex inordi-
nato Spirituum mo-
tu, tum ex Veneno

ET VERBORUM.

- ingesto oriundos *ganita.*
 idonea quænam sint? *Cavitas continua* ab
 433. Calida quâ ra-
 tione operentur? Ore usque ad Anum
ibid. quotuplici ratione
 claudi possit? 244,
 245
Caro luxurians, ex-
 crescens atque fun-
 gosa quid denotet?
 159
Carthami seminum do-
 sis, effectus, correc-
 tio, & qualitas. 286
Cartilago quomodo
 formetur? 51, 52
Caseus acescens in
 Ventriculo alvum
 laxat. 269
Cassia quid, & quæ-
 nam ejus vires? 260.
 pro variâ dosi as-
 sumpta, quibus di-
 versis coloribus U-
 rinam & Fæces tin-
 gat? 301, 302, 345
Cataplasmata quid
 sint? 164, 390. quâ
 ratione agant? *ibid.*
*Cataplasmatum Sup-
 purantium* formulæ
 in variis casibus,
 413, 414, 415
Cathartica, vid. *Ero-
 dentia.*
Catharteria, vid. *Mun-
 dificantia.*
Cathartica, vid. *Pur-*
- Caustica* Remedia
 quænam sint? 128,
 168. Eorum mate-
 ries qualis? *ibid.*
Causfici Medicamenti
 differentia, quoad
 actionem, in Corpo-
 re tum sano, tum
 morti proximo. 71
Cephalicum quid dica-
 tur? 416, 417, 418,
 419
Cephalica Medicamen-
 ta quænam sint?
 134, 418. duplicia
 sunt, scil. Calida &
 Frigida, & utrorum-
 que materies. 419
Cerebri functiones qua-
 les sint? 418, 419.
 ut rectè procedant
 quid requiratur? *ib.*
Cerebrum Purgantia
 quænam apud Vete-
 res dicta fuerint?
 220
Chalybs in quibusnam
 morbis conducatur, &
 in quibus noceat?
 429. si Sanguini

INDEX RERUM

- commisceatur, fumum evadit Coagulans. 376. quem effectum producat in Virginibus chlorosi affectis? *ibid.*
 Ejus vires & usus ad Fibras Primorum Viscerum, in morbis Partheniacis, corroborandas. 376, 377
Chalybeatorum formulæ in morbis Virginum. 377, 378
Cholagoga Medicamenta qualia sint? 131, 249, 300. quænam dicta fuerint à Veteribus, horumque sententiæ examen. 300, 301
Cholagogorum verorum binæ classès & materies. 302, 303. usus qualis sit? 304, 305
Chirurgica Specifica quænam sint? 128, 154. quid supponant? *ibid.* ut operentur conditiones requisitæ in Fluidis & Solidis. 154, 155. Eorum actio ubi nam fiat? *ibid.* effectus quis sit? 155, 156. species duplex, scil. Interna. 156 ad 158. & Externa. 158 ad 160
Chyli conditiones requisitæ in curatione Vulnerum per Chirurgica Specifica. 156, 157
Chylus quibus medicamentis copiosè generetur? 213, 214. quibusnã ad Mammæ derivetur? *ibid.* Ejus convenientia cum Lacte. 211, 212
Viscera Chylopoëa quænam sint? 296
Chylificatio quibus auxiliis promoveatur? 213, 214, 372 ad 378
Cicatrix unde fiat? 156
Circulatio Sanguinis ad Vitam requisita quot modis tolli possit? 455
Circulatio Liquidorum æqualis quando fiat? 365
 (vid. *Motus Projectilis & Sanguis.*)
Clysteris ex fumo Tabaci formula. 278, 279

ET VERBORUM.

- Coagulantia* quænam sint? 130, 199. in genere quomodo agant? 200. admissa in Sanguinem Lentorem producant. 103
- Coagulantia* Experimentia sive Expellentia quæ ratione operentur? eorumque classis ac materies quænam? 200 ad 203
- Coagulantia* Absorbentia quomodo agant? eorumque classis & materia qualis? 200, & 203
- Coagulum* in Liquidis ex propriâ ipsorum naturâ oritur. 388
- Cohæssio* seu *Durities* Corporum quid sit? 1, 2, 3
- Colica* symptomata cui rei plerumque tribuenda? 136
- Colica* spasmodica, in Hystericis Mulieribus, quomodo curanda? 137
- Colocynthis* quid sit? 286. ejus qualitates, usus, doses, & præparata. 287, 288.
- Cautela in ejus usu observanda. 287
- Colophonia* utilitas in Fistulis exsiccandis. 159
- Compressio* Vasorum externa quare Liquida inspisset? 179
- Condensantia*, vid. *Incrassantia*.
- Condensatio* quomodo fiat, & distingui possit ab *Incrassatione*? 129
- Confectiones* aromaticæ Alexipharmacæ quomodo Hypercatharsin, à Vomitu oriundam, sistere valeant? 337
- Constipantia* quænam sint? 128, 150. omnia quomodo agant? *ibid.* Eorum duplex Genus. 151, 152. omnium Effectus quis? 153
- Continuum* in Fibris quomodo solvi possit? 162
- Contractio* particularum quæ ratione fiat? 143, 144. quibus causis promoveatur? 144 ad 147
- Contractio* Vasorum

INDEX RERUM

- causa qualis sit? 145.
contractionis hujusmodi effectus. *ibid.*
Contractio in Solidis quomodo minuat? 449
Contrahentia Medicamenta quænam sint? 127, 128, 143. Eorum effectus. 128. plurimorum modus operandi. 145
Contrahentia in minimis Vasis quare tam periculosa? 147
Cor quid sit? 109. Ejus Vis dupliciter adaugeri potest. 112. Motus auctus quid præstet? 205.
Cordis Vis premens & Resistentia Vasorum quomodo se habeant in Homine, quò magis origini suæ propior est? 370
Cornea Tunica Oculi quâ ratione ex albâ evadat rubra? 368
Cornua unde fiant? 58
Corpus Unum quid sit? 13. Simplicissimum quid? 23
Corporum in genere diversitas triplex. 10, 11
Corpus Humanum binis constat partibus, 15. quare gracilescat? 146. totum depurari potest per album. 321. Corporis sani structura, 15, &c. læsi five morbo si status. 17, &c.
Corrodentia Medicamenta qualia sint? 128
Corticis Peruviani usus in morbis Virginum. 377
Croci odor grayissimus, diuq; perceptus Cerebro maxime infestus est. 454
Cupri solutio in Spiritibus Urinosi Volatilibus optimum est Erodens ad Ulcera phagedænica. 395
Cystica Remedia quæ dicantur? 138
- D
- D**atura, vid. *Stramonium*.
Decocta Emollientia quænam sint? 259, 260. ex Intestinis parata optima sunt ad Fæces induratas. 258

ET VERBORUM,

- Demulcentia* Remedia
quænam sint? 130,
186. quomodo a-
gant? 186, 187. du-
plicia sunt, scil. Ge-
neralia, & Specifica.
ibidem. Utrorunque
classès, materies, &
utlus. *ibid.* ad 194
- DEMOCRITUS quid in-
tellexerit per *Atomum*?
2, 3
- Densitas* Liquidi quo-
modo minuatur? 403
- Depurare* quid sit? 321
- Detergentia* Medica-
menta quænam sint?
133, 393. eorum
materies qualis?
394. *Detergentis*
Medicamenti ob-
jectum, & munus
quale sit? 393
- Diaphoresis* minuitur à
rebus omnibus quæ
Sensibiles Excretio-
nes augent. 364
- Diaphoretica* quænam
sint? 132, 363. pro-
pria siue certa nulla
dantur. 364. Eorum
tres classès, & ma-
teries. 364, 365
- Diarrhoea* catharralis
ex quibus fiat? 233.
mala Puerorum ab
etu Fructuum quo-
modo contingat?
274
- Diluentia* Medica-
menta quænam sint?
130, 197. quomo-
do attenuent? 174.
Eorum Materies,
174, 175. Conditio-
nes requisitæ. 197,
198. Indicatio in
morbis ab Humo-
rum crassitie pen-
dentibus, (quo in
casu Sudorifera pes-
simè cedunt.) 180
- Diluens* verum propriè
& unicū quale? 198
- Discutientia* Remedia
quænam sint? 133,
386. quotuplicia
dantur? *ibid.* varia
sunt pro diversâ Tu-
morum causâ, 386,
387. contra Scirrhos
nequaquam valent.
388
- Distractionis* Nervosæ
partis, & sensationis
Doloris inde orti
tres Gradus. 161
- Diuretica* Medica-
menta quænam? & qualia
sola sint? 132, 339.
quintuplicia dantur,
ibid. Eorum quinque

INDEX RERUM

- classes, materies, & usus in variis Morbis. 340 ad 347
Diuretica magis expurgant Sanguinem quam ulla Purgantia per alvum. 346. Specifica dicta qualia sint? 345. quid præstent quoad colorem, odorem, & saporem Urinæ? *ibid.*
Dolor quid sit? 75, 160. omnis qualis sit affectio? 443. quando nam cesset? 76, 160. Quid eum sequatur? 75. in genere undenam oriatur? 430, 446. nasci potest à tensione solâ in parte Nervosa. 160. varius existit pro diversis gradibus læsionis Nervorum. 161. omnis unde fiat, & unde pendeat? 443. Ingens diutius durans quid habeat pro fine suo? *ibid.* Inflammatorius quid producat? *ibid.* Nervosus quid ultimò pariat? *ibid.*
Dolor à quibus rebus creari possit? 162. quanam partes in nostro Corpore doleant, & quatenus? 442. *Doloris* causa omnis quomodo agat in unam Fibrâ? 444. si agat in plures Fibras, quâ ratione cõsiderari tunc possit? *ibid.* quomodo agat in genere? *ibid.*
Dolor quomodo excitetur à distractione Fibrarum. *ibidem.* à distentione Vasorû per contenta Liquida? *ibid.* ab omnibus Vulnerantibus? *ibid.* quomodo cesset post horum actionem? *ibid.* quâ ratione fiat ab Igne, & ab omnibus Acribus invisibilibus? 445
Dolor Fibrillæ unius ultimæ infimus & mitissimus undenam oriatur? 445. summus & vehementissimus unde? *ibid.* *Doloris* supremum augmentum ex quâ
re

ET VERBORUM.

- re fiat? 445, 446 nam sit? 259
- Dolor*, in parte aliquâ excitatus, quotupli-
ci ratione tollatur?
445. ab Externâ cau-
sâ proveniens quo-
modo auferatur?
446. Distractionis
nimix Fibrarum,
Dolorem creantis,
causæ Internæ ad
quinque reducun-
tur. 446, 447
- Doloris* excitati singu-
las causas Internas
quænam peculiaria
tollant Medicamen-
ta? 447 ad 450
- Dolor* obtusus, qui
percipitur in morbis
à Viscido, unde fiat?
78
- Dolor* in Intestinis à
Flatibus quomodo
generetur? 136,
431. à Purgantibus
assumptis undenam
oriatur? 246
- Dolorem Cientiæ* qui-
bus causis in actio-
nem completam ex-
citantur? 170. (vid.
Solventia.)
- Durities* Corporis in
genere quid sit? 2
- Dysenteria* causa quæ-
- E**
- E**buli doses, usus,
& vires. 310
- Ecbolica* Remedia
quænam sint? 132,
366, 383. cautè
sunt adhibenda. 384
- Eccoprotica* Medica-
menta qualia sint?
131, 248, 257. om-
nia è Glandulis In-
testinalibus aliquid
semper educunt.
ibidem. Eorum tres
Classès generales,
materia, & usus,
257 ad 279
- Eccoprotica* Lubrican-
tia, eorumque ma-
teries. 257 ad 262.
enematis formâ in-
jecta omnium opti-
mè prosunt in alvo
adstrictâ. 261. qui-
bus prosint? 262 ad
265. quibus noc-
ceant? 265. Alvim
strictam quare non
efficiant post Purga-
tionem? 264
- Eccoprotica* Fæces di-
luendo moventia,
eorumque materies.
- Sf**

INDEX RERUM

- 265, 266. Eorundem usus. 266, 267
- Eccoprotica* Lenitiva stimulantia, sive Minorativa. 267.
- Conditiones in eis requisitæ. 267, 268.
- Eorum materies ex triplici Regno. 268 ad 279. usus qualis esse debeat? *ibid.*
- Eccoprotica* in genere quibus utilia sint? 279, 280
- Effervescentia* quid sit juxta Chemicos? 175. in nobis fieri nequit. *ibid.*
- Elasticitas* Vasorum quâ ratione sit causa Motûs Projectilis? 110
- Elaterium* quid sit, & quanam ejus vires, ac dosis? 312
- Electuarium Magicum Indorum* ex quibus conficiatur? 453
- Elementa Corporum* qualia sint? 1
- Embrosatio* sive *Embroche* quid? 390
- Embryo* quibus partibus constet initiô formationis? 48, 50. quomodo forme-
- tur? 59
- Emetica*, vid. *Vomitiva*.
- Emmenagoga* Medicamenta quanam sint? 132, 366. Eorum tres Classes. 372
- Emmenagoga* Plethoram inducentia, tribus diversis Medicamentorum generibus comprehensa, singulorumque materies. 372 ad 379. Formulæ huc pertinentes. 374, 375, 376, 377, 378
- Emmenagoga* Sanguinem Plethoricum ad Uterum determinantia, in duo Medicamentorum genera distributa, singulorumque materies. 379 ad 382
- Emmenagoga* Uterina Vasa ad Excretionem disponentia, horumque materies. 382, 383
- Emollientia* Medicamenta quanam sint? 132, 388. duplicia sunt, scil. Interna, vel Externa. *ibid.*
- Utrorumque matè-

ET VERBORUM.

- ries. 389, 390. Ex-
zernorum ratio, de-
finitiones, & usus.
390 ad 392
- Emplastica* Remedia
qualia sint? 128,
152. Horum effec-
tus duo, & classes
quinque. 152, 153
- Emplastrum* quid sint?
390. laxantia & ca-
lesfacientia quid effi-
ciant? 380
- Empyema* quomodo
per Alvum solvi
queat? 237, 238
- Emundantia* Remedia
quænam sint? 394
- Ἐνοχόμια* (τὰ) quæ-
nam vocaverit Hip-
POCRATES. 19. quo-
modo nuncupentur
hodie. *ibid.*
- Ἐνομήματα* (τὰ) vel
Ἐνομήματα quænam
dicantur HIPPOCRA-
TI, & quid per hanc
vocem intellexerit?
19, 20. non intelle-
xit Spiritus Anima-
les, uti volunt ejus
Scholiastæ. *ibid.*
- Epispastica* Medica-
menta quænam sint?
166. Quid accidat
in eorum actione?
- ibid.* quibus partibus
constare debeant?
ib. Eorum materies-
quænam? 166, 167
- Epulotica* sive Cicatri-
santia, vid. *Chirur-
gica Specifica.*
- Erodentia* Medicamen-
ta quænam, & qua-
lis eorum materies
133, 394, 395
- Errhinum* quid, & quis
ejus usus? 220
- Eschara* undenam sic
dicta? 167
- Escharotica* Remedia
qualia sint? 128,
167, 168. quomo-
do differant à Ve-
sicatoriis. 167. quid
præstent? *ibid.*
- Esula* qualitates, usus,
& doses. 311, 312.
corticis decoctio ar-
canum pro Hydro-
picis. *ibid.*
- Evacuationes* præter-
naturales unde fiant
in genere? 75. Va-
riæ, non nimix sed
debitæ, quâ ratione
Sanguinem atten-
nuent? 173, 174.
nimix cur ejus atten-
uationem impe-
diant? *ibid.*

Sf ij

INDEX RERUM

- Euphorbium* quid sit? 288. ejus qualitates, usus, præparata, & doses. 288, 289
- Excretiones & Evacuaciones* nimix Sanguinem inspissant in majoribus Vasis. 105. quare istud præstent? 179
- Exhalatio* partis fluidioris causa fit Lentoris in Sanguine. 100
- Expectorantia* Medicamenta quænam sint? 131, 229. Eorum Classes & materies. 230, 231
- Expectoratio* ut fiat, quænam requirantur? 229, 230
- Exprimentia* sive *Expellentia* propriè dicta qualia sint, & quid præstent? 200
- Expulsio* materiæ ex Intestinis ut fiat, quænam requirantur conditiones? 244 ad 248
- Expurgantia* quænam sint? 133
- Exsiccantia* Remedia in Vulnerû curatione qualia? 159
- Exsiccatio* quando requiratur in Vulneribus? *ibid.*
- F
- F** *Æces alvinas* Biliofas esse undenam falsò arguerint Veteres? 301. Quare flavæ ac splendentes observentur nonnûquam? *ibidem.* Ex quibus medicamentis flavescant, nec non pituitosæ fiant? 301, 302
- Faces alvinas* coherentes quænam medicamenta, diluendo, moveant? 266
- Febres ardentes* Inspissationem producunt in Liquidis nostris. 282
- Fermentatio* Sanguinis nunquam datur in Corde. 111. in nostris Liquidis circumstantibus quare fieri nequeat? 175, 176
- Fibra* quomodo fiat ex Vase? 51, 52
- Fibra ultima* nostri Corporis quales sint? 21, 22, 23, 29, 30
- Fibrarum, & Vasorum*

ET VERBORUM.

- triplex decursus
 quo modo alias Par-
 tes majores formet ?
 30 ad 32
- Fibrarum* robur & de-
 bilitas unde fiant ?
 33, 34. elasticitas
 undenam pendeat ?
 52. contractio robur
 Corporis adauget.
 147. contractilita-
 tis ratio. 64 ad 66.
 vis cōtractilis quod-
 nam habeat æquili-
 brium, & unde ? *ibid.*
- Fibra* accretio ubi fiat ?
 63. vis in omni pun-
 cto quænam hæ-
 reat ? 64. Vim istam
 contractilem quid
 compescat & susti-
 neat ? *ibid.* Vis hæc
 quò tempore agat ?
ibid. ad 66. oscilla-
 tio quâ ratione au-
 geatur ? 140
- Fibrilla* quomodo con-
 trahantur ab inserto
 liquido. 146
- Fibrilla minima* elon-
 gari nequeunt, sed
 tantummodò *Vascu-
 la ultima* ex his
 constantia. 148
- Firmæ Partes* in nostro
 Corpore quænam
 dicantur ? 19, 20. ex
 quâ re consent. 20,
 21. Earum defini-
 tio. *ibid.* exiguitas.
ibid. identitas ac si-
 militudo inter se, &
 immutabilitas. 22,
 23. Differentia, quæ
 inter eas datur, in
 quo consistat ? *ibid.*
 Earundem simplici-
 tas. 23, 24. terres-
 treitas. 24 ad 26. se-
 cretio ex Fluidis &
 appositio ad singu-
 las partes. 26, 27.
 (vid. *Solidæ.*)
- Flatus* quid sint ? 136,
 430. dantur in Pri-
 mis Viis triplices.
 431. quomodo e-
 rumpant ? 430, 431.
 quænam Sympto-
 mata producant ? *ib.*
- Flexibilitas* Corporis
 unde pendeat ? 48,
 49. ut persistet in
 Corpore quid requi-
 ratur ? 348
- Fluiditas* Humorum
 qualis sit ? 204
- Fluidius* reddere quid
 vocetur ? 197. Illud
 dupliciter fit. *ibid.*
- Fluidum* corpus quid
 fit, & ex quibus con-

INDEX RERUM

- stet? 12, 13, 28, 74
- Fluidorum* in genere
 Differentia quotu-
 plex sit, & in quo
 consistat? 13, 14
- Fluida* quomodo con-
 siderent Hydrostati-
 ci? 14. Eorum ope
 omnes ferè muta-
 tiones physicae con-
 tingunt. *ibid.*
- Fluidi* corporis in ge-
 nere dotes quænam
 requirantur? 98
- Fluidum nostrum*, vid.
Liquidum.
- Fluxus* serosi per alvū
 curatio quâ ratione
 perficiatur? 316
- Fodinas* qui ingrediun-
 tur quomodo se ha-
 beant? 179
- Fœmina*, vid. *Mulie-
 res.*
- Fœtor* unde fiat? 130
- Fœtus* quid sit? 390.
 quid efficiat? 163
- Frictiones* quid sint?
ibid. quomodo mo-
 tum & attritum au-
 geant in Solidis?
 176
- Frigefacientia* seu *Re-
 frigerantia* quænam
 sint? 132. 401. Eo-
 rum quatuor classes
 atque medicamenta
 sub his contenta.
 402 ad 404
- Frigida* corpora eò plus
 frigefaciunt, quò so-
 lidiora sunt. 401
- Frigus* à quibus causis
 excitetur in Corpo-
 re nostro? *ibid.* Ex-
 ternum & Internum
 quomodo fiant? *ibid.*
 Internum ab immi-
 nuto Motu Projecti-
 li. 402. ab imminu-
 tâ Vasorum elastici-
 tate. 403. ab immi-
 nutâ Liquidi densi-
 tate. *ibid.* ab auctâ
 capacitate Vasorum.
 404
- Frigus* quâ ratione ca-
 lesfaciat? 399. Quid
 observaverit hâc de
 re HIPPOCR. *ibid.*
- Frigus* vehemens quo-
 modo fiat stimu-
 lans? 143. immen-
 sum est causa lento-
 ris in Sanguine,
 & morbos mirificos
 producit. 101, 102
- Fructus* horari sunt Ec-
 coprotici, flatusque
 excitant. 272. unde
 pendeat eorum vis?
 273

ET VERBORUM.

- Fructus* Lenitivi, eorumque usus ad alvum laxandam. 259
- Funes* exsiccati Aquæ immissi quare contrahantur, & rigescant? 146
- Fures* ad quid utantur semine *Daturæ*? 453
- G**
- G** *Alactophora* quænam dicantur? 212. Eorum tres Classes & materies. 213 ad 215
- GALENUS** quâ methodo usus sit in indagandis Medicamentorum Viribus? 113 ad 117. quid statuerit de iisdem? 114 ad 117. quid de Qualitatibus Corporum? 114. in quot Classes diviserit omnia Corpora & Medicamenta? 114, 115. quid nominaverit Temperamenta? 114. quid Elementaria, & Elementarium? 115. undenam Morbos oriri afferuerit? *ibid.* quid Gradus vocaverit, & quot voluerit esse? *ibid.* quænam appellaverit Divina & Incognita? 117. in quo erraverit, dum explicuit Medicamentorum Vires? *ibid.*
- Gangrana* unde fiat? 153
- Gargarismus* quid sit? 220
- Gelatina* quid sint? 190
- Genitalia* quare rubeant in Animalibus oestro Venereo percitis? 163
- Glandula* secretio triplici ratione augeatur. 236
- Glandulae Salivales* quænam sint? 222, 223. **NUCKIANÆ** *Oculares* non dantur in Homine. *ibid.*
- Glandulosa Expansio Salivalis*, à **VATERO** detecta, qualis sit, & ubinam sita? 223, 224
- Globuli* Liquidorum nostrorum, microscopio inspecti, qualem habeant inter se

INDEX RERUM

- diametri proportio-
nem? 37, 45, 46.
- Sanguinei & Serosi
qualem diametrum
habeant? 35, 37
- Gratiola* qualitates, &
doses. 311
- Gravitas* Corporum
quid sit? 106. Soli-
ditati semper est
proportionalis. 8, 94
- Gravitas* & Pressio to-
tius materiae (seu
molis) undenam
oriatur? 85
- Gummata* viscosa &
insipida quid præ-
sent? 189. foetida
aromatica Uterina
dista quænam sint,
& quomodo agant?
374. saponacea quâ
ratione sint Phleg-
magoga? 284. stimu-
lantia Eccoprotica
quænam? 275
- Gummi* quid sit? 152
- Gummi Gutta* quid?
291, 312. ejusdem
qualitates, doses,
usus, & præparata.
291, 292, 312, 331
- Gummi Ammoniacum*
vi stimulante gau-
dere quid probet?
275
- H
- H**æmoptysis sæpe
à Vomitoriis va-
lidioribus excitatur
in Plethoricis. 336
- Hæmorrhagiis* qui sunt
obnoxii qualia evi-
tare debeant? 399
- Hæmorrhoides* Cæcæ
quænam dicantur?
263. Apertæ qua-
les? *ibid.*
- Hæmorrhoidales* qui-
nam sint? *ibid.* quo-
modo tales evadant?
ibid.
- Hæctisi* quâ ratione af-
ficiantur à Calore?
400
- Hellebori albi & nigri*
vires ac doses. 331.
- Hellebori succo* in-
ficiuntur Gladii le-
thiferi. 333
- Hepatis* gangrænâ af-
fecti solutæ partes
quomodo per Al-
vū excerni queant?
240
- Hepatica* Medicamen-
ta quænam sint?
137, 138
- Hermodactyli* qualita-
tes, doses, & præ-
parata.

ET VERBORUM.

- parata. 289
- Humorum* in Vasa influxus cessionem quid sequatur? 71
- Hydragoga* Medicamenta quænam sint? 131, 132, 249, 306
- Hydragoga* primæ Classis quomodo agant? 308. Horum discrimen à Vesicatoriis in quo consistat? *ib.* conditiones quot, & quæ sint? 308, 309. facultas in quo consistat? 314. vires ab effectibus demonstratæ. 314, 315. materies ex Vegetabilibus, & Fossilibus. 309 ad 314
- Hydragoga* Secundæ Classis quænam? & qualis eorum operatio, atque materies? 315, 316
- Hydragoga* Tertiæ Classis quænam sint? 316
- Hydragogorum* in genere usus in variis Morbis qualis esse debeat? 317 ad 319.
- Hydragoga* primâ vice largâ sat copiâ propinanda sunt. 318.
- quibus in Morbis noceant? *ibid.* hypercatharsim facillè inducunt. *ibid.*
- Hydrops* à τὸ ὕδρῳ sive *Leucophlegmatia* unde fiat? 99, 100
- Hydrostatices* utilitas in Physicâ & Medicinâ. 14
- Hypercatharsis* quotuplex sit? 318. Utriusque speciei ab *Hydragogis* excitata curatio qualis? 319
- Hypercatharsis* à Vomitoriis validioribus oriunda quomodo sistenda sit? 337, 338
- Hypnotica* Medicamenta quænam sint? 440, 450, 451. Quid præstent? *ibidem.* Eorum binæ Classës & materies. 451 ad 454
- Hypnotica* Mitia & tuta, sive Paregorica. 451, 452. Fortia & periculosa, sive Narcotica. 452. Mala & ferè lethalia. *ibid.* ad 454
- Hypochondriaci* undenam Solutores di-

T t

INDEX RERUM

- cantur? 224. Iphis, ut
 & *Hysterica* noxia
 sunt *Hydragoga*.
 318
Hysterica Medicamen-
 ta qualia sint? 138
Hysterica, vid. *Mulie-*
res.
- I
- J** *Alappa* quid sit? 289.
 Ejus qualitates, do-
 ses, ulus, & præpara-
 ta. *ibid.* 290, 309,
 310. effectus varii,
 208. vires destruun-
 tur ab Acidis copio-
 sis in Ventriculo.
 290
Ichor in Intestina un-
 denam profluere
 possit? 239. quomo-
 do in Lymphaticis
 generetur? *ibid.* Pus-
 tularum & Scabiei
 est causa. *ibid.*
Ichthyocola quid sit?
 152, 153
Icterus unde sæpenu-
 merò fiat? 300. qua-
 re Literatos ut plu-
 rimùm afficiat? *ibid.*
 Methodus eum de-
 bellandi. 304, 305
Illinentia quænam sint?
 128, 151. Eorum
- materies. 151, 152.
 effectus. 153
Illinentia & *Obstruen-*
tia applicata Cada-
 veri quid præstent?
 154
Immutantia Remedia
 qualia sint? 130,
 195. quænam me-
 dicamenta huc re-
 ferri debeant? 130.
 propriè sic dicenda
 paucissima sũt. 195.
 Eorum immediata
 causa, sola & unica,
 quænam? *ibid.*
Impetus in Liquidis
 quomodo minua-
 tur? 450
Impetũ facientia quæ-
 nam sint? 19, 20.
 vid. Ε'ιορμω'τα.
Impurum quid vocave-
 rint Antiqui? 232
Impura materies quæ-
 nam dicta fuerit a-
 pud Veteres? *ibid.*
Incrassantia siue *Con-*
densantia Medica-
 menta quænam sint?
 129, 177. quâ ra-
 tione distingui pos-
 sint? 129. quomodo
 agant? 177. Eorum
 materies. 178 ad
 180

ET VERBORUM.

- Incrassatio* quid sit? quomodo solvi de-
129 beat Alvus? 265
- Incrementi* terminus, *Inflammatio* quid sit?
origini propior, vel 237. undenam oria-
remotior, quid effi- tur? 153, 163. Ejus
ciat respectu Valo- effectus qualis? 237
rum nostri Corpo-
ris? 370
- Indurantiæ* Remedia *Infusorum* ex Purgan-
quænam sint? 133, tibus, in Animalium
392 Thoracis cavitatem
injectarum, Effectus
quis fuerit experien-
tiâ comprobatus?
315, 316
- Induratio* in Corpore *Injectiones Anatomica*
nostro quot modis quare nunquam in
præcipuè fiat? 388 conspectum nobis
exhibeant Vasa mi-
nima. 39, 40
- Inertia*, sive ineptitudo *Insecta* diuretica quæ-
ad motum, cujus vi- nam sint? 344
tiii in Sanguine sit
effectus? 96. quid
præstet in nobis? 97.
quare ejus causæ
non sint admodum
multiplices? *ibid.*
- Ab *Inertiâ* Primorum *Insensibilitas & Immo-*
Viscerū, ut & Men- bilitas unde orian-
struorum quinam tur? 100
- oriatur morbi? 296, *Inspissatio* Liquidorum
297 a quorumnam Re-
mediorum abusu
contingat? 180. Me-
dicamenta ad debi-
tum gradum Sanguinem *inspissantia*
quare Corpus corro-
borent, & ad longæ-
vitatem disponant?
ibid.
- Infans lactens* quâ ra- *Insula* in Sanguine, V. S.
tione ex epoto ab educto, quid sit? 82
- ipsius Nutrice me-
dicamento Purgan-
te, hujus loco pur-
getur? 212. Histo-
ria memorabilis in
hanc rem. 213
- Infantibus* recens natis

T t ij

INDEX RERUM

- Intestina* qualem & quotuplicem materiam contineant? simulque Classes eoram quæ in Intestinis contineri, & inde expurgari possunt. 233 ad 241
- Intestina* cur aliquando tantam Liquidorum copiam excernant in Diarrhœâ? 236. ipsa frustulatim per alvum expelli queunt. 240
- Intestinorum* longitudo quanta sit? 237
- Intestinorum* & *Viscerum* ariditas quomodo fiat, & quibusnam sit familiaris? 262
- Intestinorum* viæ in affectibus Hypochondriacis quâ ratione se habeant? 259
- Intestinalium* Medicamentorum duplex genus. 136, 137
- Inunctiones* Oleosæ quomodo Sudorem vel promoveant, vel sistant? 352, 353
- Ipecacuanha* usus, & dosis. 331, 332
- Iridis Nostratis* usus,
- & dosis. 311
- Μοχοντα* (τὰ) quænam sint apud HIPPOCRATEM? 19
- ## L
- L** *Ac* quid sit, & quomodo cum Chylo conveniat? 211, 212. quando nam serosum ac urinosum evadat? 212, 213. ab epotis medicamentis inficitur. *ibid.*
- Lac* assumptum quomodo laxet alvum, & Purgativum fiat? 266, 268. quibusnam in hunc finem detur? *ibid.*
- Lactis*eductio è Mammis quibus mediis exciteretur. 215. defectus in Lactantibus unde nam sapere oriatur? 213
- Lac* *producentia*, vid. *Galactophora*.
- Lachryma Lapidosa* quid? & quænam ejus vires? 458, 459
- Lapis Besoar*, vid. *Besoar*.
- Lapis de Goâ* qualis sit, ex quibus conficiatur.

ET VERBORUM.

- tur, & quis sit ejus
 ulus? 356, 357
- Lapis Hystricinus*, sive
Porcinus, vid. *Pedra*
de'l Porco.
- Lapis Infernalis* quo-
 modo vi suâ causti-
 cã privari possit? 192
- Lapis de Serpente* quid
 præstet? 407. an sit
 Specificum Attra-
 hens? 408
- Laryngis & Bronchio-
 rum Asperitas* in
 Tussi undenam o-
 rriatur? 422
- Laxantia* Medicamen-
 ta qualia sint? 128,
 147, 148. Eorum
 materies. 148, 149.
 effectus duplex. 149
 150
- Laxantia Purgantia*
 quanam? 131
- Laxatio* quid sit? 147.
 medica & propria
 ubinam solummo-
 dõ obtineat? 148
- Laxi* Homines qui-
 nam dicantur? 265.
 quibus Purgantibus
 movendi sint? *ibid.*
- Laxitas* Vasculorum
 minimorum deper-
 dita quomodo resti-
 tuatur? 148
- Lenitiva*, vid. *Eccopro-
 tica*.
- Lentor* seu *Cohæsiõ* in
 Sanguine unde? &
 quotuplex ejus ori-
 go? 96, 97, 98. fit
 a quiete Humoribus
 superinductã. 102
- Lentoris* in Liquido
 nostro causæ sex di-
 versæ. 100 ad 105.
 effectus varii. 98 ad
 100
- Lentor* in Vasis Majori-
 bus; &c. quid pro-
 ducat? 98. in Mi-
 noribus Arteriosis
 quid? 99. quomodo
 pulsationem excitet
 in Arteriis? & dolo-
 rem creet? *ibid.* quã
 ratione pustularum,
 gangrænæ, &c. pro-
 ductioni occasiõẽ
 det? *ibid.* in orificio
 primo Lymphatico-
 rum quid producat?
ibid. in eorum ex-
 tremitate contin-
 gens quid creet? *ib.*
 & 100. quomodo
 generet apostemata,
 & gangrænas? *ibid.*
 quã ratione produ-
 cat tabem? *ibid.*

INDEX RERUM

- Vasis Nervosis** si quando nascens, quibus morbis ortum fortè præbeat? *ibid.* quare in his Vasis rarò fiat? *ibid.*
- Lepra** quomodo curari possit? 358
- Leucophlegmatici** Sanguinem habent fluidissimum. 104. quibus remediis juventur? 206
- Liquida** in Corde qualia se habeant? 85. quomodo vocentur ab HIPPOCRATE? 19. duplici ratione fluorem suum servant in nobis. 97. ut debitò modò per Vasa moveantur, quales requisitæ sint conditiones? 426, 427
- Liquidorum** nostrorum æquabilis Motus quis sit? 17. fluxûs æquabilitas intra Solida quotuplici modo destruat? 19. omnis mutatio ubinam contingat? & quotuplici ratione fiat? 28, 64. ac unde pendeat? 64. Vis in Solida sua in quâ re consistat? 63. Stagnatio quales producat effectus? 76, 282. Acrimonia quid præstet? 76
- Liquidi** nostri Proprietates Peculiares quænam sint? 86, 87. partes simul spectatæ quotuplici modo in genere peccare possint? 98, 206. quâ ratione emendari queat duplex generale vitium? 207. partes specialius cõsideratæ quor modis peccare possint? 87 ad 96
- Liquidi** vitium duplex respectu Molis auctæ. 87 ad 91. Medicamenta ad hoc vitium emendandum. 87. particularum nimis auctarum effectus duplex. 89. Hujus vitii medela quid respiciat? & quale debeat esse Medicamentum ad illud corrigendum? *ibid.*
- Liquidi** particularum imminutio quomodo fiat? 90. Hujus

ET VERBORUM.

- Vitii causæ, & effectus. *ibid* Hæc imminutio quibus Remediis emendetur? 243
- 91 *Liquidi* vitium respectu Figuræ quale sit? 91 ad 94. partes obtusâ figurâ donatæ quænam? & qualis earum proprietas? 91. partes acres unde proveniant? 91, 92, 93
- Liquidi* vitium respectu Soliditatis quodnam sit? 94 ad 97. particularum nimis Solidarum Effectus duplex. 95. Hujus vitii Remedia quælia debeant esse? 96
- 97 *Liquidi* particularum nisus ad cohærendum à quibus causis oriatur? 173
- Liquida* Stagnantia quâ ratione discutiantur? 386, 387. Extravasata quomodo? *ibid.*
- Liquida* Præternaturalia in Intestinis contenta quænam sint? 237
- Liquida* Extravasata ut per Alvum educeantur, quales requirantur conditiones? 243
- Liquidorum* partes dupliciter per attritum comminuuntur. 175
- Liquidorum* Motus Intestinalis quatuor modis augeri potest. 175, 176. (vid. *Sanguis, &c.*)
- Liquidum* in genere, vid. *Fluidum.*
- Literati* quare Abdominis Contenta sibi comprimere soleant? 280. Eccoprotici movendi sunt. *ibid.* Ictero affecti quomodo curari possint? 304, 305
- Lithontripica* Remedia quænam vocentur? 138
- Litus* quid sit? 390
- Lockiorum* fluxus probat Sanguinè menstruum effluere ex Lateralibus Vasculis. 368
- Lubricantia* quænam sint? 131, 257. (vid. *Eccoprotica.*)
- Lumbrici*, vid. *Vermes.*
- Lympha* cujuscunque

INDEX RERUM

- generis quem ordinem ritumque servet in suâ circulatione? 47
- Lympha* primi generis quomodo, ad extremitatem Arteriolarum Sanguiferarum, à Globulis Rubris separetur? 46
- Lympha* in Cava Corporis extillantis œconomia. 55
- Lympha* ex omni parte Corporis ope Catharticorum per Alvum expelli potest. 241. extravasata in Hydrope magnâ copiam nonnunquam rejicitur, subsequente Ventris detumescentiâ. *ibid.*
- Lympha* Salivosa, in Sanguine, quibus in morbis abundet? 317
- Lymphaticorum* Valvularum examen. 41 ad 55
- Lymphatica* omnia hucusque detecta quid sint? 41 ad 43. qualia sint in ipsorum origine, & deinceps? 42. omnia habent Valvulas. *ibid.* quorsum tendant? 43.
- Sicuti dantur *Lymphatica* Venosa, ita quoque debent adesse Arteriosa, & quare? 43 ad 45
- Lymphatica* Arteriola primi generis, sive Serosa, quæ sit? 45, 46. quare discerni nequeat? 45. Quomodo singulæ istarum Arteriolarum desinant in Venam *Lymphaticam*, atque truneum conspicuum tandemificent? 46
- Lymphatica* Arteriolæ dupliciter in Corpore nostro patulis orificiis desinunt. 55
- Lymphaticorum* primi generis Diameter qualem habeat proportionem cum diametro Arteriæ Sanguiferæ ultimæ? 37, 45, 46. Qualis videatur esse proportio Diametri *Lymphaticorum* omnium inter se? 49
- Lymphatica* secundi generis qualia sint? 46. 47, Eorum se-

ET VÉRBORUM.

ries Decreſcentes
quò uſque pertin-
gant? 41, 47, 49, 50
Lymphaticorū inflam-
mationes quales?
239

M

Manna quid ſit?
260, 292. Ejus
effectus duplex. 260
Mars, Martiata, vid.
*Chalybs, Chalybea-
ta.*

Masticatorium quid?
220

Maturantia Remedia
qualia ſint? 133, 415

Maturatio undeſnam
facta dignoſcatur?
ibid.

Mechoacanna quid? &
quænam ejus pro-
prietates, doſes, ac
preparata? 290, 309

Mederi quid ſit? 17

Medicamentum quid?
& quoruplici ſenſu
cōſiderari poſſit? 117

Medicamenta quænam
ſint? 18. quid ſup-
ponant? *ibid.* quo-
modo ſuos effectus
producant? *ibid.* quâ
ratione agant in
Morbis? *ibid.* in

quas partes ſolunt?
modò vim ſuâ exe-
rant? 64. Eorū
Actio in quo confi-
tat? 73. Vires quo-
modo determinan-
dæ? 172. Admini-
culò duplici agunt.

76, 77

Medicamentorum divi-
ſio generalis in tres
Clasſes. 117. tum
127 ad 131

Medicamenta quomo-
do agant in Solida?
117, 127. Vis om-
nis eorum dum agit
in Solida, quatenus
agat? 60. Quæ agūt
in Fluida dupliciter
operantur, 117, 129.
omnia propriè tam
in Solida quàm in
Fluida ſimul agunt.
117, 118. quâ ra-
tione Operationes
eorum ſeorſim con-
ſiderari poſſint? 118,
119. Eorum quæ in
Solida & Fluida ſi-
mul agunt diviſio in
quinque Clasſes. 130
ad 139

Medicamenta dividi
poſſunt in partes in-
credibiliter exiguas,

INDEX RERUM

- quæ tamen singulæ
 totius Molis vires
 Peculiares adhuc
 obtinebunt. 121,
 122. Istud probatur
 exemplis è triplici
 Regno desumptis.
 122 ad 124. Eorum
 particulæ, diversis
 Nervis applicatæ,
 varios Effectus pro-
 ducunt. 125, 126.
 pro vario Nervorum
 quibus applicantur
 statu, diversos iti-
 dem edunt Effec-
 tus. 126, 127
Medicamenta gravia
 quâ ratione veneno-
 sa fieri possint? 107
Medicamentum idem
 quomodo Solvens
 & Coagulans esse
 queat? 202, 203
Mel quid? & quænam
 ejus vires? 230, 260.
 quâ methodô epo-
 tum sit optimum
 Anthelminthicum?
 439
Mellita quomodo Ver-
 mes enecent? *ibid.*
Melanagoga quænam
 sint? 131, 249, 320.
 qualia dicta fue-
 rint apud Veteres?
 300, 320. Horum
 sententiæ de iisdem
 examen. 320, 321
Melanagogi Medica-
 menti vera indoles.
ibid.
Membrana simplex ul-
 tima & minima qua-
 lis sit, & ex quibus
 partibus constat? 21.
 30, 31, 442
Membrana compositæ,
 nec non aliæ Corpo-
 ris partes quomodo
 formêtur? 30 ad 33.
 tum 50 ad 54
Membrana Pituitaria
 inflammata qualem
 Humorem secernat?
 282
Menses quare Viris cum
 Fœminis non sint
 communes? 369,
 370. Eorum excre-
 tio in Muliere sanâ
 tribus causis debe-
 tur. 372. Periodo-
 rum ratio. 367, 368
Menstrui Sanguinis de-
 rivatio in Uterina
 Vasa, & excretio
 unde? & quare fiant?
 366, 367. eruptio-
 nis primæ in Puellis
 causa nihil aliud est
 quàm Plethora. 368,
 369

ET VERBORUM.

- Mensura* Substantiæ Corporeæ quomodo sit instituenda? 6, 7, 8
- Mercurius* omnium Liquidorum ponderosissimus est. 226. maximè divisus & divisibilis extat. *ibid.* Ejus actio in Liquida nostra cum ipso mota pendet ab ejus Soliditate. 227. hæc actio quomodo augeri possit? *ibid.* non agit in Fluida nostra, nisi in minimis Vasis, & quare? *ibid.* ideoque in Sanguinem immediatè nõ agit, sed in Lympham. *ibid.* quare majori cum effectu operetur in Corpore Obstructo, quàm in alio? 227, 228. exemplum memorabile hanc in rem. *ibid.* Vis ejus in Corpus nostrum in quâ re consistat? & quò stimulo augeatur? 228, 229. partes lateribus Vasorum neutiquam adhærent. *ibid.*
- Mercurius* quibus modis fiat Sialogogus? 225, 226. quâcunque ratione Corpori nostro applicatus *salivationem* excitat, nisi unitus sit cum aliquâ re quæ dissolutionem ejus, & ingressum in Sanguinem impediatur. *ibid.* hinc si sumatur unitus cum Sulphure *salivationem* haud movet, sed *alvum* solummodo. *ibid.* Corpori extrinsecus affricus sæpe Diarrhœam excitat. 316. Ejus usus in quibusdam Oculi morbis. 419. preparatio Anthelminthica. 439
- Mercurii Dulcis* præparatio duplex; scilicet Sialogoga, & Cathartica. 293, 313
- Mercurius Dulcis*, nec non *Præcipitatus albus, ruber, flavus, & viridis*; horumque omnium doses, qualitates, & usus pro scopo Hydragogo. 313, 314
- Mercurius Sublimatus*

INDEX RERUM

- Corrosivus** quomodo innoxius reddi queat? 192. quâ dosi & quomodo usurpâri possit in Morbis Chronicis ad Perspirationem promovendam? 365
- Mesenterica** Medicamenta qualia sint? 138
- Metalla** quò pacto Stimulantia & Caustica evadant? 142, 143. Eorum particulae, in figuram acutam redactae, quare tam acres in nostro Corpore se præbeant? 70. si dissolvantur & in Liquidorum formam reducantur, cur tam pertinaces producât effectus? 123
- Mineralium** Partium divisibilitas summa unde probari possit? 122
- Minorativa** quænam dixere Veteres? 267
- Moles** corporis quid sit? 8. distinguenda est à Malsâ corporeâ in mensurâ corporum quoad vires. *ibid.*
- Momentum** Absolutum quid sit? 181. Specificum unde defumatur? *ibid.*
- Morbus** in genere in quo consistat? 17. Ejus natura unde pendeat? 361
- Morbi** Inflammatorii quinam maximè in gangrænam abeant? 362
- Mors** quid sit? 17. in genere quomodo inducatur? 455
- Motus** cujuslibet quantitas undenam oriatur? 95
- Motus** in nostris Liquidis quotuplex considerari possit? 204.
- Ad Motum Circulatorium** quænam requirantur conditiones? *ibid.*
- Motus Projectilis** quis sit? 108. Ejus causa primaria quænam? 109, 110. causa secundaria qualis? *ib.* varii sunt gradus in nostris Liquidis. 87. Unde pendeat? 402. quibus causis augeatur? 108. solus producere potest Mor-

ET VERBORUM.

- bum? *ibid.* imminutus ex tristitiâ quomodo Morbum generet? 109. quâ conditione interdum attenuet? 179. nimius cum *obstructione* in minimis Vasis evadit causa Lentoris in Sanguine. 104. (vid. *Circulatio*, & *Sanguis*.)
- Motus Muscularis* nimis vehemens quâ ratione Liquida inspisset? 178. moderatus quomodo attenuet? *ibid.*
- Motus externus* levissimus omne mutationum genus in nostro Corpore producere potis est. 118 ad 120. solus Corporis *insuetus* quid valeat excitare? 121. solus Spirituum Animalium *mutatus* quid efficere possit? 120
- Morventia* Remedia quænam sint? 130, 204. Eorum tres Classes atque medicamêta sub his contenta. 205 ad 207
- Mucus Pituitariæ* Membranæ qualis sit? 220. cur è Natibus, incipiente Gravedine, maximâ copiâ extillare soleat? 222
- Mucus Intestinatorum*, si inspilletur, quid efficiat? 373
- Mulier suppressis mensibus* laborans antequàm curetur, quid inquirendû sit Medico? 372
- Mulieris*, pro ratione suæ magnitudinis, quare Abdomen magis amplum & expansibile habeant quàm Viri? 371. Cur in illis Sanguinis superflui determinatio fiat ad Uterum. 370 ad 372. Citiùs perveniunt ad *actionem* incrementi sui, quàm Viri; & quid inde sequatur? 370. minori Diaphoresi gaudent. *ibid.* quæ laxo & frigido Corporis habitu donantur, ut & illæ quæ vitam otiosam agunt copiosa habent Menstrua; sed Viragines

INDEX RERUM

- non omnino aut fal-
tem pauca admo-
dum, & quare? *ibid.*
- Mulieres Hysterica* quâ
ratione, promomen-
to, suffocentur non-
nunquam? 431. Un-
denam in iis fiat Ab-
dominis tumor? *ib.*
Quare in ipsis exci-
tetur sensus *globuli*
ad Gulam ascenden-
tis? 431, 432
- Mulsum* quid sit? 261
- Mundificantia* sive *Ca-
zharteria* quænam
sint? 133
- Musculus* vulneratus
quamdiu tantum-
modò doleat? 447
- Musculorum* Motus vo-
luntarius auget Li-
quidorum trajec-
tum. 199. quare op-
timè conducat in
Morbis Chronicis?
ibid. & 206
- Myrobalani* quid sint?
290. Earum quin-
que genera, quali-
tates, & doses. 291
- N
- N** *Arcotica* Medica-
menta qualia sint?
440. Eorum matè-
ries. 452 ad 454
- Natura* quid vocatum
fuerit apud Veteres?
232
- Natura* Stabilitas in
quo consistat? 4
- Nausea & Vomitus* ex-
citantur à mechani-
cis applicationibus.
328, 329
- Nepenthes* quid voce-
tur? 440. HOMERI-
CUM quales habue-
rit vires? & quid vi-
deatur fuisse? 441.
Chymicorum quid
sit? 441, 442. In-
dorum hodiernum.
ibid.
- Nephritica* Remedia
quænam sint? 138
- Nervi* adhuc *vitalis*
ultimum Compo-
nens quale sit? 442.
- Membrana, & Li-
quidum contentum
cujus sint indolis?
442, 443. cujusdam
major minorve Nu-
ditas quos produ-
cat effectus ex appli-
catione Medicamen-
torum? 126. Origi-
ni suæ proximitas
quid in eo casu fa-

ET VERBORUM.

ciat? *ibid.* Unius cum aliis communicatio Remediorum effectus variat. 126, 127. ut & ipsius Tendentia ad has vel ad illas partes. *ibid.* alicujus Semi-laceratio quid producat? 446, 447. Si abscindatur nequaquam dolet. 444. In genere quandonam destruat? 445
Nervi sunt duplicis generis. 442. quoniam Doloribus afficiantur? *ibid.* quomodo sensu intelligendum sit *Nervos* ubicunque adesse? 50. unde denam orientur? *ib.* Eorum ut & *Liquidi* quod ferunt tenuitas summa. 47, 49, 50

Nervosum Liquidum Soliditatem habet ferè immutabilem. 100. ideoque non potest Caloris vel Frigoris vi concrefcere, ac proinde raro fit à Lentore morbosum. *ibid.*
Neurotica, vid. *Ar-*

thritica.
Norvegia Incolis, frigore summo correptis, quid aliquando contingat? 102
Nutritio omnis & Accretio ubinam fiat? & quomodo? 48, 63
Nutrix, ex epoto Liqueore quodam colorato vel odorato. *Lac* eodem utcunque colore & odore infectum præbet. 212. haustò Purgantem quâ ratione non purgetur, sed, ipsius locò, Infans lactens? 212, 213
Nutrices quoniam sint præstantiores? 215

O

O Best quare minor Perspiratione Insensibili, at verò majori Sudatione afficiantur, quàm alii? 351. cur magis frigescant? 404
Obstructio quando contingat in parte quadam singulari? 151. in minimis Vasis evadit causa Lento-

INDEX RERUM

- vis* in Sanguine. 104
Obstruentia qualia sint? 128. Interna quænam dici possint? & quomodo tantum agant? 151
Occallescentia quomodo fiat in Vasis nostri Corporis? 50 ad 54
Oculi Functio quænam? & Morbus quis? 420. præcipuorum Morborum enumeratio. 420, 421. In eorum curâ quare omittendi sint Specificorum tituli? sed quid inquirendum, & unde petenda sit in genere medela? *ibid.*
Odontalgica Remedia qualia sint? 134, 421
Odor solus Medicamenti multis Catharsin movet. 254. gratissimus, si nimis vehementer atque diu percipiatur, Dolorem excitat. 445
Oedema, sive tumor albus vesicularis, unde fiat? 153
Oesophagi Sphincter spasmodicè contractus, in Hysteriis; quænam producat symptomata. 431
Offa HELMONTIANA quid sit? 342, 343
Oleum Plantarû quid? 152. Lini in Rheumatismo assumptû optimè conducit. 188
Oleum in nostro Corpore faciliè mutatur in acre. 183
Olea quomodo Stimulationem inducere possint? 142. blanda quare constipent in Dysenteriâ, & laxent alvum in affectibus Hypochondriacis? 259. ex Vegetabilibus Expressa qualia sint eligenda ad lubricandam Alvum? 258
Oleosa sive Sulphurea corpora quænam vocitent Chemicis? 24
Omenti liquor oleosus cujus sit usus? 335
Ophthalmica Medicamenta qualia sint? 134, 421
Opium est præcipuum inter Carminantia.

ET VERBORUM?

- 137, 432, 433. quomodo tunc operetur? *ibid.* quid præferret in sedandâ Tussi? 423. quâ ratione sit Cardiacum? 428. quare Diureticum habeatur? 344
- Opiata* sunt Antidota Spasmos sedantia. 457
- Orvietanum* quomodo Magistrum suum fefellerit? 459, 460
- Os* quâ ratione formetur ex Cartilagine? 52, 53. Sinus in eo quomodo excaventur? *ibid.*
- Ossa* cur solidiora in medio, quàm ad Apophyses? 53, 54. in Medio quare compactissima sint & durissima, sed tamen tenuissima? *ibid.* De *Ossium* formatione quinam AUCTORES consulendi? *ibidem.*
- Ossa* abundare Vasculis quomodo probeatur? 56
- Os* quænam madere faciant? 223, 224
- Oscillatorii Motus* quales sint? 67. Unde
- pendeant? *ibid.* Eorum *Æquilibrium* quandonam inprimis auferatur? 68
- Otalgica* Remedia qualia sint? & quænam Medicamenta huc referenda? 134, 421
- Ovi Albumen, Vitellus,* vid. *Albumen, Vitellus.*
- Oxymel* optimum est ad Pituitam solvendam? 285
- Oxyshænos* quid sit? 453

P

- P** *Allor* Corpus occupans quid denotet? 297
- Palpitatio* Cordis unde? 102, 103
- Pancreaticus Succus* dotibus suis Salivâ æmulatur. 235. Illius excretio in statu naturali quomodo se habeat? 236
- Paralysis* partium Renalium curationem vix admittit. 347
- Paregorica* Medicamenta quænam sint? 440
- Eorū materies qua-

Vu

INDEX RERUM

- lis? 451, 452
- Pediculus* habet Vasa pellucentia. 45
- Pedra de'l Porco* quid sit, & quales ipsius vires? 191, 192, 356, 458
- Teripneumonia pituitosa*; in ejus curatione à quibus Medicamentis sit abstinendum? 135
- Perspirabilis*. SANCTORIANI, ejusque Vasculorum summa tenuitas. 37
- Perspirationis Insensibilis* in doles. 349. Auctæ quot sint causæ? 363, 364
- Pferde-Bier*, sive *Cerevisia Equina*, quænam vocetur? & quis esse dicatur ipsius usus? 272
- Phlegma* quid sit? 219. quid vocaverint Veteres? 248. quotuplici materiâ consistet in Intestinis? 248, 249
- Phlegmagoga* Medicamenta quænam sint? 131, 248, 281. Officinalia quæ? 285 ad 293, quomodo hæc agant? 285, 286
- Phlegmagogorum* propriè sic dicendorum genus duplex. 283. binæ Classès & materies. 283 ad 293. scil. (1) *Phlegmagoga* quæ Pituitam diluendo educunt. 283, 284. (2) quæ Fibras Intestinales stimulant. 284 ad 293. In solutione *Phlegmagogorū*. cum variis Mēstruis quid contingat? 294, 295. Eorundem usus in variis Morbis. 295 ad 299. quomodo sint Pituitosis & Hydropicis administranda? 296. Methodus iis utendī qualis esse debeat? 298, 299
- Phœnigmi* quinam sint? 166
- Pilula* Laxantes ex smegmate Urinæ. 268. ex inspissatâ Bile. *ibid.*
- Pil. Uterinæ* Deterfivæ. 374, 375. Uterinæ Purgantes. 376. Uterinæ Roborantes fibras primorum

ET VERBORUM.

- viscerum. 377
Pisces qualem habeant Sanguinem? 111.
 Cutis eorum quare innumeris Glandulis oleum secernentibus donetur? 153
Pituita quid sit? & ejus origo quotuplex? 281. ex Viscido Victu in quibus generetur? *ibid.* ex Liquidis non Pituitosis quanam sit? & quot modis oriatur? 281, 282. Tenax & crassa è Sanguine immediatè non secernitur? 282, 283. quomodo reddatur ad fluorem apta. *ibid.*
Pituita Vitrea apud Veteres qualis dicta fuerit? 248
Planta triplex Liquidum conglutinans effundunt? 152
Plethora in Virgine undenam oriatur, & accumulatur? 369. quæ singulis mensibus Viris contingit, ut & quandoque Mulieribus, quibus *menstrua* deficient, quâ ratione dissipetur? 369, 370
Plethora quibus Medicamentis inducatur? 372 ad 379
Polypodii Quercini vires? 293, 320
Polypi, aliæque Obstructiones undenam sæpe fiant? 95
Polypus in Vasis majoribus, Corde, & ventriculis Cerebri oritur à lentore Sanguinis. 98. in genere qualis sit? *ibid.* albus in orificio primo Lymphaticorum quâ fiat? 99. in Cerebro Strangulatorum quomodo formetur? 98, 99. in Corde quando contingat? 103
Poma Aurea (sive *Lycopersica*) comedunt Itali & Hispani. 454
Pondus Specificum corporum. 8, *etc.*
Porositas corporum duplex. 7, 8
Porositatis & Densitatis differentia quanam? 11
Porosum corpus quodnam vocetur? &

Vu ij

INDEX RERUM

- qualis sit ejus mensura? 6
Principia Corporum sunt immutabilia.
 3. Terna totū Corpus nostrum constituentia juxta Hippocr. qualia sint? 19
Proportio Substantiæ Corporeæ undenam habeatur? 8
Pruritus sive *Titillatio* unde fiat? 161, 445. omnis est Inflammationis species. 163. quibus remediis excitetur? *ibid.* duos habet effectus. 165
Ptarmica, vid. *Sternutatoria*.
Puerpera alvò adstrictâ laborantes *Eccoproticis* movendæ sunt. 279, 280
Pulmones duplicè habent Functionem. 424. pressione suâ particulas Liquidorum nimis auctas & hærentes comminunt. 88, 89
Pulmonica, vid. *Thoracica*.
Puncta contactûs in Vasis quâ ratione increſcant? 61
Purgantia per Album quænam sub se contineât Medicamenta? 131. Eorum divisio in quinque genera. 248 ad 250. operatio quâ ratione diversa & multiplex observetur? 252 ad 256. Quædam agunt solummodò irritatione Fibrarum Intestinalium; alia verò tantum post ingressum in Vasa Sanguifera. 252, 253. quædam per totum Corpus videntur sese dispergere; quædam autem non ita universaliter. *ibid.* omnia sunt per se Vomitoria; & quibus conditionibus talia fiât? 253, 327. fortiora ut & Vomitoria quâ ratione applicata Spasmos excretorios producere valeant? 333, 334. operantur quandoque vel ab Odore, vel à Conspectu tantum. 254. Exempla ad

ET VERBORUM.

- utrumque. *ibid.* agunt interdum solâ applicatione externâ. 255. nonnunquam propter solum impedimentum, vel imminutionem Perspirationis. *ibid.*
- Purgantia** quomodo evadant Sudorifera. 362. non esse Venena contra HELMONTIUM probatur. 299, 322. *Electiva* nulla dantur. *ibid.* Vires eorum undenâ falsò deducantur? 322, 323. Pars quæ operatur cujus sit indolis? 124, 125, 255, 256. Quænam in Calidis Regionibus, & quænam in Frigidioribus sint usurpanda? 263, 264
- Purgatio per Alvum** quid sit? 232. ut rectè succedat, si aliquid obstat, quid faciendum in variis casibus? 247. iis qui per duos tres-ve dies jejunaverunt quare non præscribenda? *ibid.* Ejus effectus in *Ægris* jamjam morituris cur non habebatur? 246. facilitas in genere major minor-ve unde pendat? 243
- Purgatio**, ut & *Vomitus* ab Animi Pathematibus solis in quibusnam Homi-nibus, & unde fiant? 253. excitatur nonnunquam ab Externo Motu solo. 255
- Pus** quid sit? 410. quandonam, & quomodo fiat? 410, 411. quamdiu blandum extat, optimum est balsamum. *ibid.* si diutius stagnet, quas mutationes subeat? *ibid.* non debet esse nimis crassum, ut Vulnus consolidetur. 158. omne Inflammationis est effectus. 237. in Intestinis occurrens unde provenire possit? & cur aliquando tantâ copiâ dejiciatur? *ibid.*
- Putrefacientia** sive *Sep-tica* Remedia quænam sint? 128, 169

INDEX RERUM

Putrefactio Liquidorum quando nam, & unde accidat? 92, 129, 130. in nostro Sanguine unde, & quomodo fiat, ac promoveatur? 92, 93

Q

Qualitates corporum juxta GALENI sententiam. 114

Quantitas Substantiæ Impenetrabilis veræ in certo loco contentæ undenam cognosci possit? 7 ad 10

Quies Humoribus superinducta Lentorem creat. 102

R

Raresfacientia quædonam indicentur? 399

Refrigerantia, vid. *Frigefacientia*.

Repercutientia Medicamenta quænam, & qualis eorum actio? 132, 409. Horum tres classes, atque remedia sub his

contenta. 409, 410

Resina quid sit? 152

Resolventia. 133. vid. *Attenuantia*.

Respiratio est necessaria ad expulsionem

Fæcum alvinarum.

246. Eiusdem motus auctus quomodo

ad Sanguinem diluendum conferat?

198, 199. in quibus morbis hoc respectu proficit? *ibid.*

Rhamni Cathartici dosis & usus. 310

Robur atque *Debilitas*

unde, & quomodo fiant in Homine?

33, 34

Robur Corporis nostri in quo consistat? 180

Robustissimi Homines quinam observentur esse? 427

Rubedo quibus causis inducatur? 163, 164.

Corporis nostri unde pendeat? 297

Rubefacientia Medicamenta quænam, & unde sic dicta sint? 128, 163. Eorum classes ac materies. 163 ad 165

ET VERBORUM.

S

- 343, 344. Ecbolici.
382. Eccoprotici.
275 ad 277
- S**accharum quid sit?
& qualis ejus usus
tum in Expectora-
tione, tum pro scopo
Eccoprotico. 231,
274. viscositate suâ
lubricat. 260
- Sal Marinus** quibus
modis fieri possit vel
Eccoproticus, vel
Diureticus, vel
Diaphoreticus? 277.
quâ lege proficit, aut
noceat? 107. Ejus in
Sanguine usus. *ibid.*
- Sales Alcalini** dantur
triplices. 194. Vege-
tabilium fixi Nativi
duplices. 275. Essen-
tiales quinam dicân-
tur? 185, 275. fixi
Artificiales, hi ve-
rò duplicis generis.
186, 276
- Sales Ammoniaci** ex
quibus constent?
174, 342. Fixi Com-
positi quales? *ibid.*
- Sales Acrimoniam** in-
ducentes. 184 ad
186. Attenuantes si-
ve Resolventes. 105,
174. Coagulantes.
202. Diuretici. 342,
- Salia** quomodo acris
fiant in nostro Cor-
pore? 183. cur intra
breve tempus mu-
tentur in nobis, &
acredinem suam de-
ponant? 195, 196
- Salina** corpora quæ-
nam appellitêt Che-
mici? 24
- Salivatio** non curat
Lüem Veneream, sed
subsequitur, quia
curari incipit mor-
bus. 224
- Saltationis** motus A-
bortum arcessere va-
let. 380. quomodo
Mulier quædã, con-
siliò HIPPOCRATIS,
hoc utens remedio
abortierit? 381
- Sanguis** quid sit? 80.
constat partibus he-
terogeneis. *ib.* perci-
pitur idem in Ani-
malibus omnibus.
81. Tribus partibus
in genere constar.
81, 82. Partium ejus
subdivisio qualis sit?
ib. Aqua, maximâ
ex parte, ipsum con-

lby

INDEX RERUM

stituit. 85. hujus Aquæ qualitates. 81. pars hæc Aquosa à quibus causis mutationem patiatur? 86, 87. Sæpi *Sanguinis* dotes quænam sint? 81, 82. Rubra pars cujus sit indolis? *ib.* sphaerulæ separatae Rubedinem amittunt. *ibid.* ubinam fiat hæc separatio, cujus sit usus, & quibus medicamentis procurari possit? 83. Rubedo, ut & Pallor unde pendeat? 297. *Sanguineis* particulis in Vasis Pulmonalibus quid contingat *ibid.*

Sanguinis Proprietates sunt duplices; scil. Generales. 84 ad 86. & Speciales. 86, 87. Fluorem causa conservans an sit aliquid ipsi proprium? & quid revera sit? 83, 84. Fluiditas atque motus minor adest in Vasis majoribus. 83. quamdiu Fluor hic in Venis permaneat? 190. nimia Fluiditas unde pendeat? & quâ ratione *Sanguini* conciliari possit? 105. Pondus ejus ad Aquam saltam quale se habeat? 106. Levitas in ipso, hujus Aquæ respectu, si detur, undenam oriri possit? 107. Gravititas ejus, in Scorbuto lento, unde augeatur? *ibid.* aptitudo ad Coagulum suscipiendum est proprietas ipsi naturalis. 104. sponte sua concrefcit, simul ac quiescit. 151. in Hominiibus sanis Lentorem facile inducit; sed in Ægrotis plurimis contra. 104. Concretio ejus quâ causâ promoveatur? *ib.* Crasso *Sanguine* quinam donentur? 105. Ejus particulæ si fiant solitò Crassiores, quid contingat? 89. Crassities, vel Tenuitas in ipso unde pendeant? 317. in quibus Hominiibus existat Crassus, vel

ET VERBORUM.

vel Tenuis ? *ibid.*
 Stagnando qualis
 fiat ? 92. quomodo
 & à quibus causis
 inspilletur, Lento-
 remque contrahat ?
 100 ad 105. postquã
 V. S. eductus est, ex
 Homine sano, si
 quiescere sinatur ali-
 quandiu, quid ipsi
 contingat ? 82. si
 Aëri Frigidissimo
 exponatur, quid e-
 veniat ? 101

Sanguis quare vi suæ
 Elasticitatis sese ex-
 pandere nequeat ad
 Motum projectilem
 producendum ? 111.
 Elasticitas ejus cõ-
 pensatur ab Atmos-
 phæræ Corpus am-
 bientis pondere. *ib.*
 exitus è Corde debe-
 tur ipsius Cordis ac-
 tioni, non verò mo-
 tui partium intesti-
 no. 110. Circulatio
 in genere tripliciter
 acceleratur, ac etiam
 triplici modò retar-
 datur. 112. Veloci-
 tatem quænam au-
 geant ? *ibid.* hæc ni-
 mis aucta quid effi-

ciat ? 197. particulæ
 ex Circulatione ni-
 mis auctâ quomodo
 acres fiant ? 93. &
 quò pactò incrassentur ? 179. Circulatio-
 nē retardantes cau-
 sæ quænam sint ?
 113. Motus Circu-
 latorius lenis & æ-
 quabilis quid pro-
 ducat ? 196. minor
 solitò quid præstet ?
 & in quibus præset-
 tim ? 197. Refluxus
 versùs Cor, à Venis
 inferioribus, quo-
 modo per Ambula-
 torium motum pro-
 moveatur ? 80. Sub-
 tilisatio, & è Vasis
 suis eruptio unde ?

Sanguis quando Solvi
 dicatur ? 239. quan-
 donam Dilutus, ut
 & Solutus vocetur ?
 350. nimium tenuis
 quo modo iterum
 compingi & inspif-
 fari possit ? 180. ab
 Aquâ diluitur solâ.
 342. Eundem verò
 Solventia duplicia
 sunt. 342 ad 344.
 quandonam quasi

X 2

INDEX RERUM

- affetur, oriaturque
 Causus? 178
Sanguis ex Intestinis
 post Purgantia for-
 tiora, vel in Dysen-
 teriâ fluens unde
 proveniat? 238. ex
 Pancreate quomodo
 dejici possit? *ibid.* ex
 Liene quâ ratione
 queat effluere? 238,
 239. grumfactus è
 Stomacho profluens
 quid denotet? *ibid.*
Sanguificatio quibus
 subsidiis promovea-
 tur? 373, 378.
Sanitas in quo consis-
 tat? 17
Sapo quid? & *Sapona-*
cea qualia sint? 260,
 394. quotuplicia, &
 quænam ex his præ-
 cipua? *ibid.* Natio-
 rum sex species, &
 Artificialium duæ.
 260, 261. *Sapones*
 varii sub his conten-
 ti, 261, 394.
Sapo optimum est Em-
 menagogum. 375.
 STARKEYANUS quid
 sit? 343
Sapor gratissimus, si
 diutius vehemen-
 tiusque percipiatur,
 Dolorem creat. 445
Sarcotica quænam sint?
 154. vid. *Chirurgica*
Specifica.
Scirrhus unde fiat? 154,
 oritur ex nimio Ca-
 lore, æquè ac Frigo-
 re. 93
Scorpio, supra Vulnus
 quod infixit recen-
 tissimè, contritus
 proprium Venenum
 elicit. 407
Secretio quid sit? 74.
 Ad eam quæ sint ne-
 cessaria? *ibid.* quo-
 modo pereat? 89
Semen ut conficiatur,
 quotuplex requira-
 tur Liquidum? 216
Septica calidè applica-
 ta majori cum effec-
 tu operantur. 170.
 (vid. *Putrefacientia.*)
Serum quid sit? 306.
 est duplex. *ibid.* In-
 testinale quale sit?
 & quotuplici modò
 in Intestina derive-
 tur? *ibid.*
Seri Sanguinis indol-
 es. 81, 82, Qualem
 diametrum habeat?
 37. Gravitas ejus
 tum ad Aquam sal-
 sam, tum ad ipsum

ET VERBORUM.

- Sanguinem qualis sit? 106. quare *insula* supernatet? *ib.*
(*vid. Lympha.*)
- Serum* Lactis quibus Hominibus præcipue proficit? 207. quâ ratione vel Lubricans, vel Diaphoreticus, vel Diureticus fieri queat? 266
- Sialogoga* Medicamenta quænam sint? 131. 223. Eorum duplex genus. 131. Classes tres. 223 ad 226
- Sistentia* qualia sint? 130. 207. quænam stimulum Nervorû specificè destruant? *ibid.*
- Smegma* Intestinorum quid præstet? 245. Ejus defectus qualem noxam inducat? *ibid.*
- Soldanella* Maritima minor quid? ejusque proprietates, & dosis. 311
- Solidum* corpus quid sit? 4, 13. *perfectum* quid, & quotuplex? qualisque ipsius mètura? 5, 6
- Solidi* proportio & vis ad Fluidum contentum quâ ratione crescat, vel minuat? 61. Quid sit hæc Vis? 62
- Solidorum* nostrorum duplex genus. 29. ultima Stamina quo sensu sint merè Nervosa? 50, & 58 ad 60. inter se connectio. 15. Horum, simul & Fluidorum continuatio & communicatio in nostro Corpore. 15, 16. resistentia æquabilis quænam sit? 17. motus dupliciter augeatur. 176. (*vid. Vasa.*)
- Solida* nostra Minima quare non possint per se, sive singulatim, contrahi? 144
- Solida* Corpora quare Motum suum diutius servant, quàm alia? 94, 95
- Solida* præternaturalia in Intestinis contenta quænam sint 239, 240
- Soliditas* in genere quid sit? 94
- Solium* quid vocetur? 437

INDEX RERUM

- Solventia* live *Dolorem*
Cientia quænam sint? 128, 160. Horum
 classes & materies. 163 ad 169. Quæ-
 dam Observanda
 circa ipsorum ope-
 rationem. 169, 170.
 (vid. *Dolor*.)
- Somnifera*, five *Sopori-
 fera*. vid. *Hypnotica*.
- Soni* gratissimi, diutur-
 niores vehementio-
 resque, *Dolorem*
 creant. 445
- Spasmi* causa ubinam
 hæreat, & qualis sit
 semper? 449
- Spasmi* quomodo con-
 tingant in Primis
 Viis? 431. 432. si
 Oesophagi sphinc-
 terem, vel etiam o-
 rificium utrumque
 Ventriculi occu-
 pent, quid inde fiat?
ibid. Eorum in Pri-
 mis Viis causæ qua-
 les? 432, 433.
- Spermatopœa* Medica-
 menta quænam sint?
 & eorum quatuor
 Classes, ac materies.
 216 ad 218. Specifi-
 ca Veterum qualia?
 & quomodo operen-
- tur? *ibid.*
- Sphacelus* unde fiat?
 154
- Spiritus* quid sit apud
 Chemicos? 24
- Spiritus Rector* in uno-
 quoque Medicamē-
 to quid præstet? &
 quæ sit ejus tenuitas
 juxta COSMOPOLI-
 TAM? 124, 125
- Spirituum Animalium*
 origo unde? 427.
 His producendis ap-
 ta materies proximè
 accedit ad Albumen
 ovi. *ibid.* Quænam
 Alimenta hancce
 materiem suppedit-
 tent? 427, 428
- Spirituum Animalium*
 Motus mutatus quid
 solus efficere possit?
 120. hujus Pertur-
 batio excitari potest
 in nobis à particulis
 invisibilibus Corpo-
 ri nostro applicatis.
 121
- Spiritus* ingenti copiâ
 ad locum Dolentem
 ruunt; & quid inde
 fiat? 432, 433
- Spiritus Vini*, similiū-
 que liquorum, abu-
 sus cur ita Corpori

ET VERBORUM.

- noxius? 147. Rec-
tificatus, five Alco-
hol, in Venas inyec-
tus Sanguinem coa-
gulat. 104
- Spiritus Fermentati A-*
cidii, si sint concen-
trati, sunt acerrimi,
& Humores citò coa-
gulant. 185, 201.
Acidi simplices five
diluti (ut Acetum
simplex) Sanguinè
diluunt. 103, 201,
354
- Spirituosa Ardentia*,
respectu Acidorum,
Demulcentia sunt.
194
- Spiritus Vita Aureus*
RULANDI quid sit?
288
- Splanchnica* quænam
sint? & qualia huc
pertineant medica-
menta? 136.
- Splanchnicorum* Effec-
tus quis? 214
- Splenica* quæ sint? 138
- Stagnatio* Liquidi in
Vasis, Tumorque
subsequens, à qui-
bus causis oriatur?
386, 387
- Stercus* in Intestinis
unde constituatur?
234
- Stercora* Animalium
Eccoprotica qualia
sint? & quænam ex
his optima? 271.
sales nitrosos conti-
nent. *ibid.* Succorū
inde expressorum u-
sus in quibus morbis
laudetur? 271, 272.
Quid de istiusmodi
Remediorum Utu
sentiant ETTMULLE-
RUS, JUNCKERUS, ac
LUDOVICI? 272, 273
- Sternutatio* quâ ratione
peragatur? & quis
ejus Effectus? 221.
usus in quibus mor-
bis conferat? 221,
222. si nimis perse-
veret, quænam in-
ferat mala? *ib.* quo-
modo à diversis Me-
dicamentis minor,
major-ve reddatur?
ibid.
- Sternutatoria* sive *Ptar-*
mica Remedia qua-
lia sint? & quænam
eorum Classes, ac
materies? 131, 221,
222
- Stimulantia* Medica-
menta quæ sint?
127, 140. Condi-
tiones in iis omni-
bus requisitæ. 141.

X x iij

INDEX RERUM

- Classes atque materies eorum quæ Stimulationem pariunt.**
 142, 143
- Stimulantia** quâ ratione Moventia sint? 205. in quibus morbis usurpati soleant? *ibid.*
- Stomachica** quæ? & quotuplicia? 136. Medicamenta ad utrumque genus eorum pertinentia. *ib.* Effectus eorū quis? 214
- Stomatica** Remedia quænam? & qualia sint? 134, 135, 422
- Stramonii** hve *Datura* Semen assumptum quid præstet? 452, 453
- Styptica** quæ sint? 133
- Succi Vegetabiliū** immaturi Humores nostros coagulant. 201
- Succionēs** quomodo Rubedinem inducant? 164
- Sudoris** Fistulæ excretoriæ quænam sint? 348. Materies unde derivetur? *ib.* usus, & indoles quales? 348, 349. Quomodo, & quando aut Corpori suboriatur? *ibid.* quid semper indicet? *ibid.* Qualitates ejus ac Mutationes variæ. *ibid.* Partes diversæ ex quibus constare solent. 350, 351. Salem ejus Urinoso Sali similē esse probat Experimentum TACHENII. *ibid.*
- Sudor** quinque modis promovetur. 349, 350. Causæ ejus variæ ac prorsus oppositæ, nec non Effectus varii & oppositi dantur. 357. quomodo ab Animi Pathematis excitetur? 350. ex Chylo crudo cur, & quando prorumpere solet iis qui debilia habent Viscera? *ibid.* ex Sanguine Cocto in quibus potissimū occurra? 350, 351. ex Sanguine nimium dissoluto, Vasisque contritis qualis evadat? *ibid.* Morbosus est aliquando, isque

ET VERBORUM.

- varius admodum existit. 351, 352. in Phthificis, atque Puerperis qualis appareat? 351. in Pestelaborantibus maximè foetet. 352
- Sudor* variis elicitur applicationibus. 357, 358. Eum eliciendi variæ dantur Necessitates, nec non Opportunitates. 358, 359. in Variolis quâ ratione, & quo tempore sit movendus? 359, & 361. *Anglicus* quibusnam *Sudoriferis* curetur? 360
- Sudoriferorum* Emissioniorum spasmus unde noscatur? 353
- Sudorifera* Medicamenta quænam sint? 32, 348. Eorum classes quatuor, atque remedia sub his contenta. 352 ad 355. Horum omnium Usus quâ ratione variandus? 350, tum 360, 361
- Sudorifera* Laxantia interna, & externa quænam? & quis utrorumque Usus? 352, 353. ad profigandam Pestem cur conducant? *ib.* Sanguinem Diluentia & Dissolventia quænam, & qualia sint? 354. Tertiæ Classis quænam? *ib.* Liquores ad exteriorem Corporis habitum determinantia quæ sint? 354, 355. Specifica sic dicta qualia? & quomodo agant? 355, 356
- Sudorifera* in Morbis Pectoris ac aliis Acutis quomodo, & qualia administranda? 359, 360. in morbis ex Alkali? *ibid.* ex Acido? 361
- Sudoriferorum* maxima Vis in quo consistat? 362. Vis Deobstruens qualis sit? *ibid.* Vires variæ in nostra Liquida & Vasa. *ibid.*
- Sudorifera* fieri possunt omnia ferè Medicamenta. 362, 363. Istud probatur exemplò Purgantiū. 362.

INDEX RERUM

- Sudoriferis* adduntur
Purgantia in mor-
bis Chronicis. 363
- Sudoriferorum* Formu-
læ in variis casibus.
354, 358, 360, 361
- Suppuranda* quænam
sint? 415. Quid ob-
servandum respectu
materia Suppuran-
dæ? *ibid.*
- Suppurantia* Medica-
menta quænam, &
qualia? 132, 133,
410, 411. absolutè
& in se considerata
an dentur? 413
- Suppurantiû* tres Clas-
ses, atque materies.
411 ad 413. Formu-
læ quomodo variari
debeant? *ibid.* Ex-
empla pro Formulis in
diversis casibus. 413
ad 415
- Suppuratio* ut fiat, quæ-
nâ requirantur con-
ditiones? 410, 411.
quandonam indice-
tur? & quando sit
vitanda? *ibid.*
- Syrupus* LUTHERI quid
sit? 272
- T
- T***Abaci* succus, de-
coctum, vel infu-
sio Capiti extrinse-
cus applicata Vomiti-
um producit. 327,
333
- Tartarus* quid sit? 275,
276. quomodo in
Intestinis operetur?
ibid. Lactea nunquã
subit. *ibid.* difficul-
culter admodum in
Aquã dissolvitur.
ibid.
- Tro* *Œi*o apud Veteres
quid fuerit? 93, 94,
117
- Tenax* ex quã re consti-
tet? 393. quibus
medicamentis divi-
datur, solvatur, &
abluatur? 393, 394
- Tensio* five Distentio
nimia Nervosa quas
ob causas Dolorem
inducat? 161
- Theriaca* quid sit? 455.
quomodo sistat vim
Medicamenti Pur-
gatricem? 322. quã
lege Sudorem mo-
vere valeat? 355
- Thoracicum* Verum
quale sit? 424
- Thoracica* five Pulmo-
nica Medicamenta
quænam? 135, 424,
425. varia in diver-

ET VERBORUM.

- fis usurpanda Mor-
 bis qualia dentur? *ibid.*
ibid. Specifica vix
 ulla sunt propriè sic
 dicenda. 424. sic
 dicta quomodo a-
 gant? *ibid.* quando-
 nam hæc pro *Thora-*
cicis tantummodò
 sint habenda? *ibid.*
Titillatio sive *Pruritus*
 quid sit? 161. unde
 fiat? 445. quâ ratio-
 ne differat à *Pruri-*
tu quoad causam? *ib.*
Topica Remedia quæ-
 nam? 134, 416.
 Vis eorum in gene-
 re qualis esse de-
 beat? *ibid.* quomo-
 do eam exerant? *ib.*
 duplicia sunt. *ibid.*
 dari posse reverâ
 quid probet? 417.
 Specifica dicta qui
 operentur? 418
Topicorum Vis in quo
 consistat? *ibid.* divi-
 sio ab Effectu suo in
 duo genera. *ibid.*
Termina lenia in Ca-
 tharsi ab Acribus sti-
 mulantibus (ut à
 Sero Lactis acefcent-
 te) orta quomodo
 cõtingant in Intesti-
 nis, & desinant? 269
Tumor Flatulentus ubi,
 & unde fiat? 153.
 in Podagrâ ex appli-
 catione Emplastri
 cur oriatur? *ibid.* Al-
 bus vesicularis sive
 Oedema ubinam, &
 quare nascatur? *ibid.*
Tumores à stagnanti-
 bus Liquidis quo-
 modo generentur?
 153, tum 386, 387
Turbith Minerale quid
 sit? & quænam e-
 jus vires, ac doses?
 125, 126, 314
Turbith Vegetabile, e-
 jusque qualitates,
 doses, & præparata.
 291, 292, 331
 V
Vacuum datur in
 rerum Naturâ de-
 monstrante Newto-
 NO. 7
Vacua Philosophica
 qualia sint? 8
Vapor Aquæ Calidæ
 quid præstet? 389
Vapor Calidus Anima-
 lis recens mactati
 optimum est Emol-
 liens, Anodynum,
 Diaphoreticum, &
 Antitoxicum. 391,

INDEX RERUM

448. hoc probatur exemplò CÆSARIS BORGLE. 391
- Vapor* ex Salibus Alcalinis Urinosi (ut ex Sale Ammoniaco) Utero exceptus potentissimum, sed periculosum est Abortivum. 382, 383
- Vas* in genere quid vocetur? 29. Ultimū & Simplissimum in nostro Corpore quale sit? 21, 30, 32. Magnum lædi nequit, quin Minima plurima diffingantur. 145
- Vasa* Minima quomodo ex Vasis Majoribus cognitis indagari queant? 34. cur illa adesse debeant in nobis? & quale sit eorum munus? 47, 48. Nerveum Liquidum devehentia qualia sint? 41, 47, 50
- Vasorum* nostri Corporis in genere tres dantur species. 40. Quid propriè complecti possimus sub nomine Vasorum? *ibid.* Quot sint Genera & Series de crescentes Canalium Liquida deferentiū in nostro Corpore, 40, 41, 49. Horum determinatio ubinam consistat? 32, 57, 58. Majorum latera ex Minoribus conflata esse Vasculis quænam probent Experimenta? 57. omnium ultima latera sunt Nervosa. *ibid.*
- Vasculorum* præsentia in omni puncto Corporis quomodo probetur? 55, 56
- Vasa* quâ ratione sensim occalescant? 50, ad 54. nondum Cartilaginea facta indeterminatam habent dimensionem. 240. ex Arteriis dupliciter oriuntur. 89. *Lateralia* quomodo excrescentur, atque coalescant? & quales Morbi exinde ducant originem? 90. *Absorbentia* quænam sint? & quid prætent? 55, 387

ET VERBORUM.

- Vasorū* elongatio quid efficiat? 62. Majorum vis undenam oriatur? 63. Excretoriorum & Secretoriorum præcipuorum enumeratio. 16
- Vegetabilium* partium divisibilitas summa quomodo probetur? 124
- Velocitas* unde p̄deat? 112
- Vena* quid sint? & *Venosum* Vas quale? 40, 41. Earum compressio quotuplici ratione, & quibus auxiliis fiat? 206
- Venularum Absorbentium* munus quale fit? 55
- Venenum* quid? 455
- Venena* quænam sint? 456. Teterrima quæ dicantur? *ibid.* Lenta quæ? *ibid.* in genere tripliciter agunt, ac etiam triplicia dantur. 138, 139, 456. quomodo in nostra Solida & Fluida operentur? *ibid.* ubinam, & quâ ratione coagulum Liquidis nostris superinducant? *ibid.* quò pacto Vasa nostra destruant? *ibid.* quid producant in Intestinis? & quomodo? 432, 433. summa, ut & *Vomitoria* violenta cur spasmos generent? 334. Simplicia quotuplicia dentur? 456
- Veneris scobs* Hydragogum est valdè laudatum. 314
- Venti* & *Ventilabra* quâ ratione Corpus nostrum frigefaciant? 401
- Vermes* in quibus locis nostri Corporis nidulentur ac repant? 433, 434. quid sint? unde, & quomodo generentur in iis locis? 434, 435. ubicunque ferè in Humano Corpore deprehensi sunt, imò & in imis Ossium cavitatibus. *ibidem.* Singularis aliquot AUCTORUM de generatione Vermium sententia. *ibid.* *Vermium* species quot, & quales dentur?

INDEX RERUM

- 435, 436. *Teretes* quinam vocentur? & ubi gignantur? *ibid.* quibus sint familiares? *ibid.* Eorum in Pueris præsentia Diagnosis, nec non Prognosis. 436, 437. *Lati*, eorumque forma. 435, 436. longitudo, numerus, & signum pathognomonicum de iisdem latentibus. 437. *Ascarides* quinam dicantur? ubi generari & congregari soleant? & qualis eorum figura? *ibid.* quibus sint familiares? & quodnam habeatur signum pathognomonicum eorum præsentiam denotans? 437, 438
- Vermes* quomodo ab Oleis immediate ipsis applicatis interimantur? *ibid.* *Ascarides* necantur Clysmate ex Oleo, diu retento. 438, 439
- Vermes* in nostro Corpore semel enecti brevè putrescunt, atque specie Muci exeunt. 440. **AUCTORES** de *Vermibus* consulendi. 438
- Vesicatoria* quæ, & qualia sint? 128, 166. quænam fiant Hydragoga? 308 (vid. *Epispastica.*)
- Vesicula* quibus Medicamentis in Epidermide excitentur? 166, 167. Quando nam ejusmodi Remedia adhibenda sint? *ibid.*
- Vinum* quâ ratione sit Diluens? 198
- Vinum* Medicatum Uterinum. 378
- Vina* Mosellana & Rhœnana in quibus morbis optima? 193
- Viraginibus* quare non omnino, aut saltem parçè admodum fluant Menstrua? 370
- Virginibus* undenam prima Mensium Eruptio contingat? 368, 369. Quid in ipsis, Chlorosi laborantibus, præstet Chalybeatorum usus? 376. (vid. *Chalybs*, *Emmenagoga*, *Menstrua*, *Mulieres*, *Ple-*

ET VERBORUM.

- thora, & Uterina.)* respectu Vasorum
Vis Attractrix singulis Lateralium. 78, 79
Materiae Partibus *Vita* Corporis unde
 inesse videtur. 173. pendeat? 18, 455
Contractilis Solido- *Vitellus Ovi* cum pau-
 rum unde pendeat xillo Bilis admixtus
 402 optimum est Deter-
Vires corporum in ge- tergens. 394
 nere quomodo in- *Ulcerum* Phagedænica
 veniantur? 6, 7. ex quænam dicantur?
 Pondere corporum & quomodo curan-
 dependent. 9 da? 395
Vires nostri Corporis *Unguenta* quid sint?
 quænam sint, & quo- 390
 tuplices? 426 *Ungues* undenam oriã-
Vis Animalis movendi tur? 58
 Musculos unde pen- *Vomitoria* Medicamen-
 deat? *ibid.* ta quænam sint?
Vis Chylopoæa, vid. 132, 323. Horum
Chylificatio. quinque Classes ac
Vis Hamatopoæa, vid. materies. 328 ad
Sanguificatio. 333. Mercurialia, &
Vires Expultrices in In- Antimonialia. 332.
 testinis quâ lege va- Vehementiora in
 riëtur? & unde pen- Nervorum originẽ
 deant? 243. Earum agere probabile est.
 stimuli quid præ- 334. ex Infusioni-
 tent? 243, 244 bus Acrium parata
Viscidum quid sit? 77. si Venis injiciantur,
 lateribus Vasorum quid cõtingat? 327,
 dupliciter adhæret. 328, 332, 333. Si
ibid. quomodo tol- Clysmatis formã re-
 lat æquilibrium Os- cipiantur quid fiat
 cillatorii Motûs? 78 328
Viscidi effectus tum in *Vomitoria* quotuplicẽ
 Vas cui inhæret, tũ materiam educant?

INDEX RERUM

- 334, 335. nulla sunt
 medicamenta, quæ
 in Hepar certius a-
 gant. *ibid.* Eorum
 Usus in variis mor-
 bis. 334 ad 338. in
 quibus morbis peri-
 culosa? 336. Caute-
 læ adhibendæ in ip-
 sorum usu. 336, 337.
 Hypercatharsin om-
 nium facillimè in-
 ducunt. *ibid.*
- Vomitûs** causa proxima
 & immediata. 323
- Vomitum** omnem un-
 de oriri contendant
 quidam Neoterici?
 324. Eius tres datur
 species, 323 ad 326.
Prima unde fiat? &
 ut contingat quid
 requiratur? 323. ag-
 nita fuit à Veteribus,
 licet à nonnullis ho-
 die negetur. 324.
 Hanc dari quid pro-
 bet? *ibid.* quibus
 mediis excitari pos-
 sit? 324, 325. *Secūda*
 species undenam o-
 riatur, & quomodo
 fiat? *ibid.* Quid in
 hâc specie continge-
 re soleat in Visceri-
 bus Abdominalibus,
- nec non ipsis Intes-
 tinis, ut & Partibus
 superioribus? 325,
 326. quare *primam*,
 nimis continuatam,
 plerumque subse-
 quatur? 326. *Tertia*
 unde, & quâ ratio-
 ne contingat? *ibid.*
 Causæ communes
Trium Specierum
 quænam sint? 327
- Vomitûs** à Spasmo Ven-
 triculi Sympathetico
 in quibus Morbis, &
 unde fiat? 325. qua-
 re Morbos ferè om-
 nes Abdominis con-
 comitetur? *ibid.*
- Vomitûs** fit interdum
 ex re nauseosâ dun-
 taxat visâ vel audi-
 tâ. 121. statim sub-
 sequitur, si aliquod
 Venenû initium Pa-
 ris Intercostalis Ner-
 vorum attigerit; &
 quid inde liceat au-
 gurari? 327. quare
 excitetur ex appli-
 cationibus mecha-
 nicis, Fauces irri-
 tantibus? 329
- Urina** quibus partibus
 constet? 340. quas
 mutationes patiatur

ET VERBORUM.

à Diureticis Specificis, quoad colorem, odorem, & saporem?

345. Copiosior redditur, dum quis pectore tenus Balneo inditus est. 341. Hominis, cursu magno ac diurno defatigati, qualis inspicienti Medico appareat? 108. Scorbutô Lentô laborantis quare sit gravissima?

107

Urina Excretio unde fiat? 338, 339. Excretæ variatio undenam oriatur? 74. Interceptæ quot dentur diversæ Species, atque Causæ? 347

Urina quomodo purgare valeat? 268.

Urina, magno Frigori expositæ, quid contingat? 101, 102

Urinariorum Viarum siccitas, Liquidique defectus unde? 347

Urtica, Microscopiô examinata, Jacula bifida exhibent. 165 quibus in casibus prodesse valeant?

ibid.

Uterus. In eum Sanguis influit ex pluribus locis, quam in ullâ Muliebris Corporis partem. 371.

In eo minima datur resistentia. *ib.* Nulla Corporis est pars, quæ Musculis paucioribus circumpositis donetur. 371,

372. In toto Uterino tractu Venæ defituuntur valvulis.

371. Uterinum Sanguinem vi Cordis premi quid probet?

366, 367

Uterinorum Vasorum resistentia dupliciter minuitur. 379. Quibus Remediis laxentur hæc Vasa?

379, 380

Uterina Medicamenta quæ dicantur? & qualia huc pertineant? 132, 366.

Quibusnam hoc nomen dederint Medici, & quare 375,

376,

(Vid. *Emmenagoga*) *Uterina* Plantæ præstantiores quæ sint?

380

ERRATA

INDEX RERUM.

- Vulnerare* quid sit? 142
Vulnus quâ ratione optimè curetur absque cicatrice? 155. quandoam hõc modò curari possit? 158
Vulnera. Quare in iis labia fiant retorrída? 146. Inflicta curare hiare soleant? 66

W

WILLIUM Experimentum de operatione Vomitoriorum in Venas injectorum. 332, 333

FINIS INDICIS,

ERRATA

LECTORI EDITOR.

Multa quidem tibi proponuntur *Emenda*nda, B. L. sed quoniam, otium ex voto, initiò præsertim, haud mihi suppeteret, ut hoc Opus quò par erat modò *mendis* expurgarem, vix aliter fieri potuit, quin *Errata* non pauca, simul & *Addenda* quædam hinc inde prætermitterem; quæ verò postea quum, inter relegendum, animadverterim, operæ pretium equidem esse censui, ut hæc omnia Tractatûs calci subnecterem. Ponið si aliquot insuper leviora irrepsere *sphalmata*, fugienti ut hæc oculo dare, & ipse corrigere velis obnixè rogo.

ERRATA, ET ADDENDA.

IN PRÆFAT. pag. 22. lin. 15, 16. Tractatum hunc non videretur, ut præsens Opus, lege, otium suppetere non videretur, ut huncce Tractatum.

IN INDICE CAP. p. 2. l. 3. l. *Oscallescentia*.

IN IP SO O P E R E.

Pag. 7. lin. *ult.* itaque, lege, scilicet. p. 8. l. 19. l. HUYGENS. p. 14. l. 17, 18. valde *lubricas* esse supra se mutuò, lege, ita *lubricas* esse supra se mutuò, ut fluere possint.

Pag. 19. l. 2. in Solidis, l. Fluidorum intra Solida. *ibid.* l. 6. *post* comprimente; adde, [vel internâ obstruente. *ibid.* l. 11. Tria, l. Terna.

Pag. 42. l. 23. l. VIEUSSENSIO. *ibid.* l. 28. l. Pecquetianum. *ib.* l. ult. l. HEMSTERHUYSIUM. p. 44. l. penult. *dele*, saltem in statu naturali. p. 46. l. 19. l. *desinunt*.

Y y

ERRATA, & ADDENDA.

P. 50. l. 25. l. Occallescant. p. 54. l. 17. post *Epistolâ*, adde, *primâ*. p. 56. l. 10. ut, l. ut etiam. p. 57. l. 8. quæ, l. qui. *ib.* l. 9. cohærente, l. cohærentium. p. 64. l. penult. *dele*, in. p. 68. l. 1. *pro V. l. VI.* p. 77. l. 1. *dele*, itaque.

Pag. 80. l. 13. ante *Omnia*, adde à *lineâ*, 2. pag. 81. l. 4. ante *Sensu*, adde à *lineâ*, 3. *ib.* l. 26. *pro 2. pone*, (2) *ib.* l. 27. est, l. & est. p. 82. l. 3. *pro 3. pone*, (3).

P. 87. l. 7. post *evadit*, adde, respectu suæ molis, p. 89. l. 17. l. transeunt. p. 91. l. penult. *externè*, l. *extrinsecùs*. p. 92. l. 3. l. *Cantharides*. *ib.* l. 27. l. *foetidus*. p. 93. l. 20. *acris*, l. *acer*. p. 94. l. 1. l. $\Theta\epsilon\acute{\iota}\omicron\nu$; p. 95. l. 24. l. *motus*.

Pag. 101. l. 7. *calidas causas*, l. *causas nimium calidas*. *ibid.* l. 8. extra, l. intra. p. 104. l. 12, 13. *coagulandum*, l. *coagulum suscipiendum*. *ib.* l. 26. post *assumptâ*, adde, atque de hujusmodi *Spiritibus* non concentratis, sed dilutis ac simplicibus (confer pag. 201.)

Pag. 105. l. ult. post *dissolvens*. adde, atque illud ita laudatur *Oleum TH. PARACELSI*. [Confer JOAN. ERNEST. *Tract. de Oleis chym. destill.* apud HARTMANN. *Prax. Chymiatr.* p. m. 528.]

P. 106. l. 15. *pro 25 ad 26, lege*, 26 ad 25. p. 107. l. 2. *Levitas* in Sanguine, l. Sic igitur *levitas* in Sanguine, respectu *Aquæ salis*, p. 114. l. 2. *pro DIOSCORIDES; lege*, ORIBASIVS.

Pag. 117. l. 25. l. *figuram*. p. 120. l. 10, 11. *Hysterica*, l. *Hypochondriacæ*. *ib.* l. ult. post *Hominibus*, adde, quibusdam. p. 121. l. 18. *pro 5. pone*, V. (Et sic porrò quoad reliquos *Num. Theorematum hujus Capituli.*) p. 122. l. 23. *fit. l. fit*, in eo casu,

ERRATA, & ADDENDA.

Pag. 131. l. 3. post *agunt*. adde, [atque Circulationem Sanguinis, nec non Secretiones in genere vel promovent, vel debilitant ac retardant. Huic etiam Classi annumeramus Medicamenta quæ Secretiones cient Peculiares, qualia sunt *Galactophora*, & *Spermatopœa*.]

Ibid. l. 4. ad 7. *dele*, Circulationem Sanguinis, & Secretiones promoventia, nec non ea quæ Fluidorum Excretionem à Sanguine sufficitant, *pro quibus lege*, quæ promovent Excretiones è quibuscunque Corporis nostri partibus. *ibid.* l. 23, 24. *stimulando, lege*, rigidas laxando,

Pag. 132. l. 5. *Classes, l. Species. ibid.* l. ult. *Maturantia*, l. *Suppurantia*. p. 133. l. 2. *Suppurantia*, l. *Maturantia*. *ibid.* l. 25. *Emundantia*, l. *Mundificativa*. p. 137. l. 20. l. *Anthelminthica*. p. 138. l. 23, 24. *resistunt, l. resistere dicuntur*. p. 139. l. 2. *ante Venena, adde*, plurima.

Pag. 140. l. 6. *ante Haftenus, adde*, l. p. 141. l. ult. *supernatet, l. superemineat*. p. 143. l. 14. *ante Contrahentia, adde*, l. p. 144. l. 25. *ante Jam, adde*, 2. p. 145. l. 12, 13. l. *Vasculorum*. p. 146. l. 1. *dele*, (. *ib.* l. 2. *ante ista, adde*, (.

Pag. 150. l. 5. l. *Vasorum*. p. 152. l. ~~1.~~ l. *liquidum* ejusmodi. p. 153, l. 27. l. *distenta*. p. 154. l. 2. l. *Scirrhus*. p. 157. l. 8. *salina, lege, alcalina*. p. 168. l. 7. *acris, l. acer*.

Pag. 170. l. 18. *Styptica, lege, Septica*. p. 177. l. 23. *ante resistunt, adde*, non. p. 178. l. 25, 26. *Nervorum, l. Solidorum*. p. 180. l. 15. *datum. l. debitum*. p. 184. l. 20. *tandem, l. porro*.

Pag. 191. l. 9, & 20. item p. 192. l. 1. *hysf*

Y y ij

ERRATA, & ADDENDA

tricus, l. *hystricinus*. p. 193. l. 7, 8. *Fermentata*, l. *Fermentata*. p. 194. l. 17. *vini*. l. *vini rectificatus*. *ibid.* l. 28. l. *Antidota*.

Pag. 201. l. 5. l. *mespilorum*. *ibid.* l. 25. *deductæ*, l. *deducentis*. p. 203. l. 15, 16. l. *Ostracodermata*. p. 204. l. 22. *fluiditas*, l. *fluiditas*. p. 206. l. 10. *pro VI*, lege, *de Solventibus*.

P. 210. l. 20. *ad ult.* quandoquidem, &c. *usque ad vocem* idedò, *lin. ult. dele hac omnia* (postquam scilicet correxeris *Errata pag. 131.*) *pro quibus verò lege*, quoniam ad Classem hanc retulerimus. *Medicamenta quæ Secretiones peculiare*s promovent,

Pag. 212. l. 11. à *Sanguine*. l. *ex Chylo*. *ibid.* l. 20. *protrahi*, l. *tendere*. p. 215. l. 6. *Chylum*. l. *Lac.* *ib.* l. 17, 18. *hic enumerantur*. l. *huc annumerantur*. p. 216. l. 5. l. *requiritur*. p. 217. l. 3. *dele*, etiam. p. 219. l. *ult. undecunque*, l. *undiquaque*.

Pag. 223. l. *ult.* l. *Vitteberga*; p. 226. l. 28. l. *retinent*. p. 237. l. 12. *dele*, cum. *ibid.* l. 13, 14. *contritio*, l. *contritus*. p. 238. l. 17. *Diarrhœa*, l. *Dysenteria*. p. 239. l. 20, 21. l. *transire*. *ib.* l. 27. l. *extravasatur*. p. 259. l. 23. *nucis*, *coco*, lege, *nucis juglandes*, *coquo*, p. 260. l. 25, 26. *excoctus*, lege, *extractus & excoctus*.

Pag. 268. l. 9. *post nonnulla*, *adde*, (a). p. 270. l. 26. *cui-*, l. *cuidam*. p. 272. l. 2. *ante Medicamenta*, *adde*, (b). *ibid.* l. 13. *caprilum*, l. *caprinum*. p. 275. l. 12. *ante Nonnulla*, *adde*, (γ). p. 277. l. 26. *ante Pro*, *adde*, (δ) p. 278. l. 20. *ante Denique*, *adde*, (ε).

Pag. 279. l. 9. *ante Medicamenta*, *adde*, *Pleraque*. *ibid.* l. 10. & *secundo*, l. *secundo*,

ERRATA, & ADDENDĀ.

& tertio. *ibid.* l. ult. *post* exhibetur. *adde*, Nec
NON SYDENHAM, *Sched. Monitor. de Nov.*
Febr. Ingr. p. m. 522.

Pag. 284. l. 21. *post acidis*, *dele*, (*ibid.* l.
22. *post* aliique, *adde*, similes). *ibid.* l. 23. *le-*
ge, *recensitis*. p. 286. l. ult. *hujus*, l. *hic*. p.
287. l. 24. l. *sola*.

Pag. 288. l. 21, 22. *pro* Videatur ETTMUL-
LER, *Schroder. Dilucid. P. I. Sect. 2. p. m. 197.*
lege; Confer RULAND. *Curation. Empiric.*
Centur. II. Cap. 96. vel TENTZEL. *Exeges.*
Chymiatr. (*apud ANG. SALAM, p. m. 637.*)
ibid. l. 26. *post Parisinis*, *adde*, *ann. 1701.*
Memoir. p. m. 12.

Pag. 289. l. 25. *constans*, l. *mixtum*. p.
291. l. 15. *pro* à drachm. jj. ad drachm. vj.
lege, in *substantiâ* ad drachm. jj. in *decocto* ad
unc. jfs. in *infuso* ad unc. jj. *ibid.* l. 19. *pro*
 $\frac{1}{2}$, *lege*, jfs. p. 292. l. 5. *est*, l. *est in substantiâ.*
ib. l. 14. *post Sagapeno*, *adde*, & *excepto Gum-*
mi Guttâ.

Pag. 293. l. 10. à gran. jjj. ad scrup. jfs.
lege, à scrup. fs. ad drachm. j. & in *infuso* ad
unc. jj. vel *ultra*. *ib.* l. ult. scrup. jj. l. scrup.
jfs. p. 294. l. 1. *post COROLLARIA*, *adde*, *ad*
ibid. l. 19. *post solvatur*, *adde*, *quantum*
fieri potest. p. 295. l. 20. *post Vitrioli*, *adde*,
Spiritu Nitri, *Spiritu sive*

Pag. 296. l. 4. *pro* Oesophagus, *lege*, Ven-
triculus. p. 298. l. 12, 13. *primo*, & *secun-*
do, *lege*, *secundo*, *tertio*, & *quarto*. p. 304. l.
26. *ex tantillo*, l. *parum*. *ibid.* l. 27. l. *hierâ*
picra

Pag 308. l. ult. & p. 309. l. 1. *tenuis*, *a-*
cris, *rodentis*, & *urentis*, *lege*, *tenue*, *acre*,
rodens, & *urens*. p. 310. l. 9. *post edulcorata*,

ERRATA, & ADDENDA.

adde [Dos. in *substantiâ* à scrup. j. ad scrup. v. *Resina* verò à gran. v. ad scrup. j.]

Pag. 311. l. 16. *palustris*, l. *vulgaris*. *ibid.* l. 17 ad 19. *pro* Dosis in *substantiâ* est à scrup. j. ad unc. j, *succi* autem ejus *eadem* est Dosis, vel circiter, lege [Dos. *radicis in pulvere* à scrup. fs. ad drachm. jfs. in *infuso* à drachm. j. ad unc. fs. Dosis verò *succi* recenter expressi ab unc. fs. ad unc. jjj.]

Pag. 312. l. 19. *pro* $\frac{1}{2}$ ad XII, l. jjj. ad xv. *ibid.* l. 28. *pro* $\frac{1}{2}$, l. j. *ibid.* l. ult. post 494. adde, Confer etiam imprimis LISTER *de Morbis Chronicis*, Tract. de *Hydrop.* p. 17 ad 20, Edit. Lugd.

P. 313. l. 3. post *dulcis*; adde, qui constat ex *acido Salis Marini*, & *Mercurio* concentrato five recondito. *ibid.* l. 19. *pro* x. lege, XII. p. 314. l. 16. *eadem* est ac *prioris*, l. est gran. j. p. 316. l. 9. vox In (&c.) *debet esse à linea.* *ibid.* l. 12. l. *repetitâ.* pag. 318. l. 10. l. *caustica.* *ibid.* l. 20. hi, l. 11. p. 319. l. ult. post 7. adde, ut & *Coac. Sect. IV. vers. 24.* Confer etiam DURETI *Enarrationem* in hunc locum; *Libr. III. Tract. IV. art. 17.*

P. 324. l. ult. post 1700, adde, pag. m. 27. p. 326. l. 15. si nimis continuata sit, *speciem primam*, lege, *speciem primam*, nimis continuatam, p. 329. l. 23. post *vulgaris*, adde, paululum exsiccatis.

Pag. 331. l. 12. *pro* vi. l. iv. *ibid.* l. 17. à scrup. jj. l. à drachm. jj. p. 332. l. 17. post *infuso*, adde, & in *decocto.* *ibid.* l. 21. *pro* 65, lege, 53. Edit. *secund.* *ibid.* l. ult. post 1700, adde, *Hist. p. m. 46. Memoir. p. 1, & 76.* necnon *ann. 1701. Mem. p. 190.*

Pag. 342. l. ult. scrup. j. ad drachm. fs. l.

ERRATA, & ADDENDA.

gran. jv. ad scrup. j. p. 343. l. 1. *sale*, l. *spiritu*. *ibid.* l. 9. *post Spiritus*, *adde*, deinde verò destillando sæpe ex retortâ intimè uniuntur. *ibid.* l. 28. *lege*, 251, 252; necnon *Mater. Medic. Sect. 66. N. 5. ibid.* l. ult. *loco citato*, p. 160, 163. *lege*, *Operat. Chem.* p. 160, 163.

Pag. 344. l. 23, 24. & *sal Succini*, qui, *lege*, *sal autem Succini*. p. 345. l. 4. *post fistula*, *adde*, recens. *ibid.* l. 5. *dele*, recens. *ibid.* l. 14, 15. l. *factorem*.

Pag. 352. l. 4. *pro 5. l. 6. p. 353. l. 24 post Sudorifera*, *adde*, *fortiora*. p. 354. l. 22. *post autem*, *adde*, *simplex. ibid.* l. 23. *post fermentata*, *adde*, diluta. p. 358. l. 14. *lege*, *Cerevisia moraca*. p. 360. l. 11. l. *morentur*. p. 365. l. 1. non, *lege*, nos.

Pag. 370 l. 4. *dele*, omnes. *ibid.* l. 7. *Virginibus*, *lege*, *Viraginitibus*. p. 373. l. 2. *Sanguifera*, l. *Sanguifica*. p. 374. l. 28. *post Hypochondriacis*, *adde*, & *Hystericis*.

Pag. 375. l. 5. *item. l. ut. p. 376. l. 19. post autem*, *adde*, (1). p. 377. l. 24. *pro in mortatio ferreo*, *lege*, supra *porphyritum*. p. 378. l. 13. *pro 6º. lege*, (2). p. 379. l. 2. *prima emendentur*, l. *primis emendatis*.

Pag. 381. l. 24. *ipsius*, l. *suum*. p. 388. l. 20. l. *oritur*. p. 391. l. ult. *post 221*, *adde*, *Similem verò casum refert RHODIUS (Observ. Medic. Centur. III. Obs. 37.) de FRANC. ALVAROTO, Falcini Marchione*, qui *Vinum sublimato corrosivo infectum* hauserat, & eodem modo servatus fuit ac CÆSAR BORGIA.

Pag. 405. l. 5. *adducunt*, l. *adducendo transponunt*. p. 411. l. 21. *in, l. ad*. p. 412, l. 4, 5. *jungit. l. jungunt*. p. 413. l. 24. l. *Classibus*. p. 414. l. 8. *ab, l. ad*. p. 431. l. 25. l.

ERRATA, & ADDENDA.

procedat. p. 433. l. 22. *dele*, Oesophagus.

Pag. 440. l. 8. *l.* tempore. p. 442. l. 4. *l.*
THEOREMATA. p. 443. l. 6. *albumine*, *l.* li-
quido *albuminis*. p. 444. l. 10. *post* trahen-
do, *adde*, vel premendo.

Pag. 451. l. 3. *pro* 9. l. 10. p. 452. l. 14
post stupore, *adde*, [*hæc verò*, ut & sequen-
tia propriè *Narcotica* dicuntur.] *ibid.* l. 26.
post &, *adde*, ad drachm. *fs.* p. 453. l. 24. *pro*
Libr. 3. Cap. 52. lege, *p. m. 301*, & *sequ.* p.
454. l. 6. *dele*, cum.

N.B. *ubi* Æsophagus, *lege*, Oesophagus.

I N E P I S T O L I S.

Pag. 8. l. 14, 15. *l.* observationes.

F I N I S.

Approbatio Regii Censoris.

Illustrissimi Regiorum Sigillorum Custodis iussu,
librum, cui titulus est: HERMANNI BOERHAA-
VE OPERA OMNIA, accuratè perlegi; eumquè
dignissimum judicavi, qui typis mandetur. Datum
Lutet. Parisior. die 6. Januar. an. 1721.

BURETTE, avec paraphe.

PRIVILEGE

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre: A nos amez & feux Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maitres des Requestes ordinaires de notre Hôtel, Grand Conseil, Prevoft de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils, & autres nos Justiciers qu'il appartiendra, salut. Notre bien-ame GUILLAUME CAVELIER, fils, Libraire à Paris, Nous ayant fait remontrer qu'il lui auroit été mis en mains un Manuferit qui a pour titre: HERMANNI BØERHAAVE OPERA OMNIA, qu'il fouhaiteroit faire imprimer & donner au Public, s'il Nous plaifoit lui accorder nos Lettres de Privilege sur ce nécessaires. A ces causes voulant favorablement traiter ledit Exposant, Nous lui avons permis & permettons par ces Présentes de faire imprimer ledit Livre en tels Volumes, marge, forme, caractère, conjointement ou separement, & autant de fois que bon lui semblera, & de le vendre, faire vendre & debiter par tout nostre Royaume pendant le temps de neuf années consecutives, à compter du jour de la date desdites Presentes. Faisons défenses à toutes sortes de personnes de quelle qualité & condition qu'elles soient, d'en introduire d'impression étrangere dans aucun lieu de nostre obéissance; comme aussi à tous Libraires, Imprimeurs & autres, d'imprimer, faire imprimer, vendre, faire vendre, debiter ni contrefaire ledit Livre en tout ni en partie, ni d'en faire aucuns extraits sous quelque prétexte que ce soit, d'augmentation, correction, changement de titre, même de traduction étrangere ou autrement, sans le consentement par écrit dudit Exposant, ou de ceux qui auront droit de lui; à peine de confiscation des Exemplaires contrefaits, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans, dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autte tiers audit Exposant, & de tous dépens, dommages & interêts: A la charge que ces Présentes seront enregistrées tout au long sur le Registre de la Communauté des Libraires & Impri-

Zz

meurs de Paris, & ce dans trois mois de la date d'icelles; que l'impression de ce Livre sera faite dans notre Royaume & non ailleurs, en bon papier & en beaux caractères, conformément aux Reglemens de la Librairie, & qu'avant que de l'exposer en vente, le Manuscrit ou Imprimé qui aura servi de copie à l'impression dudit Livre, sera remis dans le même état où l'Approbation y aura esté donnée, es mains de notre très-cher & féal Chevalier Garde des Sceaux de France, le Sieur de Voyer de Paulmy, Marquis d'Argenson, Grand-Croix, Chancelier & Garde des Sceaux de notre Ordre Militaire de S. Louis, & qu'il en sera remis deux Exemplaires dans nostre Bibliothèque publique, un dans celle de nostre Château du Louvre, & un dans celle de nostre très-cher & féal Chevalier Garde des Sceaux de France, le Sieur de Voyer de Paulmy, Marquis d'Argenson, Grand-Croix, Chancelier & Garde des Sceaux de notre Ordre Militaire de S. Louis. Le tout à peine de nullité des Presentes. Du contenu desquelles vous mandons & enjoignons de faire jouir l'Exposant ou ses ayans-cause pleinement & paisiblement, sans souffrir qu'il leur soit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons que la copie desdites Presentes, qui sera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Livre, soit tenuë pour dûëment signifiée, & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires, soy soit ajoutée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huissier ou Sergent de faire pour l'exécution d'icelles tous actes requis & nécessaires, sans demander autre Permission, & nonobstant clameur de Haro, Charte Normande, & Lettres à ce contraires. Car tel est notre plaisir. Donné à Paris le seizeième jour du mois de Février, l'an de grace mil sept cens vingt, de nostre Regne le cinquième. Par le Roy en son Conseil. Et plus bas: COBLET, avec paraphe.

Registré sur le Registre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, pag. 563. N. 602. conformément aux Reglemens, & notamment à l'Arrêt du Conseil du 13. Août 1703. A Paris le 19. Février 1720.

G, MARTIN, Adjoint du Syndic,

CATALOGUE
DES LIVRES
DE MEDECINE

Qui se trouvent à Paris chez G. CAVELIER
Libraire, rue S. Jacques, 1727.

A

Abrégé de toute la Medecine pratique, où
les sentimens des plus habiles Medecins
sur la nature des maladies, de leurs causes,
& des remedes qui leur conviennent, avec
les formules des Hôpitaux de Lyon & Paris.
3. vol. *in-12. sous presse.*

Analyse du système de la trituration, tel qu'il est
décrit par M. Hecquet dans son Traité de
la Digestion, par M. Procope, *in-12. Paris,*
1727.

Anatomie du corps humain avec des remarques
utiles aux Chirurgiens dans la pratique de
leurs operations, par M. Palfin, 2. vol. *in-8.*
avec figures, Paris 1726,

Anatomie du corps de l'homme en abrégé, ou
Description courte de toutes ses parties, par
M. Noguez, fig. *in-12. Paris 1726.*

B

BArchausen (Conr.) Collectanea Medicinæ
practicæ Generalis, *in-8. Amst. 1715.*

Bartholini (Thomæ) Specimen Historiæ Ana-
tomicæ, *in-8. c. fig. Amst. 1702.*

X z ij

- Bauhini (Gasp.) Pinax Theatri Botanici, cum
 Prodroma, c. figuris, *in-4*. Basileæ, 1671.
- Bayle (Fr.) Institutiones Physicæ, & alia ejus
 Opuscula, 4. vol. 4. c. figuris, Tolosæ 1700.
- Bernerii (Got.) Exercitatio Physico Medica de
 efficacia & usu acris Mechanico in corpore
 Humano, *in-8*. Amst. 1723.
- Boerhaave (Herm.) Aphorismi de cognoscen-
 dis & curandis morbis in usum doctrinæ do-
 mesticæ digesti, *in-12*. Paris; 1720.
- Ejusd.* de Materiâ Medicâ & Remediorum for-
 mulis quæ serviunt Aphorismis, de cog. &
 cur. morbis, *in-12*. Paris, 1720.
- Ejusd.* Institutiones Medicæ in usus Annuæ
 exercitationis domesticos digestæ, 4. editio
 auctior, *in-12*. Paris, 1722.
- Ejusd.* Tractatus de Viribus Medicamentorum,
in-12. Paris 1727.
- Ejusd.* Institutiones & experimenta Chemiæ,
 2. vol. *in-8*. 1724.
- Ejusd.* Methodus discendi Medicinam, *in-8*,
 Amst. 1726.
- Baglivi (Georg.) opera omnia Medico pract,
 & Anatomica, editio octava Aucta, *in-4*.
 Lugduni, 1714.
- Bianchi (Jo. Bapt.) Historia Hepatica in hac
 3. editione aucta, omnium morborum He-
 patitis & Bilis, cum observationibus & tabu-
 lis Aenæis, 2. vol. *in-4*. Genevæ 1725.

C

- Charieres, Anatomie de la Tête de l'hom-
 me & de ses dépendances, *in-12*. Paris,
 1703.
- Camera-rii (Rnd. Jac.) Ephemerides meteo-

- logica Tubigenfes, cum Ramazzini Ephemeridibus Barometricis, *in-4.* Aug. Vind. 1696.
- Cellarii (Christ.) Origines & Antiquitates Medicæ, *in-8.* Jenæ, 1704.
- Celsus (Corn.) de Medicina curante ab Almeloveen, *in-8.* Amst. 1711.
- Chenay (Georg.) Tractatus de Infirmorum sanitate tuenda, vitæque producenda libro ejusdem Argumenti Anglice edita, longe auctior, *in-8.* Londini, 1726.
- Clerici (Dan.) historia Latorum Lumbricorum intra hominem & animalia nascentium, *in-4.* c. figuris, Genevæ 1715.
- Codex Pharmaceuticus celeberrimæ Facultatis Parisiensis, *in-4.* Paris, *sub pralo,*
- Coschwitz (Dau.) de Febribus erraticis, *in-4.* Halæ, 1722.
- Ejusd.* Organismus & Mechanismus in homine vivo obvius & stabilitus, seu Physiologia, *in-4.* Lipsiæ, 1725.

D

- D**Avach de la Riviere, Miroir des Urines, où l'on voit les differens temperamens & les causes des maladies d'un chacun, 3. Edition augmentée, *in-12.* Paris. 1722.
- Du même,* Traité des fievres, de leurs causes, les moyens de les connoître par les urines, & de les guerir par les simples, *in-12.* Paris, 1698.
- Drelincurtius (Carol.) Dissert. Anat. Practica Lienosis, *in-8.* Lugd. Bat. 1711.
- Le Duc (Ant.) In novam tutam & utilem Methodum transplantationis variolarum, *in-8.* Lug. Bat. 1722. Z z iij

Ephemeridum Medico Physicarum Germanicarum Academiae naturae Curiosorum, Decuriae tres & Centuriae X. *in-4.* 31. vol. cum figuris. N. B. *complet.* 1684. ad 1722.

Eugaleni (Sever.) de Scorbuto, cum observationibus & curationis indicatione, *in-8.* Amst. 1720.

Eustachii (Bart.) Tabulae Anatomicae, Praefatione notisque illustravit Lancisius, *in-fol.* cum figuris, Col. Allobr. 1717.

FAnton (Jo.) de Thermis Valderianis, *in-8.* Genevae 1725.

Le François, Reflexions critiques sur la Medecine, où l'on examine ce qu'il y a de vrai ou de faux dans les jugemens que l'on porte au sujet de cet Art, 2. vol. *in-12.* Paris, 1723.

Du même, Projet de la Reformation de la Medecine, *in-12.* Paris, 1723.

Du même, Dissertation contre l'usage de soutenir des Theses en Medecine, avec un Memoire pour la Reformation de la Med. dans la Ville de Paris, *in-12.* Paris, 1720.

Freind (Jo.) Emmenologia, in quo fluxus muliebri menstrui phaenomena periodi, vitia, cum medendi methodo, ad rationes Mechanicas exiguntur; accedunt praelectiones Chymicae, nova editio aucta, *in-12.* Paris, 1727.

Ejusd. Comment. de Febris ad Hipp. de

- Morbis popularibus, *in-8.* Amst. 1726.
Du même, Histoire de la Medecine, depuis Galien jusqu'au commencement du XVI. siecle, traduit de l'Anglois, *in-4.* Leyde, 1727.
 Franci (Jo.) Momordicæ Descriptio, *in-8.* Ulma, 1720.
 Fraudorfferi (Philip.) Tabula smaragdina Medica Pharm. *in-12.* Nurimbergæ, 1713.
 Furstenau (Jo.) de morbis jure consultorum, *in-8.* Ffurti, 1721.

G

- De **G** Arengeot (René-Jacques Croissant)
 Traité des Operations de Chirurgie, suivant la theorie & la pratique des Chirurgiens de Paris les plus sçavans. Nouv. édition augmentée, 3. volumes *in-12.* Paris, N. B. sous presse.
Du même, Traité des Instrumens de Chirurgie les plus utiles, & de plusieurs nouvelles machines propres pour les maladies des Os. Nouv. édition augmentée, 2. vol. *in-12.* Paris 1727. avec figures.
Du même, Miotomie humaine & canine, dans laquelle on instruit les Eleves en Chirurgie, la maniere de dissequer les muscles de l'homme & des chiens, nouv. édition augmentée, *in-12.* Paris, 1727.
 Glauberi (Jo. Rod.) Miraculum mundi, *in-8.* Amst. 1653.
 Glissonii (Fr.) Tractatus de Ventriculo & Intestinis, *in-4.* c. fig. Londini, 1677.
 Gockelii (Eberhardi) Enchiridion Med. Practicum de peste & de Venenis, *in-8.* Aug. Vind. 1669.

Z z iiiij

- Greulichius (Jo.) de Bile sana & ægia, *in-8.*
Ffurti, 1683.
- Gruhlman (Jo.) Epistolica Dissert. contra ocu-
lorum Caliginem, *in-4.* Jenæ, 1706.
- Guillelmini (Dom.) opera omnia Mat. Hydraul.
Med. physica, accessit vita Autoris à Jo. Mor-
gagni, 2. vol, *in-4.* c. fig. Geneva, 1719.

H

- H**Arderi (Jo. Jac.) Exercitationes Anato-
mico Medicæ à peyero auctæ, *in-8.* Ba-
fileæ, 1688.
- Hecquet (Dom.) de Purganda Medicina a cu-
rarum sordibus ubi purgatorium Fraudes &
Imposturæ revelantur, purgandi leges & tem-
pora restituuntur, *in-12.* Paris, 1714.
- Traité de la peste, les moyens de s'en préser-
ver & d'en guerir, le danger & l'abus des
Barraques & des Infirmeries forcées, *in-12.*
Paris, 1722.
- Observations sur la saignée du pied & sur la
purgation au commencement de la petite
Verole, des Fievres malignes, &c. Preuves
de décadence dans la prat. de Medecine, &
raisons de doute contre l'inoculation, *in-12.*
Paris, 1724.
- Lettre en forme de Dissertation pour servir de
réponse aux difficultez sur le Livre de la
saignée, *in-12.* Paris, 1725.
- Traité des Vertus Medicinales de l'eau com-
mune, & le G. Febrifuge traduit de l'An-
glois, avec les Theses de Mrs Hecquet &
Geoffroy sur l'eau, *in-12.* Paris, 1726.
- Novus Medicinæ Conspectus, ubi ex sanguinis
circuitus anomalis Miscellanea succorum &

humorum adulteria deducuntur, 2. vol. *in-12*. Paris, 1722.

Aphorismi Hippocratis ad mentem ipsius, artis usum & corporis mechanisimi rationem expositi, gr. lat. 2. vol. *in-12*. Paris, 1724.

Reflexions sur l'usage de l'Opium, des Calman-tes & des Narcotiques, pour la guérison des maladies, *in-12*. Paris, 1726.

Hobokenii (Nic.) Anatomia secundinæ Humanæ aucta & 44. figuris manu auctoris delineatis Illustrata, *in-8*. c. fig. Ultrajecti, 1675.

Hoffmanni (Jo. Maur.) Acta laboratorii Chymici, Fundamenta Chymicæ, operationes præcipuas, &c. *in-4*. Norimbergæ, 1719.

Hunault (M.) Entretiens sur la Rage, avec les remèdes, *in-8*. Château-Gontier, 1714.

I

Jankii (Jo. Jac.) Selectus materiæ medicæ Tabulis LXV. seu Thesaurus Ludovicianus recensitus notis & dosibus illustratus, *in-12*. Norimbergæ, 1720.

Juncken (Jo. Helfr.) Corpus Pharmaceutico Chymico Medicum universale, ad mentem clarissimorum virorum, fol. Ffurti, 1711.

K

Klobii (Just.) Historia Ambrae, *in-4*. Vitembergæ, 1666.

Knaut (Christ.) Methodus Plantarum Genuina, *in 8*. Lipsiæ, 1716.

L

LA Motte (Guil. Mauques) Traité complet de Chirurgie, contenant des Observations

- & des Reflexions sur toutes les maladies Chirurgicales & sur la maniere de les traiter, 3. vol. *in-12*. Paris, 1722.
- Lancisii (Jo. Mar.) Opera quæ hæcenus prodierunt omnia, collegit Assaltus, 2. vol. *in-4*. c. fig. Geneva, 1718.
- Langii (Christ.) Opera omnia Medico practica, curante Rivino, *in-fol.* 3. vol. Lipsiæ, 1704.
- La Salle (Jean) Traité des maladies de poitrine, *in-12*. Bordeaux, 1704.
- Leeuwenhock (Ant.) Opera omnia, seu Arcana naturæ ope Microscopiorum detecta, accessit Epistolæ Physiolog. de natura Arcanis, 4. vol. *in-4*. c. figuris, Lug. Bat. 1721.
- Lemery (Nic.) Pharmacopée Universelle, contenant toutes les compositions de Pharmacie, avec un Lexicon pharmaceutique, *in-4*. Paris, 1716.
- Lochneri (Mic. Frid.) de Ananasa, seu nucæ Pineæ Indicæ, *in-4*. c. figuris, Norimbergæ, 1717.
- Ejusd. Nerium, seu Rododaphne vet. & recentiorum, *in-4*. cum figuris, Norimbergæ, 1716.
- Lommii (Jod.) Observationes Medicinales, *in-8*. Amst. 1720.
- Ejusd. de Sanitate tuenda in celsum de Re Medica, *in-8*. Lug. Bat. 1724.
- Louyer (Ric.) de Corde, de motu colore Transfusionis sanguinis de vena sectione, &c. V. Editio aucta, c. figuris, Lug. Bat. *in-8*. 1722.

M

Magnol (Petr.) Hortus Regius Monspelienfis, accesserunt notæ Plantarum suis

- iconibus, descriptiones, virtutes explican-
tur, *in-8.* cum figuris, Monspelii, 1697.
- Mangeri (Jo. & Jo. Clerici) Bibliotheca Ana-
tomica, *in-fol.* 2. vol. cum fig. Genevæ,
1699.
- Ejusd.* Biblioth. Chirurgica, *in-fol.* 4. vol. c.
fig. Genevæ, 1721.
- Ejusd.* Biblioth. Chimica curiosa, *in-fol.* 2.
vol. cum figuris, Genevæ, 1702.
- Ejusd.* Biblioth. Pharmaceutico Medica, *in-fol.*
2. vol. c. fig. Genevæ, 1702.
- Du même,* Traité de la peste, recueilli des
meilleurs Auteurs, 2. vol. *in-12.* Geneve,
1721.
- Michelotti (Petr. Andr.) De Separatione Flui-
dorum in corpore animali, accessit Bernoulli
de motu Musculorum, *in-4.* Venetiis, 1721.
- Morgagni (Jo. Bapt.) Adversaria Anatomica,
6. vol. *in-4.* cum figuris, Lug. Bat. 1723.
- Ejusd.* Epistolæ in Corn. celsum, *in-4.* Hagæ
Com. 1724.
- Musitani (Caroli) opera omnia, seu Trutina
Med. Chirurgica Phar. Chymica, nova edi-
tio aucta, *in-fol.* 2. vol. Genevæ, 1716.

N

- N**Enteri (Georg. Phil.) Fundamenta Me-
dicinæ Theoret. practicæ secundum Stahl,
2. vol. *in-4.* Argentorati, 1718. & 1721.
- Nucleus Belgicus mat. Medicæ, in quo descri-
buntur medicamenta simplicia & alimenta
usualia cum venenis accurrentibus, *in-8.* Bru-
xellis, 1719.

- P** Alfin (Jean) Anatomie du Corps Humain , avec des Remarques utiles aux Chirurgiens dans la pratique de leurs opérations , vol. 8. fig. Paris , 1729.
- Charmacopea Extemporanea per T. Fuller , in-8. Amst. 1717.
- Petermanni (And.) Manuductio ad Praxin Medicam , 8. Lipsiæ , 1707.
- Ejusd.* Observationum Centuriæ Tres. 8. c. fig. Lipsiæ , 1707.
- Primerosius (Jac.) de Febris , in quibus plurimi errores refelluntur , 4. Roterod. 1655.
- Petit (J. Louis) Traité des Maladies des Os , avec les Machines & Appareils qui servent à leur guérison , 2. vol. in-12. fig. Paris , 1723.
- Paulini (Christ. Fr.) de Bufo , in-8. Norimbergæ , 1686.
- Ejusd.* Nobilis Salvia de usu &c. Aug. Vind. 1688.
- Pharmacopea Bateana , in-12. Lugduni , 1704.
- Pitcarni (Archibaldi) Opuscula Medica variæ , nova editio aucta , in-4. Rotterod. 1714.
- Ponederæ (Jul.) Compendium Tabularum Botanicarum , in quo Plantæ CC. LXXII. detectæ , in-4. Patavii. 1711.
- Ejusd.* Anthologia , sive de floribus natura plurimis inventis observationibusque ac tabulis æneis ornati , in-4. c. figuris , Patavii , 1720.

Q.

Quinti (Medecin & Noble Venitien)
 Secrets de la Medecine Chimique ,
 N. B. en Italien , in-12. Liege , 1711.

R.

Ray (Jo.) Historia Generalis Plantarum ,
 vires & usus c. suplemento cui accessit
 de usibus in Cibo , Medicina & Mechani-
 cis , item Tournefort de re herbaria , fol.
 3. vol. Londini 1693. & 1704.

Redius (Fr.) de Animalculis vivis , 12. c. fi-
 guris , Amst. 1708.

Reyskius (Jo.) de Glossopetris Lunebur-
 gensibus , 8. Norimbergæ , 1687.

Riedlini (Viti) Observationum Med. centu-
 riarum Tres. 12. Aug. vind. 1691.

Ramazzini (Ber.) Opera omnia Med. Physi-
 ca , de Morbis Artificum , de Principum &
 Virginum Vestalium tuenda valetudine ,
 &c. in-4. fig. Genevæ , 1717.

Riverius reformatus , renovatus & auctus , sive
 Praxis Medica , 2. vol. in-8. Lugd. 1712.

Ruyfch. (Henr.) Thesaurus universale om-
 nium animalium , cum enumeratione Mor-
 borum quibus medicamina ex his animalibus
 potuntur , in fol. 2. vol. c. figuris , Amst.
 1718.

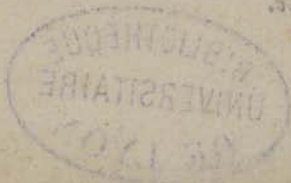
Ejusd. (Frid.) Adversariorum Anat. Med. Chi-
 rurgicarum Decades tres , in-4 Amst. 1717,
 1721. & 1723.

- S**aint André , Reflexions sur la Nature des Remedes , leurs effets & leur maniere d'agir , 12. Rouen , 1700.
- Sbaragli (Jo. Hier.) Exercitationes Phisico Anatomicae de Recentiorum Medicorum studio dissertationes & de Vivipera Generatione , 8. Bononiae , 1701.
- Saligmanni (Frid.) Marmorca Memoria , 4. c. fig. Lipsiae , 1708.
- Sperlingii (Jo.) Corporologia , 8. Wittembergae , 1671.
- Sachs (Phil.) de Viris Venifere Consideratio Phys. Chilol. Hist. Medico-Chymica , in-8. Lipsiae , 1691.
- Sandris (Jac.) de Sanguinis statu naturali & præter naturali ejusd. Tractatus de ventriculo & Emeticis , in-8. Ffurti , 1712.
- Schelhamer (Christ.) de methodo curandi Febres , in-4. Jenæ , 1693.
- Ejusdem* de Nitro cum veterum tum nostræ Commentatio , in-8. Amst. 1709.
- Schrockii (Luc.) Hygea Auggustana seu memoria secularis medici Augustani , in-4. Aug. Vind. 1682.
- Ejusdem* Historia Moschi , c. figuris , in-4. Aug. Vind. 1682.
- Schurigii (Mart.) de saliva humana natura & usus , simulque morfus brutorum & hominis Rabies , in-4. Dresdæ , 1723.
- Sendivogii (Mic.) vulgò dict. Cosmopolitæ Epistolæ Chymicæ , in-8 Norimbergæ , 1718.
- Severini (Marc. Aur.) de Abscessuum recon-

- dita natura , accedunt clarif. virorum judicia , *in-4.* cum figuris, Lug. Bat. 1724.
- Sydenham (Thom.) Opera omnia , cum variis variorum additionibus in variis Europæ Partibus , Morbis Contagiosis vel Epidemicis 4. 2. vol. Genevæ, 1723.
- Sorbait (Paul) Coment. in Aphorismos Hippocratis , *in-4.* Ulmæ. Aust. 1701.
- Ejusdem Praxeos Medicæ , auctæ , *in fol.* Viennæ , 1701.
- Spina (David) Manuale , Lexicon Pharmaceutico chemicum , *in-8.* Ffurti , 1715.
- Spleiffii (David.) Dissert. Hist. Phisica de Ossibus , Cornibus , Fessilibus Constadiensibus , *in-4.* Stophusii , 1701.
- Sthal (Geor. Ern.) Fundamenta Chemiæ dogmaticæ experimentalis , *in-4.* Norimbergæ , 1723.

T

- T** Aut (Tobia.) Physica Medica , explicans Corporum Naturalium Principia , Meteora Temperamenta & Magia Naturalis , *in-8.* c. fig. Lipsiæ , 1723.
- Thesaurus Secretorum Curiosorum circa medicinæ & Chymicæ , Artem , *in-4.* Genevæ , 1709.
- Filingii (Mat.) Liliu curiosum , seu accurata Lili albi Descriptio , *in-8.* furti , 1683.
- Thomson (Alex) Dissertationes Medicæ , *in-8.* Lug. Bat. 1708.
- Tita (Ant.) Catalogus Plantarum horti Patavii , 1713.
- Tozzi (Luc.) in Galenum de Arte medendi , *in-8.* Patavii , 1711.

Tulpï (Nicolai) Observationes Medicæ ratio-
res , Editio V. auctior , in-8. c. figuris, Amst.
1716.

V

Vaillant (Sebast) Discours sur la Structure
des fleurs , leurs différences & l'usage de
leurs Parties , prononcé au Jardin Royal de
Paris , en 1717. in-4. Lat. Fran. Leyde ,
1727.

Valentini (Mic. Ber.) Praxis Medicinæ &
Chirurgiæ Infaillibilis , accedit dispensato-
rum : 4. 2. vol c. Figuris Ffurti , 1714.

Ejusdem. Armamentarium Naturæ Systemati-
cum , accedit hïstoria Litteraria Academiæ
Naturæ curiosorum 4. c. fig. Giellæ , 1709.

Z

Zingeri (Theod.) Fasciculus dissertatio-
num medicarum selectarum Argum. 8.
Basileæ 1710.

Ejusdem Triga Dissertationum Medicarum se-
lect : Scilicet de Plautis Nasfurnicis, de Epi-
lepsia , & de Morbis Præliantium , 4. Basi-
læ , 1716.

Ejusdem Pedojatreja , Curationem Morborum
Puerilium , per veras observationes in ra-
xi quotidiana factas , jungitur specimen
Mat. Medicæ cum Remediorum Formulis ,
2. vol. 8. Basileæ , 1722.

*L'on trouve chez le même Libraire
nombre de Livres curieux & nou-
veaux sur toutes sortes de sciences ,
tant imprimez en France , que dans
les Pais Etrangers , où il a grand Com-
merce.*

